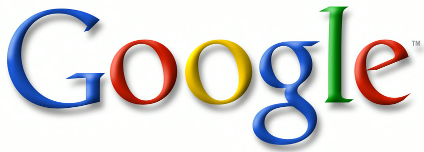
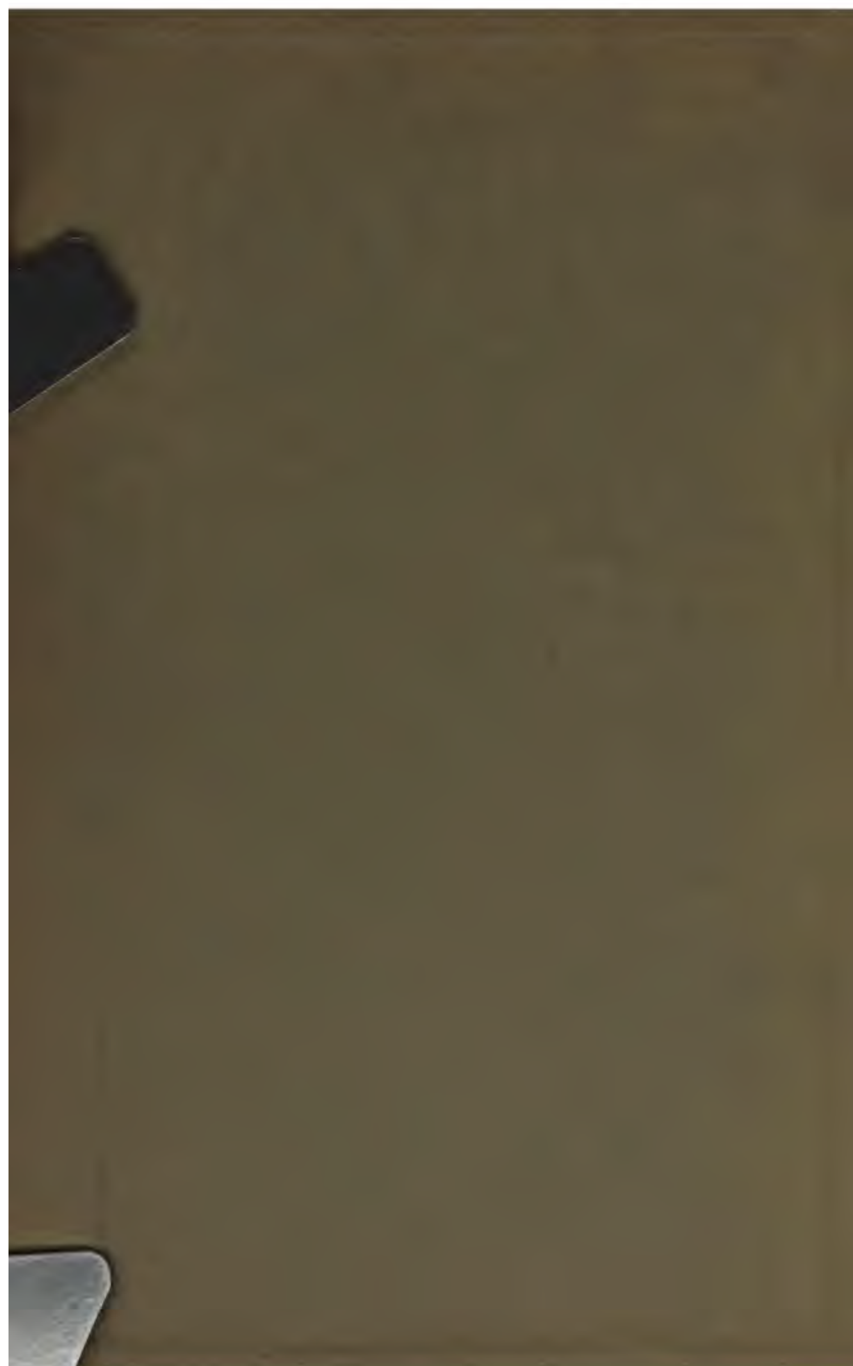
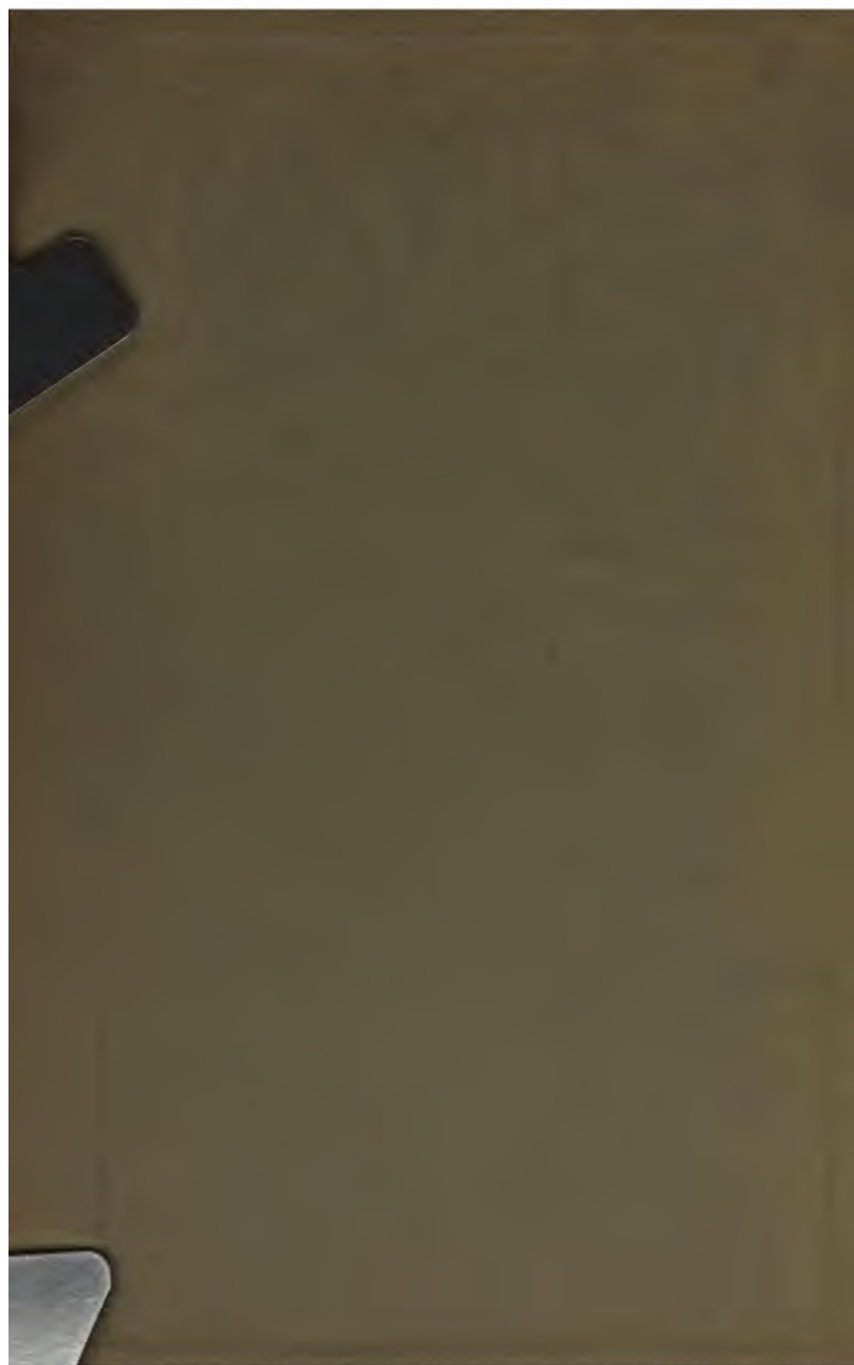

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07577426 9

NHF
Durfee

LETTERKUNDIG LEESBOEK.

II.

BLOEMLEZING UIT DE WERKEN VAN DE VOORNAAMSTE SCHRIJVERS

DER NEGENTIENDE EEUW,

DOOR

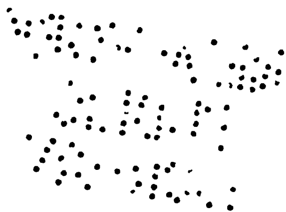
J. L. PH. DUIJSER en G. A. C. VAN GOOR,

LEERAREN BIJ HET MIDDELBAAR ONDERWIJS TE AMSTERDAM.

TWEEDE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1893.

Stoomdrukkerij van J. B. Wolters.

VOORBERICHT.

Dit werkje is een vervolg op de voor een drietal jaren bij den uitgever dezes onder denzelfden titel verschenen Bloemlezing uit de werken van de voornaamste schrijvers der 17e en 18e eeuw. Even als in het eerste deel is het ons streven geweest flinke stukken, zooveel mogelijk in hun geheel, te geven; natuurlijk kon daardoor slechts een kleiner getal schrijvers opgenomen worden, dan gewoonlijk in bloemlezingen vertegenwoordigd zijn.

Dat wij ons niet geheel aan ons programma hebben kunnen houden, dat enkele voorname auteurs geheel ontbreken, terwijl van andere soms niet is opgenomen, wat daarvoor in de eerste plaats in aanmerking moest komen, zal niemand verwonderen, die weet, hoe moeilijk het soms valt van de uitgevers los te krijgen, juist dat, wat men gaarne zou hebben. Intusschen — verreweg de meeste dier heeren hebben ons met groote

—

welwillendheid en geheel belangeloos de gevraagde kopij afgestaan; wij betuigen hun daarvoor onzen hartelijken dank.

Voor hen, die onzen bundel bij het onderwijs in de letterkunde gebruiken, is het bezwaar, dat Van Lennep, Conscience en Cremer ontbreken, o. i. niet zoo heel groot, daar de voornaamste werken dier schrijvers wel in alle schoolbibliotheken zullen voorkomen.

Moge aan dit deeltje eene even gunstige ontvangst ten deel vallen, als aan het vorige, en het geheele werkje bijdragen om de leeslust der jonge lieden aan te wakkeren en in de goede richting te leiden!

AMSTERDAM, April '87. D. en v. G.

Daar het mogelijk bleek in dezen druk eenige schrijvers op te nemen, die in den 1en ontbraken, is het werkje niet onbelangrijk uitgebreid. Moge het ook in bruikbaarheid gewonnen hebben!

AMSTERDAM, Sept. '93. D. en v. G.

INHOUD.

Bladz.

WILLEM BILDERDIJK.

Fabel 1
De nachtegaal en de koekoek 2
De twee broeders voor Bommel 3
Willem Tell 7

ANTONI CHRISTIAAN WINAND STARING.

Het vogelschieten 10
De hoofdige boer 14
De verjongingskuur 18
Een Geldersch lied 22
De winter 23
Oogstlied 25
Geene ontdekking van Herschel 26
Het vroege kievitsei . . . . »
Het hondengevecht . . . . »
Het sterrenschieten . . . . »
Vrijheid 27
Aan een te zedigen schrijver . . . . »
De krijgsgevangenen . . . . »

HENDRIK TOLLENS.

Winter 28
Uit: de Overwintering op Nova-Zembla 30

JACOB GEEL.

Van vooroordeelen genezen door reizen 34

ADRIANUS BOGAERS.

Martinus van den Ham 42
Davids drie helden 43
Jan Harink 45
De ganzen 47

Bladz.

ISAAC DA COSTA.

De traan 49
Vijf en twintig jaren (voorzang) 51

JACOB VAN LENNEP.

De gestoorde bruiloft 54

KAREL LODEWIJK LEDEGANCK.

De kapitein en zijne moeder 84
Twee Oostersche zinnebeelden 86
Gent 87

CORNELIS ELIZA VAN KOETSVELD.

De winter buiten 88

BERNARD TER HAAR.

Abd-el-Kader 97

JAN MICHIEL DAUTZENBERG.

Een voghelken ende een bloemeken 102
Sedicheit ende ledicheit 103
De bergwerker . . . . »

EVERHARDUS JOHANNES POTGIETER.

Vondel in burgemeesterskamer 105
Uit: „'t Is maar een pennelikker". 111
Grommert 114
Liedekens van Bontekoe 116
1. Roeltje uit de Bonte Koe.
2. Dieuwertje.

JAN PIETER HEIJE.

Naar zee 119
Flink 120
De Ruyter 121
Sta pal. 122
Houw en trouw . . . . »
Broodwinning 123
Dorps-avondmuziek 124

Bladz.

JAN THEODOOR VAN RIJSWIJCK.

De duizend-dukatenprijs 126

ANNA LOUISA GEERTRUIDA TOUSSAINT.

Het sterven van burgemeester Hooft 131

JOHANNES PETRUS HASEBROEK (JONATHAN).

De haringkooper 153
De schoorsteenveger 157
Aan de lente 160

NICOLAAS BEETS (HILDEBRAND).

De Noordhollandsche boer 161
Over eenige neologismen 165

WILLEM JACOBSZ. HOFDIJK.

De legende der burchtvrouwe van Haerlem 175
De stalboef 179

JAN JACOB LODEWIJK TEN KATE.

Uit den tweeden zang van »de Schepping" 185

MARR PRAGER LINDO (DE OUDE HEER SMITS).

Eene vreemde behoefte 190
De staart van de koe 196

JOSEPHUS ALBERTUS ALBERDINGK THIJM.

Vondel op zijn ouden dag te Keulen 203

EDUARD DOUWES DEKKER (MULTATULI).

De Japansche steenhouwer 214
Max Havelaars toespraak tot de inlandsche hoofden 216

JAN VAN BEERS

De zoon van den metseldiender 229

HENDRIK JAN SCHIMMEL.

Zilver en lood 235
Oude Jans 244

COENRAAD BUSKEN HUET.

Een goed begin 246

Bladz.

JACOBUS JAN CREMER.

Gestrafte hoogmoed 258

PEERUS AUGUSTUS DE GENESTET.

Het liedje van verlangen 268
Komen en gaan 269
Variatie 272
Naar de natuur . . . . »
Benjamin — af 274
Drie paren en een 275
De beste vriend . . . . »
Een kruis met rozen 276
Leekedichtjes 277
1. Waar en hoe.
2. Individualiteit.
3. Keer in u.
4. Zeker materialisme.
5. Moraal.
6. Tweeërlei oordeel.
7. Humor.

GERARD KELLER.

Een bezoek aan het Lappenkamp 280

ROSALIE EN VIRGINIE LOVELING.

Het geschenk 286
Het houtrapertje 287
De oude zeeman 289
De kleine Savooiaard 291

ANTON BERGMAN (TONY).

Het openbaar ministerie tegen Plus en Stuyck 292

SIMON GORTER.

Van Parijs naar Arcachon 298

JUSTUS VAN MAURIK.

Hein de kruier 304

WILLEM BILDERDIJK.

(1756—1831.)

FABEL.

Ik weet een kleene Fabel,
Die ik u zeggen zal;
Ik heb haar eens gelezen,
Gelezen bij geval.

Eens ging, door een der beemden
Van 't zangrig Leeuwendal,
Een Ezel zich vermeiden,
Vermeiden bij geval.

De langoor vond een pijpzak,
Dien bij een schapenstal
Een herder had vergeten,
Vergeten bij geval.

Daar trapt hij op den doedel,
En 't geeft een groot geschal,
Een *largo* op zijn Ezelsch,
Een *largo* bij geval.

„Ai, hoor eens (zei de lomperd),
Ceci ne va pas mal!
Wat praat men dan van Ezels?
't Is overloop van gal.

Ja, kunst verwekt benijders:
Dat ziet men overal.
Een Ezel weet van spelen!" —
Ja zeker, bij geval!

1807.

DE NACHTEGAAL EN DE KOEKOEK.

Nachtegaal en Koekoek streden
Om den zangprijs van het dal
Hoe gelukkig zal hij wezen,
Die den zangprijs winnen zal!

Koekoek sprak: ik weet een rechter,
Die ons vonnis wijzen kan:
Ooren heeft hij om te hooren,
Grooter dan de groote Pan.

De Ezel kwam, men gaat aan 't zingen.
Langoor bromt eens in de keel,
Rekt zich uit, en geeuwt en luistert
Naar het lied van Filomeel.

Wind en bosch en stroomen zwegen.
Eindlijk zegt hij: „Gansch niet kwaad;
Maar het is te wild gezongen,
En het blijft niet in de maat."

Na een korte poos gegrinnik
Geeft hij d' ander ook gehoor,
Koekoek fluks aan 't koekoek schreeuwen,
Koekoek, koekoek, na als voor.

„Bravo! ja, dat noem ik zingen,
(Zegt hij) dat 's de rechte toon!

't Nachtegaaltje piept wel aardig,
  Maar de Koekoek spant de kroon.

„Dat zijn klinkklaar zuivre jamben;
  Dat 's een maat naar MIJN verstand:
Daar is 't zoet bij in te slapen:
  'k Hou niet van dien Griekschen trant."

1811.

DE TWEE BROEDERS VOOR BOMMEL.

(In 1599).

„Wie zijt gij, krijgsman zoo vol moed,
  Met wien ik gistren streed;
Wiens arm mij reeds met d' eersten slag
  Het voorhoofd duizlen deed?

„'t Was de aftochtroffel van de trom,
  Die u mijn oog onttrok;
Maar 'k voel den zwaardslag nog op 't hoofd,
  En hier in 't hart, den wrok.

„Kom thans, vernieuwen wij 't gevecht,
  En toon' we, wie wij zijn.
De kans moet tusschen ons beslist:
  Uw leven, of het mijn!" —

Dus sprak, voor Bommels sterken wal,
  De stoute Van der Zaan,
Die onder Nassau's vaandels vocht,
  Een Spaanschen krijger aan.

De Spanjaard ziet verwonderd op,
  En „brave makker, neen,
(Dus zegt hij) niet om ijdlen roem!
  Ik vecht uit plicht alleen.

„Aan 't kalfsvel deed ik eenmaal eed:
'k Gehoorzaam, als dat spreekt,
Hoe smartlijk me ieder bloeddrup valt,
Die van mijn lemmer leekt:

„Maar 'k heb geen vijand in dit land,
'k Behoor het toe, als gij;
En 't is in weerwil van mijn hart,
Wien uwer ik bestrij." —

„Hoe? (sprak de Staatsche) Hollands bloed,
Dat tegen Holland vecht!" —
„'k Werd, kind, bij Spanjaards grootgebracht;
'k Ben aan hun kerk gehecht." —

„Is 't mooglijk! kind...? Aan Spanje's kust?" —
„Nog nauwlijks derdhalf jaar,
En, Wees door beider Oudren dood,
Hervond ik 't leven daar." —

„Uw Vader?" — „Was een stugge Fries,
Een zeeman, nooit versaagd;
Een schipbreuk wierp ons daar op 't strand.
Doch waarom dus gevraagd?"

„Zijn naam?" — „Wat zou diens Vaders naam?
Die 't leven mij behield,
Diens naam nam ik als kweekling aan,
Door dankbaarheid bezield." —

„O wist gij... Neen, verheel mij niets,
Ik verg dit, vreemdling, spreek!
Mijn bloed ontroert bij 'tgeen gij zegt;
Geheel mijn hart wordt week.

Ja, wist gij... Vreemdling, nogmaals, spreek..
'k Weet zelf niet, wat mij drijft;
Maar, zeg mij, zeg me uws Vaders naam;
Geheel mijn bloed verstijft." —

„Zijn naam?" — „O, meld hem!" — „Van der Zaan." —
„Gerechte Hemel! hoe!
Mijn Broeder! — Heb ik wel verstaan?
Mijn God, waar kwam ik toe!"

Daar valt hij, zwijmende, als versteend,
Den Spanjaard op het hart;
Zijne armen klemmen om zijn borst:
En deze staat verward.

Een snik, een zielszucht geeft hem 't licht,
De stem, den adem, weer.
„Mijn Broeder (zegt hij), dank zij God!
We zijn geen vijand meer.

„Uw Vader was de mijne mee;
Eén Moeder zoogde ons beî.
Ik ben uw ouder broeder Wif,
Die in uw armen schrei.

Gij zijt hun Egge, mij zoo waard,
Wanneer ik hen verliet.
U voerden ze op het meir van hier;
En ach! zij keerden niet.

God gaf me u heden dan terug!
Hij, altijd wijs en goed,
Hij heeft in dit gezegend uur,
Een broedermoord verhoed!

„Kom, volg mij, deel uws broeders erf!
Wat staat gij dus bedeesd?
Wij beiden dienen éénen God,
Die beider hart doorleest." —

De Spanjaard drukt hem aan de borst
Met broederlijk gevoel:
„Ach! (zegt hij) zoo ik 't hopen kon! —
Neen, acht mijn hart niet koel. —

„Maar 'k zwoer mijn kerk en koning trouw:
  Die breken... kan ik niet:
En, broeder! — O, wat twijfeling! —
  Wat vreeselijk verschiet! —

„Mijn hand — met broederbloed bedrupt
  In weerwil van mijn hart? —
Mijn hart — verzaker van zijn eed? —
  O duldelooze smart! —

„Neen; Hemel! dat vermag ik nooit.
  Waar ik mijne oogen sla,
't Is vloek aan de eene en de andere zij,
  En 't wroegen volgt mij na.

„O, dat ik in dit oogenblik,
  Een broeder, lang gezocht,
(Dus zegt hij met een diepen zucht),
  In de armen sterven mocht! —

„Ja, dat ik in dees teedre stond,
  Van uwen arm bekneld,
In 't smaken dezer reine vreugd
  Nog schuldloos wierd geveld!"

„Mijn broeder (roept zijn broeder uit):
  Ja, gave ons beider God
Te sneuvlen aan elkanders hart
  Door een en 'tzelfde schot!" —

Hij sprak. Het flikkert van den wal,
  En eer men 't buldren hoort,
Heeft de eigen kogel uit één slang
  Hun beider borst doorboord.

1818.

WILLEM TELL.

Tell, in 's boozen Landvoogds boeien,
Schuimt en grijnst en knarsetandt,
Doch zijn ingewanden gloeien
Voor 't vernederd Vaderland.

„Hemel! (roept hij) doe mij sneven,
'k Vraag u hulp noch wraak voor mij;
Maar behoud mijn kroost in 't leven,
Dat het eens zijn Land bevrij!" —

Gesler grimlacht: „Zoo, Vermetele,
Zit den jongen dat in 't bloed?
'k Weet, zoo dit uw hart nog ketele,
Hoe ik dit verhoeden moet." —

Gesler wenkt en voor zijn oogen
Wordt het knaapje ingebracht;
Lachend, van geen schrik bewogen,
En onwetend, wat hem wacht.

Tell ontzet; zijn knieën knikken;
Nauwlijks roept hij: „o, mijn God!"
Landvoogd, — smeeken stem en blikken, —
Spaar mij in dit overschot!

Ach! de blikken van een vader
Zijn verstaanbrer dan de taal.
Gesler antwoordt: „Neen, verrader!
Beiden treft hetzelfde staal!"

Daar, daar zijgt de krijgsman neder,
En ontlast zich, gansch vermand:
„Geef mijn kind de vrijheid weder,
Ik.... verzaak mijn Vaderland."

Neen (spreekt Gesler), hij zal sterven:
„Of gij, schutter, zoo vermaard,
Moet het door uw kunst verwerven,
Dat hem 't leven zij gespaard.

„Stel dat kind op vijftig schreden
Met een appel op zijn hoofd,
En mijn gramschap is verbeden,
Zoo uw schot dien appel klooft.

„Mist gij — beiden moet gij sneven!
Treft gij, — beiden zijt gij vrij!
Waarom, woestaard, thans te beven;
Vrees geen trouwloosheid in mij!

„Zwakken trotsen, zwakken breken
't Eens gegeven woord, ik niet;
Ik behoef geen slaventreken,
Ik, die hier als Vorst gebied!

„Boeit hem los!" — Zijn banden vallen;
't Lieve wicht vliegt aan zijn hart.
Tranen, ja bij duizendtallen,
Toonen niets van zulk een smart.

„Landvoogd (zegt hij), ja ik sidder.
'k Zie hier pijl en boog gereed;
Maar, vond rampspoed ooit verbidder, —
Dit uw vonnis is te wreed. —

„'k Wil 't mij echter niet onttrekken.
Geef slechts uitstel voor één dag,
('k Mocht mijn kind ten beul verstrekken)
Dat mijn bloed bedaren mag." —

„Niet een uur," zegt de onverwrikbre,
Die nooit last herroepen had.
„Toon u thans nog d'onverschrikbre,
Die zich 't uiterste vermat." —

Tell omvat den dierbren kleenen
  Met een vaderlijk gevoel,
Maar verbiedt zijn oog te weenen,
  Schemerblikkend op het doel.

’t Ergloos knaapje lacht hem tegen,
  Daar hij aanlegt met de schicht.
Slechts een haarbreed, God van zegen,
  Of hij moordt het lieve wicht.

De ijfel siddert in zijn vingeren
  En de pijl op ’t spannend koord;
Hemel! met het minste slingeren
  Is dat lief gelaat doorboord! —

God is met hem. — Onbeschadigd,
  Valt daar de appel van het hoofd,
(De Almacht heeft het kind verdadigd)
  De appel, door den pijl gekloofd.

’t Jongske vliegt hem weer in de armen,
  Weergegeven pand van God.
Die zich de onschuld weet te erbarmen:
  Hij bestuurde ’t hachlijk schot!

1818.

ANTONI CHRISTIAAN WINAND STARING.

(1767—1840)

HET VOGELSCHIETEN.

(Eene Zutphensche vertelling).

De Herfstmaand had haar taak voleind;
De vreugd was in Terborg:
Daar at men koek bij 't kermisbier,
En droomde van geen zorg.

Daar werd het beste doek gespreid,
Op onbekrompen disch;
Geen suiker voor de brij gespaard;
Geen boter tot de visch.

Daar ging de strijkstok hoog en laag;
De jeugd sprong op de maat;
En als een vrijer zoenen wou',
Dan wist de speelman raad.

Daar zwierde 't aardig Mijntje rond;
Een Bruid van achttien jaar!
Een Jager was haar Bruidegom;
Men zag geen schooner paar.

Zij danste, in effen bruin gedost;
Dat staat de blanken goed.
Haar Hendrik pronkte in groen gewaad,
Met pluimen op den hoed.

En ieder, die ter kermis kwam,
    Gunt Hendrik 't zoete Kind:
Had elk het aardig Mijntje lief;
    Hij werd als zij bemind.

Zijn ouders waren grijs en arm:
    Zij leefden van zijn loon:
Als dienaar was de vlijt zijn roem;
    De dankbaarheid als zoon.

Dat won zijn brave Bruidjes hart!
    Ook ZIJ droeg trouw haar deel:
Zij paste een kranke moeder op;
    En 't scheen haar nooit te veel.

Wat bracht zij vaak den winternacht
    Aan 't zorglijk leger door!
Maar, las men 't op haar bleek gelaat,
    Zij gaf iets anders voor.

De Herfstmaand was haar loop ten eind;
    't Was kermis in Terborg:
Men at, men dronk, men sprong in 't rond;
    De speelman had de zorg!

En buiten aan een grazig vlak,
    Beperkt van 't IJselbed,
Werd feestlijk, op een steilen mast,
    Een houten duif gezet.

Het jonge manvolk trok daarheen.
    Gewapend ging de schaar;
Want, die den vogel nederschoot,
    Was Koning voor een jaar;

En zocht dan, in triomf geleid,
Een meisje naar zijn zin;
En voerde 't naar een herberg heen,
Begroet als Koningin.

Zoo trekt dan nu de Jeugd te veld!
De Bruigom is daarbij:
Geen schutter vond men heinde of veer,
Die wisser trof dan hij.

Een bonte sleep komt woelig na:
't Zijn meisjes [illegible]de steê.
Ook Mij[illegible]('t was[illegible]ar moeders wil)
Ga[illegible]ar de l[illegible]pplaats meê.

Het s[illegible]gint! De voorste man
[illegible]ernstig zijn geweer:
Hij [illegible]aan vrijster, kroon en roem!
W[illegible]eefde een hart om meer!

Een tweede [illegible], met losser zwier,
Het steile doel in 't oog;
Maar de eerste [illegible] viel al te laag;
De leste rees te hoog.

Zoo slippen kans op kans voorbij;
En Hendrik komt te gang.
Straks toont de duif haar kwetsbaarheid:
Zij zwenkt op d'ijzren stang.

„Braaf!" roept de Drost hem vroolijk toe;
„Dat heet zijn kunst verstaan!
Slechts help de Bruid den Bruigom zien;
Dan zal 't nog fikscher gaan!"

Met dwingt men 't blozend meisje voort,
Tot aan haar' Hendriks zij:
De beurten wisslen andermaal;
Die volgen moet, is hij.

Hij loert, zet af, nikt Mijntje toe,
En kust haar op den mond;
Gejoel en lach en handgeklap
Loopt door de kijkers rond.

En nu!.... Noodlottig oogenblik!
Rampzalige ommekeer!
Het roer, zoo menigwerf beproefd,
Verraadt in 't end zijn heer.

Het ijzer wijkt voor 't persend vuur;
Het berst, met fellen slag;
En uit twee bleeke lippen volgt
Een zieldoorborend ach!

Verpletterd staat de schaar rondom;
't Gold Mijntjes schuldloos hoofd!
Zij zijgt ter aard, de slaap misverfd,
Het oog van glans beroofd.

De ronde wenkbrauw trok te zaam;
Het wit der kaken blauwt;
Bij droppen vloeit het kille zweet,
Waarvan haar voorhoofd dauwt.

En houdt het jeugdig aangezicht
Nog spoor van lieflijkheid —
Als 't bloempje, dat, den stam ontscheurd,
Doch niet vertreden leit —

De klamme hand wordt koud als ijs,
En staakt haar mat getril;
't Gegolf des boezems heeft gedaan;
De pols — het hart — staan stil.

Een zachte snik.... zij is niet meer!
Vergeefsch zijn kunst en klacht!
Geen morgen straalt met wekkend licht
Op 't rustbed, dat haar wacht.

Maar gij, die aan haar droevig eind
    Een traan van deernis wijdt,
Gevoelt ook, wat haar Bruidegom
    Ach, boven sterven, lijdt!

Ontroostbre wanhoop dreef hem voort;
    Zijn blik stond flauw en strak;
En Mijntjes naam was 't eenig woord,
    Dat sinds zijn tong nog sprak.

Zoo zwierf hij, tot de ontboeide ziel,
    Na zijnen jongsten stond,
Het hemelsch „Welkom!" hooren mocht
    Uit Mijntjes englenmond.

Een zelfde palmstruik, aan den muur,
    Beschaduwt beider graf.
De steêjeugd eert den grijzen stam,
    En plukt geen loovers af.

DE HOOFDIGE BOER.

(*Eene Zutphensche vertelling.*)

Elk weet, waar 't Almensch Kerkje staat,
En kent de laan, die derwaart gaat.
Een duiker perst daar, onder 't spoor,
Zijn schuim tot in de Berkel door:
Al golft rondom de wintervloed,
Men komt ter preek met drogen voet.

Eens was het anders hier ter steê,
Wanneer een voord [1]) den weg doorsneê,

---

[1]) Waadbare plaats.

En 't brugje, naast die voord geleid,
Den smaad droeg van zijn nieuwigheid.
Ik vond een boek, dat meldt daarvan,
Wat volgen moet, zoo 't rijmen kan.

De voord, dan min dan meerder diep,
Naar sloot en scheigrep stond of liep,
Was Almens gansche tempelschaar —
Vooral de Meisjes! tot bezwaar:
Met schade aan dure feestkleedij
Kwam menig aardig kind niet vrij;
Men raakte in zweet op 't lange pad;
Men vatte koude in 't modderbad;
En de ijver om ter kerk te gaan
Bracht buikpijn en geen stichting aan.

Kortom die voord was elks verdriet,
In Almens needrig dorpsgebied;
Van toen de Meid [1]), *per* bezemstok,
Den schoorsteen uit, daar overtrok,
Tot na verloop van eeuw en dag,
De Tooverkunst begraven lag;
Wanneer een Kerkedienaar kwam,
Die 't oud gebrek ter harte nam,
En, op een morgen, na 't sermoen,
Zijn woord aldus begon te doen:

„Mijn Vrienden, in mijn prillen tijd,
Ten herder van dit oord gewijd,
Zwom ik, met onbezweken trouw,
Mijn kudde voor, naar 't kerkgebouw.
Ook heden nog, hoe grijs van kin,
Schoot ik getroost den slibkuil in;

---

[1]) „Des papen maget van Almen" om tooverij verbrand, in 1472. *G. van Hasselt*, *Geld. Maandwerk*, deel I. bldz. 480.

Maar 't wil niet meer, en blijft het dus,
Zoo heet ik ras emeritus.
Met drogen hoest en jicht bezocht,
Verlaat mij kracht en ademtocht.
Nog tweemaal als van daag doorweekt,
Eilaas, dan heb ik uitgepreekt!

Een Brug, op 't smalste, naast de voord,
Uit planken van 't geringste soort,
Ziet daar mijn wensch! Vergeet toch niet,
Wat ge in dien poel al schoenen liet!
Denkt aan uw kostlijk zondagsgoed,
Bedorven door dien moddervloed!
Licht vindt gij, eer het werk verjaart,
Uw uitschot dubbel ingespaard;
En ik behoef dan baai noch drop,
En luik weer als een arend op!"

Hier zweeg de Man. Zijn aanspraak had
De luidjes bij hun zwak gevat.
Het stuk kwam ernstig op 't tapijt;
En wat men hoorde, wijd en zijd,
Was, viermaal dertig dagen lank,
Slechts palen, balken, rib en plank;
En driemaal dertig andermaal,
Slechts planken, ribben, balk en paal!
Ja, 't scheen, zoo ver de Berkel vloeit,
Zou' ieder boord met hout beschoeid;
Of dat een reuzenzoldering
Den ganschen stroom verdekken ging.
Doch, met Aprilmaands lesten dag,
Moest blind zijn, die de brug niet zag!
Nog blinder, die met Juli kwam,
En niets van 't groen portaal vernam,
Ter dankbetoonende offerand,
Door 't Maagdengild daarop geplant!

't Had reden! want, hoe kerksch men was,
De vlierpot bleef nu in de kas;
Kalmink noch sergie liep gevaar;
En schoenloos werd geen wandelaar.

Zoo groeide een wijsgegeven raad
Ten milden oogst van zegenzaad!
En toch, dat werk, met roem bedekt,
Had Scholte Stugginks gal gewekt!

Daar kwam hij! Zonder ba of boe;
Gelaarsd, tot aan de heupen toe;
Een knubbelstok in iedere hand,
Kwam onze Paai, en stak van land,
Zoo vaak de preekklok werd gehoord,
De brug bezijden, in de voord!
Het vroegre kerkvolk, droog daarnaast,
Was van dit vreemd bedrijf verbaasd,
En 't vragen keek uit elk gezicht.
Doch ieder hield zich wijslijk dicht:
De troep kwam later op het pad,
Waar Scholte Stuggink praat voor had:
Zijn makkers uit den gulden tijd,
Dien vlieger, tol en bal verblijdt.

't Waarom en 't hoe bleef dus gespaard,
Tot Wolter, naar den eisch bejaard,
Door gunstig toeval, juist van pas
Getuige van 't spektakel was.

„In Goôs naam, zeg ons, Scholtebuur,"
Hief Wolter aan, „wat raarder kuur!
Hoe plompt gij ons zoo dol voorbij?
Geloof, de brug draagt *u* en *mij!*"

„Ja", klonk het uit de modderzee,
„De Scholtebuur en gij zijn twee!

Gelooft hij niet, wat gij gelooft:
Zoo menig mensch, zoo menig hoofd.

Zie daar! al werd uw brug van steen,
Toch zal ze Stuggink nooit betreên!
Wie eere geeft, krijgt eer weerom:
Onze ouders waren ook niet dom!
Een brug valt licht in een te slaan;
Onze ouders hebben 't nooit gedaan;
Zij gingen, waar nu Stuggink gaat,
Eeuw in eeuw uit, de modderstraat.
Al weten wij de reden niet,
't Is vast op goeden grond geschied;
En hebt gij hier een brug gemaakt,
Zoo hebt ge uw' ouders eer geraakt!
Laat dit genoeg zijn, Wolterbuur;
De klok houdt op; 't is negen uur.
Bouwt *gij* een *brug* om droog te gaan,
Ik kom er ook, met *laarzen* aan!"

DE VERJONGINGSKUUR.

Annet was beeldmooi — zei' haar spiegel; en Mama
Zei 't met Màmzel, den spiegel vlijtig na.
Geen haatlijk Buiten hield de Schoone meer verborgen:
Zij spilde aan 't jagervolk niet langer haar *toilet*
En geestigheid; een afgebeden morgen
Rees uit de kim; de Puikbloem werd verzet
In 't luw der Stedelijke Muren;
Het kennersoog kwam haar begluren:
En jonkvrouw Faam stak lustig haar trompet.

Verscheen voor de eerste maal Annet,
Als Dorpeling, met hooggekleurde wangen
Op 't *Cercle*, en zat ze er stom — na weinig zuchten werd

Haar keursje ruim genoeg; haar tong vrij. Op 't *Concert*
De week daaraan.... was Bloôheid reeds vervangen
Door Spraakzaamheid. En op een *Thé*,
Dat volgde.... was het Babblen, zonder ende.
Ook kreeg elk Pronkertje vandaag een schampstoot meê,
Terwijl zij, rechts en links, heur naaldscherp nebje wendde.
Hun Strooienhoedskostuum leed last! — Het Hielbeslag —
't Lorgnetglas aan een koord (schijnblindheids ridderteeken!) —
De Snuifdoos — geen der Kwikken van den dag,
Waarin geen pijlspits van Annets vernuft bleef steken.

Zoo was een ieglijk nu haar klein Talent gebleken.
Doch, wat men niet betwijflen zal:
Tot haar Vervolgpreek liep een telkens mindrend tal;
't Planetencorps, door haar, als zon, beschenen,
Zwierde uit d'attraktiekreits; en.... was in 't ruim verdwenen.

Het derde wintertij had sinds den herfst verjaagd,
De wiek des tijds had uitgevaagd,
Wat, bij de wereld, van Annet stond aangeschreven!
En, als voor deze, kwam een Hofstoet haar omgeven.
Maar thans was 't rijper Jeugd, aan schip van staat vertuid,
Door ambtszorg, door de zucht gedreven,
Om onder eigen dak te leven;
En op een Huisbestierster uit.

Thans vond Annet ook raadzaam om te zwijgen.
Hoe dringend eene *Amie* bad,
(Die graag, bij vakatuur, haar troon bestegen had!)
Aan 't recenseeren was Annet niet meer te krijgen.

Maar wijslijk wikken bij haarzelve mocht ze toch!
Dat mocht ze! en zat, op Kerstdag, te bedenken;
En op Sint Nikolaas daarna, bedacht ze nog,
Hoeveel er schortte aan elk van die zij 't Ja zou' schenken. —
A? was Klein Duimpje; B? de Sparewouwer Reus [1]);

---

[1]) Klaas van Kieten, van Spaarnewoude. *Vondels Gijsbr. v. Amstel.*

C? was een jool; D? had een scheeven neus.
Dus liep zij 't alphabet dòòr en wèèr dòòr — en wou niet! —
Of, woù ze dan — tòch — wèl!
Dan was het gisteren I, van daag K, morgen L.

L. zou' het eindlijk zijn! — Maar.... „Neen, Heer L! zoo
Wij hebben tijd!" (gauw niet,
Bij slot: (want, om rechtuit te spreken,
De walg begint me, als u, van dit getalm te steken!)
Vokaal en Konzonant — zij raakte 't alles kwijt;
En zelve vrijend, sloot, die eertijds werd gevrijd,
Haar vijf en vijftigst jaar! Toen.... „Ging zij zeker trouwen,
Met Hans, haar Lijfknecht?" Neen! „Dan liet ze een Hofje
Betrok het zelve, met een oude best (bouwen —
Of wat?..." Neen! Nèèn alweer! het lest
Zoo min als 't eerst. „Wat dan?" Ja, lieve Vrinden,
Gij zult het ongelooflijk vinden!

Toen! reisde een hooggeleerd Doktoor,
Van Jemen [1]) uit, de wereld door.
Waar *hij* kwam, vloden alle kwalen:
De ex-kreuplen dansten, in de leege hospitalen!
Ontbrak er lichaamsschoon? zelfs dààr was middel voor
Bij onzen Eskulaap te halen:
Zijn Kosmetiek liet blankheid aan den Moor
Noch gladheid aan de Pokputtronies falen.
Tot Haarzalf toe verkocht men in zijn kraam:
Werd daar een Munnikskruin naar 't voorschrift meê gewreven,
Eer ge om kondt zien, was Pater Steven
Prins Absalon!

Doch, wat Alhamis' naam
Ten hoogen hemel droeg! hij wist een geest te trekken
Uit Krekelmerg [2]); hiervan iets op de tong

---

[1]) Gelukkig Arabië.
[2]) De fabel kent eeuwige jeugd aan den krekel toe.

Van een krom grootje, zoo begon 't zich recht te strekken,
Sliep — en ontwaakte Jong!

De Middelzee voorbij, was nog geen proef genomen
Van 's Arabiers Verjongingskuur;
Alhamis hield zijn waar te duur!
Doch bij Erftante Annet was nauw bericht gekomen,
Dat hem de buurt wacht, of haar perels liggen klaar!
Zij leent er geld op, bij een rijken schacheraar;
En 't lukt haar, vóór den nacht, dat zij een dubble dosis
Van 's Mans *Arcanum*, met een zegen, die niet voos is,
Naar huis brengt.

„Knap mijn slaapjak aan,
Francijn, en dit goed uit!" Zoo spreekt zij. Een vermaan
Volgt, onder 't werk: „Lief kind, uw dienst ware overbodig,
Zoo lang mijn rust duurt. Gij begrijpt toch, wat ik meen;
Mijne Oudejufferschap vare onbekeken heen!
Als 't morgen wordt, en eer niet, zijt ge er noodig.
Welaan, de Druppels! —

„ „*Elf*" " — juist elf? — iets min pedant
Hiet dit een Lepeltjen, in 't Kristenland!"

Zij slikt haar Lepeltjen; zij slaapt; en 't Kameniertje
Verdwijnt. Het voelde wel een ziertje
Nieuwsgierigheid; maar neemt, dat Cijna keek,
En dat haar Juffrouws slaap voor een sekonde week,
En zij betrapt werd? Neen! zij durft het niet te wagen!
Reeds zit zij in haar cel, waar 't martlend ongeduld
Haar zelfs geen dutje gunt! Daar zit ze, en telt de slagen
Der klok, van uur tot uur. Den tusschentijd vervult
Een overslag van haar profijten, als het Vrijers,
Gelijk zij vast stelt, bij Schoone Antje reegnen zal:
Commissies en zesthalven zonder tal;
Van 't eerste Bod aan, tot de luide Toeslag vall'
En nu de zegen stroomt met halve en heele rij'ers!

Inmiddels is 't zoo ver nog niet!
Het werd vooreerst maar dag, en Cijntje komt — en ziet,
Zij ziet! — Wat ziet zij? — Raad eens even
Voor de aardigheid;
Tenware u, 'tgeen zij zag, door andren was gezeid?

Zij ziet... hier hulp vandoen, die *zij* niet weet te geven;
Ziet... geen schraal oortje meer, waarvan haar knipbeurs zwelt:
En ach! als Kamenier zich haar ontslag voorspeld!

„ „Elf droppen" " stond op 't etiket geschreven;
De Lepelmaat... was rijklijk tweemaal zeven!
En Droppels gòlden, bij de Krekelmergstinktuur!
Slechts veertig jaren wou Annette jonger wezen;
Van vijftien jaren mèèr bevond zij zich genezen;
En lag, als Zuigeling, te wachten naar een Luur!

Hier kon het punctum staan! maar ginds verneem ik ooren,
Die, na het laatste woord, graag nog een laatster hooren!
Annet zòòg bèst! Annet wies op;
En eer de Ring haar weer ontsnapte,
Ging nu het vrijen in galop;
De Vischhoek lokte — 't Vischje hapte!
Zij schonk blind weg een Zot haar trouw,
En stierf aan haar berouw.

———

EEN GELDERSCH LIED.

Ik ben uit Geldersch bloed,
Geen vleitoon klinkt mij zoet;
Mijn volksspraak, luttel rond,
Geef nog den klank terug,
Uit onzer vaadren mond.

Bij de eiken, aan den top
Eens heuvels, wies ik op.
In heiden zonder baan,
Leerde ik, ter jacht geschort,
Mijne eerste treden gaan.

Mijn arm is 't wild geducht:
Den reebok helpt geen vlucht,
Het zwijn geen scherpe tand,
Als, in mijn dreigend roer,
Een snelle dood ontbrandt.

Ik smaâ den lauwer niet,
Dien 't koor des Vredes biedt,
Maar schat een andren meer!
De krans, door 't zwaard verdiend,
Is ook een krans der Eer!

En gesp ik 't harnas aan,
Ik volg geen vreemde daân:
Op Rossems heldenspoor,
Zweeft mij, in stralend licht,
Het beeld der zege voor.

Ik ben uit Geldersch bloed!
Oprecht is mijn gemoed;
Aan eenvoud heb ik lust:
Met pracht en weeld komt zorg;
Gehoorzaamheid baart rust.

1789.

DE WINTER.

De Winter heeft, hoe grijs van kin,
Een kleur als melk en bloed.
Hij tafelt lang; schenkt naarstig in;
En 't maal bekomt hem goed.

Hij ploegt, hij delft, hij snoeit, hij plant,
Door buldervlaag, noch sneeuw vermand;
En zorgt voor 't bloembed zoo getrouw,
Of Flora's kus hem loonen zou'.

Als 't ijs den tragen plas houdt staan,
    Ontsluit hem de Eer haar spoor:
Hij zweeft kunstkeurig op de baan
    De schaatsenrijders voor;
Of schuift een Meisjen in de sleê,
En zwiert er als een veder meê:
Het lacht, en tart tot sneller vaart,
Haar speelnoot achter 't rinklend paard.

Zijn haardsteê lokt de jeugd bijeen:
    Zij wemelt om zijn stoel.
Hij pleegt terwijl zijn oude leên,
    En schatert in 't gejoel.
Een sprong in 't ronde mag hij wel,
Doch voegt zich liefst bij zang en spel;
Of kort den nacht met gul gejok;
En heeft geene ooren voor de klok.

Omsingle 't West, met slibbe en plas,
    Zijne ongenaakbre stulp,
De Tijd gaat met geen trager pas;
    Dank zij der Muzen hulp!
Gemis wordt in genot verkeerd,
Als 't Oosten op zijn beurt regeert,
De vorst het grondloos pad bestraat,
En vriendschap weer uit buren gaat.

Wie dan den Winter lastren mag,
    Wij roemen 'tgeen hij doet!
Zijn langen nacht, zijn korten dag
    Besteedt de Grijsaard goed.

Hem zij, bij *ons*, tot eerbetoon,
Een krans van palmgroen aangeboôn;
En klank van gouden snaren zweev'
Door 't feestgeroep: „De Winter leev'!"

OOGSTLIED.

Sikkels klinken;
Sikkels blinken;
Ruischend valt het graan.
Zie de bindster garen!
Zie, in lange scharen,
Garf bij garven staan!

't Heeter branden
Op de landen
Meldt den middagtijd;
't Windje, moê van 't zweven,
Heeft zich schuil begeven;
En nog zwoegt de vlijt!

Blijde Maaiers;
Nijvre Zaaiers,
Die uw loon ontvingt!
Zit nu rustig neder;
Galm' het mastbosch weder,
Als gij juichend zingt.

Slaat uwe oogen
Naar den hoogen:
Alles kwam van daar!
Zachte regen daalde,
Vriendlijk zonlicht straalde
Mild op halm en aar.

GEENE ONTDEKKING VAN HERSCHEL.

„Weer *nieuwe* Maan?" riep Jochem „'k wou wat geven,
Zoo me iemand zei', waar al die *ouwe* bleven!"
„Dat 's klaar genoeg!" sprak Koster Jan,
„Ze slaan er starren van."

1790.

HET VROEGE KIEVITSEI.

Piet Smul trad in de schuit van Leiden op Den Haag,
En toefde bij het roer, terwijl een Maartsche vlaag
Verkeerde in zonneschijn; daar kwam een knaap geloopen:
„Een Kievitsei! wie wil 't voor twee zesthalven koopen!"
„„'t Is vròèg,"" zei' smul, „„ik neem 't voor één zesthalf."" [„Zeg twee,
Mijnheer; ik geef u 't ei in 't Mandje mee!"
De koop lukt, en de Schuit wordt van den wal gestooten;
Met roept de Knaap: „Mijnheer, haast was mij iets ontschoten:
Het vuur dient voor uw Ei niet al te hard gestookt;
Ons Grootje heeft het al verleden jaar gekookt."

HET HONDENGEVECHT.

Bereisde Roel zag op zijn tochten
Geweldig veel! Twee Bullebijters vochten,
Voor 't wijnhuis, in een kleine Poolsche stad,
Terwijl hij juist aan 't venster zat.
„Zulk vechten, Menschen! — — Zij verslonden
Malkander letterlijk! Met iedren hap, ging oor
Of poot er àf — en glad als vet er dóór!
Ons scheiden kwam te laat! wij vonden
Het restjen: op mijn eer,
De staarten, en niets meer."

HET STERRENSCHIETEN.

Hein Simpel zag d'Oudstuurman Zweêr,
Op zeekren avond, met een Sextant in de weer.

Hij vroeg hem, wat hij deed: „Ik was aan 't Sterrenschieten."
„ „Hoe? met dat koopren ding?" " „Ja, kijk; hier loert
[men door."
Hein — 't oog aan 't glas! Een ster verschoot er voor,
En hij borst uit: „ „Mag dat geen kaerlswerk hieten?
Gij, die 't verstaat, troft nietmetal! en *ik*
Schiet raak met d'eersten mik!" "

VRIJHEID.

'k Was jong, en vroeg: wie is de Vrije Man? —
Een Grijsaard antwoordde op mijn vragen:
't Is Hij, die zonder morrend klagen,
Het onverkrijgbre missen kan.

AAN EEN TE ZEDIGEN SCHRIJVER.

Waarom uw Boek aan 't licht onttogen?
't Verschijn' gerust, al is 't niet groot:
Wordt Eikenschors bij 't pond gewogen,
Men weegt Kaneel bij 't lood.

DE KRIJGSGEVANGENEN.

I.

Vijf man, aan éénen hoop, nam ik alleen gevangen!
Ik, moederziel alleen! Gij zult misschien verlangen
Te weten, hoe dat ging? Met wat beleid, heel glad:
Ik eischte ze op, toen ik ze omsingeld had.

II

„Kaptein!" „ „Waar zit je? Kom! dit bosch is niet te trouwen." "
„'k heb twee Gevangnen!" „ „Breng ze meê." "
„Ik word door beide vastgehou'en
En kan niet van de steê."

HENDRIK TOLLENS.

1780—1856.

WINTER.

Natuur lei weer haar siersels af,
Haar tooi van bloemen en van blåren,
Haar diadeem van korenaren,
Haar groen omwoelden tooverstaf.
Zij geeft geen vruchten meer te rapen;
Zij legt geen blos meer op het fruit;
Zij sprengt geen geur meer op het kruid;
Zij ligt vermoeid en vast te slapen,
En rust van d' arbeid uit.

Zie met een warm en wollig laken
Is ze overspreid in veld en bosch;
Zoo sluimert ze in haar winterdos,
Tot weer het uur slaat om te ontwaken.
Maar ook, al slaapt ze, marmerkoud
En zonder polsslag, zonder leven,
Toch is ze heerlijk en verheven,
Toch is ze schoon in 't naakte woud
En in de dorre dreven.

Stil! stil! ontrust haar niet. Van hier,
Gij schel rumoer der wufte steden!
Terug met rinkeltuig en sleden
En brieschend span en bonten zwier.
Draaf, wedren langs uw praalgebouwen,

Langs plein en gracht, van poort tot poort,
Luidruchte steêling, suizlend voort,
Maar laat in velden en landouwen
De sluimerende ongestoord.

Stil! niets beweegt zich — niets in 't ronde.
Geen boschloof ruischt, geen woudbeek vliet;
Geen vogel wekt haar met zijn lied,
De schoone slaapster op haar sponde.
't Is plechtige eerbied om haar heen;
't Is sabbatrust, zoover we staren;
Een heilig huivren rilt door de âren;
't Is, of we alleen — met God alleen —
Hier, in Zijn tempel, waren.

Ja, 't is een schouwspel, treffend, grootsch,
Dat open veld, die naakte hagen,
Dat witte kleed, haar omgeslagen,
Dat indrukwekkend beeld des doods.
Het grijpt mij aan met wondre krachten;
't Versmelt in d' afstand voor mijn oog
Den aardbol met den hemelboog;
Het wekt gepeinzen, 't schept gedachten
En voert den geest omhoog.

O, 't is mij zoet in mijmeringen
Te kruisen door 't ontblaarde beemd;
Aan de aarde en al haar woeling vreemd,
Een dieper uitzicht in te dringen;
Te dolen, waar geen voetstap leidt,
Te dwepen, waar geen menschen komen,
En, als van de aardkluit opgenomen,
Bij 't zacht gesuis der eenzaamheid
Van 't beetre land te droomen.

Ja, wijze lessen prent gij in,
Gij, grijze winter, streng van trekken!
Gij weet ontzag in 't hart te wekken,
En woorden spreekt gij, diep van zin.
Gaan weer de ontdooide beken vlieten,
Wordt weer het woudkoor opgeleid,
En 't bloembed voor natuur gespreid,
Zoo roept haar lokstem tot genieten:
Gij spreekt van de eeuwigheid!

Ontvangt mij dikwijls, dorre dreven,
Ontheisterd veld, geplonderd hout!
Het is mij goed in 't somber woud,
Als de ijzels aan de beuken kleven.
't Is mij niet leeg in 't ledig oord:
Ik heb er beelden om zien dwalen,
Zooals geen aardsche kleuren malen;
Ik heb er stemmen aangehoord
In bovenaardsche talen.

De schemer valt, de nacht genaakt;
Vaartwel, landouwen! rust in vrede!
Ik neem een zielszucht van u mede,
Een heimwee, dat naar boven haakt.
Zie! de aangestoken starren weemlen:
't Is of haar flikkrend licht mij groet....
Hoe prachtig is die zilvren gloed!
Ontvangt mijn handkus, hooge heemlen,
Die zooveel hopen doet!

UIT: DE OVERWINTERING OP NOVA ZEMBLA.

1. *Het vertrek uit het vaderland.*

Nog hield het schriklijk pleit van dwang en vrijheid aan;
Nog droeg der vaadren erf de Spaansche legervaan

En dronk om strijd het bloed van landzaat en van vreemden;
De kneuzende oorlogsvracht beploegde Vlaandrens beemden,
En Neêrlands weeke grond hijgde onder 't wicht van wee.
Toch hield haar vlag zich op, en dekte land en zee,
En woei in eere rond en de overwinning tegen.
Kastielje kromp terug voor Maurits' heldendegen,
En de Ooster-Indiaan, op Java's kust begroet,
Bevrachtte Neêrlands vloot met 's werelds overvloed. ×
Europa zag, verbaasd, het rijzend wonder wassen, —
Het ongekend kleinood, verscholen in moerassen,
Uit wier en dras geweld; — dat, onbevlekt en schoon,
Welhaast als keurgesteent' zou fonklen aan haar kroon.
Reeds wendde Houtmans kiel, in Gama's wed gedreven,
Door 't zog des Portugees, naar Bantams ree den steven;
Reeds grijpt Van Noord het roer, en stuurt zijn ranke vloot
Door Magellanes straat en om den wereldkloot.
Een ander stout bedrijf vangt Heemskerk aan te wagen!
Hij waakt zijn nachten door, doormijmert gansche dagen,
Doorkruist den aardbol, meet de zeeën, smelt ze ineen:
Hij wil door 't ijzig Noord naar 't zengend Oosten heen.
Langs Nova Zembla's kust, in storm en sneeuw verloren,
Wil hij naar China voort, en d'Indus op gaan sporen;
En, zoo dit pad besta door 't eeuwenheugend ijs,
Hij wil, dat Neêrlands vlag Euroop den doortocht wijz'.
De kloeke Rijp wil mee en doodsgevaren tarten.
Twee bodems zijn genoeg en onverschrokken harten!
Het stout besluit staat vast en stap aan stap gaat voort:
Twee bodems zijn gereed, met wakker volk aan boord.
De schrandre Barends zelf zal Heemskerks roer bestieren:
Hij, rustig in 't gevaar, wat stormen om hem gieren,
Hij, grijs in kennis, jong in ijver, vast van ziel,
En zeeman in het hart, staat zeilree op de kiel.
Zij smachten naar het uur, waarop zij henensnellen:
Het slaat: de kust stroomt vol en Tessels oevers zwellen;
De palen zijn bevolkt, en booten zonder tal
Zijn op- en volgepropt, en kruisen langs den wal.
't Vaarwel en 't afscheid joelt en schatert langs de stranden;

De mutsen zwieren rond in de opgestoken handen;
De doeken zwaaien; groet en handkus, 't luid hoezee
Verzelt hun uittocht langs de duinen en de ree.
Heel Neêrland zendt haar wensch ten hemel. Opgetogen,
Ziet zij haar kindren voor-hare eer ten kamp gevlogen,
't Gevaar verachten, 't lot braveeren, om, misschien,
Een lauwer meerder aan haar lauwerkroon te zien.
't Vangt aan, het kloek bedrijf, waar 't nakroost van zal spreken;
Men windt de kabels, hijscht de zeilen, wacht het teeken...
't Verschijnt: de lont strijkt neer, het knappend kruit ontbrandt,
En 't losgedonderd schot wenscht heil aan 't vaderland.

2. *Op Nova Zembla.*

't Was schriklijk ruw en koud: de scherpe hagels vlogen;
De losgewaaide sneeuw stuift warlend in hunne oogen
En vriest hun vast aan 't lijf. De kiel wiegt heen en weer.
Zij hijgen van den storm en rusten keer op keer,
En halen vrouw en kind voor de afgedwaalde zinnen;
Maar 't nijpen van de kou doet d'arbeid weer beginnen.
Dees zeulen leeftocht aan en rollen fust van boord;
Die sleepen balen weg en trekken kisten voort;
Hier draagt men 't huisraad op en gaart geweer en wapen;
Ginds pakt men korven vol met wat men saam mag rapen.
Weer andren schuren over 't ijs de boot naar land.
Dees timmren sleden, die zij schuiven langs het strand,
En dolen mijlen ver, en halen stam en boomen,
In 't water neergewaaid, van elders afgekomen,
En hier in 't ijs geklemd met wortelstruik en al.
Zij staaplen reis op reis hun lading op den wal,
En trekken heen en weer en tassen hoop op hoopen
Bij de afbraak van het schip, dat ginds hun makkers sloopen.
De spaanders vliegen van den scheepsromp wijd en zijd;
De voorraad meerdert, en verdubbelt nog de vlijt;
De bange nacht-alleen dwingt d'arbeid weer te staken.
Zij slapen in het hol en staan om beurt te waken,
En reppen weer de bijl; als de eerste schemer gloort:

Zoo gaat het dag aan dag in zuren arbeid voort.
Het schip kort in, de bouwstof groeit; de sleden snellen;
Het strand ligt opgehoopt van 't sloopen en het vellen;
De laatste toevoer is ontladen en vergaard. —
Nu vat men schop en spa, en schept de sneeuw van de aard',
En bakent d'omtrek af, waarin men 't huis zal bouwen,
En rekent na, en meet. De lijn wordt uitgehouen,
De sliet wordt aangebracht; de slegel rijst en raakt,
En de eerste spar breekt in, dat strand en ijskorst kraakt.

Nu klinkt de hamerslag, dat rots en ree 't herhalen;
De zaagtand snijdt het hout: de dissel punt de palen;
De stijlen rijzen in de rondte lijnrecht op;
De spanning glooit er bovenover, top aan top;
De binten hechten en vereenen 't rank gevaarte:
't Groeit uit hun handen aan en wint in kracht en zwaarte;
Het snerpen van de kou, die telkens feller woedt,
Jaagt vuist en hamer voort met dubble drift en spoed.
'tGeraas vermengt zich met het huilen van de vlagen:
Zoo gaat het dag aan dag met onverpoosde slagen.
De planken klimmen langs de stijlen uit den grond;
De vlugge teerkwast breeuwt en zoekt naar naden rond;
De scheepsplecht rijst omhoog, om 't open dak te sluiten;
Een sneeuwen meiboom steekt bevrozen zich naar buiten;
Een bodemlooze ton bedekt de ruwe schouw;
De hangmat slingert aan de balken van 't gebouw;
De zeilen dubblen en behangen 't hout met linnen;
Men draagt de bulsters in en kist en korven binnen;
Verdeelt en rangschikt bank en huisraad langs den wand.
En 't schip staat in een hut herschapen op het land.

JACOB GEEL.

(1789—1862).

VAN VOOROORDEELEN GENEZEN DOOR REIZEN.

Vrij te zijn van vooroordeelen, is zoo groot, en schijnt zoo weinig bereikbaar, dat het bijna verwaand is, van middelen te spreken, om die vrijheid te verkrijgen. Ondertusschen groeien die vooroordeelen nergens tieriger dan te huis; en dat behoef ik niet te betoogen: het zou eene breedvoerige verhandeling worden en met de meeste verhandelingen dit gemeen hebben, dat het voor de duizend en eerste maal betoogd zou worden. Het zal dus voor mij aangenamer en misschien aan u welgevalliger zijn, dat ik u verhale, hoe *ik*, op reis, van verschillende vooroordeelen genezen ben. Het zal mij nog eenige oogenblikken kosten, maar uwe aandacht zal daarna ook, voor zoo verre gij toegeluisterd hebt, afgelost worden. Gelukkig is de herinnering mijner veelvuldige verbetering vereenigd met die van het aangenaamste gedeelte mijner laatste reis.

Ik meende, dat ieder Engelschman, dien men op weg ontmoet, zich onheusch en lomp voordoet, en dat hij echter uit de fatsoenlijke klasse en beschaafd is. Ik was met mijne vrienden te Sesto Calendo aangekomen, het zuidelijkste punt van het Lago Maggiore. Terwijl wij op het balkon van het logement de stoomboot afwachtten, sprak ons een Engelschman aan en vroeg ons om raad, hoe hij zijn weg naar Genève *het spoedigst* zou kunnen afleggen. Het bleek, dat

hij, tot Martigny toe, in het westelijk gedeelte van Walliserland, niet veel sneller vooruit zou komen dan wij, en hij bood zich dus aan, om tot zóóver in ons gezelschap te deelen. Omstreeks Baveno, op de helft van den linkeroever van het meer, verlieten wij de boot en vonden op die hoogte een schuitje gereed, om ons op de Boromeïsche eilanden te brengen. Daar zagen wij die gedeeltelijk vervallen, gedeeltelijk herrijzende praalgebouwen van het beroemde huis der Boromeï, wier wapenspreuk *humilitas* is! De aanblik van dat liefelijk meer met zijn opgehoogde eilanden en zijne beide oevers, met bergen bezoomd van middelmatige hoogte, maar van afwisselende vorm en kleur; hier beplant met rijzige cipressen, tusschen wier donker groen het marmer der landhuizen doorschittert; daar met lager geboomte tot op de toppen bewassen, zoodat zij op dien afstand met mos bedekt schijnen, of, door den glans van het zonlicht op het frisch gebladerte en de slagschaduwen hunner hoeken en kanten, de smeltende plooien van een groen taffenkleed vertoonen; soms steil en dreigend, terwijl de rijke schakeering van al die tinten op het lichtblauwe watervlak afgespiegeld wordt.... De levendigste herinnering mag niet meer beschrijven; zij zou buiten hare grenzen en op het gebied der schilderkunst treden; maar het genot van dien dag vergeet ik nooit. — De Engelschman hield zich gewoonlijk te Florence op; viermaal had hij van Parijs daarheen en van daar wederom gereisd, maar nog was het hem niet in de gedachte gekomen, in het voorbijgaan dit beroemde oord te bezoeken! Bij iederen uitroep van ons had hij de vriendelijkheid, chorus te zingen met *beautiful indeed!* en dan kauwde hij weder op een strootje. — Wij moesten verder en legden met postrijtuig den weg van Baveno over den Simplon door het geheele Walliserland tot Martigny in twee dagen af. Ik zou vier bladzijden noodig hebben, om u den overtocht van een hoogen Alp op een breeden straatweg te beschrijven. Het is eene der stoutste ondernemingen van den mensch (ik bedoel nu het aanleggen van den weg). Nergens gevaar! en toch wordt gij duizenden voeten hoog gesleept en ziet in afgron-

den neder; naast u woelt zich een bergstroom, als verbolgen over de beletselen, die hij ontmoet, loeiend door afgerolde rotsbonken en kluften heen; aan de andere zijde ziet gij door elkander gesmeten steenen, bergen op zich zelve, in het vorig wintergetij door regen en storm en smeltende sneeuw losgewerkt en van de hoogte neergeslingerd, zoodat gij onwillekeurig aan de hemelbestorming van het reuzengeslacht denkt; of gij zijt gedrongen tegen een wand, die dreigend over u heen buigt; of gij gaat een tijdlang in het donker door een rots heen, zoo dikwijls de weg stuit tegen een berggevaarte, dat de werkman nu met buskruit en moker en houweel doorgebroken heeft. — *Beautiful indeed*, zei de Engelschman, en hij floot een deuntje. — De tocht door het Walliserland is minder afwisselend, — men gewent aan alles, zelfs aan den Alpenrug, waar men steeds ter rechterzijde tegen opziet. Er werden eenige gesprekken met den Engelschman op stapel gezet, maar zij wilden niet afloopen; zelfs geen toespelingen op zijne nationale letterkunde, geen naam van eenig beroemd Schot, geen gelukkige aanhaling uit eenig Engelsch dichter, — niets wilde vatten, totdat ik, bij toeval, het gesprek op Engelsche lichaamsoefeningen en volksvermaken bracht. Nu kwam hij los en het was moeielijk aan de beurt te komen, zoolang hij van *boxing*, *racehorses*, *horseraces*, *cockfighting*, *trapball* en *cricket* sprak. Wij waren leerlingen en leerden veel — theorie. Een Engelsche rijknecht kwam ons tegemoet met twee schoone ruinen, wedloopers, naar Florence bestemd, waarheen de Engelsche beweeglust zijne spelen en weddingschappen overbrengt. Onze reisgenoot werd geheel leven: op het gezicht van den stalknecht vergat hij rang en stand (zoo hij er had), en te Martigny moesten wij van hem scheiden.

Mijne tweede les ontving ik kort daarna. Ik zou ze u in twee woorden kunnen mededeelen, maar ik wil er wat omheen praten, om niet al te spoedig aan het einde te komen en opdat gij niet moogt vragen: „heeft hij in Savoye gereisd en spreekt hij niets van de natuur?” Ik zou er niet van kunnen zwijgen, al was ik niet van het begin af voor-

nemens geweest, nu en dan u te toonen, dat ik den mensch niet voor het eenigste belangrijke in de schepping houd; en gij zijt zeker niet zoo zeer met andere gedachten van belang bezig geweest; of gij hebt opgemerkt, dat ik de *beschouwing der natuur* niet als een punt vastgezet, maar door mijn opstel verspreid heb.

Er zijn twee wegen, om van Martigny in de vallei van Chamouny te komen. Zij liggen op weerzijden van een breed gebergte, dat men op halver hoogte langs de helling bestijgen moet. Rechts heet die weg *la Tête noire*, links *le col de Balme*. Wij volgden den eersten, gedeeltelijk op muilezels, gedeeltelijk te voet, want het zijn 10 uren van Martigny tot Chamouny. Maar de voetganger kan somtijds stilstaan en omzien, want achter, zoowel als voor, wisselt het tooneel bij iedere wending van het pad, dat hier en daar uit de rots uitgehouwen en slechts zes voet breed is, en waarop of een gebrekkige of geene borstwering u belet, twee of drie duizend voeten diep te vallen. Onder hoort gij den stroom bruisen en ver tegen u over, aan de andere zijde der valleien, staat berg achter berg, zacht glooiend of afgebroken steil, met sneeuw op hunne hoogste toppen bedekt of met zwarte spitsen uit een lager sneeuwveld oprijzende, dat smelt en in schuimende stroomen, wit als melk, langs allerlei richtingen de helling doorgroeft en gelijdelijk neergolft of, geen grond meer vindende, een waterval wordt, die honderden voeten neervalt en, dáár weder tegengehouden, verder woelt, totdat hij zich bij een tweeden rand overstort en soms weder een derde en meermalen en eindelijk in de laagte van het dal zich met den hoofdstroom vereenigt onder een mengeling van dof dommelend gebons en scheller gedruisch. Overal is leven en kracht, want de zwaarste dennen rijzen uit de spleten van den rotswand, of hemelhoog ontdekt gij eene weide met herdershutten en rundvee, dat gij met moeite onderscheidt en dat rustig graast aan den hellenden rand eener afgrijselijke diepte. Hier was geen vooroordeel af te leggen, zoo het niet was de vrees voor duizeligheid; maar ik bedoel die niet, ook hebt gij daar geen tijd of lust,

om aan u zelven te denken. Naar de vallei van Chamouny afdalende, overviel ons de avond met vollen maneschijn; doch er was geen gevaar, omdat de weg nu langs eene zachtere helling van den berg nederwaarts ging, maar moeielijk door veel gestrompel van mensch en dier over struweelen en steenen en rollend gruis. — Maar wie beschrijft den indruk van de intrede in het wonderbare dal, bij maanlicht, wanneer het oog onmetelijke, maar drijvende vormen ontdekt, en in die natuur niet te huis is, om de ontzaglijke hoogten, op wier sneeuw- en ijsvelden de maan zulk een onzeker licht verspreidt, dat gij duidelijk onderscheiden wilt, wat u zoo treft en verplet, maar niet kunt, en waarlijk eene soort van betoovering ondervindt. — Wij waren in het dal, dat eerst in het midden der vorige eeuw (let wel! eerst in het midden der 18e eeuw) in het midden van Europa ontdekt is. Doch het bevreemde u niet, want het diepste der vallei ligt zóó hoog, dat het er nooit recht zomer is en geen veldvruchten er tot vollen wasdom gedijen. En evenwel is thans een bezoek te Chamouny, het vlek midden in de vallei, een pleiziertochtje. Twee herbergen hebben voor de menigte Engelschen, die dezen hoek opzoeken, al hunne comforts: het gezelschap is er af en aan dobberend, maar altijd beschaafd en fatsoenlijk; en kan men in zulk gezelschap verschijnen met een baard van twee dagen, door lichaamsbeweging en smeltende warmte bovenmatig het kinvel uitgedrongen? Wie zelf zich helpen kon, sloeg aan het maaien. Wie dit handwerk beneden zich rekende, riep om hulp van anderen. Dit was het lot van één uit het gezelschap. Er kwam een *barbier* . . . . zoo het u ooit weer gebeurt, dat woord uit vooroordeel met minachting uit te spreken, en daardoor te toonen, dat gij een wankelend geloof hebt aan het verband van kunsten en wetenschappen, gaat dan boete doen bij de faculteit der Geneeskunde! Want het was de Weled. Zeergel. Heer N., te Göttingen gepromoveerd en thans Med. Doct. in de vallei van Chamouny.

Mijne derde les ontving ik nog hooger in de lucht. Want

op den volgenden dag deden wij eenen der twee tochten, die men in de vallei onderneemt. Voor de herbergen wemelt het van af- en aankomende reizigers langs den weg, dien wij gekomen waren, of van de westzijde, van Genève, over Salanche. Zij komen op paarden en muilezels, of canapé's op vier wielen met één paard bespannen, of in draagbaren. Uit de herbergdeuren stroomen de gasten, die een bergwandeling voor hebben, op het luchtigst gekleed, den Alpenstok zwaaiende of uit ongeduld in den grond prikkende en den knapzak aan den gordel. En het gejoel vermeerdert door de gidsen, waarvan er een veertigtal in de vallei woont en door de regeering aan reglementen en tarieven onderworpen is, en die voor zadeldieren en draagbare verversching zorgen, en voor mantels, die den verhitten klimmer boven in den fijneren dampkring zullen dekken. Wij bestegen vroeg, na het ontbijt, den *Mont Breven*. Het is de hoogste berg in de keten, die den noordkant van het dal insluit. — Indien ik u alweder sprak van duizenden voeten, van uren klimmens, en van stronken en bonken, en paden, glibberig door het afsijpelende water uit bergaders of groeven van vorige sneeuw- en steenvallen, — gij zoudt zeggen: „dat wordt ééntonig"; en toch heeft de wezenlijkheid aldaar weinig, dat overeenkomt met hetgeen men reeds gezien heeft. Maar de groote vermoeienis der beklimming langs een steil en nauw pad, dat somtijds afgebrokkeld is en bijna verdwijnt, zou alle genot verbitteren, indien men niet òf om adem te scheppen en de kniepezen te laten uitrusten, òf om te zien, wat rondom ligt, stilstond en opmerkte, hoe men al klimmende het breede dal ruimer in zijne lengte overziet en de tegenoverstaande spitse rotsen, die, van beneden uit het dal gezien, de wolken doorboren en het gezicht op de kroon van het gebergte belemmeren; hoe zij allengs met den klimmer op gelijke hoogte komen en nu de *Mont Blanc*, als een reus onder de grooten, meer en meer rijst en zijne drie ontzaglijke kruinen vertoont, die achter elkander wegwijken, waar sneeuw en ijs nooit smelten en geen verandering is, dan die der donkere striemen door vallende klompen en

sneeuwvallen geploegd. Gij meent dit alles in uw bereik te hebben, en toch zijt gij er uren van verwijderd. Want het oog is aan het afmeten van zulke gevaarten niet gewend, en het bespeurt geene gewone voorwerpen, omdat zij te ver weg zijn. Daarom verdwijnt het vermogen om de afstanden te berekenen; want gij ziet een zwarte plek door de glinsterende sneeuw steken, en meent een kuil te zien, waarover gij heenstappen zoudt, maar uw gids verzekert u, dat het een dal is waar gij duizend schreden kunt wandelen. Al weder klimmende, wordt het wonder der glaciers u duidelijk. Gij overziet de glooiende tusschendalen, waarin de neergezakte sneeuw half gesmolten en door de vorst tot ijs samengepakt wordt en zich meer en meer ophoopende, door eigen zwaarte splijt en zeegroene diepten vertoont, en geleidelijk of met geweld en donderend zich een slingerweg baant en tot in het benedenste Chamounydal nederzinkt in vormen van logge blokken en pyramiden, niet zelden het karig plantsoen van den dalbewoner voor altijd bedelvende. Onder het genot van zulk een gezicht bereikten wij eene kleine vlakte, waar eene hut staat; zij heet de *Chalet de Plamprai.* Het is eene rustplaats voor hem, die verzadigd is van klimmen, en voor hem, die nog eene menigte toises hooger den top wil bestijgen langs een weg, waar men soms als op een ladder staat, of twintig voeten hoog een rechtstandigen wand beklauteren moet, met hand en voet zich vastklemmend aan scherpe punten of kloven, of een sneeuwveld tot aan de knieën doorwaadt en eindelijk voor zijn tobben beloond wordt met een onbelemmerd overzicht van het dal tot aan zijne beide uiteinden, van het geheele Savooische gebergte en van den ganschen bajert eener omwenteling van den aardbol, waarin tijd en natuur het afzichtelijke verzacht en het wonderlijke en het majestueuse veredeld hebben. — Wanneer gij in Noord-Holland eene frissche boerenmeid onder eene koe ziet zitten en zij u vergunt eene teug melk uit haren nap te drinken, dan denkt gij: „neen, dit genot levert Holland alleen op.” Een vooroordeel! Gaat naar de Chalet van Plamprai en gij zult u bekeeren. Op die rotsen,

in dien hoogen dampkring groeien geurige kruiden, die het rundvee afweidt en eene melk geeft . . . . het is geen honger en dorst en uitputting van krachten, zooals zij den koning van Perzië op roggebrood onthaalden en die nu misschien zoo smakelijk maken, wat zeer gewoon is. Indien ik de stoute wendingen van sommigen dorst na te volgen, die bekende dingen met onbekende vergelijken, om zich recht begrijpelijk uit te drukken, dan zou ik zeggen: „zulken nectar dronken de Goden."

Mijne laatste les (want ik eindig) is, geloof ik, de gewichtigste en nuttigste van alle. Ik heb hoog gezien en ik heb laag gezien; ik heb genoten en ik ben in verrukking geweest; ik heb geprezen en ik heb benijd; en ik was gereed mijn zegel te zetten op de spreuk: *waar men het wel heeft, daar heeft men een vaderland.* Maar ik ben teruggekomen van mijne reis en van een koud en onhartelijk wereldburgerschap; en liever dan ooit is mij het minder schoone vaderland met al zijne gebreken en worstelingen en rampen.

(Uit: *Onderzoek en Phantasie*).

ADRIANUS BOGAERS.

(1795—1870).

MARTINUS VAN DEN HAM.

(1834).

Reeds negenmaal zwom hij door vloeden en vlagen
  Naar 't schip, op de banken in d' uitersten nood,
En negenmaal wrong hij (ze beefden, die 't zagen!)
  Een mensch uit den gulzigen muil van den dood:
Nu, hijgend en mat op den oever gezegen,
  Verlangt hij, voldaan, naar zijn nederig dak; F
Daar huilt in den storm een gejammer hem tegen:
  God! bleef er nog één op het brijzlende wrak!

Wee d' armen verlaatne! hij wuift uit de touwen;
  Wat kan nu de Redder! zijn kracht is geknot:
Toch rijst hij, en of ze'm al smeekend weêrhouën,
  „Neen! (roept hij) 'k wil eens nog het wagen met God!"
Reeds kampt hij op nieuw met de woedende baren,
  Nu boven, dan onder, in 't wilde gevecht,
En, 't hart onverwrikt in het holst der gevaren,
  Bereikt hij ten laatste de zinkende plecht.

„Spring neder!" dus schreeuwt hij tot d' achtergebleven',
  „Spring neder! ik grijp u! gezwind u vermand!"
Maar, siddrend van angst en de vingren versteven,
  Omklemmert de uitzinnige 't slingrende want:

F [illegible]

Nu palmt Van den Ham aan een touw zich naar boven,
  Omgrijpt hem en stort in het kokende wed:
Daar zwemt hij, daar landt hij bij 't juichen en loven!
  Brul, nijdige zee! ook de tiende is gered!

DAVIDS DRIE HELDEN.

„O Bethlehem, mijn vaderstad,
Wie brengt me een teug van 't lavend nat,
De milde waterwel ontspat,
  Die opbruist in uw poort!"
Zoo sprak de Vorst en zag van veer
Den wal, omgord van 's vijands heer,
En sloeg de blikken treurig neêr,
  Zijn ziel van spijt doorboord.

Het koeltje (dacht hij) nam de beê,
Die mijmrend van zijn lippen gleê,
In 't speelziek ochtendfladdren meê,
  Gelijk het wenschen doet:
Hij liet des bergs verheven tinn',
Verborg voor 't oog zijn sombren zin,
En trad Adullams grot weer in
  Bij zijn getrouwen stoet.

De morgen week, de middag blonk;
Daar stapten in de rotsspelonk,
Die van hun wapenramlen klonk,
  Drie ruiters, schoon van bouw:
„Heil, Koning! (dreunt hun zware stem)
Zie hier een teug uit Bethlehem!"
Een kruik vol water biên zij hem,
  Zoo klaar als versche douw.

Het lemmer, in hun vuist getorst,
Is bot geschaard, met bloed bemorst,
En bultig 't panser, dat hun borst
  In 't slagrumoer beschut:
Hun oor had 's Konings zucht gehoord,
Hun zwaard een bloedig gat geboord
Dwars door den vijand tot de poort,
  En 't water was geput.

En toen langs 't eigen spoor weer heen,
Hun staal, dat 's hemels bliksem scheen,
Verschrikking spreidend, waar ze treên,
  En vellend, wat hen stuit;
Tot, weer terug op veilgen grond,
Met krijgsgejuich begroet in 't rond,
Het drietal voor zijn koning stond
  Met d' onverwachten buit.

Verbaasd, getroffen, aangedaan,
Staart Isrels Vorst de dappren aan,
En (waardig loon der trouw) een traan
  Ontrolt zijn manlijk oog:
Met eerbied, op 't gelaat gegrift,
Aanvaardt hij de ongelijkbre gift
En drukt ze zich aan 't hart met drift,
  D' ontroerden blik omhoog.

„Neen! (barst het uit zijn vol gemoed)
Dit water is een mensch te goed!
't Is heilig vocht, 't is heldenbloed!
  U hoort die schat, o Heer!"
En, daar hij op zijn knieën neeg
En alles om hem boog en zweeg,
Goot hij de kruik ten bodem leêg,
  Jehova's naam ter eer.

1835.

JAN HARINK.

(1573.)

't Nijpt er in de Diemerschans,
't Brood verteerd, op hulp geen kans;
Spanje stormt weldra. Wat raad?
Staan wordt sneven zonder baat!
Moog' dan 't fier gemoed al zuchten,
't Geuzentroepje stemt te vluchten;
Schaduw zal de nacht hun bien:
't Grauwt alreê; 't wordt stil en duister:
„Voorwaarts!" gromt een doffe fluister.
Harink en zijn makkers vliên.

Maar aan 't wolkig hemelspoor
Breekt de maan verraadlijk door:
's Vijands voorpost, op de loer,
Schreeuwt alarm en lost het roer.
Vloekend wrijven Spanjes knapen
't Vaakrig oog en grijpen 't wapen:
„Staat!" zoo huilt hun dol geroep.
Als het broed der wildernissen,
Bang hun bloedig aas te missen,
Volgen zij den kleinen troep.

Rechts het meer en links het IJ,
Redding faalt ter wederzij:
Langs de smalbegrensde kâ
Joelt het Spaansch getier ze na;
't Laat geen wenk hun adem scheppen.
Hoe zich de uitgevasten reppen,
Nader bonst des vijands tred:
Als op eens, waar de open wellen
De enge strook het dichtst beknellen,
Harink zwenkt en schrap zich zet.

„Broeders!" (roept hij) redt het lijf!
Eén versluit hier 't pad, — ik blijf!
Haast u voort, terwijl ik strij!
Vall' ik, springt mijn moeder bij!"
't Blanke staal meteen getogen,
Bliksems in zijn moedige oogen,
Houdt hij, standvast, de engt' versperd,
En, terwijl zijn maats ontvluchten,
Voelt van Spanjes meestgeduchten
Een er reeds zijn punt in 't hart.

Maar een tweede naakt verwoed:
Wreken zal hij 's makkers bloed!
Meerder kunst verzelt zijn vuur,
't Vechten wordt van langen duur.
(Geuzen, 't redt u, dat vertragen!)
Weêrzijds wisslen de ijdle slagen
Tot de Spanjaard, afgemat,
Bloot zich geeft aan 's vijands degen,
En van 't Hollansch staal doorregen,
Nederplonst in 't zwalpend nat.

Harink, ijlings 't hoofd gewend,
Zoekt van ver zijn kleine bent.
Ze is uit zicht: genoeg, genoeg!
Dat is al wat hij bejoeg.
Eer 't een derde durft te wagen
Hem ten nieuwen kamp te dagen,
Springt hij lachend in den vloed;
En terwijl zijn forsche streken
Door de golf het pad hem breken,
Roept hij: Spekken [1]), zijt gegroet!"

Knal op knal van 't Spaansch musket
Bromt hem na in 't schuimend wed;

---

[1]) Gewone scheldnaam voor de Spanjaards.

Maar of 't lood al om hem siss',
Verder roeit hij, 't schot is mis.
Schooner eind, dan hier te smoren
Heeft het Lot den held beschoren.
Eens — de Koningsvlag zijn buit —
Spanjes vlootkornel gevangen —
Blaast hij onder zegezangen
Glorierijk den adem uit.

DE GANZEN.

De marktdag riep de buitenliên:
Een boertje, van zijn zweep voorzien,
Dreef vette ganzen naar de stad.
Hij somde gaandeweg al op,
Wat winst hij wel te beuren had,
En, dank zijn vroolijk hartgeklop,
Kreeg menig gans, die, lui en dik,
Bleef talmen, met de zweep een tik.
Nu, als het handelwinsten geldt,
Wordt zelfs een mensch niet veel geteld,
En, zoo de boer dus nu en dan
De zweep eens zwaaide door de lucht
En kop of staart trof in de vlucht,
Ik dui 't niet euvel aan den man:
De ganzen wèl: die laakten 't luid
En scholden in hun taal hem uit.
Juist kwam een wandlaar langs hun pad,
Die veel van Mezzofanti [1]) had,
Arabisch kende, Turksch, Sanskriet,
Chineesch, Maleisch, en wat al niet?
Doch (sterker nog!) ook in den grond
Der ganzen gaggeltaal verstond.

---

[1]) Kardinaal Mezzofanti (1771—1849) sprak en verstond 58 talen.

Hij hoorde 't morren en 't misbaar:
„Die schoft!" was 't hier: „die stinkert!" daar!
„De schobbejak! hij zweept ons voort,
Als beesten van 't gemeenste soort!
't Is of we biggen zijn, zoo hondsch!
Geen aasje oplettendheid voor ons,
Voor òns, wien Romes wereldstad
Toch haar behoud te danken had!
Voor ons, beroemd van Pool tot Pool,
Als redders van het Kapitool!" —
Zoo schreeuwden ze uit gezwollen krop,
De nekken stijf, de kuiven op.
De wandlaar hield zich dom en zeî:
„Zoo, ganzen, deedt gij dat, ei, ei!
Gij Romes redders — en wanneer?"
„„Niet wij juist: ons geslacht weleer:
Onze eedle Vaadren. Vat je 't, man?"" —
„Maar gij — wat deedt gij zelven dan?" —
„„Wat, wij! Wij niets. Begrijp ons goed:
Wij spruiten uit dat edel bloed:
Geen vogel, van wat veêr hij zij,
Die zulk een afkomst staaft, als wij...""
Genoeg! (dus viel de wandlaar in)
Uw voorgeslacht was kloek van zin;
Eer kwam het toe, wijl 't best zich kweet;
Maar gij, die niets bijzonders deedt —
Wat praat gij van oplettendheên,
Als goldt gij meer dan 't algemeen!
Staak, nietig volkje, uw driest gekwaak!
Zelf uit te munten, dat 's de zaak!"

ISAAC DA COSTA.

(1798—1860).

DE TRAAN.

De traan, die opbruist naar onze oogen
In liefde en vriendschap, vreugde en smart,
Die is de ware tolk van 't hart!
Wie door een mond ooit werd bedrogen,
Die een geveinsden glimlach plooit,
Een traan.... een traan misleidde nooit!

De traan, naar boven opgedreven
Bij 't heimlijk slaken van een zucht,
Geeft den gepersten boezem lucht!
Men ziet hem als een nevel zweven:
Maar door dien nevel speelt de gloed
Van 't weder ademend gemoed!

De traan van 't smeltend mededoogen,
Dat in des naasten lijden lijdt,
En hem eens broeders zorgen wijdt,
Verkondigt in de glinstrende oogen
De Godlijke afkomst onzer ziel,
Hoe diep zij van zich zelf verviel!

De traan des zeemans, die gevaren,
Noch 't naderende doodsuur vreest,
Is 't afscheidsteeken van den geest

Aan vrouw en kind, wanneer de baren
  Van d'opgeruiden Oceaan
  Het dobbrend schip verzwelgen gaan!

Waar Roemzucht, wederzijds ontstoken,
  d'Onmenschelijken kampstrijd mengt,
  Ook daar wordt vaak een traan geplengd!
En 't recht der menschheid is gewroken,
  Wanneer hij 's winnaars oog ontvloeit
  En 't vijandlijke lijk besproeit!

Of als wij 't dierbaar oord begeven,
  Dat onzen eersten kinderlach,
  Dat onzen eersten bloeitijd zag,
Om dieper in te treên in 't leven;
  Dan staren wij 't weemoedig aan,
  En 't droef Vaarwel spreekt door een traan!

Maar gij vooral, gevoel van liefde!
  Uw alveroverende tocht
  Wekt stroomen van dit balsemvocht!
Voor wie uw gloênde pijl doorgriefde
  Zijn tranen wellust van het hart
  In liefdes vreugd, in liefdes smart!

Ook wien de geestdrift heeft bevangen,
  Die 't moedig hart, waarin zij blaakt,
  Tot aller harten meester maakt,
Dien verft een gloeiend rood de wangen,
  Dien wemelt in het oog een traan,
  Die meer dan woorden doet verstaan.

Wien eerbied ooit de ziel vervulde
  In 't brandend tijdperk van de jeugd
  Voor mannenmoed, voor mannendeugd;
De traan is 's harten eêlste hulde,
  En die de nagedachtenis
  Van groote mannen waardig is!

Zoo wekken Cesars lauwerkronen,
Zoo Alexanders fiere moed,
Zoo Maurits' grootheid, waard zijn bloed,
Diep uit het hart der heldenzonen
Een traan op, die voor 't oog verraadt,
Van welk een zucht de boezem slaat!

Het marmer is een koude hulde!
Mijn vrienden, welle een enkle drop
Uit uw gevoelge harten op,
(Is slechts de geest, die mij vervulde
Zoo liefelijk een offer waard)
Wanneer 'k zal rusten onder de aard!

1820.

VIJF EN TWINTIG JAREN.

(*Een lied in* 1840).

Voorzang.

Kan het zijn, dat de lier, die sinds lang niet meer ruischte,
Die sinds lang tot geen harten in dichtmuziek sprak,
Weer op eens van verrukking en hemellust bruiste,
En in stroomende galmen het stilzwijgen brak?

Kan het zijn, dat een ader, verstikt en vergeten,
Schoon eens mede van jeugdige zangtonen vol,
Thans op nieuw, door een stout maar gelukkig vermeten,
In den zandgrond geraakt, weder uitschoot en zwol?

't Mochte zijn, dat een winter voorbij waar gevaren,
En haar ijs bij de stralen der lentezon smolt; —
Dat — een reeks van onvruchtbaar vervlotene jaren
Door één oogst voor het minst al die dorheid vergold!

Neen, de mensch mag zijn lente geen tweede maal smaken;
Op *zijn* winter volgt nooit weer herleving en groei! —
Dan alleen als dit stof eens zijn dooden zal slaken
Voor een eeuwige zon, voor een eindloozen bloei!

Evenwel heeft wellicht onze Dichtkunst haar tijden. —
O! De harp van mijn stam heeft de wissling gekend
Van gejuich en geklag, van verheffing en lijden,
Van bevrijding en lange — verdorrende ellend.

Heeft ze in glansrijker eeuw niet de hymnen doen rijzen,
Waar de Dochter van Sion bij opsprong in lof?
Waar nog heden de Volken *haar* Koning in prijzen,
Schoon Jerusalems kroon ligt gedoken in 't stof?

En Jerusalem viel! en, Euphraat! aan uw boorden
Hing het speeltuig ontsnaard in de wilgen verward! —
Werd van daar ook niet nog in vermogende akkoorden
Profetie en vertroosting gebracht tot het hart?

En nog later zong Juda, daar 't, balling, zijn staf voert,
Of het waar' met een zweem van den vroegeren zwier,
Waar de Taag langs Lisbóa zijn goudkorrels afvoert,
Waar zich Cordua baadt in den Guadalquivir!

Ja, ook daar nog deed Isrel zijn liederen stijgen,
Op zich huwende Westersche en Oostersche wijs....
De Inquisitie daagde op, en de harptonen zwijgen,
Aan verstrooiende stormen geslingerd ten prijs!

Zoete boorden des Amstels! gij deedt ze herleven.
Op den toon van uw Vondel, uws Bilderdijks stem,
Ving de snaar weder aan van vervoering te beven,
En des Jongelings greep had een oogenblik klem.

O! hij zong — uit de zucht, die nog leeft in zijn aadren,
Schoon met mindere snelheid van dichterlijk bloed, —
Dan eens Dichtkunst en Min, dan eens 't lot zijner Vaadren,
Of het land, eens dien Vaadren zoo gul en zoo goed.

Of, den strijd tegen afgoôn, uit d' Eeuwtrots gesproten,
  Of, den lofzang den God aller heemlen ter eer; —
En (de hand van dien God had mijn zielsoog ontsloten!)
  Den Emmanuël, eindlijk, mijn Heiland en Heer!

Zweeg die lier voor altoos? — En indien zij herleefde,
  Door de deining der Eeuw uit haar sluimring geschokt,
Of omdat weer een Adem de snaar overzweefde,
  Die heur zilveren tonen ten wederklank lokt,

Wat dan nog zou zij zingen? wat voorwerp zich kiezen
  Uit Verbeelding en — Waarheids onmetelijk veld,
Daar zich aandacht en geest in den maalstroom verliezen
  Van wat telkens de dag aan zijn opvolger meldt?

Ziet! het vierde eener eeuw heeft zijn stonden doorvlogen,
  Sinds ik aanving mijn hand aan de citer te slaan! —
Weggevlotene jaren! herrijst voor mijne oogen!
  O! geeft gij mij de stof voor mijn maatgezang aan!

Ja, een stof voor mijn verzen, een grond voor mijn voeten,
  Van waar verder mijn oog in het rond moge gaan,
Om aan d' eindpaal der tijden een toekomst te ontmoeten,
  Die alleen van die tijden den loop leert verstaan!

1840.

JACOB VAN LENNEP

(1802—1868).

DE GESTOORDE BRUILOFT.

A⁰. 1000.

I.

Het was op een helderen Octobermorgen, dat een dier korte, rondgebouwde visschersschuiten, uithoofde van haar vorm geschikt om zich met spoed en gemak naar elke zijde te wenden en zonder gevaar van om te slaan den zwaarsten storm te verduren, met frisschen Noordoostenwind de golven kliefde der Noordzee en, zonder zich uit het gezicht der Westfriesche duinen te verwijderen, zuidwaarts af koers bleef houden. De manschap van het vaartuig was zoo gering mogelijk, als bestaande slechts uit twee personen, waarvan de oudste, een reeds bedaagde visschersgast, op de voorplecht gezeten was en het lood in de hand hield, gereed om, zoodra zijn ervarenis en kennis van het vaarwater te kort mochten schieten, de oneffenheden van den bodem te peilen. Zijn metgezel, die aan het roer stond, scheen, voor zooverre de lederen kap, welke hem het hoofd bedekte, toeliet zijn gelaatstrekken te onderscheiden, nog in den bloei zijner jaren, en zoowel zijn houding en gestalte als elke beweging van den forschen arm of van de half ontbloote, sterkgespierde beenen, duidden kracht en vaardigheid aan. Beider kleeding was geen andere dan de gewone eenvoudige schippersdracht; en een oppervlakkige beschouwer zou in hen niet anders

gezien hebben als visschers, die hun gewoon bedrijf gingen uitoefenen; maar wie meer nauwkeurig had toegekeken, zou weldra hebben opgemerkt, dat in hun vaartuig noch bun noch vischwant voorhanden waren, en dat het gezelschap, 't welk zich buiten de twee manspersonen aan boord bevond, eerder geschikt was om een visscherij te belemmeren dan om daartoe mede te werken. Immers, aan de voeten van den stuurman was zijne jonge vrouw gezeten, geheel in haar mantel gewikkeld en bezig om haar zuigeling de borst te geven, terwijl een nauwelijks tweejarig knaapje nevens haar op het dek lag te dartelen en zijn honger stilde door beurtelings te bijten in een grooten appel, welken hij moeite had met beide zijn poezele handjes vast te houden, en in een homp brood, welke hij van de knieën zijner moeder nam en waarvan hij nu en dan een brok toewierp aan een ruiggehaarden wolfshond van de grootste soort, die in bedaarde deftigheid naast hem was nedergezeten.

Reeds waren onze reizigers de Schoorlsche duinen voorbijgezeild, en hadden van verre de torens der door Graaf Dirk den Tweeden nu van steen herbouwde Eck-mondsche abdij over de duinen heen zien blinken; reeds naderden zij eenen dier toen reeds onbevaarbare Rijnmonden, waarvan, sedert zij door het stuivende zand overstelpt zijn, nog slechts de sporen in enkele meertjes en duinvalleien te vinden zijn, toen de stuurman voor het eerst de stilte brak, welke hij sedert een geruimen tijd onafgebroken had bewaard, en, op den kort-afgebroken toon, aan zeelieden eigen, aan zijn makker last gaf, den schoot zooveel mogelijk te vieren.

„Wij varen al tusschen twee halzen, buurman Sikko!" zeide de oude man, terwijl hij, opgestaan zijnde, zooveel mogelijk zijn best deed om aan het gegeven bevel te voldoen, „maar 't is sedert een amerijtje of de lap geen wind wil vatten."

„Ik houd het er voor, Bren," zeide Sikko, „dat de wind gaat krimpen, en wij moeten gebruik maken van de gelegenheid, zoolang de wind gunstig blijft."

„Daar kunt ge u van overtuigd houden, dat wij verandering van weer krijgen," zeide Bren, „van morgen was de

lucht langs den heelen duinkant zwart van vinken en bonte kraaien en allerlei tuig, dat vloog of het van een Noordsche kol bezeten was: en nu is de vlucht glad over. Zij hadden wis boos weer in 't hoofd."

De stuurman knikte met het hoofd, ten teeken, dat hij in de bezorgdheid zijns makkers deelde; doch tevens leide hij den eenen vinger op den mond, als wilde hij hem te kennen geven, dat het beter ware over dit punt het stilzwijgen te bewaren en hun vrouwelijke reisgenoot niet te verontrusten. De oude Bren begreep dien wenk en zweeg, zich vergenoegende met nu en dan, wanneer hij naar het Westen keek, het hoofd op een bedenkelijke wijze te schudden en op de purpergrauwe wolkjes te wijzen, die, in den beginne nauwelijks zichtbaar, meer en meer in omtrek toenamen.

Niet lang duurde het, of de wind was al flauwer en flauwer geworden en ging eindelijk geheel liggen; de wolkjes, nu tot wolken aangegroeid, vereenigden zich, en een grauwe nevel onttrok de zon aan de oogen onzer zeevarenden; en geen halfuur verliep er, of een vochtige mist viel op de wateren neer en belette hun, de kust te onderscheiden; alleen door den slag van het water tegen de kiel konden zij, daar het ebbe was, gewaarworden, aan welke zijde zich het strand bevond; doch ook tevens, dat zij zich hoe langer hoe verder daarvan verwijderden.

Deze toestand was op zich zelf niet gevaarlijk, maar toch verre van aangenaam, daar de tocht er nutteloos door verlengd moest worden en er nu alle reden was om te vreezen, dat men den nacht op zee zoude moeten doorbrengen. Er viel echter niets aan te doen, dan geduld te nemen: en de stuurman, na het zeil, dat hem van geen dienst meer was, te hebben laten strijken, liet het vaartuig op stroom drijven, zooveel mogelijk zorg dragende, niet te verre van de kust af te houden.

De mist hield eenige uren aan: een gedeelte van dezen tijd werd besteed met het nuttigen van een eenvoudig maal; waarna de zorgvolle moeder zich met haar kinderen binnen de kombuis begaf en het jongste op haar knieën in slaap

solde; de oudste knaap strekte zich, om het warmer te hebben, over den trouwen hond neer, die onbeweeglijk liggen bleef, en weldra kondigde ook zijn regelmatige ademhaling aan, dat hij het voorbeeld van zijn broertje gevolgd had.

Eindelijk voelde Sikko, de stuurman, een flauw tochtje, dat hem door de lokken speelde: de oude Bren haastte zich, het zeil weder op te halen; en met blijdschap bespeurden beiden, dat het luisterde naar den opwakkerenden wind. Maar, helaas! hun vreugde verkeerde in bezorgdheid, toen zij, eerst flauw en naderhand meer nabij, een eentonig gezang hoorden aanheffen, als hetgeen bootslieden zingen, wanneer zij het anker winden, en vervolgens tusschen de scheuren door, welke de wind in den nevel maakte, gedaanten van masten en van vaartuigen zagen, die, beurtelings van achter de voorbijschietende dampen voor den dag komende en weder verdwijnende, hun in den beginne voorkwamen als fantastische verschijnselen, ja als droombeelden eener verwarde verbeelding. Dan welhaast werd de treurige wezenlijkheid zichtbaar: de mist rolde stuivend weg over de oppervlakte der golven, en de avondzonnestralen, de zee opnieuw verlichtende, boden hun een schouwspel aan, 'twelk, hoe heerlijk en prachtig op zich zelf, in hun harten alleen schrik en ontzetting kon teweegbrengen.

Aan alle kanten, waar zij het oog wendden, zagen zij zich omringd door vaartuigen, verschillend in grootte, maar alle welbemand en onderling wedijverende in sierlijkheid van bouw en pracht van uitrusting. Niet een dier schepen, of het was aan voor- en achtersteven met kunstig snijwerk overladen, en bedekt met een kostbaar verguldsel, hetwelk schitterend in den gloed der avondzon glinsterde, en met fraai gebeeldhouwde afbeeldsels prijkte. Hier zag men gewapende helden of heiligen, die schenen te leven; daar meerminnen of zeegedrochten en centauren, als in de fabelen der ouden; ginds roofvogels of wolven en stieren, met opgeheven hals en uitgestrekte pooten, die, als de wind er in speelde, het gekrijsch of geloei van levende dieren nabootsten; op sommige waren de zeilen met levendige kleuren beschil-

derd of had er zelfs de naald allerlei grillige beelden op gemaald; sierlijke tenten, van kostbare stoffage vervaardigd, en waar ieder oogenblik rijkgekleede pages met ledige kruiken uittraden of met gevulde binnenkwamen, rezen op het dek; uit die tenten hoorde men nu en dan vroolijke zangtonen en luid gelach opgaan, ten bewijze, hoe men daarbinnen vroolijk feest hield; langs de gangboorden zag men schildknapen, zich vlijtig bezig houdende met de gladgepolijste, met kruisen overladen schilden, of de gemaliede pantsers hunner meesters droog te wrijven en zorg te dragen, dat de gevallen vochtigheid er geen roestvlek op mocht achterlaten. Wat het scheepsvolk betreft, het had reeds overal de ankers opgewonden en was nu in het want verspreid of aan de kabels werkzaam, en zeil bij zeil stond reeds gespannen en zwol klapperend op bij het aanwakkeren van den lang gewenschten wind Het was een vroolijk, een heerlijk, een betooverend schouwspel; maar, gelijk wij reeds zeiden, het was zulks niet voor onze Westfriesche varenslieden; want aan den zwarten raaf, den wolf of gier, die op menigen standaard blonken, aan de wapperende wimpels, die de schrikwekkende gedaanten van zeeslangen of vuurspuwende draken vertoonden, hadden zij ontdekt, dat zij onder een afdeeling verdwaald waren van die gevreesde Noormannen, wier hoofden op den naam van Zeekoningen aanspraak maakten, bij wie geen veiligheid te vinden, van wie geen genade te verwerven was. Wat de kust betrof, het was ternauwernood, dat zij in het Oosten de flauw door de zon verlichte streep der zeeduinen konden onderscheiden.

De twee Westfriezen zagen elkander met een sprakelooze neerslachtigheid aan; maar zoo de indruk op beiden gelijktijdig plaats had, de uitwerking was verschillend. De oude man, die juist bezig was den schoot aan te halen, voelde zijn knieën onder het lijf knikken: hij prevelde binnensmonds een angstig gebed; het touw, dat hij vasthield, gleed tusschen zijn sidderende vingeren weg en het losgelaten zeil wapperde met een klapperend geluid tegen den mast op. Sikko daarentegen, hoewel zijn kleur verschoot, toonde aanstonds metter-

daad, dat zijn vastberaden kloekheid hem in 't gevaar niet verliet. Door een snelle beweging van het roer herstelde hij de valsche richting, welke de ontsteltenis van zijn makker aan het vaartuig gegeven had; te gelijk zag hij met een arendsblik om zich heen of ergens een middel ware om aan de hem omringende vaartuigen te ontsnappen, en toen luidde zijn op halfgesmoorden maar toch duidelijken toon gegeven bevel: „hou uit de fok! wij moeten tusschen de twee grootste door, eer zij ons aan boord komen."

Bren, die zijn touw intusschen weer meester geworden was, volbracht met gezwindheid den gegeven last; en Sikko, het roer plotseling wendende, zoodat het gezwollen zeil geen enkel windzuchtje verloor, deed het vaartuig vogelsnel over de schuimende golven vliegen. Dan, hoe wel overlegd, zijn poging bleef toch ijdel: men had hem aan boord der Noorsche schepen ontdekt en de door hem gemaakte beweging voorzien. Een lang, snelzeilend vaartuig kwam dwars op hem aanzetten en dreigde hem te overzeilen; en terwijl hij, om dit gevaar te ontgaan, zich genoodzaakt vond af te houden, zag hij zich door een gewapende jol den pas afsnijden; een aantal pijlen floten Sikko om het hoofd; een daarvan bleef in het roer steken en een ander nagelde de hand van den ouden Bren tegen den mast. Op hetzelfde oogenblik stak de vrouw van Sikko, verschrikt door het rumoer, het hoofd buiten de kombuis, en vroeg wat er gaande was.

„Naar binnen, Tetta!" riep haar echtgenoot: „vertoon u niet en verberg haastiglijk uw oor- en halssieraden. Houd den hond binnen: hij kan ons nu van geen dienst zijn. Wij zijn tusschen de zeeroovers vervallen: bedaardheid en list alleen kunnen ons redden."

De verschrikte vrouw gehoorzaamde, en Sikko zag nu met een somberen blik zijn makker aan, die, na den pijl uit de wond te hebben getrokken, flauw van de pijn op het dek was neergestort. Alle hoop om den vijanden te ontzeilen was voorbij: alleen toch kon Sikko zijn schuit niet besturen, en, al had hij dit kunen doen, de jol, die hem vervolgde, had door het oponthoud, uit de verwarring van het oogenblik

ontstaan, te veel voordeel op hem verkregen: hij vond zich dus, hoezeer dan ook tegen wil en dank, genoodzaakt bij te houden, en geen twintig tellen later waren zes Noormannen bij hem overgesprongen.

„Wat beduidt die onbeschaamdheid?" vroeg een van hen, die eenig gezag over zijn makkers scheen uit te oefenen, „waarom draaidet gij niet dadelijk bij? denkt gij, dat wij onzen tijd willen verliezen met jacht te maken op den neutedop van een ellendigen visscher?"

„Wel!" zeide de Westfries op een vrijmoedigen toon, „daarom juist ging ik mijns weegs: omdat ik niet dacht, dat gij eenig belang in den neutedop van een ellendigen visscher stellen zoudt."

„Zooveel gesnaps niet," vervolgde de Noorman op een barschen toon: „en antwoord naar waarheid, zoo gij de zon nog eenmaal wilt zien ondergaan. Van waar komt gij?"

„Van de Westfriesche kust."

„En waarheen is uw reis?"

„Dat zal van u afhangen," antwoordde Sikko, altijd even bedaard.

„Spot gij met ons, hellekind? Maar gij hebt gelijk, bij St.-Olof! want het hangt van ons af. Kent gij de ondiepten en het vaarwater naar den grooten Rijnmond bij Katwijk?"

„Mijn maat, die daar ligt, kent ze allen."

„Hei ho!" riep een der Noren, den gewonden Bren aanstootende, „op uw beenen, en help ons voort."

„Gij hebt hem buiten staat gesteld, u voort te helpen," zeide Sikko.

„Ei wat!" hernam de aanvoerder, „gij zwalkt hier niet rond zonder het vaarwater te kennen. Neem uw dieplood en maak dat wij, voor den morgen, zonder schaê den Rijnmond binnen zijn; zoo zal er nog een goed drinkgeld voor u overschieten."

Een koude rilling liep door de aderen van Sikko bij het hooren van dit bevel. Hij bedacht zich eenige oogenblikken.

„En," vroeg hij, „indien ik eens weigerde aan uw verzoek te voldoen?"

„In dat geval zullen de visschen hun avondmaaltijd met uw rif houden.”

„Wij zullen zien,” zeide Sikko, de schouders ophalende.

„Het is u geraden. — Maar hoe nu? Wat leeft daar in die kombuis. Hebt gij nog meer volk aan boord?”

De Noorman had Tetta ontdekt, die met de beide kinderen tegen haar borst geklemd en binnen de kombuis in haar mantel gedoken zat. Hij bukte zich om binnen te gaan; maar hij trok het hoofd terug en deed een stap achteruit, toen hij de twee schitterende, op hem gevestigde oogen zag van den wolfshond, die, gereed hem aan te vliegen, slechts met moeite door Tetta's gefluister: „stil Wolf! hier hond!” terug werd gehouden.

„Dat is mijn huisgezin,” zeide Sikko, terwijl zijn hart ineenkromp bij de gedachte aan de gevaren, welke zijn dierbaarste panden bedreigden.

„Het schijnt een bedeltroep te zijn,” zeide de Noorman, zich met een blik van verachting omwendende, „maar komaan! opgepast! en ons het rechte pad gewezen.”

Sikko, inziende, dat er voor het oogenblik niets anders opzat, maakte zich gereed om den last der aanvoerders op te volgen; twee der Noren plaatsten zich op de plecht om den ouden Bren te vervangen, die, inmiddels opgekrabbeld zijnde, naar de kombuis was gekropen, en daar, zoo goed hij kon, zijn kwetsuur verbonden had. De hoofdman plaatste zich nevens het roer, Sikko nam het dieplood in handen en de overige zeeschuimers strekten zich in het hol van het vaartuig uit. De schuit stevende nu langzaam noordwaarts op, aan de achteraan komende vloot den koers wijzende, welken deze volgen moest.

Wat er in het gemoed van Sikko omging, terwijl hij gedwongen werd den hem afgevergden dienst aan de zeeroovers te bewijzen, laat zich moeilijk beschrijven, en het vervolg van ons verhaal zal nog duidelijker aantoonen, hoe lastig en zwaar de hem opgedrongen taak hem moest wegen. Het doel van den tocht was hem uit het gesprek der aan boord zijnde krijgslieden gebleken. De Zeekoning, die het

bevel over de vloot voerde, was te weten gekomen, dat de Graaf van Holland zijn zoon Dirk aan een Saksische vorstin uithuwelijkte, welke laatste reeds, volgens de ingewonnen berichten, zich op reis naar haar bruidegom had begeven; en het oogmerkt was, een landing in Holland te doen, en den vetten buit machtig te worden, die aldaar, bij gelegenheid der bruilofsplechtigheden, te bekomen zou zijn. De eenige hoop van Sikko, die om verschillende redenen het mislukken der onderneming wenschen moest, was, dat men de vloot intijds van de kust ontdekken en geschikte maatregelen zou nemen om zich in staat van tegenweer te stellen. Hij droeg daarom ook zorg, onder voorwendsel, dat er te dezer plaatse vele zandplaten waren, slechts zoo langzaam mogelijk voort te gaan.

Weldra behoefde hij dit voorwendsel niet langer. De wind begon nog meer te krimpen en een zware bank kwam tegèn hem in uit het Noordwesten aan den hemel opzetten. Het leed niet lang, of de wolken ontlastten zich in een geweldigen regen, met zwaren hagel vermengd. De zon was reeds ondergegaan en het twijfellicht der korte najaarsschemering verflauwde hoe langer hoe meer. Slechts nu en dan kon men, tusschen de reusachtige wolken door, het eenzame licht der poolster of de flikkerglansen van den Grooten Beer onderscheiden; maar, hoe meer de nacht vorderde, hoe meer bewolkt de hemel werd, en hoe hooger en langer de opgeruide golven. De wind stak met hevigheid op en in de verte rolden donderslagen over de oppervlakte der wateren. Soms, als het schijnsel van het weerlicht den omtrek van het visschersvaartuig verlichtte, zag men, hoe de kiel en een gedeelte van den mast der Noorsche schepen achter de steigerende baren verdwenen; hoe de boegspriet meermalen in het bruïsende schuim dook en zware stortzeeën het dek overstroomden. Reeds overal had men de zeilen gestreken: alleen de schuit van Sikko huppelde nog met half ingebonden zeil over den rug der verbolgen zee.

„Zullen wij niet geheel strijken?” riep de Noorman, die aan 't roer stond, Sikko toe.

Maar deze, die sedert een geruimen tijd met over elkander geslagen armen de weersgesteldheid beschouwd had, was van geheel verschillende gedachten.

„De schuit kan het nog lang uithouden," antwoordde hij, „zij is breed en niet bang voor een rukwind."

„'t Is mogelijk," hernam de hoofdman, „maar wij verwijderen ons van de vloot. Ik zeg alsnog: strijk alles. Wie heeft hier te bevelen, ik of gij?"

„Dat zullen we zien," zeide Sikko, en snel als de bliksemstraal sprong hij naar de voorplecht, waar de twee aldaar geplaatste Noormannen gereed stonden den last huns aanvoerders te volbrengen. Zonder te aarzelen of een woord te spreken gaf hij een hunner met de sterke vuist een stoot, die hem van het gladde dek over boord deed tuimelen en eer de tweede in staat was zich te weer te stellen, had hem Sikko in de borst gevat en zijn makker nagezonden.

Men kan zich voorstellen, welke opschudding deze daad van geweld moest teweegbrengen. De drie roovers, die in het scheepshol zaten, sprongen op, gereed met opgeheven bijl het gangboord op te klimmen en Sikko aan te vallen; maar deze had intusschen een ijzeren koevoet opgenomen, en, de waring op- en nederloopende, deed hij zijn nimmer falende slagen geweldig op de hoofden en armen van hen, die lager stonden, nederkomen. De hoofdman had insgelijks zijn plaats aan het roer willen verlaten om op Sikko toe te springen, toen Bren, zijn gezonden arm uit de kombuis stekende, hem de beide beenen omvatte en voorover in het scheepshol deed buitelen. Nu schoot ook de fel verbitterde wolfshond, op 't geroep zijns meesters, Bren voorbij en sprong gelijktijdig met Sikko naar beneden; en evenals een sperwer, die in een duivenhok geraakt, de weerlooze vogels najaagt, zoo vervolgde ook de Westfries de onder zijn slagen duizelende Noormannen tusschen de wanden van het scheepshol achterna, terwijl Wolf hun met zijn scherpgepunte tanden het vleesch van 't lijf reet, en de oude Bren, een haak hebbende opgevat, al wie op wilde stijgen naar beneden stootte of over de glibberige planken omwierp. Niet lang

duurde het, of de arm van Sikko smeet, één voor één, vier lijken over boord.

„En nu de fok op!" riep hij — „en op Gods genade voortgelensd! Onze vijanden hebben genoeg met zich zelven te doen; en, eer zij ons missen zijn wij hen genoeg vooruit om hen niet langer te vreezen."

En het vaartuig, aan de nieuwe richting gehoorzamende, welke er de stormwind aan gaf, zette opnieuw den koers zuidwaarts heen, de Noorsche vloot voorbij, waar niemand in de alom heerschende duisternis zijn verwijdering, veelmin het tooneel, dat er had plaats gehad, bespeurde.

II.

Vroolijk was de ochtend aangebroken aan den oever der Merwe. Talrijke vaartuigen, op wier masten de vergulde stengen in het zonlicht blonken, en waar een bonte mengeling van wimpels en vlaggen van afwapperden, bedekten de breede rivier. Tenten van onderscheidene grootte en vorm, boven welke zich banderollen en golvende paardestaarten verhieven, waren langs den oever opgeslagen. Maar onder al die vaartuigen was er een, hetwelk zich door den rijk uitgebeitelden voorsteven, door een helderen glans van het gladgeschuurde hout- en koperwerk en door het aantal vlaggen onderscheidde; — en boven al die tenten stak een paviljoen uit, dat met gekleurde gordijnen en een hertogskroon op het verhemelte pronkte. Dit was het vaartuig, hetwelk de schoone bruid, Withilde van Saksen, naar de uiterste Marken van het Keizerijk gevoerd had; dit was het paviljoen, tot haar ontvangst bestemd.

De storm, die 's nachts op zee gewoed had, had uitgewoed; de zon was liefelijk en helder doorgebroken; schitterend parelden de regendroppelen aan elke twijg van het dichtbewassen woud, dat zich te dier tijd nog tot op een boogscheuts weegs van den rechteroever der Merwe uitstrekte: vroolijk speelden de stralen van het rijzende morgenlicht op het goudgele loover en op de tallooze herfstdraden, als fladderend

zilvergaas over den groenen oeverkant heengespreid. Nog waren de voorhangsels der tenten gesloten en scheen de rust daarbinnen te heerschen; slechts enkele wachters, hier en daar verspreid, liepen in stilte op en neder; en slechts nu en dan klonk van de schepen het geluid van een waldhoorn of citer, waarop een nieuwe zangwijs beproefd werd. Maar reeds waren de bewoners der omliggende streek op de been en verzamelden zich op de opene plaats, tusschen de tenten en het bosch gelegen, in nieuwsgierige verwachting.

Welhaast echter was het tijdstip daar, waarop aan die verwachting zou voldaan worden. Van uit het bosch hoorde men een nog verwijderd, dof gedruisch, niet ongelijk aan dat eener murmelende beek. Allengskens werd het sterker: en nu onderscheidde men den klank van hoornen en trompetten, het gebriesch en getrappel van moedige paarden en zelfs het stemgeluid der naderende ruiters. Niet lang leed het, of men zag ook de lanspunten en blinkende gevesten door het bosch flikkeren en daar kwam langs het boschpad een talrijke, zwierig uitgedoste stoet te voorschijn, die, zich rechts en links over de vlakte uitbreidende, in goede orde tegenover de tenten stand hield.

Hij, die de voornaamste van deze bende scheen, reed nu met eenige weinige ruiters vooruit en vlak op het paviljoen aan der schoone bruid. Zijn dos was ongeveer dezelfde als die zijner volgelingen, als bestaande in een van alle kanten dichtgesloten kazak of zoogenaamde g o n e l l e, welke tot op de dijen reikte en waarvan de omgeslagen rand, op de schouderen uitgesneden, de geheele borst bedekte. Van onder dien rand hing een kort manteltje af, dat, als een regenlap, den rechter-bovenarm beschutte. Een kostbare sluier was om het midden als een gordel heen geslagen en diende om het jachtmes en de beurs in te dragen. De beenen waren met lange hozen en tootschoenen bedekt. Maar de boorden en omslagen van kazak en mantel, welke bij de overige ruiters zich alleen door de kleur der stoffage onderscheidden, waren bij hem van gevlochten gouddraad vervaardigd; en terwijl zijn volgers blootshoofds reden, droeg hij een muts, niet

ongelijk aan die, waarmede de Frygische Paris wordt afgebeeld, als vallende het boveneinde op een niet onbevallige wijze voorover.

Aan deze onderscheidingsteekenen, maar vooral aan zijn edele en fiere houding, aan de lange, gitzwarte haarvlechten, die hem over nek en schouderen golfden, aan de innemende trekken, wier regelmatigheid terstond deed bespeuren, dat een Grieksche moeder hem het licht geschonken had, herkende men in hem Dirk van Holland, den doorluchtigen bruidegom.

Terwijl hij naderde, opende zich tevens de rozeroode gordijnen van het vorstelijk paviljoen en Withilde van Saksen trad vooruit, omstuwd door haar edelvrouwen en verder aanzienlijk gevolg. Zij was in 't wit gekleed, en haar gewaad (een zoogenaamde c o t t e h a r d i e), ofschoon van de allerfijnste stoffage, had geen ander sieraad dan een gouden borduursel om de mouwen, die zeer wijd waren, terwijl het kleed zelf nauw om hals en middel sloot en alzoo de tengere rankheid van haar leest te bevalliger deed uitkomen. Haar hoofd was met een sluier omwonden, die, vervolgens om haar hals geslingerd, langs den boezem afviel. Zij gaf de hand aan Gunther van Lunenburg, die het bevel over den tocht voerde en haar vader bij de huwelijksplechtigheid moest vertegenwoordigen.

De erfzoon van Holland, tot op een betamelijken afstand van de schoone jonkvrouw genaderd zijnde, deed zijn ros stilhouden: hij steeg af, ontdekte zich het hoofd en, op de eene knie nederbuigende, bleef hij in die houding afwachten, dat het Withilde behaagde, hem te verwelkomen. Hierop trad deze aan de hand van haar leidsman met een bevalligen blos op het gelaat en zedig neergeslagen oogen naar hem toe. De bruidegom kuste de welbesneden vingertoppen, welke hem werden toegestoken, en, terstond daarna oprijzende, drukte hij mede een kus op haar van maagdelijke schaamte gloeiende wangen en heette haar van harte welkom aan de Hollandsche Marken. Op dat gezicht hieven zoowel de muzikanten, die jonker Dirk vergezeld hadden, als zij, die zich op de vaartuigen bevonden, een vroolijk feestakkoord aan;

uit al de tenten kwamen rijk gedoste edellieden voor den dag, die juichend met de gepluimde mutsen wuifden; de masten der schepen en de op stroom liggende booten vulden zich met toeschouwers en uit aller monden klonk de blijde kreet: „Leve, lang leve de Bruidegom en de Bruid!”

Toen leidden twee dienaars des jonkers zijn spierwitte hakkenei vooruit, wier kop met een vederbos praalde en wier geheele lichaam van den nek tot aan den staart was behangen met een karmozijn dekkleed, ’t welk in breede slippen langs de voor- en achterpooten tot op den grond nederhing. En nu vatte Dirk met vaardigen zwier de schoone jonkvrouw om haar middel, en tilde haar, naar den eenvoudigen trant dier tijden, nevens zich op het paard. Zijn voorbeeld werd terstond nagevolgd. Elk der Saksische juffers steeg achter een zijner edelen te paard en zonder verdere plichtplegingen wendde men den teugel weder boschwaarts.

Gunther van Lunenburg en de edelen van Withildes gevolg maakten zich thans ook van hunne zijde gereed om den vroolijken stoet, die zich onder boert en gelach verwijderde, te achtervolgen, en lieten hun paarden voorkomen, toen een dof gerucht, van de rivierzijde ontstaan, de aandacht van sommigen trok en hun het hoofd derwaarts deed wenden. Een visschersschuit, die, voor zoover men oordeelen kon naar de gescheurde zeilen en naar het water, dat door een ouden zeeman uit de kiel geloosd werd, van den storm geleden had, was zooeven de rivier opgekomen en had nabij de vloot een legplaats gezocht. Een ander varensgast, jeugdiger en kloeker van voorkomen, was met een gesluierde vrouw, twee kinderen en een grooten hond aan wal gestapt.

„Houdt op! Toeft een oogenblik!” schreeuwde Sikko, wien onze lezers aan deze aanwijzing zullen herkend hebben, den Saksers toe.

„Wat wil die lomperd?” vroegen eenigen uit de daar omheen vergaderde volksmenigte: „moet hij dien vromen heer zijn visch te koop aanbieden? Denkt hij, dat onze Graaf zal verzuimd hebben, zijn spijskelder te voorzien en zijn gasten niet genoeg zal opdisschen?” en, bij het gelach der omstan-

ders, regende het schimpscheuten op den armen Sikko, die, zonder zich daaraan te storen, zijn kreten, dat men zoude ophouden, bleef voortzetten. Weldra zag hij zich genoodzaakt zich met geweld een weg te banen door de toegevloeide scharen en naderde al meer en meer de Saksische ruiters, achtervolgd door de vloeken en verwenschingen der landlieden, waarvan sommigen een fikschen ribbestoot van hem ontvangen hadden en anderen schier omgesmeten waren door den reusachtigen wolfshond, die naast Tetta als ter harer bescherming vooruitdrong.

„Wat begeert die man toch?" vroeg Gunther, die, juist opgestegen zijnde, den teugel nog inhield om den varensgast te beschouwen.

„Is jonker Dirk reeds vertrokken?" vroeg deze, op een toon van teleurstelling en van onder zijn kap een verdrietigen blik in 't rond slaande.

„Hij is met zijn bruid naar het slot zijns vaders," antwoordde de Saks: „maar het zal nu de geschikte tijd niet zijn voor lieden van uw slag, om hem daar te komen lastig vallen. — Komt! mijn gezellen! Voorwaarts!"

„Een oogenblik!" hernam de varensgast, terwijl hij met de forsche hand het paard van Gunther bij den teugel greep: „zoo gij derwaarts gaat, neem dan deze vrouw en kinderen met u."

„Uit den weg, vlegel!" riep de edelman, aan zijn paard de sporen gevende: „gelooft gij, dat ik aan de Hollandsche Marken gekomen ben, om mij met uw bedelaarsgezin te belasten?"

„Niet van uw plaats, onbesuisde Saks!" hernam Sikko, het steigerende ros met zooveel kracht terugduwende, dat Gunther werk had om in den zadel te blijven: „het geldt hier uw leven."

„Ons leven, schurk!" herhaalde Gunther verrast, doch getroffen door den toon van waarheid, welke in Sikko's uitroep heerschte, liet hij de opgeheven vuist weder zakken, en gaf een wenk aan zijn gevolg, dat den Westfries reeds te lijf wilde, om af te houden; terwijl Sikko van zijnen kant den hond terugwees, die, zijns meesters eerste beweging misduidende, het paard van Gunther reeds had willen aanvliegen.

„Wat meent gij?" vroeg de Saks, „druk u duidelijker uit: ik heb geen tijd om raadsels op te lossen."

„Aan u alleen kan ik zulks vertrouwen," zeide Sikko, en, het paard loslatende, blies hij Gunther eenige woorden in 't oor.

Weinige dingen zijn in staat om zoo spoedig ook de meest billijke gramschap neer te zetten als de vertrouwelijke mededeeling van een belangrijk geheim. Het norsche gelaat van Gunther nam dadelijk een meer welwillende plooi aan, ofschoon zich daarop tevens een uitdrukking van bekommering vertoonde. „Stil!" zeide hij, „laat niemand het hooren: men moet geen alarm verwekken voor den tijd. Ik neem die vrouw met mij, en de kinderen insgelijks; — maar gij blijft hier, en zoo gij logens verteld hebt, wees dan zeker, dat gij zonder genade gehangen wordt. — Makkers!" vervolgde hij overluid, ik hoor daar nieuws, hetwelk onze voornemens verandert. Slechts zes van u gaan mede ten hove. De overigen blijven hier en zorgen, dat de tenten en de bagage worden opgepakt en alles vaardig zij aan boord om, des noodig, terstond de stroom weer op te varen."

Dit bevel bracht een groote verbazing bij allen teweeg, en daarenboven niet weinig ontevredenheid bij hen, die terug moesten blijven en zich van het prachtige feest en het goed onthaal, waar zij op gerekend hadden, zoo opeens verstoken zagen. Er baatte echter geen morren, noch tegenstribbelen; zij, die niet medegingen, stegen weder af en maakten zich gereed aan den geuiten last te voldoen. Een der Saksische edelen nam de Westfriesche vrouw achter zich op 't paard, twee anderen belastten zich met de knaapjes, en terwijl Sikko zich met Wolf aan boord van een der vaartuigen begaf, reed Gunther, met zijn nu verminderd gevolg, in vollen draf den weg op naar Leiden.

III.

In de groote hal van zijn burcht te Leiden was de Graaf van Holland met zijn feestgenooten aan het sierlijk banket gezeten, dat de huwelijksplechtigheid moest voorafgaan. Aan

weerszijden van hem waren de bruidegom en bruid geplaatst, en, verder op, de tot het feest genoodigde edelen, zoowel de toenmalige vazallen van den Graaf, als zij die alleen aan het keizerrijk leenplichtig waren; terwijl men er hier en daar een enkele zag,

die God alleen en anders geene Heeren
Ooit kende in zijn gebied of rekeninghe gaf.

Maar in die vroolijke rij zocht menig oog, doch tevergeefs, des Graven jongsten zoon, Siwart, weleer de lieveling zijns vaders en de lust van al wie hem kende; thans sedert vijf jaren verstooten en verbannen uit de Graafschap. De lasterlijke berichten eens onwaardigen gunstelings, die het vertrouwen van Graaf Aernout bezat en misbruikte, hadden in diens boezem wantrouwen tegen den eens zoo beminden jongeling doen ontkiemen. Siwart had de slinksche bedoelingen des verraders ontdekt, en, op een dag, dat beiden onverzeld elkander in den voorhof van 's Graven burcht ontmoetten, hem zijn lage handelwijze verweten. Van woorden was het tot daden gekomen en de dagge van den onstuimigen knaap had de borst zijns vijands doorboord. Een daad van geweld als deze, waardoor Siwart den op hem geworpen blaam van bandeloozen overmoed scheen te rechtvaardigen, had des Graven gramschap ten top doen stijgen; door drift vervoerd, en zonder in aanmerking te nemen, in hoeverre aangedaan ongelijk en vroegere terging het feit konden verontschuldigen, misschien ook wel uit zucht om te toonen, dat hij rechtvaardigheid wist uit te oefenen zonder aanziens des persoons, beval Aernout zijnen zoon het land te ruimen en nooit weer onder zijn oogen te verschijnen. Vergeefs poogde de zachtzinnige Dirk, door zijn voorbede, het vonnis, over zijn geliefden broeder geveld, te doen herroepen; vergeefs sprongen magen en nageburen voor den alom beminden jongeling in de bres. Graaf Aernout bleef onverbiddelijk, en zijn ontevredenheid werd niet verminderd, toen hij na eenigen tijd vernam, dat Siwart een schuilplaats

gezocht en een toevluchtsoord gevonden had bij die gehate Westfriezen, 's Graven bitterste vijanden, en daar met de dochter eens vuigen dorpers in den echt was getreden.

Maar de tijd, die alle wonden heelt en allen wrevel doet slijten, begon eerlang bij den Graaf de uitwerking te doen, welke magen noch vrienden hadden kunnen teweegbrengen. Het verlangen naar den vroeger zoo geliefden zoon begon bij den Graaf te herleven; maar, schoon hij zijn gemis gevoelde, fierheid en valsche schaamte beletten hem zulks aan iemand te toonen; en het was nog altijd niet dan met schroomvalligheid, dat iemand het waagde, aan Aernouts hof den naam van Siwart uit te spreken.

Heden echter, bij een feest, waarop elks hart tot vreugde en welwillendheid gestemd was, besloot de edele bruidegom een poging aan te wenden ten behoeve zijns broeders. De gelegenheid hiertoe deed zich spoedig voor, toen Poppo, de hofmeester, zich achter zijn zetel vervoegd en hem op de navolgende wijze had toegesproken:

„Ik hoop, Jonker! dat er niets aan het maal ontbreekt. Wel is er wat gebrek aan versche visch; maar wie kan 't helpen? de visschers zijn met den storm niet uitgegaan of niet te huis gekomen: en ik heb tot twee stukken zilvers toe voor een bruinvisch moeten betalen."

„Ik mis niets," zeide Dirk, „dan alleen de tegenwoordigheid van mijn edelen broeder. Ach! wat gaf ik niet, dat hij op dezen dag getuige ware van ons aller geluk!"

De oude dienaar schudde zuchtend de grijze haren en sloeg zijdelings een blik vol bekommering op den Graaf, die, het gezegde gehoord hebbende, de zware wenkbrauwen op een weinig aanmoedigende wijze had samengetrokken.

„Het zou Siwart weinig goed doen hier tegenwoordig te zijn," zeide hij, „en slechts afgunst bij hem verwekken, indien hij zag, welke edele jonkvrouw zijn broeder tot vrouw krijgt, wanneer hij zelf zich met een bedelares heeft moeten behelpen."

„Hij zou zich hartelijk in mijn geluk verheugen," zeide Dirk, met warmte, „Siwarts edele ziel is voor afgunst on-

vatbaar. Heeft hij immer zich wrevelig getoond, wanneer ik in de rijkunst of het wapenspel hem toevallig vooruit was? — ofschoon dit slechts zelden gebeurde; want over 't algemeen vond hij noch met het zwaard noch met de lans zijn mededinger en zijn behendigheid met het wapen...."

„Die heeft de arme Odulf tot zijn verderf ondervonden," zeide de Graaf, maar met bitterheid.

„Odulf heeft slechts gehad wat hij verdiende," zeide Dirk; maar terstond bemerkende, welken nadeeligen indruk dit gezegde op den Graaf maakte, voegde hij er haastig bij: „wat in drift gebeurde is verschoonbaar; maar nooit is Siwart uw liefde onwaardig geweest. Gij zult overal gunstelingen en raadslieden vinden; maar wie zal u een zoon, gelijk hij was, terugschenken? Wie zal, zoo eenmaal de krijg weder uitberst, hem vervangen? Is hij niet een geheele oorlogsbende waard? Wie, die hem in moed en krachten evenaart? Heugt het u nog, hoe gij u verblijddet, toen het mij, na lange en vruchtelooze pogingen, gelukt was, den boog van grootvader Gerolf te spannen? Welnu, Siwart nam hem, als spelende, in de hand, en schoot er, zonder zich te vermoeien, zijn geheelen pijlbundel mede ledig."

De Graaf zag somber en peinzend voor zich uit en het was aan al de omstanders duidelijk, dat kinderliefde en hoogmoed in zijn boezem kampten. Nu gevoelde ook de schoone Withilde zich gedrongen, te beproeven, welken invloed een bede van hare zijde zoude uitoefenen. Met belangstelling had zij de redenen, door haar bruidegom gebezigd, aangehoord, en haar hart, reeds met den bevalligen jongeling ingenomen, klopte te blijder, haar neiging voor hem werd te levendiger, toen de blijken zijner edele geaardheid haar tevens achting en eerbied voor hem inboezemden.

„Vader!" zeide zij tot den Graaf, haar vriendelijke blauwe oogen tot Aernout opslaande, „ik heb u nog geen verzoek gedaan: en toch geeft mij de betrekking, welke mij heden aan u verbinden zal, daarop eenig recht. Zult gij uwen Siwart niet terugontbieden, wanneer Withilde u daarom smeekt?"

De Graaf was diep bewogen. „Indien het mijne lieve dochter is, die zulks verlangt," zeide hij, zich met een blik van welwillendheid tot haar wendende....

Maar hij kon den zin niet ten einde brengen, daar zijn aandacht op eenmaal werd afgeleid door de komst van Gunther van Lunenburg, die met zijn tochtgenooten binnentrad.

„Wij waren u met ongeduld wachtende, edele Gunther!" zeide de Graaf, oprijzende en met het hoofd buigende. „Onze hofmeester zal u naar de voor u bestemde plaats geleiden."

Onder het uiten van dezen welkomstgroet liet de Graaf zijn oog op de vrouw vallen, welke met haar beide knaapjes den Saks vergezelde. Eenigszins verwonderd zag hij op, en, zich naar Withilde keerende, vroeg hij halfluid aan deze, wie die reisgenooten van Gunther mochten zijn. Withilde, zelve verbaasd, haalde de schouders op; maar de Saksische edelman, den hofmeester, die tot hem getreden was, afwijzende, trad voor de tafel, boog zich en sprak:

„Doorluchte Graaf! vóór Gunther van Lunenburg plaats neemt, moet hij u verzoeken, deze vreemde vrouw te hooren, die u tijdingen brengt, waarvan de mededeeling geen uitstel lijdt."

„Zij spreke," zeide Aernout, meer en meer verwonderd.

Nu trad Tetta vooruit en boog de knie. Bij deze beweging ontviel haar de mantel, die haar oversluierde, en een algemeen gemompel van bewondering liep onder de aanwezigen rond; want zelden had men een gelaat aanschouwd, zoo regelmatig van vorm en edel van uitdrukking. Zoo de lieve bruid, door de fijnheid van haar leest en de aanminnige onschuld, welke in haar heldere oogen speelde, het toonbeeld opleverde eener bekoorlijke maagd, de Westfriezin was, in den volsten zin des woords, een schoone vrouw. Haar gestalte was trotsch en verheven, de boezem gevuld, de blanke hals en armen sierlijk gerond. De tinten op haar gelaat, waarop de verlegenheid van het oogenblik het rood beurtelings rijzen en verdwijnen deed, waren zoo teeder en doorschijnend, dat men die zou hebben aangemerkt als bewijzen eener zwakke gezondheid, zoo niet de frischheid der lippen en de schitte-

rende zuiverheid der welgevormde tanden het tegendeel hadden bewezen. In haar donkerblauwe oogen, waarboven zich twee gitzwarte, volkomen gewelfde wenkbrauwen vertoonden, wisselden, naar de aard der gemoedsbewegingen medebracht, fierheid, ernst en zachtaardigheid elkander af; haar voorhoofd, meer breed en verheven dan doorgaans bij vrouwen het geval is, kondigde een buitengewone geestkracht aan; doch de kuiltjes in kin en wangen zetteden aan het geheel iets zachts en kinderlijks bij, 't welk de meer strenge uitdrukking van het bovendeel temperde.

De gasten, in 's Graven hal vergaderd, sloegen echter met minder nauwkeurigheid de bekoorlijke schoonheid gade der onbekende, dan zij wel in andere omstandigheden zouden gedaan hebben, dewijl het belang der tijdingen, welke zij bracht, spoedig hun aandacht nog sterker innam dan de persoon, welke die tijdingen mededeelde. In den Westfrieschen tongval, en met een stem, die, eerst bevend en ongewis, langzamerhand in vastheid van uitdrukking won, gaf zij den Graaf een kort verslag van de ontmoeting, welke het vaartuig van haar man met de Noorsche vloot gehad had, en van het oogmerk, door de zeeroovers gekoesterd, om aan den Rijnmond bij Katwijk in te zeilen en een aanval op den burcht van Leiden te wagen.

Geen geringe ontsteltenis en verwarring bracht, gelijk men denken kan, dit bericht onder de aanwezige gasten teweeg; want, hoezeer men, in de laatste jaren, minder dan vroeger van de zeeschuimerijen der Noormannen last gehad had, ouderen van dagen herinnerden zich nog klaar de rampen, welke zij aan deze gewesten berokkend hadden; en allen waren evenzeer overtuigd, hoe ondernemend en dapper hun Zeekoningen waren. De vrouwen scholen angstig bijeen, als zagen zij die gevreesde plunderaars de zaal reeds binnendringen, de edellieden sprongen op en riepen om hun wapenen, jonker Dirk stelde zich voor zijn bruid, als wilde hij haar tegen een dreigend gevaar behoeden. Graaf Aernout alleen bleef bedaard; hij rees op van zijn zetel en, terwijl hij door zijn hooge en majestueuse gestalte boven allen uitstak, zoo ook

overheerschte het geluid zijner zware, krachtvolle stem het ontstane rumoer, en bracht allen op eenmaal tot zwijgen.

„Indien deze vrouw waarheid gesproken heeft,” zeide hij, „zullen de Zwarte Raven niet lang vertoeven met hun voornemen te bewerkstelligen. Voor den avond echter verwacht ik hen niet; want ook zij moeten van den storm geleden hebben en de wind is hun tot nu toe niet gunstig geweest om den Rijnmond te bereiken. Ga daarom heen, mijn zoon! laat den ingang der rivier met gezonken schepen worden verstopt en poog den vijand te beletten, zijn volk aan den duinkant aan wal te zetten. — Gij Halewijn van Leiden! handel evenzoo aan de monden van Merwe en Lier; want ook daar kunnen zij een aanval beproeven. Ik zal intusschen met wie mij volgen wil mij naar Eikenduinen begeven, gereed om hulp te verleenen aan die zijde, waar ze het noodigst wezen mocht. Gij, vrouwke! zult op dezen burcht den loop der gebeurtenissen afwachten en loon of straf ontvangen, naarmate gij waar of onwaar zult gesproken hebben.”

Met deze woorden ontdeed de Graaf zich van het lang en slepend opperkleed, dat hem versierde, en omgordde zich met de ijzeren wapenrusting. Dirk, gewoon zijns vaders bevelen blindelings te gehoorzamen zonder die te onderzoeken, had zijn bruid reeds vaarwelgekust en de zaal verlaten met een aantal dappere edelen, die, ’t zij om aan den leenplicht te voldoen, ’t zij uit zucht naar krijgsroem, tot den tocht bereid waren. Ook Halewijn van Leiden was met een uitgelezen bende vertrokken. Nu trad Gunther van Lunenburg naar Withilde toe en nam haar bij de hand.

„Met verlof!” zeide hij tot den Graaf: „Withilde is nog niet aan uw zoon verbonden. Tot zoolang is zij door haar vader aan mijne zorgen toevertrouwd. Hier kan zij bij een strooptocht wellicht gevaar loopen. Sta dus toe, dat ik haar weder aan boord van onze schepen voere, ten einde zij in staat zij, bij de nadering der roovers, de rivier weder op te varen en zich aan hun vervolging te onttrekken. Valt er van hen aan die zijde niets te duchten, zoo keer ik aan ’t hoofd

mijner volgers terug en kom als een trouw bondgenoot u onze diensten aanbieden."

Het gelaat des Graven werd donker als de nacht. „Indien gij van oordeel zijt," zeide hij, „dat de jonkvrouw op uw schepen minder gevaar loopt dan op Aernouts grafelijken burcht, zoo voer haar met u en vlucht waarheen gij wilt! Maar bij de wonden onzes Heeren! ik heb, om de Noren van de kust te houden, de hulp van zulke voorzichtige bondgenooten niet van doen."

Dit gezegd hebbende verwijderde hij zich in drift, gevolgd van zijn hofstoet. Gunther schudde het hoofd; maar liet daarom het opzet, dat hij verstandigst oordeelde, niet varen: en weldra zat Withilde achter hem op het ros, dat met vluggen spoed den weg naar de Merwe opdraafde.

Het gevolg der handelwijs van Gunther, hoewel zij hem door een hartelijke zorg voor de aan hem toevertrouwde Vorstin was ingegeven, leverde echter een nieuw bewijs op, hoe vaak des menschen wijsheid door de uitkomst wordt gelogenstraft. Nauwelijks was hij met zijn klein gevolg het bosch ter halverwege doorgetrokken, of hij stuitte op een hoop vluchtende landlieden, van wie hij vernam, dat de Noormannen, wien de tegenwind waarschijnlijk belet had, volgens hun eerste voornemen, den Rijnmond op te varen, aan den Hoek van Holland bij Noort waren geland en die plaats reeds te vuur en te zwaard hadden verwoest.

„Zouden wij niet beter doen, terug te keeren?" vroeg Withilde, „en den edelen Graaf van deze ramp bericht te brengen?"

„Wij loopen nog geen gevaar," antwoordde Gunther. „Halewijn van Leiden is den vijand te gemoet getrokken; wij zijn niet verre meer van onze schepen verwijderd; eens daar gekomen, bevindt gij u in veiligheid."

Hierin bedroog hij zich; want nauwelijks was hij het bosch omtrent ten einde, of een oorverdoovend krijgsgeschreeuw, trompetgeschal en gekletter van wapenen kondigden hem aan, dat de vaartuigen reeds waren aangevallen.

„Bij onze Lieve Vrouwe!" riep hij, halt houdende: „daar

is het leven al gaande. Gij hadt gelijk, het ware beter terug te keeren."

„Gij kunt onze brave landslieden niet in den steek laten," zeide Withilde: „ga! snel heen waar uw ridderplicht u roept. Ik zal alleen den terugweg wel vinden."

„Meer dan ooit gebiedt mij die ridderplicht, u niet te verlaten," zeide Gunther, „want door mij zijt gij in dat gevaar geraakt: ik moet u in veiligheid weder naar Leiden voeren."

Dit zeggende, wilde hij den teugel wenden; maar opeens werd hij een troep gewapende Noormannen gewaar, afgezonden om het bosch schoon te houden, die hem den terugtocht afsneden.

„Het ontkomen is onmogelijk," zeide hij, „ons blijft niets anders over dan het uiterste te wagen om ons met de onzen te vereenigen."

Hij sprak, en pijlsnel reed de kleine bende voorwaarts en het bosch uit. Nauwelijks waren zij op de opene vlakte bij den oever gekomen, of een vreeselijk schouwspel vertoonde zich aan hun oogen. De vijanden, wanhopende de schepen op een andere wijze te kunnen bemachtigen, hadden den brand in een der vaartuigen gestoken, van waar zich die aan sommige anderen had medegedeeld. Ontzettend was het te zien, hoe die sierlijke wimpels en vlaggen, welke slechts weinige uren te voren zulk een vroolijk schouwspel opleverden, thans gezengd of in vlam door de lucht woeien, en in wapperende flarden tusschen de strijdenden of in den stroom nedervielen; hoe mast bij mast krakende neerstortte en hoe zooveel praal en pracht op eenmaal verteerd en vernield werd. Gelukkig nog was het, dat de Saksische edelen, ten gevolge van Sikko's waarschuwingen, niet onverhoeds verrast, maar op den aanval voorbereid waren geweest. Toch bleef hun toestand hachelijk; want zij hadden niet slechts de overmacht der Noormannen, maar ook het geweld eens niet min gevaarlijken vijands, het vuur, te bekampen.

Zoodra Gunther met den snellen blik eens bekwamen veldheers het gansche tooneel had overzien, sprong hij van zijn

paard; „haast u,” zeide hij tegen Withilde, „hier valt geen tijd te verliezen. Rij den oever langs tot het veer. Te Durfos zal de kastelein u innemen: daar bevindt gij u vooreerst in veiligheid.”

Withilde gehoorzaamde, en Gunther, zich meester makende van een ander paard, dat zonder ruiter over ’t veld holde, reed met de zijnen en onder het uiten van zijn krijgsgeschreeuw, met opgeheven zwaard op de vijanden in.

De Noormannen echter, bij hun ondernemingen altijd waakzaam en op hun hoede, hadden zijn komst reeds bespeurd; een deel hunner wendde zich om, ten einde hem de spits te bieden; terwijl eenigen hunner ruiters de vluchtende jonkvrouw langs den oever achtervolgden.

De voortgang van den brand, waar geen blusschen meer aan was, had nu de Saksers gedwongen, aan wal te springen en daar een strijd aan te vangen, nog ongelijker dan te voren. Wel legden Gunther en de zijnen de uiterste kloekmoedigheid aan den dag; maar toch de overmacht stond op het punt te beslissen, toen er hulp kwam opdagen. Het was Halewijn van Leiden, die, te laat aan den Hoek van Holland gekomen om de Noormannen, die reeds binnenwaarts waren gedrongen, te ontmoeten, hen thans kwam achternagesneld aan het hoofd eener talrijke ruiterbende, nog versterkt door de gewapende landlieden en visschers uit den omtrek. Nu begonnen de Noren op hunne beurt te bespeuren dat hun aantal te gering was om met voordeel iets te wagen, en dat zij een gewaarschuwden vijand vonden, waar ze gedacht hadden, een gemakkelijken buit door overrompeling machtig te worden. Al wat hun dus overschoot was, de herzameling te blazen en in goede orde naar hun schepen terug te trekken: en dit volvoerden zij met den spoed en het beleid, die altijd hun krijgsverrichtingen kenmerkten.

IV.

Weer zat Graaf Aernout in zijn burcht, en om hem heen een aanzienlijk aantal zijner moedige wapenbroeders en

vazallen. Toen aan den Rijnmond, waar zijn zoon het bevel voerde, geen Noorsche vloot was komen opdagen, en de uitslag van den strijd aan de Merwe bekend was geworden, had de Graaf aan jonker Dirk vergund, zijn bruid weder te gaan terughalen, en was zelf naar Leiden gekeerd. Hij liet nu de Westfriezin voor zich roepen.

„Vrouwke!” zeide hij, „gij hebt ons en den lande een goeden dienst gedaan. Ik sta u toe, een gunst van mij te verzoeken, en, bij Sint-Jeroen, wien die gevloekte Noren hebben vermoord, indien zij van dien aard is, dat zij ons vermogen niet te boven gaat, en wij die met behoud van eer en plicht kunnen toestaan, zoo is zij u te voren verleend. Uw eerlijk aanzicht overtuigt mij, dat gij geen misbruik van onze goedheid maken zult.”

„Ik heb slechts ééne gunst te verzoeken,” zeide Tetta, met eerbied nederknielende, „en die is, dat het u behagen moge, aan mijn echtgenoot genade te verleenen.”

„Genade!” herhaalde de Graaf, „die heeft hij, wat ook zijn misdrijf zijn moge. Maar eilieve! zeg mij, wat heeft hij verricht, om die genade noodig te maken?”

„Hij is uit dit graafschap geboortig,” antwoordde zij, „en hem is om een manslag de woon ontzegd. Wij waren juist herwaarts gereisd om door de voorspraak van jonker Dirk en zijn bruid uw vergiffenis te verwerven.”

„Hij kan er op rekenen en op een goede tasch met geldstukken bovendien,” zeide de Graaf, „maar ik verlang hem te zien; want, bij Sint-Jeroen! hij, die zes Noren overmag, zooals gij ons verteld hebt, is geen bloohart en ik wil hem aan mijn dienst verbinden.”

De jonge vrouw boog zich; een traan van blijde ontroering blonk in haar oog, en met warm gevoel drukte zij haar beide telgen aan 't hart. Op dit oogenblik hoorde men hoefgetrappel en weldra was Gunther van Lunenburg met eenigen der zijnen binnengetreden.

„Welnu!” voegde hem Graaf Aernout niet zonder scherpheid toe, „gij ziet, dat ik niet te onrecht den burcht van Leiden meer veilig achtte dan uw vaartuigen?”

„Ik beken, dat uw doorzicht verder reikte dan het mijne, Graaf!” antwoordde Gunther, zich buigende.

„Waar toeven de bruid en de bruidegom?” vroeg de Graaf.

„Toen uw zoon bij ons kwam, daar wij bezig waren den brand onzer schepen te blusschen en te redden wat nog gered kon worden, hadden wij juist bericht ontvangen, dat de vorstelijke jonkvrouw zich in veiligheid bij den Kastelein van Durfos bevond. Jonker Dirk is derwaarts gereden om haar af te halen en zal, naar ik mij vleie, weldra hier terug zijn.”

„En de Westfriesche visscher, die de tijding bracht, waar is hij?”

Gunther haalde de schouders op en zag de zijnen vragend aan. Een hunner trad vooruit en sprak:

„De visscher en zijn hond hebben zich van den aanvang des strijds af als ware duivels geweerd en schoon hij geen ander wapen voerde dan een stuk hout, en de hond alleen op een scherp gebit steunde, zij deden met hun beiden zooveel dienst als tien gewapenden.”

„Hij had een gelofte gedaan,” zeide Tetta, „geen zwaard te hanteeren, voor hij in ’s Graven gunst hersteld zoude wezen.”

„Hij scheen geen kleinen dunk van zijn bekwaamheden te hebben,” zeide een andere Saks, wien het was aan te zien, dat hij zich gebelgd vond door den lof, dien zijn makker aan den Westfries gegeven had, „althans, toen de strijd een poos geduurd had, nam hij de houding aan, alsof hij op de vloot het bewind voerde, en deelde rechts en links bevelen uit als een vorst aan zijne vazallen.”

„En wel voegt hem die toon,” riep Tetta, met hoogmoedig welgevallen, „maar waar is hij?” voegde zij er bij, terwijl de veranderde toon van haar stem bekommering verried.

„Ja, waar is hij?” herhaalde de Graaf, „al wat gij van hem verhaalt doet mijn nieuwsgierigheid en mijn verlangen om hem te leeren kennen slechts toenemen.”

Weder zagen de Saksische edelen elkander aan: „Vermoedelijk verbrand of gesneuveld,” zeide eindelijk een hunner, „althans ik heb hem na den slag niet teruggezien.”

„Ik meen, dat ik hem overboord heb zien tuimelen," zeide een ander, „doch, waar zooveel brave edellieden vallen, wie let dan op het lot van een lompen visscher?"

„Ongelukkige!" riep de Friezin met een hartverscheurenden gil, „die lompe visscher was meer waard en van beter bloed dan één van u allen. — Wee u, rampzalige vader!" vervolgde zij, zich tot Aernout keerende, die haar met een blik van verbazing en mededoogen beschouwde, „gij ook zult tranen storten, zoo hij niet meer leeft; maar zij zullen bitter zijn, en geen berouw zal u meer baten. Die lompe visscher was Siwart, uw zoon, dien gij hebt verongelijkt."

„Was Siwart!" herhaalde de Graaf, terwijl hij doodsbleek en met in elkander geslagen handen van zijn zetel rees en naar de deerniswaardige vrouw toewankelde.

„Helaas!" kreet deze, „zijn eenig verlangen, dat van u terug te zien en uw genade af te bidden, zal verijdeld wezen! En hij zal het slachtoffer zijn van zijn zucht om een onbillijken vader te dienen. — Maar kom!" vervolgde zij, haar tranen afwisschende met een edele fierheid, „de dochter van Gozo Ludigman, de laatste spruit der Friesche Hertogen, is nu eene arme weduwe, en buiten staat, voor zich zelve te zorgen. Graaf Aernout, hier zijn uw kleinkinderen, de zoons van Siwart, uwen zoon. Gij alleen kunt hun thans tot vader, tot verzorger verstrekken. God geve, dat zij meer genade in uw oogen vinden, dan eens hun vader vond."

Aernout, hij, de in 't staal opgegroeide krijger, de hardvochtige man, beefde op deze taal eener zwakke vrouw. Zonder een woord te spreken, drukte hij de beide knaapjes aan zijn hart; — maar opeens zag hij woest om zich heen; want buiten voor de poort deden zich triomfgeschal en vreugdmuziek hooren.

„Ha!" riep Aernout met drift, „spotten zij met mijn leed? Laat dat gedruisch zwijgen, zendt boden uit, zoekt overal, zoekt mijn zoon, mijn Siwart, en brengt hem dood of levend bij mij terug! — Gevloekte Saks!" (hier greep hij Gunther in de borst) „gij draagt de schuld van alles: spreek! wat hebt gij met mijn zoon, mijn Siwart gedaan?"

Nog sprak hij, toen een groote hond, die met bloed en zweet bedekt was, driftig in de zaal kwam binnensnellen en, zonder den minsten eerbied voor 's Graven tegenwoordigheid te toonen, onder een vroolijk gekwispel en geblaf, tegen Tetta opsprong.

„Wolf!" zeide deze, „goede Wolf! waar hebt gij uw meester gelaten?"

De hond keek haar strak in 't gelaat en verliet toen, na eenige reizen in een cirkel te hebben rondgeloopen, de zaal weer even snel als hij was binnengekomen.

„Zou hij nog leven?" riep Tetta in vervoering uit, „ach! zoo hij omgekomen ware, Wolf had hem niet begeven."

„Vader!" zeide jonker Dirk, die zich thans aan de deur vertoonde, „welk loon is hij waardig, aan wien ik de redding mijner bruid te danken heb?"

„Spreek mij van geen loon, van geen redding," zeide Aernout, terwijl hij als zinneloos op en neder liep, „mijn Siwart, mijn veelgeliefde is niet meer!"

„Laat mij uitspreken, vader!" zeide Dirk, „en uw leed zal in blijdschap verkeeren."

„Hij leeft!" riepen beiden, de Graaf en Tetta, uit, terwijl zij zich met drift naar den jongeling drongen. Deze ging aldus voort:

„Withilde ontvlood te paard een viertal Noormannen, die haar langs den oever narenden. Slechts één man op de Saksische schepen had het gevaar gezien, waarin zij verkeerde, en haar aan het bruidsgewaad herkend. Deze sprong van boord, doorwaadde den stroom, en joeg, door zijn getrouwen hond vergezeld, nu zelf de vervolgers na. Weldra zag hij, hoe zij Withilde achterhaalden, aangrepen en, in weerwil van haar worstelen, terug wilden voeren. Toen verhaastte hij zijn stap: den eersten Noorman, dien hij nabij kwam, wierp hij met een slag van zijn kodde ter aarde, en terwijl de hond een tweeden vijand aanvloog, sprong hij op het paard des gevelden, deed één voor één de overigen voor zijn slagen bukken en bracht de jonkvrouw binnen Durfos in veiligheid. Daar vond ik hen bij elkander, en moet hem

thans de eer wel laten, om haar in uw arm terug te voeren."

Nu trad Withilde binnen, door haar redder geleid, terwijl Wolf vroolijk om hen heen sprong. „Vader!" zeide zij met een betooverenden glimlach tot den Graaf, „ik kom thans de vervulling eischen der belofte, welke gij gereed waart mij te doen, toen de tijding van dien boozen aanval ons verontrusten kwam."

Onder het uiten dezer woorden wees zij op Sikko. Nog droeg hij het eenvoudige visscherskleed; maar geen kap bedekte langer zijn hoofd, waarvan de goudgele lokken in zwierigen overvloed over de schouderen afstroomden; en zijn heldere oogen schenen van meer dan menschelijken gloed ontfonkt. Hij wilde zich voor Graaf Aernout op de knieën storten; maar deze liet hem daartoe geen tijd en drukte hem aan het hart, onder den uitroep: „Siwart! mijn zoon! Gij hebt ons allen gered. Heerlijk zal uw loon zijn, en BREEDE ROEDEN zal ik u in het land uwer vaderen uitmeten."

Siwart voerde sinds den naam en werd de eerste Heer van Brederode.

KAREL LODEWIJK LEDEGANCK.

(1805—1847.)

DE KAPITEIN EN ZIJNE MOEDER.

„Mijn dierbre dochter! als de haan
Ons morgen uit den slaap zal wekken,
Laat ons alras reisvaardig staan:
Wij zullen ver, zeer verre gaan,
En 't regiment voorbij zien trekken.

„Zij keeren roemrijk uit den slag,
Sinds jaren afzijns; en uw broeder,
Dien ik door 't lot me ontrukken zag,
Zal ons omhelzen, als hij plag,
En troosten zijn bedrukte moeder."

En 's morgens vroeg voor zonsopstand,
Eer al 't gevogelt' nog was wakker,
Zoo gingen daar door heide en zand
— De moeder aan haar dochters hand, —
Twee schaamle vrouwen langs den akker.

Zij gingen uren, uren wijd,
De moeder stram en traag van voeten,
De dochter hupplende aan haar zijd',
Doch beiden in de ziel verblijd
Met hoop, die alles kan verzoeten.

Zij kwamen eindlijk aan den voet
Eens heuvels, bij den weg gelegen.
Het meisje klom er op met spoed:
„Verheug u, moeder! o, schep moed!
'k Zie ginds een stofwolk opgestegen."

Zij draaide 't hoofd al luistrend om:
„Mij dunkt, ik hoor.... of zijn 't de bijen,
Die domlen op de boekweitblom? —
O neen! 't is 't romlen van de trom;
Daar zijn ze! Ons heil is te benijen!

„Mijn moeder! is 't mij toegestaan?
Ik wil zijn roer en ransel dragen,
Opdat hij vrij met u moog' gaan."
Nu dalen ze af tot op de baan,
Met harten, die van vreugde jagen.

Daar nadert op gemeten tred
Het regiment met trom en horen.
„Wel aan, mijn kind! thans wel gelet!
Laat ons, door angst noch vrees ontzet,
Met blikken door de rangen boren!"

Dan ach! zij trokken al voorbij,
En de eenige, dien zij niet zagen,
Van al, wie wapens droeg, was hij!
De moeder zeeg van smart op zij',
En 't meisje moest de droeve schragen.

„Maar moeder, zoo mijn oog niet mist...
Dat kruis van eer... die bloote degen,.
Die ginds de rangen deelt en splitst...
De kapitein... o God, hij is 't!
Hij ziet — herkent ons — vliegt ons tegen!"

En op der vrouwen schel geroep
Van „dierbre zoon!" en „dierbre broeder!"
Zijn duizend oogen uit den troep
Gevestigd op een schoone groep:
De kapitein en zijne moeder!

1840.

TWEE OOSTERSCHE ZINNEBEELDEN.

I.

„Zijt gij amber?" sprak een wijsgeer
Tot een nietig klompje stof,
Dat door zoeten geur hem trof. —
„Neen!" was 't antwoord van het klompje,
„Maar ik woonde een korte poos
In gezelschap van de roos."

II.

De glans en de vreugd van 't herbloeiende jaar,
De roos en de nachtegaal minnen elkaar,
En nergens is liefdegevoelen oprechter,
En nergens een paar aan elkander gehechter.
Zoo haast als de schoone haar tooisels ontvouwt,
Vloeit 's minnaars gezang door het geurige woud;
En als zij zich kleedt in haar prachtigen luister,
Dan plengt hij zijn tonen bij dag en bij duister;
En als zij verwelkt, — ach! de schoonheid is teer! —
Dan hoort men in 't loover geen nachtegaal meer.

1846.

GENT.

(Lied.)

Wie kent die stad, waar alles nog
Van Vlaandrens grootheid spreekt!
Waar ontrouw, valschheid en bedrog
Van schande nog verbleekt?
Die schoone stad is ons bekend,
't Is Vlaandrens hoofdstad, Gent.

Wie kent de stad door heldenbloed
En burgerdeugd vermaard?
Die Artevelden heeft gevoed
En Karels heeft gebaard?
Die grootsche stad is ons bekend,
't Is Vlaandrens hoofdstad, Gent.

Wie kent de stad, die al haar gunst
Aan nood en rampen toont?
Waar nog èn nijverheid èn kunst
Bij zucht naar vrijheid woont?
Die waarde stad is ons bekend,
't Is Vlaandrens hoofdstad, Gent.

Wie kent de stad, die nog de taal
Der vaadren niet vergat,
Die spotten mag met vreemde praal
En roemt op eigen schat?
Die fiere stad is ons bekend,
't Is Vlaandrens hoofdstad, Gent.

1847.

CORNELIS ELIZA VAN KOETSVELD.

(geb. 1807.)

DE WINTER BUITEN.

Eens zat ik te Amsterdam bij mijne aanstaande schoonouders. Het was na den middag, en dat zegt in de twee laatste maanden des jaars gewoonlijk zooveel als: *het was schemeravond.* Wij tuurden, met ons beiden natuurlijk, op de warrelende sneeuwvlokken, die in duizenderlei vormen en kringen dooreenzweefden, maar toch altijd ongemerkt daalden en zachtkens smolten en weer door andere vervangen werden: — het treffend evenbeeld van de droomen onzer verbeelding, in de lucht gevormd en in het slijk opgelost! Ook wij gaven ons aan die zoete droomen over, de onschuldige uitspanning der liefde. Maar als wij ons nu een dorp en eene pastorie, en wat al niet meer! in de lucht gebouwd hadden, kwam er bij mijn meisje op eens een zeer prozaïsch, een echt Amsterdamsch denkbeeld tusschenbeide: „Alles goed, Willem, maar die *winter buiten*, o die moet verschrikkelijk lang vallen!" — „Lang vallen, *ons* lang vallen, Kee?" — Nu, gij bemerkt al, lezer! als gij ten minste geen ijskoud oud vrijer zijt, hoe deze samenspraak afliep.

Maar inderdaad, een *winter buiten*, dat is voor een Amsterdammer een verschrikkelijk denkbeeld. Wanneer hij bij toeval, in eene dikke jas gewikkeld, zich zoover buiten de poort waagt, dat hij de besneeuwde velden en bevrozene slooten of waterplassen ziet; en wanneer hij dan, midden uit dat gebied des doods, een klein dorpje de witte daken ziet opsteken of uit eene eenzame woning den rook ziet opgaan, dan

komt er een gelijksoortig gevoel bij hem op, als wij ons in den Rus voorstellen, die met eene verbanning naar Siberië bedreigd wordt.

Het is dan ook zoo: hij die buiten alleen het groen zoekt, mag met primo November wel haastig inpakken, om in de dichte steenklompen der groote steden leven en warmte en gezelligheid te zoeken, evenals de bijen in hun dicht bevolkten korf. En ik geloof waarlijk (ofschoon zij het mij nooit gezegd heeft), dat mijne lieve wederhelft er eenige opgewektheid toe gevoelde, toen de eerste najaarsstormen onzen tuin plunderden, de gele bladeren de paden dekten en de herfstdraden en druipende takken die bijna afsloten. Ik kon het haar ook niet ten kwade duiden; ja, ik moest veeleer den moed bewonderen, waarmede zij iedere klacht bedwong en elken zucht smoorde. Het was toch niet enkel de gewone *winter buiten*, de schrik van den stedeling, die ons te wachten stond, het was een *overmaassche winter*, met al zijne bezwaren te land en te water; het was geene ballingschap, neen! eene gevangenis.

Overal zijn de velden in den winter doodsch en de boomen kaal; maar waar telkens eene diligence over den straatweg rolt, waar wandelpaden dorpen en steden verbinden, daar blijft men toch bewoner der beschaafde wereld, en de dorpen zijn er alleen voorposten der steden. Maar om *onze* eilanden heen, jagen de rivieren hare schuimende golven of stuwen hare krakende ijsschotsen voort, en scheiden hem, die geen dringende haast, geen onwrikbaren moed en geen gehard lichaam aan het veer medebrengt, van de overzijde, waar misschien hartelijke vrienden of betrekkingen hem reikhalzend verwachten. En de wegen: — het is waarlijk spotten, ze nu nog wegen te noemen; de barre heide mag met grooter recht dien naam dragen. Verbeeld u, lezer, een lang uitgestrekten modderpoel, die geen water meer verzwelgen kan; een reep klei, door honderden paardepooten en wagenwielen gekneed, en waarin het wagenspoor door twee strepen water wordt voorgesteld. Wee uwer, als gij onbekend en ongewapend het einde van dien langen, rechten weg zoekt te berei-

ken! Gij hebt een Tantalus-arbeid ondernomen. Gij zet den voet neer en weet niet waar hij eindelijk zal blijven staan; gij wilt een stap doen en moet den voorman van uwe beenen niet alleen opheffen, maar met geweld lostrekken, terwijl het andere been ondertusschen een zijweg kiest. Hier wordt u de schoen of laars uitgetrokken, trots den besten laarzenknecht; daar sleept een onweerstaanbre macht u tot de knieën in het diepe wagenspoor. Wilt gij draven, de versnelde beweging werkt alleen op het bovenlijf, en gij valt voorover; zult gij stappen, gij moet de armen uitsteken, om niet ter zijde te tuimelen; stil staan is een zware arbeid, en rusten eene onmogelijkheid: geen boom zelfs is er, waartegen gij kunt leunen. Maar daar ziet gij een boer van een zoogenaamd voetpaadje of *kantpaechie* gebruik maken. Gij wilt het ook beproeven, maar ach! zulk een voetpad is hier te land eene hooge, glibberige, afgeronde laag klei, of eene volgreeks van verbrijzelde en omgewoelde steenen. — Dubbel gelukkig, als gij er na eenige vergeefsche pogingen van afstapt, zonder de enkels in de steenkuilen bezeerd of in de sloot uw afgetobd lichaam wat bekoeld te hebben!

„Maar kunnen wij dan niet rijden?" vroeg mijne Cornelia, toen zij na eene kordate proefneming van zulk eene wandeling of liever *worsteling* had afgezien. „'t Zal slecht gaen", antwoordde droogweg de boer, bij wien wij te zamen den avond doorbrachten: „ze binnen schoon."

„Wie zijn schoon."

„Wel de waegens, Keesbuur heit alleen nog een vuilen."

„En waar zijn de uwe dan, als ze schoon zijn?"

„Wel, op zolder, juffrouw."

Dit laatste zeide de man met eene zekere verwondering, alsof hij zeggen wilde: „Hoe kan een verstandig mensch, na Allerheiligen, een wagen in de benedenverdieping zoeken?" — Mijne vrouw liet zich echter niet daardoor afschrikken, dat men haar voor onnoozel hield, en vervolgde haar onderzoek:

„En waarom houdt uw buurman dan een zijner wagens vuil, en gij niet?"

„Ik hoef niet te schepen."

Zij was nog even wijs. En wat zij nu uit eene zekere schaamte of bescheidenheid niet verder durfde vragen, is misschien voor de meeste lezers even duister, als het toen voor mijne vrouw was; *ik* zal het dus maar zeggen: „De buurman moest, zoolang het open water bleef, wekelijks het gedorschte koren scheep rijden."

Nu had mijne vrouw toch nog eene groote begeerte om de reis per *vuilen* wagen te ondernemen; maar toen zij den volgenden dag eens naar het einde der dorpsstraat wandelde, en het langzaam voortsukkelen van zulk een wagen zag, verging haar reeds de eerste lust, waarvan zij naderhand door eene kleine proefneming voor altoos genezen werd. Mij dunkt, wij zitten daar nog, aan elkander vast geklemd, om niet ter zijde van den wagen af te vallen, onwillekeurig van het eene einde der bank naar het andere geschoven. Daar zinkt een wiel tot de as in het slijk en maakt een hellend vlak van de harde zitplaats; daar springt het weer op voor eene harde kluit, en wij springen elkander in de armen; ras daarop werpt een der achterpooten van onze sterke paarden ons klompen slijk in 't gezicht; eindelijk valt er een paard en breken de strengen, en houden wij een vierendeel uurs halt op vijf minuten afstand van onze woning. „Neen," sprak mijne Cornelia, toen wij bij den helder flikkerenden haard onze verkleumde leden warmden en te gelijk het angstzweet afwischten. „Neen, Willem, reize, wie reizen wil, maar op *Mastland* is het: *Oost, west, 't huis best!"*

Eindelijk begint ook de negentiende eeuw zich over de eilanden van klei te ontfermen, en bruikbare wegen er door te trekken, die misschien weldra ook aan *Mastland* de hand zullen reiken, om het uit zijn verborgen hoek te voorschijn te brengen en de deur zijner wintergevangenis open te maken. Of het daardoor, met vrijheid, gemak en beschaving, ook aan zedelijkheid en waar levensgenot winnen zal, wil ik nu niet beslissen; maar zeker, men moest uit eene groote stad en aangenamen kring hierheen met ons verhuizen, om te weten, wat het zeggen wil: *een winter buiten.*

Evenwel, hoe verschrikkelijk het overige van den winter

dan ook zou moeten zijn, in de maand *November* ging het ons evenals iemand, die gasten wacht en onder drukke toebereidselen daarvoor een rhumatiek been of een kwade kies vergeet. Een nieuwe werkkring had zich in de laatste helft van *October* voor mij geopend. De boerenjongens kwamen, na het delven der aardappelen, en de meisjes, na het stallen van het vee, de catechisatiebanken bezetten, en — kostten mij bange uren; het Kerstfeest en de jaarwisseling begonnen ook van verre te dreigen; en de dorpelingen wachtten mij, om te *kortavonden:* — tusschenbeide gezegd, een twijfelachtig woord, dat evenzeer het *korten van den avond*, als een *kort en weinig beduidend avondbezoek* kan beteekenen.

En mijne Cornelia? — O met den besten wil had zij geen tijd om zich te vervelen. De wintervoorraad, die overal in ons lieve vaderland nog al zorgen baart, gelijkt hier waarlijk naar het approviandeeren van een schip, dat vier of vijf maanden lang niets dan den hemel boven zich en de zee rondom zich te wachten heeft. Gelukkig, dat de oude huismoeders het onderricht van eene aankomelinge elkander als uit de handen rukten; dat de eene kwam helpen en de andere raden, de eene zouten en de andere worst stoppen, terwijl mijne goede vrouw met een peinzend, half beschroomd, half spottend gelaat aanhoorde, heen en weer draafde, toezag, medewerkte, en toch eigenlijk van den aanstaanden nood nog het rechte begrip niet had, zoodat er in den eersten winter nog wekelijks iets te kort kwam: nu een citroen en dan een borstel, nu een pijp kaneel en dan een flesch brandewijn, en zoo voorts.

En deze huiselijke Novemberstorm trof niet alleen het vrouwelijk geslacht. Ach neen! zelf moest ik de schoenen aanbinden en den wandelstok opvatten, om goede aardappelen uit te kiezen, om een vet varken te waardeeren en het afhakken van eene koe te besturen: — ik, die niet wist, dat er twee, laat staan honderd soorten van aardappelen waren, die nooit een varken in zijn hok bezocht of eene koe van binnen bezien had! Het was waarlijk mijne schuld niet, dat de aardappelen eetbaar waren, dat het vleesch kon gesneden

en gekauwd worden, en dat er aan onze eerste hammen ook vet gevonden werd.

Maar als nu deze zware najaarsarbeid was afgeloopen en onze winterhuishouding geregeld, gevoelden wij ook ongekende aandoeningen van zelfvoldoening en bovenal van dankbaarheid. Met een glimlach van kinderlijke vreugde en vrouwelijken trots op het gelaat voerde mijne Cornelia mij huis en schuur en kelder door. Zij toonde mij de nette, wel voorziene turf- en houthokken en goed bezorgde aardappelen; zij beschreef mij den inhoud van alle potten in den kelder, van alle blikken op de provisiekamer; en wij warmden ons aan het een en vergastten ons aan het ander in het blij vooruitzicht van daaraan den geheelen winter geen gebrek te zullen hebben. In de stad, ja, daar had ik leeren bidden: „*Hemelsche Vader! geef ons heden ons dagelijksch brood!*" Maar dat brood stond altijd gereed vóór mij; dagelijks zag ik alles in overvloed uitgestald, wat de dag noodig had, en gelukkig had de sleutel tot dien overvloed, het alvermogende geld, mijne goede ouders, en dus ook mij, nooit geheel ontbroken. Wat onderscheidde dan den winter van den zomer? In beide leeft men immers van geld? Maar hier zag ik nu eerst recht, wat de scherpe geesel is des winters: niet koude, maar gebrek, maar honger, waardoor het vee zou sterven op de bevrozene weide en de mensch op den afgemaaiden akker, zonder de alomtegenwoordige zorge van Hem, die de mieren hunnen voorraad leert opleggen en de bijen hare korven doet vullen, Hem, die zelfs de jonge raven hoort!

Ondertusschen was het *December* geworden, de treurige, donkere *wintermaand*. Nu zou dan de *winter buiten* eerst recht beginnen. Maar andere winters mocht deze maand ondragelijk lang vallen, nu kwam zij juist van pas; want ik verheugde mij, dat de nevels en de stormen een ringmuur om mij henen sloten, die de afleiding van mij weerde en mij rust gaf voor mijne vele bezigheden. Ook Cornelia had eerst nog zooveel op te ruimen en daarna zoovele uitgestelde bezoeken te doen, dat het Kerstfeest daar was, eer wij er aan dachten. Of neen, ik dacht er wel aan, en het kwam mij veel te vroeg. Met

welk eene inspanning worstelde ik mij door de drokke beurten van deze dagen! Hoe ruim haalde ik adem, toen na zooveel arbeids, ook de wenschen en beden van den Nieuwejaarsdag waren uitgesproken! En hoe welkom was ons, na de bezoeken en brieven, complimenten en bedelarijen van dien dag, de eerste morgenstond, waarop wij tot elkander konden zeggen: „Dezen dag hebben wij vrij!"

Het was een schoone winterdag. Helder was de lucht en een fijne oostenwind dreigde vorst; maar vroolijk schenen de zonnestralen en kaatsten terug op de besneeuwde velden, terwijl het geboomte bij ieder windje sneeuw en rijp van de kruin schudde, alsof het nu reeds de winterboeien wilde slaken. Alles riep ons toe: „Nu is het wel winter, en de koude zal nog feller nijpen; maar de zon gaat ook al hooger en hooger op; weldra wekken hare stralen de velden tot een nieuw leven en blaast de zachte adem van den lentewind ijs en sneeuw en rijp daarhenen."

Zelfs de invallende vorst maakte ons de maand *Januari* vroolijk en gezellig; want zij gaf ons de lang gewenschte gelegenheid om bezoeken op andere dorpen te geven of van daar te ontvangen. Mijne naburen verlangden, zoowel als ik zelf, om het hoofd, door den arbeid verhit, in de zuivere lucht te verkoelen; en mijne Cornelia, zoo verstoord op de modderpoelen en het onstuimige water, betrad met een opgeruimd hart den bevrozen grond en de gladde ijsbaan. Waarlijk, ook de maand *Januari* had geen enkelen dag te veel.

Eindelijk kondigde de almanak *Februari* aan, die twijfelachtige maand, die somtijds nog van hare voorgangsters de vinnige koude vervolgt, somtijds reeds op de stormen van haar opvolgster preludeert, maar toch altijd, volgens oude herkomst, verplicht is, ons eenige zomersche dagen te leveren. Op den tweeden dag van deze maand stond de oude tuinman der pastorie reeds vroegtijdig voor het hek, belde aan, trad naar binnen en zette zich voor mij in postuur, zonder een woord te spreken, terwijl zijn gezicht scheen te zeggen: „Ik ben hier geroepen; wat moet ik doen?"

„Wel, Ariaan, wat hebt gij?"

„Wel, Dominé! 't is vrouwendag."

„Zoo? dat wist ik nog niet. Maar gij hebt toch geen vrouw meer noodig?"

Ariaan vond het zeer ongeschikt, dat ik hem, zooals hij meende, voor den gek hield; en toen hij bemerkte, dat ik in de daad niet wist, wat de vrouwendag voor een tuinder is, daalde ik eenige percenten in zijne achting en stond op mijne beurt vrij onnoozel vóór hem.

Om kort te gaan, de man kwam mijn broeibak aanleggen, mijn moesland in zijne gedachten verdeelen, den grond spitten, het hout hakken en al die gewichtige werkzaamheden met mij overleggen, die een geheel jaar lang voorraad en genoegen zouden opleveren. O! met welk een vreugde stak ik daarbij zelf de spade in den grond, alsof ik de lente van onder de bevrozen korst zou uitspitten; met hoeveel zorg en wijsheid zocht ik de warmste plekjes op, om het eerste zaad er zelf in te strooien, zoo onhandig, dat het naderhand in allerlei verwarde strepen en veel te dicht opkwam; en hoe mat ik de kleine ruimte onder de broeiramen uit, om er toch alles in te kunnen zaaien en planten, wat een broeiraam kan opleveren: zooveel vierkante voeten salade en postelein, en zooveel vierkante duimen sterkers en radijs! — Nu, het ging mij alles dom af, tusschen ons gezegd; maar met dat al, Cornelia en ik hadden nimmer met zooveel genot getuind, in het midden van den zomer niet, als toen wij weinige dagen later in een vriendelijken zonneschijn de paden doorkruisten, of liever tusschen de stokjes doorgingen, die de landkaart der nieuwe paden teekenden. Ik wees haar al de veranderingen aan, die ik in den ouderwetschen aanleg had noodig gekeurd; wáár de bloemperken zouden prijken en de zitbankjes ons wachten, wáár de erwten zouden bloeien en de boonen zich zouden slingeren; en kort daarop kwam zij verheugd met het eerste bloempje binnen, en sneed ik zelf de eerste salade af. — Nu was het immers geen winter meer? — Neen, nu was het voor ons geen winter meer. In de Maartsche buien

hoorden wij alleen zijn afscheid; want de boomen, die hij nog eens schudde, droegen immers al bladeren en bloemen, in de knoppen zorgvuldig ingewikkeld?

Lezers! wij hebben sedert dien tijd nog drie *winters buiten* doorgebracht, en nooit hebben wij een oogenblik verlangd, om het winterveld met de opeengepakte huizen en den slapenden tuin met glurende overburen te verwisselen, en mij dunkt, vier winters op een afgelegen kleidorp zijn genoeg, om alle romantische droomen omtrent het zalig buitenleven te doen verdwijnen en alleen de naakte werkelijkheid over te houden.

(Uit: *Schetsen uit de Pastorie te Mastland*).

BERNARD TER HAAR.

(1806—1880).

ABD-EŁ-KADER.

I.

„Getemd is de Leeuw, die, als de schrik der woestijnen,
Zóó lang om zijn roof heeft gebruld;
Die elk, wie hem zag in de vlakte verschijnen,
Met vreeze des doods heeft vervuld;
En op het bestookte gebied der Algrijnen
Geen heerscher heeft naast zich geduld!

„Geschoten is d'aadlaar, geknot in zijn schachten,
Hoe breed hij zijn vlerken ontplooi'!
Met klauw en met snavel beproev' hij zijn krachten,
Hij schuurt zich den kop aan zijn kooi,
En blijft achter tralies verdorren en smachten,
Der smart en der wanhoop ter prooi.

„Verbleekt is de ster met haar schittrende vonken,
Die lang als een wachter der Maan,
Heeft boven de spits der moskeeën geblonken,
En hoog aan de lucht heeft gestaan;
Maar zwaaiend en tuimlend is nedergezonken
En bloedrood is ondergegaan!"

II.

Hoort gij dat tergend lied? — 't Geldt mij, mij Abd-el-Kader,
Mij, d' Emir, die, met meer dan koningsmacht omkleed,
En 't priesterlijke bloed eens Marabouts in d'ader,
De worstling heb gewaagd, voor God en zijn Profeet,
Met d'ongeloovigen en Frankrijks heerschappije:
Ik ben die aadlaar! Ik die Barbarijsche leeuw,
Die brullend antwoord gaf in Bora's woestenije
Op 't dondrend krijgsgeschreeuw!

Ik, hoogvereerd, gevleid door slaven en vazallen!
Ik, vrij, gelijk de wind, die langs mijn bergen giert!
Ik, als de zendling Gods in 't dichtrenlied gevierd!
Ik ben die flonkerster, van 's Hemels trans gevallen.
Ik blijf hier aan de smart, die mij verteert, ter prooi,
Omringd en aangegaapt door wachters en soldaten,
Gelijk een roofdier, dat men opving in mijn Staten
En opsluit in een kooi!

Aumale! Is dit uw trouw? Werdt ge eer- en plichtverrader? —
Is dit uw vriendschapsblijk? Gij huichlend legerhoofd? —
Of heugt u beiden 't niet, wat gij aan Abd-el-Kader,
Toen hij zijn heupzwaard aan u afstond, hebt beloofd!
Gij spraakt: „Behoud dat zwaard, verwonnen blijft gij veilig!
„Heel Frankrijk eert den moed, waarvan uw boezem blaakt:
„Gij hebt ons krijgsmanswoord — dat woord is Frankrijk heilig —
„Dat ras uw kluisters slaakt!"

O! doet dat woord gestand! — Ik bedel geen verschooning;
Mijn eisch is recht en trouw aan 't ridderlijke woord,
Gelijk het toen door Aard en Hemel is gehoord.
Ik smeek om geen gena: ik gruw van gunstbetooning,
Maar eisch 't volbrengen van een dier bezworen plicht.
De God, voor Wien ik kniel, verdelgt den logenspreker:
Der Christnen God alleen — straft Hij geen woordverbreker?
Acht Hij den meineed licht?

O, doet uw woord gestand! — Geeft mij mijn vrijheid weder,
En 'k sta 't verloren erf — te lang verdedigd — af.
Herneemt dit staal, ik leg mijn wapenrusting neder;
Geen zwaard voegt aan mijn vuist, maar slechts de [Derwischstaf.
'k Zoek elders heul en troost voor de ongeneesbre wonden;
Ik meng mijn brood met asch, en trek in 't pelgrimskleed
Naar 't Oosten heen, en doe belijdnis van mijn zonden
Bij 't graf van mijn Profeet!

Vergeefs geklaagd; vergeefs gerammeld met mijn keten;
De naaglen opgescheurd aan 't zwaar gegrendeld slot!
Vergulde zaal! Gij blijft me een dompig kerkerkot,
Al spreidt ge een zacht tapeet, waar ik ben neergezeten.
Ik, vrije en fiere zoon van 't Afrikaansche strand,
Zal hier gedoemd zijn steeds in ballingschap te zuchten,
En nimmer drinkt mijn borst den vuurstroom uwer luchten,
Mijn zinkend vaderland!

Voleindigt ras uw wraak! Snoert mij den rug met touwen!
Meet de opgehoopte maat van al uw gruwlen vol!
Ontsteelt mij 't licht der zon, hier haatlijk mij te aanschouwen!
Sleept me als uw slaaf geboeid in 't diepste kerkerhol!
Of plompt mij in het diep der Middellandsche waatren,
En laat, gevloekt Parijs! met juilend vreugdgeschal
Uw Marseillaise dan door al uw wijken schaatren
Om Abd-el-Kaders val.

III.

O! was 't mij vergund nog mijn boeien te breken,
Ik vloog met de drift van een sperwer langs 't meer!
Ik brulde als een leeuw weer om roof in die streken;
Ik sloeg weer in 't stuifzand mijn legertent neer!
Ik riep weer voor d' Islam de stammen ten strijde —

Hoe davert de bodem, waar 'k stamp met mijn voet!
Een legermacht rijst en springt op aan mijn zijde,
Een stofwolk gelijk, die verstikt door haar gloed!
Mijn strijdhengst! Mijn strijdhengst! — hij hinnikt mij [tegen,
Hij snuift weer mijn adem, hij ruikt weer mijn kleed.
Met vlokken van schuim overstrooit hij zijn wegen,
Maar staat, nu ik roep, voor zijn ruiter gereed.
Hij rekt zich en buigt zijne knie als een kemel;
'k Omklem weer zijn zijden; ik streel weer zijn hals;
Ik gun hem te steigren, als voer hij ten Hemel;
Ik gun hem te tripplen, als ging hij ten wals.
Ik ruk uit mijn gordel mijn koppel pistolen;
Hij draagt mij vooruit in het dichtst van 't gewoel;
Ik duik weer het hoofd, in zijn manen verscholen,
En kies in den kruitdamp mijn mikpunt en doel,
Ik dwing hem, na d'aanval, zich pijlsnel te wenden,
En wijs met mijn kromzwaard mijn volgren het spoor,
En spring als een panter 't legioen in de lenden,
En breek in den ringmuur der vijanden door.
Ik hoor weer mijn vroegere strijdleus weergalmen;
'k Richt me op in den zadel en strijd meer verwoed;
Ik maai in den drom als een zicht in de halmen;
Mijn dorstige sabel wordt dronken van bloed!
Of, zwicht ik... ik wijk met de snelheid eens vogels;
'k Ontsnap aan den dood toch, al regent het lood,
En schud uit de plooien mijns tabbaards de kogels,
Door 't kruit niet gezengd en onkwetsbaar voor 't schroot!
Weer blijf ik verwinnaar, beschauwd door uw vleuglen,
Mohammed! gij laatste, gij grootste Profeet!
Weer leg ik den trots van uw vijand aan teuglen,
En 'k dood hem met kogels, die 'k vang in mijn kleed.
Algiers draagt in 't eind weer de Maan op haar wallen;
De driekleur der Franschen, hun standaard, zinkt neer!
En 'k sticht op de plek, waar de laatste van allen,
Door 't wrekende zwaard, met de vlag is gevallen,
De grootste moskee, die nog rees tot uw eer!

IV.

Waar doolde ik heen? 't is uit — geen toekomst licht na dezen!
Van mij heeft de aard niets meer te hopen of te vreezen;
Ik ben geen man, een worm, dien men vertrapt in 't zand.
In 't boek des Noodlots stond met ijzren stift geschreven,
„Dat Abd-el-Kader laf zijn zwaard zou overgeven,
En nog zou leven na die schand!"

Of ik u haat en vloek? Europa's rustverstoorders?
U? geesel van mijn volk? U? wreedste vrijheidsmoorders?
Mijn haat groeit met mijn smart, hij weerlicht uit mijn blik!
En — druipt mijn zielskracht weg in hopelooze klachten —
Ik spuw mijn vloek u toe met saamvergaarde krachten,
Bij 't geven van mijn jongsten snik!

De dag der wrake komt! — Reeds heeft mij 't lot gewroken:
De staf van Orleans werd als een riet verbroken;
Verjaagde Koningszoon! vernederd werd uw trots.
Gij, Koning zonder Rijk! eens machtig boven allen,
Zijt lager, dan ik zonk, en zonder roem, gevallen —
Voorwaar! dat was de vinger Gods!

De dag der wrake komt! — 'k Zie reeds het vuur ontbranden,
Dat onuitwischbaar woedt door Frankrijks ingewanden!
Gij delft in koortsdrift voort aan uwer kindren graf;
Gij zult, terwijl ge elkaar als tijgers blijft verslinden,
Voor de opgehoopte schuld te ras vergelding vinden:
De vrijheid wordt uw zwaarste straf!

De dag der wrake komt! — 'k Zie Issa op de wolken
Het lot beslechten der in 't stof gebogen volken,
Maar 'k beef niet bij zijn komst, ik, Emir der woestijn!
Het vonnis, dat de mond diens Rechters uit gaat spreken,
Zal 't Afrikaansche bloed op 't schuldig Frankrijk wreken,
Maar Abd-el-Kaders vrijspraak zijn!

Januari 1849.

JAN MICHIEL DAUTZENBERG.

(1808—1869).

Loverkens.

1. EEN VOGHELKEN ENDE EEN BLOEMEKEN.

Van veil ende winghert ondersteunt,
Tegen den berg een hutteken leunt,
    Ende veuren
    Aen der deuren
Hanght aan hechter kempen tou
Eene clene voghelcou.

Dichte daerbi een pot jasmyn
Cieret dat heldere vensterkyn;
    Door die ruten
    Clinct naer buten
Uter stillen leemen woon
Eene stemme frisch ende schoon.

Wie die bloeme queect ende hoedt,
Wie dien vinc versorght ende voedt,
    Wie so rustich
    Ende lustich
Biden wercke singhen can,
Die en is gheen slechte man.

---

2. SEDICHEIT ENDE LEDICHEIT.

Daer quam eens deur dat velt ghegaen
Een oude vrolicke droomer,
Di sach dat graen al gulden staen,
Het was wel in den somer.

Veel airen boghen loch ende swaer
Ter aerde metten stenghel,
Anderen schoten hoogh ende claer
Boven dat airenghemenghel.

De droomer en was voorwaer niet dom:
Di woogh dat logghe coren,
Ende twi dat andere hoogher clom,
Dat wisti op te sporen:

„Alt leeghe groeit in ijdelheit,
Wat ijdel is, is ledich,
Die conde, deughet ende beleit
Sijn nederich ende sedich.

Dat ghesonde verstant, dat sware graen
En houden niet van pralen,
Terwile die leecheit ende die waen
In allen landen stralen."

---

3. DE BERGHWERKER.

Diep in der aerde gheheimen schoot,
Hamert ende beitelt de cnape,
Opdatti silver ochte loot
Den meestere samenschrape.

Dat lampkijn werpet door die mijn
Een naer ende doodsch gheflonker,
Terwijl een heldere morgenschijn
Opclaret sijns herten doncker.

Hi peinset aan smeesters bloeijende kint,
Hi dencket dier schoone maghet,
Di hi so tederlicken bemint
Di hem so wale behaghet.

Ende waer die clocke ter kercken luudt,
Dicht bider groene linde,
Daer biddet in anxten die jonghe bruut
Veur heuren troubeminde.

Dies duncket hem der aerde schoot
Verwandelt in bloemighe dreven,
Dies sietti met gout ende roosenroot
Omgheven sijn jeughdich leven.

Daer schieten op eens uten diepen gront
Der wateren woeste golven —
Die hebben dat blide herte terstont
Met al sire hopé bedolven.

EVERHARDUS JOHANNES POTGIETER.

(1808—1875).

VONDEL IN BURGEMEESTERSKAMER.

Rembrandt van Rhijn hield wellicht een praatje in de eene of andere taveerne, achter misschien maar een kanne *peuselaer* [1]), op den oogenblik, waarin we om den wille van het nageslacht gewenscht hadden, dat hij op het Stadhuis te Amsterdam, — dat hij in Burgemeesterskamer toeschouwer ware geweest. Ondanks meer dan zestig jaren levens en arbeidens! — die zijne vroeger zoo donkere lokken reeds in vloeiend zilver hadden verkeerd, zou hij er met jongelingsijver naar papier en potlood gegrepen, zou hij er een regentenstuk hebben ontworpen, karakteristieker dan eenig, dat het Gemeenebest ons naliet. Of, wat dunkt u, zou het te veel van hem gevergd zijn geweest, dat hij voor eene poos van het genot des gezelligen verkeers met zijnsgelijken — hoe lief het hem zijn mocht — dat hij er voor dien morgen of dien middag hadde afgezien, om eene groep te schetsen, aan welke het weelderigst vernuft geen achtergrond geven kon, beter de waardigheid der hoofdpersonen uitdrukkende, dan dien, welken het vertrek zelf aanbood: wichtjes met bondelpijlen, voor welke adelaars den spiegel beurden, marmeren, Corinthische zuilen, ter wederzij van een schoorsteenmantel, in wiens fries de zegepraal van Quintus Fabius Maximus was uitgehouwen, — hier en ginds eindelijk festonnen, waarop de beitel *fortiter* en *prudenter* te lezen gaf?

---

[1]) Zeker dun bier.

Het is waar, onze grootste schilder vermeidde zich zijn leven lang slechts in sprekende gelaatstrekken, zooals de heffe des volks er in onverbasterde oorspronkelijkheid dikwijls verrassendst en krachtigst aanbiedt; vermeidde zich vooral, tengevolge zijner lievelingsvoorstellingen uit de gewijde geschiedenis, in die wijken der ten top van welvaart gestegen wereldstad, in welke de lauwe zon van het West voor den nakomeling Israëls eene ballingschap bescheen, zoo dragelijk als die ooit verdrevenen van haard en have vallen mocht! Maar al boden dan ook de gestalten, die hij in Burgemeesterskamer zou hebben aangetroffen, niet al de verscheidenheid aan, waarmede het volksleven op straat, voor iemand van zijne fantasie, kwistig, overkwistig heeten mag, toen men zestienhonderd acht en zestig schreef, spraken geest en gemoed uit de physiognomieën onzer patriciërs nog te eigenaardig, om der studie van beide niet iets belangrijks te geven.

Rembrandt van Rhijn zoude op den 10en Augustus van het voornoemde jaar aan de langwerpig vierkante tafel als Burgemeesteren hebben zien aanzitten — den strengen Reynst tegenover den kunstlievenden Vlooswijk en den hoffelijken Oudshoorn dubbel innemend bij den sluwen Valckenier. Wat dunkt u, was het wenschenswaard, dat hij ons van deze een flinke groep had geleverd, een groep zooals er op dien dag voor zijne hand in Burgemeesterskamer op het doek te brengen viel? We vleien ons, dat uw antwoord toestemmend zal zijn.

Maar we hebben nog slechts van vier mannen gesproken, en toch was er nog een vijfde in het vertrek, een vijfde, op wien de schilder misschien het hoogste licht had doen vallen, al stond hij maar van verre, halfweg tusschen de tafel en den drempel, al wachtte hij, dat het woord tot hem zou worden gericht, eer hij, na de zwijgende groete, den mond opdeed. Echter was de man ouder dan een dier aanzittende Burgemeesteren; de tachtig reeds voorbij, hadt gij er hem, om rechtheid van schouders en vastheid van knieën, bij den eersten aanblik nauwelijk zeventig toegekend, — een flinke, fraaie type des ouderdoms, als zich de waardigheid, hem

door de natuur verleend, daar niet had moeten buigen voor de waardigheden, door de samenleving aan geboorte en fortuin verknocht. Rembrandt van Rhijn zou hem op den voorgrond hebben gebracht, dewijl zijne gelaatstrekken het in uitdrukking wonnen van die der vier Burgemeesteren; dewijl de weinige witte lokken den kalen schedel sierlijker stonden, dan een der grillige hoofdtooisels den getabberden; — wij mogen het eerst later doen, want de voorzitter Reynst heeft in een bundel bescheiden nog het stuk niet ter hand, dat den oude betreft. De oude! dien viermaal twintig jaren levens niet het eenige goed hebben gewaarborgd, dat op zijn leeftijd nog lust tot leven geeft: de onafhankelijkheid! Grijsheid heet 's levens krone, en wie is er die het wederspreken zal, mits men haar niet in gebogen houding voor menschen hebbe te dragen? — voor God buigt zich de tachtigjarige ervaring, niet slechts gedwee, maar gewillig!

Er waren onder de tijdgenooten, onder de vrienden diens ouden, wier levensavond benijdbaar heeten mocht; niet slechts mannen van stand en mannen van studie, die, met het zesde kruis, kabinet en katheder voor eigen haard of eigen hoeve hadden vaarwel gezegd, maar ook lieden van de beurs, lieden van allerlei bedrijf zelfs, vermogend geworden, eer hunne vingeren verstramden — het eerste was hem zoo min gegund, als hij in het laatste was geslaagd. De beklagenswaardige! Hij had rondgewandeld onder hoog geboomte, op het stille land de kruin eens staatsmans voor de zonnestralen schuttend, minder dan de zijne vergrijsd. Hij had dezen welsprekend hooren worden bij de beschrijving der weelde, eindelijk geen anderen doolhof meer te kennen, dan den vrijwillig ingeslagenen des wouds, waarin de wildzang het wijlen lust maakte, waaruit de klok der kleine kerk, van verre, op den noen den weg huiswaarts wees. Hij had hem vergezeld in zijne kweekerij, de gewassen van vier werelddeelen aanbiedende, en het gebloemte aller jaargetijden rijk, en eerst als de gastheer, die, wat hij ook aan het hof mocht hebben achtergelaten, zijn hart in de afzondering had medegebracht, eerst als deze den lof van het landleven

besloot met de opmerking, dat de natuur, anders dan de mensch, nauwlijks van teleurstellen weet, eerst dan had onze gast gezucht, diep gezucht, maar niet van nijd. De belangwekkende, dunkt ons. Hij had aangezeten in de zaal eens handelaars, die zijn gelijke was geweest, die zijn meerdere was geworden, aangezeten in een der vertrekken, wier vorstelijke stoffeering niet louter verbaasde door pracht, maar tevens in het algemeen den zin voor de wonderen van beitel en penseel ontwikkelde, en hij had zich in beide verlustigd met al het vuur van een kenner der kunst. Gezond van gestel, opgeruimd van aard, blij van geest, had hij, zonder sombere tegenstelling van zooveel welvaart met eigenen wederspoed, de geneugten van den overvloedigen disch gesmaakt, tot de heer des huizes zich de feestbokaal brengen liet, tot hij stilte verzocht en verkreeg. „Het welzijn van mijn afwezigen zoon" mocht de vader dan tot zijne gasten zeggen, mocht het zeggen met diep bewogen stem, daar het een zoon gold in den verren vreemde nieuwe bronnen voor hunnen handel opsporende, nieuwe volken cijnsbaar makende aan Holland, — wat deerde onzen oude, dat de beker, tot hem gekomen, beefde in zijne hand, dat zijne borst van de teuge dreigde te stikken? Voorwaar beklagenswaardig en belangwekkend tevens. Hij had den kring van zijn gezellig verkeer zien inkrimpen met de spanne levens, die hem waarschijnlijk nog overschoot, maar waar hem, onder de gegoede burgerij, op bruiloft of doopmaal bestevaer of bestemoer, waar hem, op zijn dagelijkschen weg lang de straat, ons lager volksleven verraste met een woord of blijk, dat een gelukkigen ouderdom teekende, gelukkig ondanks middelmatigen zegen, gelukkig ondanks gebrek zelfs, dewijl liefde aanvulde, liefde schoorde, liefde verdroeg, — daar schoten hem de oogen vol tranen, daar werd hij somber te moe!

Hoe menigh vader lijdt in zijnen zone alleen.

Het was zijn geheim, het was de oorzaak zijner armoede en zijner afhankelijkheid: het kind naar hem genoemd had hem zijn vermogen gekost, na hem de beste jaren zijns

levens te hebben vergald. Leeg van hoofd en los van zinnen, beloofde reeds het jongske hem weinig vreugd en was de borst voor zijn bedrijf maar half bekwaam geworden. Nering, handel, wetenschap, wat men zich wijde, zij eischen den geheelen mensch, — de lichtzinnige gelooft, dat eene vluchtige opvatting er toe volstaat. Een vroege echt, een weduwenaarschap met drie kinderen, — een tweede huwelijk, dat hem al verder aan het hollen hielp, welke moest de afloop van zulk een leven zijn? Wat anders dan een verhaaste dood, nadat eerst van den vader het offer zijner fortuin was gevergd geworden, om eene schandelijke bankbreuk te verhoeden, nadat deze zich, — zwaarder strijd nog! — verplicht had gezien, den zoon, die al zijne verwachtingen had verijdeld, „maar toch zijn kind bleef", naar de Oost-Indiën te zenden, neen, dit slechts door middel van een bevel des bestuurs, dit niet zonder ingeroepen dwang had kunnen doen. „Hij storf op de reize", — onbeweend? Wie het u zegge, geloof hem niet. Er komen oogenblikken, waarin de tachtigjarige zijns gedenkt en zijn ziel Gode beveelt, — al rolt dan ook bij de heugenis van vergeefsche vermaningen, van beden, door geene boete beantwoord, de klacht van zijne lippen:

Wat is de kinderliefde krachtigh
En oudersliefde kout en kil.

Wij keeren terug in Burgemeesterskamer, zoo ge wilt, waar onze oude nog altijd tusschen tafel en drempel staat, waar zijn blik verre van onze vier bekenden te bespien, langs de historiestukken aan den wand en van Marcus Curius naar Fabricius zweeft. „Eilieve!" wenkt Reynst den jongste zijner ambtgenooten, — en onze grijsaard heeft nauwelijks het afbreken der stilte opgemerkt, of het klinkt hem toe:

„Tree nader, Vondel!"

„Als ge het mij gunt, heer Valckenier!" antwoordde de grootste man, dien Amsterdam binnen zijne muren had, — want het was inderdaad Joost van Vondel, dien wij voor u opvoerden, geroepen in Burgemeesterskamer, in meer dan tachtigjarigen ouderdom. Onder het naderen streek de rech-

terhand, die zoo menig meesterstuk schreef, zachtkens de weinige overgebleven haren uit het gezicht; want aandoenlijker dan bij Göthe, golden bij hem de woorden van dezen:

Ach! die Scheitel umwallt reichlich die Locke nicht mehr,
Da bedarf man der Kränze, sich selbst und Andre zu täuschen.

Maar welk een krans had Holland voor hem gevlochten? Welk een krans vergunde het hem, dat hij zich zelven om den naakten schedel wond? „Suppoost in de Banck van Leeninghe" stond hij daar in eerbiedige houding voor mannen, die zijne zonen hadden kunnen zijn! de dichter van „Lucifer", sedert tien jaren Suppoost in den Lombard, door voorspraak van Anna van Hoorn, Vrouwe van Vlooswyck!

„Vondel!" sprak Reynst, „het deert mij het u te moeten zeggen; maar de vroegere klachten over verzuim in het boeken der panden hebben zich herhaald; — uwe jaren klimmen." — Eere hebbe het hart des Oud-Burgemeesters; hij verweet hem in het gezicht van Fabricius en Marcus Curius, door hem in dat vertrek bezongen, ten minste niet, dat hij in „de Banck van Leeninghe" verzen schreef.

„Vast een en tachtig, Heeren!" trilde het.

„En dus hebben Burgemeesteren besloten u te ontslaan."

Reynst hield op; Reynst zag zijne ambtgenooten een oogenblik aan; zij waren, als hij, getroffen door de uitdrukking van het gelaat van Vondel bij die woorden; — wat er in het gemoed van dezen omging, wie beschrijft het u? Broodsgebrek in den ouderdom, de dankbaarheid van een gemeenebest! Was het wonder, dat de nog altijd forsche wenkbrauwbogen, dat vooral de hooggewelfde van het rechteroog, zich een omzien fronsten met al de verontwaardiging, die den hekeldichter in zijnen krachtigsten tijd had gekenmerkt? Toch was het maar een voorbijgaande wolk, — daar gloeide uit die bruine kijkers het zelfbewustzijn der zege, hem bij het nageslacht gewaarborgd; het bewustzijn der onsterfelijkheid, door hem verdiend, als zij, die hem brood onthielden, als de patriciërs, voor wie hij zooveel lofdichten had geschreven, zouden vergeten zijn! Rembrandt van Rhijn! op, van uit

uwe taveerne; op, van achter uwe kanne pouselaer! Wat mart gij ons dien blik te vereeuwigen? Het is te laat: de gloed verflauwt reeds! Vondel buigt zich voor het besluit van Burgemeesteren, neen, voor de beschikking Gods! Hij herinnert zich zijne eigene woorden:

Al wie door ootmoed wort herboren,
Is van het hemelsche geslacht.

„Het zou kwalijk passen, Heer Van Oudshoorn!" zegt hij, den stoel afwijzende, dien deze, opgesprongen, voor den getroffen grijsaard bijschoof, „maar het aanbod teekent uwe heuschheid."

„Burgemeesteren ontslaan u, doch met behoud uwer wedde, vader Vondel!" vertroost hem de niet slechts adellijke, maar ook edelaardige man.

„Hebt dank, Heeren! hebt dank!" en onwillekeurig strekte hij de handen naar hen uit. — Gilles Valckenier, die ter zijde ging, gevoelde zich niet waardig ze te drukken, — „hebt dank voor dat ontslag uit mijnen kerker!"

Hij had tien jaren in den Lombard gezeten!

„Spijs overmorgen ten onzent", besloot Van Vlooswijk, „ge zult mijner huisvrouw en mij genoegen doen."

En Vondel was voor de laatste maal zijns levens in Burgemeesterskamer geweest.

1850. (Uit: *Een Prospectus.* [1])

UIT: „'T IS MAAR EEN PENNELIKKER".

„Waar blijft Loman toch?" vraagt de nog jeugdige patroon, eene plaats aan den lessenaar ledig ziende.

En het antwoord is niet: „Loman is ongesteld," want het

---

[1]) Een Gidsartikel, naar aanleiding van de prachtuitgave van Vondels werken door Mr. J. van Lennep.

is ongeveer eene halve eeuw geleden, dat de man in den leeftijd was, waarin deze of gene uitspatting op kermis of partij met een dag te huis blijven wordt geboet, — ook is het hem tusschen de twintig en dertig misschien geene drie malen gebeurd. En het antwoord is nog minder: „Loman heeft verlof gevraagd, om naar buiten te gaan;" want noch zijne betrekking, noch zijn salaris hebben hem ooit vergund boven Utrecht te komen, en sedert hij getrouwd is, heeft hij, evenals de aartsvaders naar het paradijs, dikwijls maar vergeefs naar Haarlem uitgezien; de Slatuintjes en de Amstelveensche weg, — ziedaar al de schoone natuur, welke hij in twintig jaren genoot. Sloten of Ouderkerk is zijn Ultima Thule [1]) geworden. En het antwoord is allerminst: „Loman viert de bruiloft van een zijner kinders," want dat feest zou de man op Zondag hebben geschikt, als er van zijne vier dochters meer dan ééne enkele gehuwd was. Stel u gerust, de overige winnen zelve den kost door mutsen opmaken, door kleedjes verstellen, enz. enz. — de middelen, waardoor eene oude vrijster er ten minste voor bewaard wordt, van honger om te komen.

Het antwoord is: „Loman heeft de jicht!"

De jicht! Vreeselijke kwaal voor een geest, die nooit had geleerd in lectuur afleiding te vinden, door nadenken; — die, in het huiselijk tooneel om hem heen, niets opbeurends aanschouwde, — die maar wenschte, dat hij zich op het kantoor weer van zijn' plicht kwijten kon, — die de ziekte verergerde door het ongeduld.

„Het is lastig," zegt de patroon. De man meent voor hem, aan den zieke denkt hij niet.

Er verloopt eene week, en de chef herhaalt de vraag, en het antwoord is hetzelfde. Jan (de knecht) is in het voorbijgaan bij den oude aangeweest, — de boodschap blijft „pijnlijk!" — Voor twintig, voor tien jaren nog, toen de man,

---

[1]) Thule, een fabelachtig eiland, dat aan de uiterste grens der aarde in het noorden geplaatst werd; men verstond er gewoonlijk IJsland onder. Ultima Thule hier: uiterste grens.

zoo al niet meer in zijne fleur, echer nog vrij kras mocht heeten, zou de patroon zelf eens hebben gaan zien, hoe hij het maakte, deels uit belangstelling, deels uit belang. Maar nu! De oude zaak, die Loman zou napluizen, moet dan maar weêr een veertien dagen rusten; — de jicht, wat is daartegen te doen? — Weleer — ja, toen zond mevrouw eene flesch wijn voor den herstellende, nadat zij een potje gelei had gestuurd, om op de bittere medicijnen toe te nemen, doch thans, er is voor den ouderdom geen kruid gewassen, het einde is toch de dood. Duid het menschen van jaren eens ten kwade, dat zij gierig zijn, als ge zoo vaak ziet, wat grijsheid is zonder geld!

Het eindje was bij Loman niet de dood; op een Maandagmorgen, later dan anders, maar toch niet over kwartier over tien, kwam Loman, vermagerd en amechtig, zijne plaats achter den lessenaar hernemen, eene schaduw van hetgeen hij nog voor een jaar was geweest. De jicht heette geweken voor het zoele weder, voor het roode flanel, dat de knie nog omzwachtelde, voor — waarom het verzwegen? — voor den ijzeren dwang der behoefte; de man steende bij iedere beweging en zijne borst „was niet vrij." Als gij er aan getwijfeld hadt, dan had zijn kuch er u van overtuigd.

Het werk ging drie dagen lang zooals het kon.

Den vierden ontmoette mevrouw hem toevallig bij de trap — hij zou haar voorgaan — ik spaar u het overige.

Den vijfden zei de patroon:

„Je kunt in 't vervolg wel thuis blijven, Loman, we hebben toch weinig meer aan je."

Het ging mij door de ziel — want de chef liet een paar minuten verloopen, eer hij er bijvoegde:

„Je salaris blijf je trekken."

O, die oogenblikken, eer dat woord het afscheid verzoette, wie schetst ze? De oude voelt niet vlug meer; het trage bloed sluipt slechts door de aderen; de verdroogde, gerimpelde huid schijnt aan te kondigen, dat het tijdvak der gewaarwordingen met dat der driften voorbij is; maar wegzinking van oogen en waggeling van knieën; maar beving der handen

en trilling der lippen; vergete haar, wie het kan, mij heugt de ergernis, of ze mij heden eerst tegen de borst stiet. De ergernis, zeide ik, het ergerlijkste volgde eerst. Nauwelijks was de toezegging gegeven, of de stumper drukte de handen van den patroon, die zich dezer gemeenzaamheid schaamde. Het was een tooneel, om aan de woorden van Pius VII te denken, toen lichtzinnige jeugd de handenoplegging weigerde van den naar Parijs gevoerden vorst der kerke, toen smaad en spot hem ballingschap en kerker verzwaarde. „Jonkman!" zeide de paus, dat oogenblik grooter dan zijne voorgangers het mij schijnen, toen keizers hunne muilen kusten, „jonkman, de zegen eens grijsaards heeft nog niemand geschaad!"

Loman niet aldus; hij bemerkte ter nood den gruwel, hij ging heen, schreiende heen van het kantoor, waarop hij jeugd, middelbaren leeftijd, bedaagde jaren en ouderdom ten offer had gebracht voor weinig loons en veel ondanks. Welk een leven!

1842.

GROMMERT.

Alles verdriet me,
Wijl ik verdrietig ben,
Alles verdriet me.

Tè koud is 't wintertij!
Tè ras de lent' voorbij!
Tè heet de zomernoen!
Wien zou de herfst voldoen?
Brengt hij de muggen niet,
Muggen, mijn kwelverdriet,
Muggen, al wat men ziet!
Dorren als groenen,
'k Haat die seizoenen!

'k Roep bij 't gedruisch in stad:
„Of ik al buiten zat!"
'k Zucht bij de rust van 't veld:
„Hoe me die stilte kwelt!"
'k Mompel bij elk bezoek:
„Liever 't vervelendst boek!"
Toch zit ik in mijn hoek
Dikwerf te kijven:
„Lamzalig schrijven!"

'k Hou van geen zonneschijn, —
Moet ik geblakerd zijn?
'k Hou van geen regenvlaag,
Nat, is te huis mijn plaag:
Mij is de wind te guur,
Mij is het brood te duur,
Mij is de wijn te zuur:
Bierpap of zuivel
Gun ik den duivel!

Ginds wordt geschertst, gespeeld;
Ginds wordt gedanst, gekweeld;
Ginds viert men blijdschap bot:
Wis zijn ze stapel zot!
Hier schijnt, van top tot teen,
Heel het gezelschap steen!
Spreek toch, of ik ga heen:
Liet ge mij komen,
Om te zien droomen?

Waar ik ook ga of sta,
Sluipt me mijn schaduw na,
Altoos vervolgt ze mij:
„Ergernis! laat me vrij!"
Maar als ze van mij vlucht,
— Dank zij een grauwe lucht! —
Hoe ik dan morre en zucht:

„Als een blauw scheentje
Sta 'k in mijn éêntje!"

Alles verdriet me,
Wijl ik verdrietig ben,
Alles verdriet me!

1840.

LIEDEKENS VAN BONTEKOE.

1. ROELTJE UIT DE BONTE KOE.

IJsbrant-baas heeft drokke nering;
Schoon een man van luttel praats,
Lokt zijn huis schier alle maats,
Wordt hij rijk van hun vertering.
Vraagt ge: „waar komt dit bij toe?"
Ga eens naar de Bonte Koe.

Frisscher krans hangt nergens buiten
Dan zijn groene wingerdtak;
Maar zoo daar zijn roem in stak,
Mocht hij op zijn duim wel fluiten;
De eene kwant riep d' aêr niet toe:
„Gaat ge mee ter Bonte Koe?"

Spieglen kan er zich een pronker
In het tin van kroes en kan;
Maar zoo menig vroeden man,
Maar zoo menig hoofschen jonker
Lonkt er zoeter spiegel toe:
„Gaan we naar de Bonte Koe?"

IJsbant-baas weet wel van wanten.[1]):
  Om.een flinke, knappe deern
  Loopt de jonkheid ter taveern:
Mooie schenksters, duizend klanten:
  Dochterlief brengt daar je toe,
  Roeltjen uit de Bonte Koe!

Noch een fijn menniste zusje,
  Noch een bloode pimpelmees,
  Weet zij niets van angst of vrees
Voor een handdruk, voor een kusje;
  Toch laat zij niet alles toe,
  Roeltjen uit de Bonte Koe!

Waaghals, wie haar durft omvangen!
  Want haar hand is geen fluweel;
  Schorre strijkstok op de veêl
Van een paar gebaarde wangen,
  Speelt zij links en recht maar toe,
  Roeltjen uit de Bonte Koe.

IJsbrant-baas houdt haar in eere;
  Beugel, bouwen[2]), haak en huik
  Alles draagt zij pronk en puik,
Vrijers krijgt ze heinde en veere;
  „Maar ik zie voor Roeltje toe,"
  Zegt de waard der Bonte Koe.

Als om 't klappen van de schijven,
  Haar een lansk[3]) van trouwen praat,
  Of een wulp haar gadeslaat,
Die zijn boel in 't riet liet drijven,
  Roept hij: „Duimkruid hoort er toe,
  Voor een waard der Bonte Koe."

---

[1]) *Hij weet van wanten* (staand en loopend want), een zeemans-uitdrukking voor: hij verstaat of begrijpt de zaak.

[2]) *Bouwen:* rok.

[3]) *Lansk:* jonkman.

„Vaderlief! Wij hebben monie",
Zeit ze dan, „in overvloed.
Zoudt ge zuur zien, zag ik zoet?"
En zij streelt zijn bolle tronie:
„Roeltje's liefste, stem het toe,
Wordt de waard der Bonte Koe."

---

2. DIEUWERTJE.

Dieuwertje! heugt je nog de avond voor Paasch?
Eer ik je vragen ging, stapte ik mijn plaats,
Mijn woning, mijn schuren, mijn stal nog eens om,
Vast peinzend: tot alles is zij wellekom.

Wit van den hagel, maar warm trots de kou,
Haalde ik de klink op; je zat bij de schouw;
Ik lichtte mijn mantel; jij wierpt op het vier
Een mutserd, en 'k dacht: zij ziet gaarne mij hier.

Echter was 't later als jeukte mijn scheen,
Schoof ik je dichter, je schooft verder heen,
En toen 'k, bij de kast, om het jawoord je vroeg,
Was 't vremd, dat de fluit [1]) niet aan diggelen sloeg.

Vreezen en beven — het had schier geen end':
't Huis van je moeder was jij zoo gewend,
Al droeg ik ten leste in mijn armen je er uit,
Ons dorpje zag nimmer een droeviger bruid.

Dieuwertje! heugt je nog de avond voor Paasch?
Onder dat wiegekleed giert onze Klaas.
Ai, kus hem, en zeg, zoo het nog stond te doen,
Of jij nu wel aarzelen zoudt, zooals toen!

1840.

---

[1]) *Fluit:* hoog, doch smal wijnglas.

JAN PIETER HEIJE.

(1809—1876).

NAAR ZEE.

1.

Ferme jongens, stoere knapen,
  Foei, hoe suffend staat gij daar!
Zijt ge dan niet welgeschapen,
  Zijt ge niet van zessen klaar?
  Schaam je, Jongens! en ga mee
    Naar de Zee, naar de Zee!

2.

Dat 's een leven van pleizieren,
  Dat 's een leven van stavast,
Zoo de wereld rond te zwieren
  In het topje van den mast:
  Thuis te zijn op iedre ree....
    Kom ga mee, naar de Zee!

3.

Ben je een hachje.... vaar ten Oorlog
  ('t Is, eilaas! meest voor de grap...);
'k Weet een allerbest Kantoor nog
  Als je wilt ter Koopmanschap;

Maar òf ge Oorlog zoekt, òf Vree,
Alle twee vindt ge op Zee.

4.

Laat ze pruilen, laat ze druilen,
Laat ze schuilen aan het strand;
Loopt Jan Salie op zijn muilen,
Jan Courage kiest het want:
Holla, Bootsman! alles ree?
Wij gaan mee naar de Zee!

FLINK.

1.

„Ja, als 't niet kan, dan kàn het niet!"....
Zoo hoor ik alle dagen
Van flauwerds en van tragen;
Maar ik — ik haat dat laffe lied:
En zoo mij God de kracht wil gunnen,
Dan zeg ik: „Wat er ook geschied',
't Moet kunnen!"

2.

Kom'! haal' de handen uit den zak
En steek' die uit de mouwen,
Gij Mannen, en gij Vrouwen!
Staat af van lust en van gemak;
En, valt er soms wat zwaars te tillen,
Denk': „willen... tilt het zwaarste pak,
'k Wil willen!"

3.

Wat flink en eerlijk is, en goed;
Hoe zwaar het ook moog' lijken,
Zal licht en handig blijken,
Wanneer men 't pittig wil, en doet:
Hoe of 't dan loopen mag en runnen,
Zeg' steeds met ernstig, vroom gemoed:
„'t Moet kunnen!"

DE RUYTER.

1.

Ik zing er, al van een Ruyter koen,
Maar niet van een ruiter te paard;
Toch was hij wel Engelsche dravers te gauw
Hij maakte wel Fransche vervaard.

2.

Hij reed er, al op zijn houten ros,
De Zee in een ommezien rond,
En Landen en Stranden ze beefden voor 't ros.
Als 't brieschte met koperen mond.

3.

En wie maar niet snel ter zijde sprong,
En wie voor Oud-Holland niet boog,
Dien sloeg er dat ros met zijn hoef, dat het bloed
Uit neus en uit ooren hem vloog.

4.

Toen was nog ons Land zoo stout en vrij,
Toen was het zoo krachtig en groot,
Maar 't ros werd al zachtjes vernageld en oud
De Ruyter, de Ruyter is dood!

5.

Och Vlissinger Michiel, Ruyter koen,
  We pantseren nu wel ons paard,
Maar wanneer zal 't draven en brieschen op Zee,
  Als toen Gij er Ruyter op waart?

STA PAL.

Sta pal, mijn dierbaar Vaderland,
In lust en leed, in nijd en nood!
Doe nóg der Vaadren eed gestand:
„Voor recht en vrijheid, zege of dood!"
Houd.... waar uw Rechter- 't Zwaard omsloot,
Op 't Bijbelboek de Linkerhand: —
En sta zóó pal, mijn Vaderland,
        Mijn Vaderland!

Sta pal, mijn Vaderland, sta pal,
Schoon heel de wereld wanklen moog'!
Omring u met een vasten wal,
En hef kloekmoedig 't hoofd omhoog,
De deugd in 't hart, op God het oog....
Dàn staat Gij — wàt bezwijken zal —
Dan staat Gij onverwrikbaar pal,
        Mijn Vaderland!

HOUW EN TROUW.

  Een man, een Man — een woord, een Woord!....
O fiksche leus van vroeger dagen:
Nog klopt mijn hart met sneller slagen,
  Wanneer mijn oor u klinken hoort: —
  Een man, een Man — een woord, een Woord!

Dat was een zegel zonder breuk,
Een handschrift, nooit nog valsch bevonden,
Een vaste borgtocht, nooit geschonden,
Een perkament in goeden reuk, —
Dat nooit een barst had of een kreuk!

In Oost en West, in Zuid en Noord
Werd Holland om die leus geprezen....
Och! 'k bid je, laat het nog zoo wezen:
't Zij steeds, als men van Neerland hoort: —
Een man, een Man — een woord, een Woord!

BROODWINNING.

1.

Wat tobt gij toch, o jonge maats,
Om aan den kost te komen?
Wat zit gij daar te droomen:
Zeg'! is er op de Vloot geen plaats?
Ik zie uit alle Landen
Matrozen in het Neerlandsch want,
Maar ónze Jongens staan aan strand...
Zeg' hebt ge dan geen handen,
O, jonge maats van Nederland?

2.

Wat tobt gij toch, o jonge maats,
En weet nauw te verzinnen,
Hoe 't eerlijk brood te winnen?
Zeg', is op d' Akker dan geen plaats?
Ik zie de zeisen zwieren,
Maar, och! het meest in Duitsche hand,
En 'k zie U slentren langs den kant....
Zeg', hebt ge dan geen spieren,
O, jonge maats van Nederland?

3.

Wat tobt gij toch, o jonge maats,
  Om 't leven, alle dagen?
  Wat zit ge, laf, te klagen....
Geeft scheepsbouw of fabriek geen plaats?
      Ik hoor de hamers dreunen,
    Maar 'k zie er Englands volk en trant
    Met kloeke leden, flink verstand....
      Terwijl Gij zit te kreunen,
    O, jonge maats van Nederland!

4.

Fij!... schaamt u wat, gij jonge maats! —
  Wie ijvrig is en wakker
  Vindt wel op vloot en akker
Of in de nijvre werkstee plaats:
      Dáar is méer goud te puren
    Dan ginder aan 't Australisch strand....
    Maar doe uw werk met eigen hand,
      En laat de buren — Buren!
    O, jonge maats van Nederland!

DORPS-AVONDMUZIEK.

Als de klare zomernacht
  Daalt op veld en weide,
Keeren schaapjes, wit van vacht,
  Van de bruine heide,
En de herdersjongen fluit
  Bij der bellen zacht geluid.

Zie! — en waar de kudde gaat,
  Springen al de knapen,
Uit den hof en van de straat,
  Midden in de schapen;

En de hond vliegt op en gromt,
En de herdersjongen bromt:

„'k Wou, dat je te bedde lag,
Al te dartle snaken! —
Loop' nu schaapjes, wat je mag,
Om ter kooi te raken!....
Jongens, laat mijn troep met vree!"
Roept hij — maar ze kuiren mee.

En ze zingen 't hoogste lied,
Flink en uitentreuren,
Dat het galmt langs veld en vliet
Tot in alle deuren;
En ze trapplen in de maat,
Op de keien van de straat.

Maar de schaapjes kennen lang
Iedren wilden jongen,
En der kindren avondzang,
Nu ook weer gezongen....
En ze blaten, wel te vree,
Rustig met dat liedje mee.

't Geurig avondkoelte suist
Langs de korenaren,
't Spattend nat van 't beekje ruischt
Tusschen tulpenblaren;
't Krekeltje zingt in het gras,
Of 't een nachtegaal haast was!

Kom' nu schaapjes, kom' ter kooi!
Kom', te bed nu, knapen!
Zij het liedje nog zoo mooi,
't Is nu tijd van slapen:
Hoeveel pret je ook hebben mag....
Morgen komt er weer een dag!

JAN THEODOOR VAN RIJSWIJCK.

(1811—1849).

DE DUIZEND-DUKATENPRIJS.

Er woonde in een dorpje, niet ver van de stad,
Een boer, die een needrige woning bezat,
Met kinders en gade, zoo frisch als de Mei,
Een zwijn in de kuip en een koe in de wei.
Zij leefden zoo vreedzaam in 't kleine verblijf,
En wisten van klagen, noch woelig gekijf.
Zij kenden zelfs buiten hun buren geen mensch,
En hadden ook nimmer een verderen wensch.
De man heette Klaas en de vrouw heette Griet,
En bravere lieden en waren er niet.

Eens, een van de buren vergrootte zijn stal;
Dat was in dien tijd een bijzonder geval.
Men zeide: „Zie toch, wat die man al begint....
Bezit hij thans meer, dan hij dagelijks wint?
Dat kwam met het onze al zeer nauw overeen;
Mijn hemel! zoo iets en verstaat men niet, neen!"
En weken na dien kocht de buurman een paard:
„Waar heeft hij", vroeg Klaas, „dat nu weder vergaard?"
En 's hoogtijds voor kerkdienst bij 't kleppen der klok,
Had buurman een splinternieuw' broek en een rok!
Hij stapte als een pauw langs het hutje van Klaas,
En zei hun niet meer als te voren: „Dag, baas!"

Dat was voor hen beiden een bittere slag,
En, als hij dan grommend hun woning bezag,
Zijn stal en zijn zolder, zijn keet en zijn schuur,
Dan vond hij ook alles te klein op den duur.
Dan had hij een os en een veulen te kort,
Hier vond hij geen plaats meer voor koren en gort,
En telkens als buurman weer timmerde en brak,
Als haalde hij 't geld uit een aardappelzak,
Dan werd hij door afgunst geweldig gestoord.

Eens had hij des zondags in 't bierhuis gehoord,
Dat Koben, de koeboer van Oosthovendam,
Een schreeuwenden prijs in de loting bekwam,
En schier nu het eind van zijn geld niet meer wist,
Dat men hem te huis bracht in koffer en kist.
Klaas dacht: „was dit ook eens het lot van mijn buur!"
De drift joeg zijn kloppenden boezem in vuur.
„Ach! of mij het lot ook zoo gunstig eens was!"
Zoo zuchtte hij diep onder 't leegen van 't glas:
En huiswaarts gekomen, bericht hij zijn vrouw,
Dat hij ook een inzet er af nijpen zou;
Want dat hij zijn leven, zoo slaafsch en zoo druk,
Was moede geworden, en wenschlijker juk
In 't verre verschiet hem begunstigen kon,
Daar altijd er iemand moest wezen, die won.
„Beproef", zei de gade, „of het lot ook zoo mild,
Aan u als aan andren zijn gaven verspilt.
't Zijn droevige tijden, 't is alles zoo duur,
Ons graan staat zoo schraal, en zoo zwaar is de huur;
Dus, waag het, als gij er verzekerd van zijt,
't Komt ieder van pas dezen deerlijken tijd.

De man kocht een nummer aan 't lotingsbureel
En bouwde in de wolken al menig kasteel;
De vrouw maakte plannen, alsof hun het geld
In blinkende stapels daar reeds was geteld. —

„Zoo krijg ik", zei Klaas, eens mijn eigen gerij." —
„Dan maak ik", zei Griet, „mij een bouwen van zij;
En zijt ge eens onder de kiezers gezet",
Vervolgde het vrouwken, „en wordt gij dan vet,
Dan plaatst m'u aan 't hoofd nog van deze gemeent;
Dat m'immer aan wagglende buiken verleent."

Zij wachtten geduldloos den heilrijken dag;
En, eer men er 's morgens den schemer van zag,
De dauwdrop nog wiegelde op 't jeugdige blad,
Stond Klaas al gereed tot zijn reis naar de stad.
Den stok in de hand en den zak om het lijf,
Omarmde hij nogmaals zoo hoopvol zijn wijf,
En zei toen: „Wanneer ik den prijs nu bekom,
Dan keer ik te voet voor geen satan weerom;
Te sleepen tot hier met dat geld waar te ver;
Maar 'k huur dan een wagen; een koets of een kar;
'k Roep, juichend van vreugde, vaarwel aan de stad,
En 'k zet hier bij vrouwlief aan wal met mijn schat.
Wanneer er nu soms eens geen rijtuig zou zijn,
Dan geef ik twee mannen hun kroppen vol wijn,
En 'k laat, onder zingen en daavrend geroep,
Mij dragen tot hier voor de deur op de stoep.
Let op dan; en zoo gij om vijf en een kwaart
Van ver op den heerweg een wagen ontwaart,
Of ziet gij twee man met een derden gelaân,
Begin dan maar alles aan duigen te slaan;
Verbrijzel dan stoopen en potten en pan,
Dat heel onze buurt er van oordeelen kan.
Want al wat er staat aan de moos[1]) en den haard,
Is in zulk geval ons geen centje meer waard." —
„Goe reis", zeide Griet, „ik beveel u aan God."
En Klaas ging in hoop om den uitslag van 't lot.

---

[1]) Gootsteen.

Daar komt hij en ziet hij voor 't lotingsbureel....
Hoe draaien zijne oogen zoo schuins en zoo scheel?
Hij wankelt, bezwijmt en stort neer op den grond.
Er scharen zich vele nieuwsgierigen rond,
Die vlug zijnen hemdsband ontknoopen, zijn das
Hem afdoen, alsof het een overval was.
Men plaatst hem van 't midden der straat bij den muur,
En vraagt om een laafdronk aan vriend en aan buur.
De één dacht: hij keek zeker wat diep in het glas!
En de andere zei, dat het de geeuwhonger was.
Maar zie, tusschen 't woelen en 't klimmend gerucht,
Verschijnen twee mannen van 'tzelfde gehucht;
Zij kennen buur Klaas, zien verwonderd hem aan;
En, met zijn ellendigen toestand begaan,
Vat deez' hem langs achter terdeeg bij den kraag,
En die klampt hem vast bij zijn schenkels omlaag.
Zij breken door de omstanders heen met hun last,
En keeren met hem op hun schouders getast.

Vrouw Grietje stond reeds ongeduldig op wacht
En kreeg van den uitslag een wondre gedacht.
Want, keek zij door 't venster van 't nederig huis,
Zij zag op den heerweg noch manschap, noch muis.
Zij staat weer, en ziet.... bij het einde der baan
Komt iets van een wonderlijk samenstel aan.
Zij juicht..., maar zij wacht nog, het nadert al meer;
Zij roept heure kinders, zij ziet nog eens weer,
De hand boven de oogen voor 't blikkren der zon,
Zoo goed wat zij mocht en zoo juist als zij kon.
En „Hemel! hij is het! hij zei het zeer goed,
Van heden naar huis niet te komen te voet,
Twee anderen dragen hem op hunne schoft!
Nu spoedig den boel maar aan duigen geploft!"
Uitzinnig van vreugde, greep ze al wat zij vond,
En wierp het naar buiten tot gruis op den grond.
De kannen, de stoopen, de pot en het scheel [1]),

[1]) Deksel.

't Vloog alles de deur uit met pikkel [1]) en steel.
De hond juichte mee om de blijdschap der vrouw,
En sprong naar de spekzij omhoog in de schouw;
Ook Tibert, de kater, om 't even bekoord,
Greep 't sijsje der kindren en liep er mee voort.

Het tweetal komt nader, vermoeid en vermast;
Zij breken een doorgang voor hen en hun last,
Langs hoopen van krakende scherven en gruis;
Zij leggen hun makker in 't ledige huis,
En stellen zich weder te zamen ter baan.
Trouw hadden ze, als vrienden, hun plichten gedaan.
De vrouw staarde op Klaas, zoo verbaasd en ontsteld;
Zij vroeg hem naar d' uitslag des lots en naar 't geld;
En als hij nu 't huisje vol scherven bezag,
Dan trof hem op 't hart een geweldige slag.
„Wee ons!" gilde hij, „wij zijn alles dan kwijt!....
Hoe wreed het geval soms de hebzucht kastijdt!"
Hij, die zich op aard met zijn lot niet vernoegt,
Die dwaas om 't bezitten van rijkdommen zwoegt,
En droomt van 't genot, dat door goud wordt gekocht,
Omdat er zoo menige ellendling naar zocht,
Die heeft zijne schreden ten afgrond gericht,
Zooals ik betoond heb in dit mijn gedicht.

---

[1]) Voet van een meubel enz.

ANNA LOUISA GEERTRUIDA TOUSSAINT.

(1812—1886).

HET STERVEN VAN BURGEMEESTER HOOFT.

Op een voordenmiddag in October van het jaar 1678 stond er op de Keizersgracht over de Groenlandsche pakhuizen voor een aanzienlijk huis eene deftige koets gereed, bespannen met twee blinkend zwarte koetspaarden, die echter meer sterk en weldoorvoed waren, dan vlug en rank van bouw. Tusschen deze en den koetsier bestond harmonie, zooveel ze slechts tusschen mensch en beest mogelijk is, in welgedaanheid, in gezondheid, in reinheid en degelijkheid van uiterlijk.

Aan de koets zelve was zooveel spiegelglas gebruikt, en zooveel verguldsel, alsof zij voor de douairière van een stadhouder had moeten dienen, en ruim genoeg was zij, om ten minste een kransje van twaalf dames in zich op te nemen, met breiwerk en al. Maar zulk een uitgestrekten dienst zou noch van haar, noch van de paarden geëischt worden. Eene enkele dame, eenigzins gehaast voortgeleid door een statig man, trad de stoep af, en, blijkbaar meer uit ceremonie dan uit noodwendigheid door hem geholpen, het weidsche voertuig in, om zich gansch alleen in het ruime vierkant te vermeiden. Zij was reeds niet jong meer; eene volle gestalte, eene frissche kleur mocht het tegenspreken, het grijzende lichtbruine haar, dat te dien tijde door menige vrouw zonder omstandigheden bloot gedragen werd, getuigde er voor. Ze zag er wel uit als eene vrouw van rang, die voor eenig staatsiebezoek haar pronkgewaad had aangedaan: al die juweelen pronkend als baggen in de ooren, als haken aan de punt der keurs, als

9*

speld aan den kamerijkschen doek, als ringen, die heenschitterden door de gebreide wit zijden handschoenen; de paarlen, die nevens zachtroode strikken het haar doorvlochten, getuigen het. Maar of de dame nu met haar staatsiekleed ook haar staatsiegelaat had aangedaan, en of die strakke deftigheid der trekken tot het kostuum behoorde, en evenmin als het eerste uit de plooi mocht komen, dan of eenig verdriet er die had op geworpen, durven wij niet beslissen.

De man, die haar naàr het rijtuig had gevoerd, volgde dat eene wijle met de oogen, en ging toen het huis weder binnen met een glimlach om den geestigen mond, die het midden hield tusschen ironie en verholen welgevallen; daarna zag men hem voor een der ramen van de zijkamer staan en zijne opmerkzaamheid geven aan een ander rijtuig, dat van de overzijde naderde en eveneens voor dat huis stilhield: dit echter was eene eenvoudige en zedige koets, evenwel getrokken door paarden van fijner en edeler ras dan de voorgenoemde; koetsier en lakeien in nog rijker liverei, en ook dit alles weder ten dienste van één persoon, die er vlug uitsteeg, en zonder omslachtige tusschenkomst van aandienen, terstond werd binnengeleid in die zijkamer, die meer door pracht verblindde dan door licht.

Het was Sir William Temple, die een bezoek bracht aan Mijnheer Hendrik Hooft. Sir William Temple was de Engelsche ambassadeur, die de vredesonderhandelingen te Nijmegen had voorbereid en geleid. Mijnheer Hendrik Hooft was de President-Burgemeester van Amsterdam, bij zijn invloed zoo goed als President van Holland en van al de zeven Vereenigde Provinciën; een van die mannen, welke Willem van Oranje liever tot vriend had en meer als vijand vreesde, dan eenig buitenlandsch vorst.

Na de eerste begroetingen, die naar den eisch van den tijd en van beider stand eenigszins ceremoniëel waren, schoon het bezoek van den afgezant als gemeenzaam gelden moest, sprak de laatste hoffelijk: — „Ik zag Mevrouw Hooft uitrijden, toen ik aankwam; mag ik hopen, dat dit bewijs van haar welstand ....”

— „Ja, spreek daarvan,” hernam Hooft met den vroegeren glimlach, „het heeft moeite genoeg gekost u dat te geven. Meent gij, dat het zoo licht valt, eene Hollandsche dame, onvoorbereid, op dit uur van den dag uit haar huis te krijgen — en nog.... bijna hadt gij door uwe al te hoffelijke stiptheid mijn gansch beleid bedorven; doch gelukkig, het perikel is nu voorbijgedreven, of liever gereden.”

— „Maar ik zie toch niet, waarom Mevrouw uwe gemalin van hier moest zijn, eer ik komen kon,” hervatte Temple eenigszins verwonderd, en zelfs met iets in den toon, dat naar gevoeligheid zweemde.

— „Ei, gij fijne staatsman!” hernam de Hollandsche heer; „ziet gij niet beter toe, waar gij u vijanden maakt, of liever vijandinnen, dat nog wel zoo gevaarlijk is? Hoe kan het zijn, dat gij zooveel goeds en nuttigs in de staatkunde tot een goed einde hebt gebracht!”

— „Mevrouw Hooft mijne vijandin!” riep Temple in de hoogste verwondering: „ik moet gelooven, dat Uwe Edelheid wil gekscheren; ik had nog niet éénmaal de eer haar te worden voorgesteld. Ik ken ook de vrouwen als zeer licht kwetsbaar; maar men moet toch in aanraking zijn geweest, zal eenig misverstand mogelijk zijn, en....

— „Gij kent de vrouwen in het algemeen, Sir William! ik wil dat gelooven; maar gij kent niet de Hollandsche in het bijzonder; en deze hebben nog eene kwetsbare plek meer dan de uwe — de andere hebben hare ijdelheid, hare harten — de onze hebben ook nog hare huizen, hare vloeren — en, ziet gij, het is die, welke gij bij mijne vrouw beleedigd hebt. Luister! (de afgezant zette groote oogen vol verbazing). Toen gij laatstmaal hier hebt gegeten, waart gij verkouden.... de gevolgen van die verkoudheid.... verschoon mij van de bijzonderheden.... de ingelegde vloer van onze eetzaal is glad gewreven; gij herinnert u....”

— „O! volkomen,” hernam Temple, in lachen uitbarstende, „die groote, gezette dienstmaagd, die met een witten doek telkens de verontreinigde plekken kwam schoonmaken; maar in waarheid, Mijnheer! is het niets anders?”

„Niets anders?” hernam Hooft. „Beseft gij nog niet al de uitgestrektheid van uw en mijn ongeluk? Sinds dien dag houdt mijne vrouw u voor een Rus, een Heiden, een Turk, voor alles, wat zij lomps en afschuwelijks kent. En zij heeft gezworen, dat geen Engelschman, al ware het Koning Karel II zelf, een voet meer in haar huis zoude zetten; *wij* hebben er de *clause* „(met hare voorkennis)” voorzichtiglijk bijgevoegd, en daarom, met alle kracht van redeneering uwe tegenpartij dezen morgen tot een ceremoniëel bezoek bij de Drostin van Muiden weten over te halen, zoodat.... nu zijt gij hier vrij, zoo vrij alsof.... gij niet in mijn huis waart....”

— „Maar om 's Hemels wil, Mijnheer Hooft! dit kan u geen ernst zijn; een man als gij zou eene list moeten gebruiken, om te ontvangen, wien gij goedvindt, in uw eigen huis.... Ik, die hier gekomen ben om een algemeenen vrede te stichten, zou niet gaarne van huiselijke twisten de oorzaak zijn; maar mij dunkt toch, uw gezag, als Burgervader zoo fiksch gehandhaafd tegenover het volk, zoo fier bewaard tegenover uw Vorst, zoudt gij, als huisvader, genoeg laten gelden tegenover eene zoo vreemde luim eener vrouw.”

— „Mijn beste mijnheer Temple! gij begrijpt niets van onze zeden, zoo gij op dit punt blijft aandringen. Wij mannen mogen heerschen in den Staat, in de Kerk, in het groote; in het huiselijke, vooral op de punten van zuinigheid en zindelijkheid, is de trotschte en machtigste onzer de slaaf zijner echtgenoot. Zoudt gij gelooven, dat er in dit huis kamers zijn, waarin ik nauwelijks éénmaal 's jaars het recht heb binnen te gaan; en dan altijd met zulke voorzorgen van de zijde mijner gebiedende vrouw, dat ik de gunst bijkans als een last heb leeren aanzien, en er mij van ontsla, zoo vaak ik mag?”

— „Ik kan het nauw gelooven.”

— „Geloof het ook niet, mijnheer de afgezant!” sprak een man, die aan den ingang van de kamer eene wijle had staan luisteren, en die nu binnen kwam, „mijnheer Hooft heeft altijd lust tot scherts, zelfs dáár, waar het onze Hollandsche gebruiken geldt. Schoon ik niet zie, wat nut dit het land

zal brengen, dat de uitheemschen met onze manieren leeren spotten."

— „Burgemeester Hooft houdt van waarheid op ieder stuk, mijnheer Valckenier!" hernam Hooft ernstig, „en schade voor Holland, zoo waarheid het schande kon doen! En gij, Sir William! geloof dat het is, zooals ik u zeide, en het eenige, wat ons mannen overschiet, is eene zachte meesteres te zoeken, waarin ik, Gode zij dank! tot tweemaal toe goed geslaagd ben. En nu genoeg hiervan, teeken het op in uwe memoriën, en laat ons van zaken spreken, nu mijnheer Valckenier hier is, zonder wien ik dat kapittel niet had willen aanroeren; onze achtbare magistraat mocht anders meenen, dat wij samen de stad gingen verraden aan Engeland of aan den prins." Dit laatste sprak hij met een gullen lach, maar toch met eenen blik op Valckenier, die dezen blozen deed; want schoon de Amsterdamsche burgemeester zich sterker uitdrukte, dan hij zelf of anderen het bedoelden, zoo waren sommige zijner collega's, en bepaaldelijk Valckenier, niet gansch vrij van achterdocht omtrent zijne nieuwe gemeenzaamheid met Temple, hij, die nooit eenig ambassadeur een bezoek had gebracht. Bekend was, wel is waar, de vaste en koele houding, die Hooft wist aan te nemen, zoo vaak de jonge stadhouder Willem III eenige greep deed, die inbreuk mocht maken op de vrijheden van zijne stad — maar Temple toch was een vreemdeling, geliefd, en begunstigd door den prins; Hooft deed met volk en burgerij, wat hij wilde, en had hij tot hiertoe zijn gezag niet misbruikt, nauwelijks gebruikt, wat waarborgde Amsterdam en Holland tegen eene verandering van inzichten, teweeggebracht door de vleierijen van een vreemdeling en de listige opmerkzaamheden van een heerschzuchtig vorst, die zich noode voegde in de enge perken hem gesteld? Wat hen waarborgde? Zoo niet de eerlijke staatkunde van Temple, zoo niet de voorzichtige wijsheid van hem, die eenmaal koning Willem III zou zijn, dan toch zeker het karakter van Hooft. Want het was niet slechts zijne eerlijkheid, zijne bekende goede trouw, zijne opene handelwijze, die hen had moeten geruststellen:

het was zijne bekende zucht naar rust en gemak, zijn afkeer van alle bejag naar invloed en grooter gezag, zijn patricische trots op onafhankelijkheid. Voorzittend burgemeester op zijn tijd, hield hij zich volkomen tevreden met die ééne waardigheid, om voor meerdere grootheid geene meerdere offers te brengen. Dat was wel niet de man, die met een vreemd gezant en een inlandsch vorst gebruik zou maken van zijnen invloed bij het volk tegen dat volk zelf! Maar wat heet de argwaan niet mogelijk, de argwaan van eene burgerij, die haren eigen' verkozen regeeringsleden de sleutels harer stad niet vertrouwde! Wat kon niet waarschijnlijk heeten bij Valckenier, den man, die *het eeuwig edict* had helpen daarstellen, en de hoedanigheden bezat, welke hij in zijnen ambtsbroeder miste, en toch vreesde, omdat hij ze uit zijne eigene ziel het natuurlijkst wist te verklaren. Want juist dàt, wat Hooft met koelheid terugwees, zocht Valckenier met gloeiend verlangen en te vergeefs; waar Hooft ter zijde trad, trachtte Valckenier in te dringen door list, niet stout en open genoeg, om er binnen te dringen door geweld. Zoo geliefd en geprezen hij genen zag, zoo gehaat en onbemind wist hij zich zelf. Meer onder den vorm van hoffelijke opmerkzaamheid en belangstelling dan onder dien van achterdocht, had hij dus zijn wensch uitgesproken, om ook met Temple samen te zijn in een gemeenzaam mondgesprek, en Hooft, die hem doorzag, had het hem toegestaan als eene gunst en met een soort van medelijdende verachting, die ieder ander dan Valckenier zou belet hebben, er gebruik van te maken. Terwijl wij dit alles vertellen, hebben onze kennissen gehandeld over buitenlandsche staatkunde en binnenlandsche belangen, over den Nijmeegschen vrede en over de Vlaamsche grenssteden, over den hertog van York en over den prins van Oranje. Zij spraken nu over diens laatste krankte, de vreeselijke kinderpokken, en Temple roemde met bewondering de opofferende trouw des graven van Bentinck, die niet van zijns meesters leger geweken was gedurende gansch die walgelijke en besmettelijke ziekte, en die nu zelf in eene doodelijke krankte de naweeën dier trouwe

oppassing dragen moest. Valckenier ook voegde er een woord van prijze bij. „Zich zoo gewillig aan een levensgevaar bloot te stellen," sprak hij, „als men het toch had kunnen laten."

— „Ei wat!" sprak Hooft, „wij zijn allen in levensgevaar elken dag des levens; Willem Bentinck is niet meer jong en heeft de waarde des levens genoten, en al ware dat niet, ik weet niet, hoe een redelijk man voor den bleeken dood terug kan deinzen, als ware hij de zwarte nikker zelf. Ik oordeel, dat een man, die zestig jaren wèl, vroom, braaf en vroolijk heeft geleefd, met het leven moet afgedaan hebben, en niet meer *begeeren* moet te leven, al borgde ook de magere vriend. Men moet niet onbescheiden zijn en zestig jaren zijn genoeg, om geleerd te hebben, wèl te sterven."

— „Het is wel te zien, dat Uwe Edelachtbaarheid nog een man is in het beste des levens en van zoo hechte gezondheid, dat gij het bedoelde tijdstip nog verre van u kunt achten!" merkte Temple eenigszins schalks hoffelijk aan.

— „Sir William!" zeide Hooft met edele waardigheid en met vasten nadruk, „*ik ben zestig jaren* en ik lijde van tijd tot tijd ernstig aan het podagra. Ik heb dus reeds kennis gemaakt met den vijand, die mij overwinnen zal." Valckenier en Temple zagen elkander aan; dan Hooft vervolgde: „doch dit zal mij alevel niet hinderen, vroolijk en lustig te leven tot op mijn laatste uur. Gij, achtbare collega! zult in tijds gewaarschuwd worden, opdat gij uwe maatregelen kunt nemen voor de opvolging; en gij, mijnheer Temple! laat u dit niet weerhouden, de boodschapper te zijn van mijne goede gezindheid voor mijnheer den Prins en van mijn vertrouwen op hem, zoolang hij zich niet wikkelen zal in ondernemingen, strijdig met het belang van onze stad en den lande!

Dit gesprek, hoe onbeduidend ook op zich zelf, kreeg als profetie eene ernstige beteekenis, door hetgeen volgde op den 12[en] December van datzelfde jaar. In den ochtend van dien dag zat de achtbare burgemeester in zijn boekvertrek in zijnen

grooten, gemakkelijken leuningstoel, en schoof een smal strookje papier, waarop namen stonden, door de vingers heen en weer. Mevrouw Hooft stond voor zijne schrijftafel en zag op hem met eene mengeling van trouwhartige teederheid en bekommering, terwijl zij sprak: „alle genoodigden hebben het aangenomen, schoon het allen vreemd scheen, zoo op stel en sprong tot een middagmaal verzocht te worden; maar uw zoon Gerrit is zelf gegaan ter verschooning van deze luim, hun beduidende, hoe gij opnieuw gekweld waart door de jicht, en het te huis zitten moede, zonder te kunnen uitgaan, waart troost zoekende in het gezelschap uwer vrienden. Dus heeft niet één hunner gemeend te moeten weigeren."

— „'t Is uiterst heusch van hen, en het spijt mij slechts, dat de geestrijke Temple niet meer in de stad is, anders hadt gij ditmaal uw afkeer moeten overwinnen en ook hij nog eenmaal onze gast zijn. Ik mocht hem zoo gaarne over Arlington hooren schertsen."

— „Ik mag lijden, dat gij hem noodt, als hij terugkeert, beste man! Als God wil, dat wij het leven," sprak Maria met bewogen stem.

Hooft liet een hm! hooren en vroeg toen met opgeruimden toon en haar schalks aanziende: „en nu, mijn lief! wilt ge stiptelijk uitvoeren, wat ik van u eischen zal?"

— „Ik wil het, mijn beste!" hernam zij met een zucht.

— „Maar zonder zuchten, zoo het mogelijk is! Luister: dat er overvloed en keur van spijzen zal zijn en dat gij eere zult doen aan onzen staat en aan de gastvrijheid van ons huis, weet ik, en heb niet noodig daarop aan te houden. Maar nu wil ik, dat gij ditmaal het beste zilver zult nemen en alles wat wij sierlijkst bezitten."

— „Het is een vreemde inval, Hooft! maar het zal geschieden, gelijk gij het wilt."

— „En opdat alles recht feestelijk moge zijn, zult gij laten aanrichten in de groote pronkzaal."

— „Nu, dat is spot! Het is immers doop- noch bruiloftsmaal."

— „Wie weet, wat het zijn zal, kindlief! Maar ziet gij, ik wil éénmaal in mijn leven, enkel ten *mijnen* genoegen en

met *mijne* vrienden, een vertrek van mijn huis gebruikt zien, dat mij meer heeft gekost aan meubelen en onderhoud, dan mijne geheele huishouding samen."

— „Ik ben u nooit in het redelijke tegen geweest; ik zal het ook niet zijn, nu gij het onredelijke begeert, Hooft!" hernam mevrouw met zulk een sprekende uitdrukking van een ongeloofelijk zwaar offer, dat de burgemeester onwillekeurig glimlachte en zijn schalksch en schrander oog nedersloeg, opdat zij den glimp van vroolijkheid niet zien zoude, die er in flikkerde, toen zij vervolgde: „Maar het zal er koud zijn! In de kleine zaal of in de eetkamer kan men een vuur aanleggen, zoo groot en lustig als gij het wilt en behoeft, maar de zaal is zoo groot en...."

— „Geene zwarigheid! gij bouwt het vuur driemaal hooger en tweemaal breeder dan anders, en als er gezorgd worde voor genoegzamen voorraad hout...."

— „Neen, dat kan niet zijn! Neen dat nooit!" barstte de huishoudelijke dame uit in lang wederhouden verdrietelijkheid: „die kostelijke, stalen haard, die nog nooit gebruikt is, voor altijd bedorven! In geen zeven dagen kreeg ik er de blauwe vlammen uit."

— „Lieve! daarna zult gij zeven schoonmaaksters zeven dagen lang laten poetsen. Misschien zelfs wel, als ge den heer Valckenier te vriend houdt, kunnen zeven stadswerklieden uwe maagden behulpzaam zijn — maar ik eisch ditmaal een vuur, alsof het een vreugdevuur ware voor de geboorte van een erfstadhouder. Gij weet, mijne kwaal eischt warmte..."

— „Die eischt ook rust en toch!...."

— „Rust van haar zal mij welhaast gegeven worden, hope ik maar nu! Gaat mijn vuur door, mijne Hoogmogende?"

— „Ik zal u vergenoegen; maar helaas, helaas! zoo men het niet meestal zag gebeuren, dat de lieden oud werden met het podagra, zou ik meenen, dit zijn veege teekens."

— „Houd het daarvoor, vrouwlief! als gij er bij denkt: een stervende moet zijn zin hebben...."

— „Hooft! mijn beste man! spot toch niet zoo! Och, dat gij een dokter wildet raadplegen!"

— „En als ik dat nu eens juist van ochtend gedaan had?"

— „En zult gij zijn' raad volgen?" vroeg zij levendig.

— „Dat niet. Ook zal het niet meer noodig zijn. Maria! zoo er heden iets mocht gebeuren — dat . . . u . . . verschrikte — gedraag u dan als eene verstandige — als eene kalme Hollandsche huisvrouw, als de vrouw van burgemeester Hooft. Ik heb u niet veel te zeggen; mijne zaken zijn geregeld; in de derde lade van gindsche bureau ligt mijn testament en duidelijke voorschriften, hoe ik wil, dat gij het maken zult met de begrafenis, rouw en wat dies meer zij; het huishoudelijke is volkomen geordend. Met Valckenier en Six hoop ik dezen dag de openlijke belangen te regelen, die lijden konden door mijne ontstentenis. Want ziet gij, Maria! ik geef heden een afscheidsmaal aan mijne vrienden en liefste betrekkingen. Ik zal zorgen, dat allen vroolijk zullen wezen; zorg gij, dat het luisterrijk zal zijn."

De tranen en snikken van mevrouw Hooft, die haren echtgenoot onder het spreken door handdrukken had zoeken te bedaren, beletten haar eene wijle te antwoorden; maar eindelijk sprak zij meer bedaard: „zoo gij waarlijk een stervende waart, zoudt ge zoo niet spreken, niet hier zitten, geen feest aanrichten. Maar waarlijk dit zijn veege teekens, en ik bid u na dezen met meer ernst bedacht te zijn op den dood." Toen trad er eene dienstmaagd binnen met een paar vragen omtrent keuken en kelder. En deze beslommeringen waren eene uitnemende afleiding voor de vrouwelijke droefheid van mevrouw Hooft.

Wel was het een vroeg etensuur te dier tijde; maar bij een somberen Decemberdag, somber en guur, zooals bij voorkeur Holland ze kent, bij eene donkere binnenzaal, was reeds zoo vroeg kaarslicht geen overtolligheid; ook flikkerden er zoovele waskaarsen als de gulden candelabres ter wederzijde van den spiegel maar dragen konden en acht groote zilveren kandelaars droegen dergelijke wastoortsen, ter verspreiding

van licht — neen ter vermindering der duisterheid op de tafel in de onmetelijk groote zaal. Op de tafel was alles wat het seizoen opleverde, en wat door handel en kunst moest verkregen worden: met één woord, mevrouw Hooft had het vertrouwen en de waardigheid van haren echtgenoot volkomen recht gedaan. Maar wat meest den laatste verheugde en zijne gasten verwonderde, was een forsch en vroolijk vuur, dat lustig opvlamde, zonder eenige verschooning of ontzag voor den fijn stalen haard, die, ondanks de Hollandsche nationaliteit, uit Temple's geboorteland moest afkomstig zijn. Op de plaats, die het meest geschikt was, al het genot van dat vuur te hebben, zonder te veel van diens lasten, zat de achtbare Hooft in burgemeesterlijk ambtsgewaad, toch zonder burgemeesterlijke deftigheid, en nog altijd met zijn eenvoudig calotje. Het had moeite gekost, hem uit zijn gewoon vertrek naar de feestzaal te leiden, maar wie hem omringden, zelfs zijne trouwe gade, schreven die moeite meer toe aan de gevolgen zijner kwaal dan aan eene zoo groote verzwakking van krachten, als het leven onmogelijk zou maken. Hoe het zij, niets in den zonderlingen grijsaard had ook nog het laatste bewezen. Hij sprak veel, met opgewondenheid, somtijds schertsend, soms veelbeduidend, altijd met vuur; zijne oogen schitterden, en zijne wangen gloeiden. Maar er was onder dit alles zooveel overspanning, dat bij wijlen zijne stem gansch wegzonk, totdat hij door een vurigen wijn zich opnieuw een weinig herstelde. Hij at weinig, doch met smaak en met zijne gewone epicurische keurigheid. Altijd was hij fijn en kiesch geweest in de keuze zijner spijzen, nu gebruikte hij alleen de eêlste. De gasten, die hij ditmaal rondom zich vergaderd had, waren zijne ambtgenooten, zoowel die onder hen, welke hij vrienden noemde, als die, welke hem openlijk of in het geheim vijandig tegenover stonden. Tot de eerste behoorde Johan Six, een beminnelijk en beschaafd man, toenmaals de jongste der schepenen; aan het hoofd der laatste kennen wij Valckeniër, en Hooft vermaakte zich ook als gewoonlijk, met hem den ganschen avond door eene bijtende scherts te vervolgen, waaronder hij niet de beste figuur maakte, weife-

lend als hij daar zat tusschen triomf en beschaming. Op eens vatte de gastheer zijne bokaal, en zich licht heenbuigende naar eene dame aan zijne rechterzijde, sprak hij hoffelijk: „Een dronk aan u, mijne Nederduitsche Sappho! mijne geestrijke juffer Lescailje [1]), die veel nader dan ik met onzen cousin den drossaard verwant zijt, al is het alleenlijk naar den geest. Met dezen dronk vraag ik u verschooning, dat ik u geen beter tafelgenoot ter slinke gaf, dan mij zelven. Sinds onze Antonides [2]) zijne jonge vrouw heeft, mag ik u niet wagen aan de kans, dat hij een onoplettend gebuur zou zijn, en uwen voortreffelijken vriend en kunstbroeder Vondel, onzen goeden Joost, heb ik niet kunnen nooden! Het was u en ons een al te treurig tafereel geweest hem te zien, versuft als hij is, alleen maar klagende van koude en bevende voor den dood, den besten vriend toch, dien hij nu kon inroepen voor zijn' roem!"

— „Ik ben beter geplaatst dan ik verdiende", antwoordde Katharina Lescailje zedig, „en toch", voegde zij er bij, „betreur ik, zooveel als iemand, het verval van onzen grooten dichter, en noem het al te droevig eene taak, een ganschen avond verplicht te zijn, flauwe rijmpjes toe te juichen van iemand, die ons vroeger met goddelijke zangen wist te onthalen. En dan dien angst voor sterven in zoo hoog een ouderdom! Zekerlijk, het beweegt mij te veel, een man zoo zwak te zien, dien ik zoo sterk heb gekend."

— „Dat zal niemand van mij kunnen zeggen", fluisterde Hooft haar in; „ik sterf, goddank! zooals ik geleefd heb; konstrijke juffer! ik eisch geen lijkvers van u, maar een puntig woord over dit feest in den eersten vriendenkring, waar gij voorzit."

Valckenier, die dit *aparte* niet gehoord had, antwoordde op Katharina's laatste aanmerking:

---

[1]) Katharina Lescailje (1649—1711), schrijfster van eenige treurspelen en herdersdichten en van verscheidene deftige zege-, geboorte- en lijkzangen.

[2]) Johannes Antonides van der Goes, eenige maanden te voren gehuwd met de predikantsdochter Suzanna Bormans.

— „En toch acht hij zich nog te goed, om het bruilofsvers te maken, dat ik hem vroeg voor mijn neef, en zulken lieden moet de stad nog ambtjes geven, om ze te onderhouden!"

— „Gij hebt gelijk, collega! dat is eene schande voor de stad en niet wèl gedaan van hare regeering", viel Hooft in. „Die man heeft reeds te veel eer voor haar gewonnen, dan dat ze hem nu nog het karige brood laat *verdienen* [1]), dat ze hem geeft. Ik ben gelukkig niet van hen, die er vóór gestemd hebben, Vondel bij de bank van leening te plaatsen", voegde hij er later bij; „maar", vervolgde hij, zich over het voorhoofd strijkende, „het is nu de tijd niet meer, noch voor hem, noch voor mij, om dit te veranderen, en dus weg ook met die ergernis, en liever eene teug op de bronaar van Amsterdams welvaart! De IJstroom! Heer Antonides van der Goes! Johan Pluimer [2]), vul zijn glas! En gij, Suzanna, bloos zoo zedig als gij wilt, maar bevochtig evenwel uwe lippen: het is de glorie van uw man, die wij drinken."

Terwijl aan dien toast eere werd gedaan, viel het gelui der poortklok met een dof gebrom mede in. Dat gaf iets akeligs aan een feest, dat reeds vooraf als een lijkdienst was aangekondigd. Maar die stemming vermeerderde, toen mevrouw Hooft, die zich eene wijle had verwijderd, nu weer binnentrad met beschreide oogen, doodsbleek en met zielsangst den blik vestigde op haren echtgenoot; toen zij, na gezeten te zijn, haren buurman, den schepen Six van Zuilichem, met een ontsteld gelaat iets influisterende en deze weer geheimzinnig voortsprak tot een ander, zoodat het van den een tot den ander een cirkel maakte, waarvan alleen Hooft werd buitengesloten, totdat eindelijk Johan van Broekhuizen [3])

---

[1]) De beroemde schrijfster maakt zich hier schuldig aan een anachronisme. Vondel was reeds tien jaren vroeger als suppoost van de bank van leening ontslagen. (Zie blz. 83).

[2]) Johan Pluimer is een niet zeer bekend dichter, vooral van erotische poëzie.

[3]) Johan van Broekhuizen (1649—1707), een verdienstelijk dichter, die echter slechts weinig geschreven heeft. Hij trad in 1672 in den krijgsdienst en bracht het tot kapitien. In 1834 verscheen nog eene uitgave zijner poëzie.

opstond en zich tot den gastheer wendde met weemoedigen maar vasten ernst:

— „Achtbare en geestvolle vriend! gij hebt ons genood met de bedoeling, dat wij uwe laatste levensuren vroolijk en feestelijk zouden helpen vieren. Ieder van ons heeft naar vermogen en krachten het zijne daartoe bijgebracht, zóó zelfs, dat niemand van ons aan het ergste heeft kunnen gelooven. Maar het zou toch waar *kunnen* zijn, en indien het waar *was*, dan hebben uwe naaste betrekkingen recht op uwe laatste oogenblikken, en als welmeenende vrienden rekken wij dus dit maal niet langer en laten hen met u samen.

Hooft lachte opgeruimd. „Mijn krijgshaftige dichter of liever mijn dichterlijke krijgsheld! gij zijt noch aan het hoofd van uwe compagnie, noch op den Zangberg, waar gij beide beveelt. Het is mijn tijd nog niet en ook nog niet de uwe, ik zal u waarschuwen, reken er op. Meent gij, dat ik al deze vrouwen, deze geestige zuster van Apollo naast mij, de getuigen zou willen laten zijn van de wijze, waarop ik mijn laatsten zucht zal slaken? Zulk een barbaar ben ik niet, schoon ik in de zoete konste der poëtrye een leek ben. Gij hebt nog wel een half uur te blijven en laten wij dat besteden op de beste wijze. Ik roep u allen op, bevallige Katheryne, gij Goesche Zwaan, geleerde Francius [1]), hoogdravende Oudaen [2]), gij Six van Zuilichem! en gij allen die uit de hengstebron mildelijk gedronken hebt, verkwikt mij ieder op uwe beurt met eene teuge uit hare edele wateren. Deze zilveren bokaal met den zuiversten wijn loone telkens uwe pogingen.

— „Hij is onverzettelijk!" snikte mevrouw Hooft.

Maar de begaafde lieden, die hij had opgeroepen, meenden gehoor te moeten geven aan die gril van eenen stervende en

---

[1]) Petrus Francius (1645—1704), hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid aan het Amsterdamsch atheneum en tevens een niet onverdienstelijk Latijnsch en Nederlandsch dichter.

[2]) Joachim Oudaen (1628—1692), schrijver van tooneelpoëzie en gelegenheidsgedichten.

Van der Goes maakte zich reeds gereed tot het uitspreken van een vers, toen een sergeant der hoofdwacht werd aangediend en binnen gelaten. Hij bracht den president-burgemeester eenen der sleutels van de kist, waarin weder de sleutel der hoofdpoort werd bewaard sinds het laatste volksrumoer over dit punt. Toen ze Hooft werden overgereikt, greep Valckenier er naar, hetzij met eene willekeurige beweging, hetzij uit hoffelijkheid.

— „Nog niet!" sprak Hooft zoo veelbeduidend, dat de andere verbleekte, en toen hij ze aangenomen had, vervolgde hij: „ze zijn hier ten minste even goed beveiligd tegen Engeland en Oranje, als elders tegen Frankrijk." Maar zijne stem verflauwde zoo merkbaar onder dit spreken; de blik, dien hij op den gehaten ambtgenoot wierp, was zoo zwak en zoo zeker die van een brekend oog, zijn lichaam viel zoo stijf terug in zijnen armstoel, dat allen opvlogen met den kreet: „hij is dood!" herhaald naar ieders bijzondere gewaarwordingen. Men wilde hem omringen en hulp toebrengen, dan mevrouw Hooft verhief zich met eene grootsche tegenwoordigheid van geest. — „Het zal slechts eene flauwte zijn", sprak zij, „hij heeft dat meer — daarom Gerrit! roep hen, die in de zijkamer wachten, en laat de vrienden heengaan. Mijn man heeft begeerd, niet in hun bijzijn te sterven."

Werkelijk was het slechts eene flauwte geweest, en toen burgemeester Hooft daaruit ontwaakte, was hij nog wel in dezelfde zaal, gezeten in denzelfden armstoel, maar eene gansche verandering van tooneel had er plaats gehad. Op een paar waskaarsen na waren alle lichten uitgedaan, alle gasten waren verdwenen, de tafel op verren afstand weggeschoven. In plaats van de bokalen met den geurigen wijn waren er drie of vier fleschjes met medicijnen op een gueridon nevens hem geplaatst, en ter wederzijde van zijnen armstoel zaten twee mannen in statig zwart gekleed, waarvan de een hem de hand vasthield en den pols scheen te raadplegen, en de andere, met een opengeslagen boekje voor zich, de

hand op zijnen schouder legde, en willens scheen hem toe te spreken, zoodra hij de oogen opsloeg. Natuurlijk viel dan op dezen ook het eerst zijne aandacht. Met eene beweging van afkeer trok hij zich terug, en, het hoofd omwendende, zag hij zijne gade, die stil en treurig achter zijnen armstoel wacht hield.

— „Maria!” riep hij uit met eene drift en met eene kracht, die men niet meer van hem had mogen verwachten, „heb ik u dan niet gezegd, dat ik geene schoorsteenvegers wil zien tegen den nacht? Deze hier en die andere dáár! Dat is verraderlijk, Maria! Als ik zoo had willen sterven, had ik niet noodig gehad uwe zaal overhoop te brengen. Dokter Abraham Pool! gij kunt blijven, ik had u zelfs aan tafel genood, zoo gij niet te zeer een trawant van den dood waart te noemen.”

— „Broeder!” begon de man met het boek, „aanhoor doch de sieckentroost, welcke is eene onderwijsinghe in den geloove ende den wegh....”

— „Dominee! ruim mijn huis of ik verbied u de stad! Maria! geef mij mijne beste paruik en laten Six en Broekhuizen hier terugkomen. Ook moet Wouter Jansz., de zoogbroeder van Gerrit, die vandaag mee bediend heeft, binnenkomen.”

Dominee trok af met boek en al; Maria wist, dat zij gehoorzamen moest, maar zeide onder het heengaan: „Hendrik! ik meende toch, dat ik wèl deed met voor uwe ziel te zorgen; denk toch daarop!”

— „Als ik dat eerst nù deed, beste vrouw! zou het dan niet te laat zijn?” vroeg hij met kalme bewustheid, terwijl hij voortging: „Ik heb christelijk geleefd, al was het niet strak Gereformeerd en ik hoop te sterven als wijsgeer en als burgemeester van Amsterdam; en daartoe heb ik dien man met zijn gefemel niet noodig.”

Toen Six en Broekhuizen gekomen waren, sprak hij eene wijle met hen over de stadsbelangen, en waarschuwde nog evenzeer tegen Franschen invloed als tegen al te openlijk wantrouwen jegens Engeland. Maar terwijl hij bezig was, ontdekte zijn oog met den scherpzienden blik, die veegen

soms eigen is, in den donkersten hoek van de zaal, een man, die geleund stond tegen den muur en hen glurend bespiedde. Hij wees met een bevenden vinger derwaarts en sprak, doch met den schimplach der diepste verachting:

— „Ziedaar waarlijk nog Valckenier! het moet gezegd worden, dat hij zijne prooi trouw bewaakt; de wijze, waarop hij het doet, is zijner waardig. Waar is nu Wouter?”

De man verscheen met zeer stille treden en neergebukt hoofd.

— „Wouter! de post van aanspreker, dien gij lang hebt begeerd, wordt u bij dezen gegeven. Mr. Valckenier zal u ditmaal niet tegen zijn, want van morgen af is hij voor zich en de zijnen meester van alles, en Mr. Six, als jongste schepen, heeft voor u eene geldige stem. Neen! geene tranen, en ik wil geen anderen dank, dan dat gij morgen mijn overlijden met heldere stem rondzegt. De Amsterdammers moeten het goed hooren, wie er gestorven is. Nu ga heen! Maria, zet mij de paruik op; met dezen kus dank ik u voor uwe liefde en trouwe diensten. Broekhuizen en Six! hier mijne hand; zet morgen door bij den raad, wat wij hebben afgesproken. Mr. Valckenier! hier is uwe erfenis.” En hij reikte dezen den sleutel. „Gij zijt dien ijverig komen halen: wees trouw voor de stad, als gij de eerste zult zijn, en zeg aan wie het hooren willen, dat burgemeester Hooft *staande is gestorven!*”

Hiermede rees hij op, maar om dadelijk terug te vallen in de armen van Maria en van zijnen zoon, die zachtkens genaderd was.

Nu waarlijk had die sterke ziel het sterke lichaam verlaten!

HENDRIK CONSCIENCE.

(1812—1883).

DE VROOLIJKE SMID VAN WESTMAL.

In het dorp Westmal [1]) stond eene kleine smidse, waarin vier mannen, de baas en drie gasten, bezig waren aan verschillenden smedersarbeid. Zooveel het gerucht der vijlen en hamers het toeliet, sprak men er over keizer Napoleon en zijne groote daden. Een der gasten, wien aan de linkerhand twee vingeren ontbraken, begon juist een belangrijk verhaal uit den oorlog in Italie, toen eensklaps twee mannen te paard voor de smidse bleven staan, en een van hen hun toeriep:

„Op, mannen! men besla mijn paard!"

De gasten zagen met nieuwsgierigheid naar de twee vreemdelingen, die nu van hunne paarden stegen. Gemakkelijk kon men bemerken, dat zij beiden krijgslieden waren; want een hunner had een diep litteeken dwars over zijn aangezicht liggen en droeg een rood lint aan zijn kleed; de andere, alhoewel insgelijks in rijke burgerkleederen uitgedost, scheen hem onderdanig en nam den toom van zijn paard, met de vraag:

„Aan welken voet, kolonel?

„Vóor, links, luitenant!" was het losse antwoord.

Terwijl een der gasten het paard nam en in de travalje leidde, trad de kolonel in de smidse, zag nauwkeurig in het rond en nam beurtelings vele gereedschappen in de hand, alsof hij eenige daarvan poogde te herkennen. En inderdaad, hij had welhaast gevonden wat hij zocht: in de eene hand hield hij nu een zware nijptang en in de andere eenen hamer,

---

[1]) Westmal, een dorp, dat op vier uren gaans van Antwerpen en op de groote baan naar Turnhout te midden der heide ligt.

en bezag deze gereedschappen met eenen onverstaanbaren glimlach, die de gasten dusdanig verwonderde, dat zij gapend op den vreemdeling bleven staren.

Intusschen was het ijzer in het vuur gelegd; de blaasbalg zuchtte, en lichtende glinsters omkransten de gloeiende kolen. De gasten stonden gereed met de handen aan de voorhamers; de baas nam het ijzer uit het vuur en begon het trippelend smedengedruisch.

Deze vroolijke muziek scheen den kolonel zeer te ontroeren; hij luisterde met eene blijde uitdrukking op het gelaat, alsof een verleidend snarenspel in zijne ooren hadde geklonken. Evenwel, toen men het hoefijzer meende van het aanbeeld te nemen om het aan den voet van zijn paard te passen, liep er een hoogmoedig misprijzen over zijn aangezicht; hij nam de tang met het ijzer uit de handen van den baas, legde het weder in het vuur en riep:

„Zoo niet! Wat groven hoef maakt gij mij daar? Sa, lustig, jongen, blazen maar!"

Terwijl men zijn bevel uit eerbied volvoerde en ieder hem met verwondering aanzag, schoot hij zijn kleed uit en stroopte zijn gespierde armen bloot. Wanneer het ijzer in witten gloed stond, legde hij het op het aanbeeld. Dan den handhamer vattende en als vuurwerker [1]) zich aanstellende, riep hij vroolijk tot de gasten:

„Opgelet, mannen! Ik geef de maat; wij zullen eens een hoefken smeden, dat 's keizers paarden geene betere dragen. Sa, dat gaat! Past wel op het lied:

Rikke-tikke-tak, Rikke-tikke toe!
IJzer warm,
Hoog den arm!
Slaat maar toe,
Rikke-tikke-toe.

Rikke-tikke-tak, Rikke-tikke-toe!
IJzer hard,
Moed in 't hart!

---

[1]) Vuurwerker is degene, die bij het smeden het ijzer met de tange keert en wendt en dus den arbeid bestiert.

Slaat maar toe,
Rikke-tikke-toe.

„Welnu, beziet mij dat hoefken!”

De gasten beschouwden den fraaien en lichten hoef met gapenden mond en als verstomd. De baas alleen scheen aan iets anders te denken en schudde van tijd tot tijd het hoofd, als iemand, die in twijfel verzonken ligt. Hij kwam dichter bij den vreemdeling staan, die reeds zijn kleed had aangetogen; maar hoe nauwkeurig hij hem ook bestaarde, hij scheen hem toch niet te herkennen.

Spoedig was nu het paard beslagen, en het stond reeds gereed voor de smidse om zijnen ruiter op te nemen. De kolonel gaf den baas en den gasten elk eenen vriendelijken handdruk, en legde twee gouden Napoleons op het aanbeeld, zeggende:

„Een voor den baas, — een voor de gasten. Drinkt allen vroolijk op mijne gezondheid!”

Waarna hij te paard sprong en met zijnen gezel verder het dorp inreed.

De twee vreemdelingen waren nauwelijks achter eenen hoek verdwenen, of de gasten keerden zich te gelijk tot den baas en bezagen hem met ondervragend gelaat.

„Kolonel, kolonel!” morde een onder hen, „ik zeg dat de kerel een smid is, of hij is het geweest. Ik ben zeker, dat gij hem kent, baas!”

„Dat is te zeggen”, antwoordde de baas, „ik heb in mijn leven slechts één mensch gekend, die met zooveel vlugheid een zoo licht en zoo fijn hoefijzer kon smeden. En indien ik mij niet bedrieg, is de kolonel niemand anders dan Karel van Milgem, dien men in de wandeling Rikke-tikke-tak noemde.”

„Hij zou de vroolijke smid van Westmal zijn?” zeide een der gasten. „Ik heb veel van Karel Rikke-tikke-tak hooren spreken; maar dat was een zatlap, een dwaze dronkaard, die gansch het dorp overhoop kon zetten. Die kolonel ziet er te veel een treffelijk man uit. Het is onmogelijk!”

De baas ging op het aanbeeld zitten, als iemand, die zich bereidt om te vertellen, en sprak dus tot de gasten:

„Mannen, onze daghuur is toch tiendubbel gewonnen; wij werken niet meer vóor schofttijd. Hoort en oordeelt zelve. De kolonel is zeker Karel van Milgem. Voor omtrent zestien jaren woonde hier, in deze zelfde smidse, een jonge kerel, die getrouwd was met een allerschoonst boerenmeisje van de kanten van Moll. Zij zagen elkander zoo gaarne, dat heel het dorp verwonderd was over zulk een hemelsch huwelijk. Karel van Milgem, want hij was het, werkte van 's morgens tot 's avonds, dat het zweet hem van het voorhoofd drupte, en omdat hij den geheelen dag bij het aanbeeld ditzelfde aardige liedeken zong, dat de kolonel zoo goed kent, noemde men hem onder de vrienden Karel Rikke-tikke-tak. Blijmoedig was hij altijd, kluchtig in al zijne antwoorden, en nooit kwam er uit zijnen mond een woord, dat niet vroolijk deed lachen. Ook was er in Westmal geen mensch, zoozeer door iedereen bemind als Karel, de vroolijke smid. Reeds was Karel eenige jaren getrouwd, zonder kinderen gekregen te hebben, toen hij eensklaps bemerkte, dat hij haast vader zou zijn. Nu kende zijne vreugde geene palen meer: het aardig lied van Rikke-tikke-tak hield niet af van 's morgens tot 's avonds, en hier en daar begon men te vreezen, dat Karel wel van zijne zinnen zou kunnen geraken; want er was van blijdschap houden noch binden meer aan. De dag kwam eindelijk: Karel werd vader over een allerliefst dochterken; maar, och arme! zijne ongelukkige vrouw stond niet meer op. Zij ligt begraven op het kerkhof; — gij weet wel, waar het ijzeren kruisken staat. Van dien ongelukkigen oogenblik af was Karel dezelfde man niet meer; hij liet den hamer nevens het aanbeeld liggen, ontstak zijn vuur geen tweemaal in de week en begon te drinken, alsof hij zichzelven vermoorden wilde. Al zijne liedekens waren vergeten, en hij leidde een zoo slecht leven, dat hij tot schandaal van heel het dorp werd. Als hij dan volgedronken en uitzinnig te huis kwam, ging hij te werk als een razende; maar de meid, die bij hem woonde om zijn kind op te passen, wist een zeker middel om hem te stillen. Zij gaf hem zijn dochterken op den schoot, — en, hoe dronken Karel dan ook ware, bedaarde hij bij het gezicht van zijn

kind als door eene onbekende toovermacht. Dan lachte hij vroolijk als te voren, plaatste het kindje op zijne knie en, het doende paardjerijden, zong hij nog telkens met nieuwe vreugd zijn aardig lied van Rikke-tikke-tak. Dat Karel ooit een doorslecht man geworden zij, geloof ik niet: iedereen wist genoeg, dat de vroege dood zijner al te zeer beminde vrouw de oorzaak was van zijn verdriet en van zijne dronkenschap; want elken keer, dat Karel over het kerkhof en voorbij het ijzeren kruis moest gaan, al was hij zoo zat, dat hij niet staan kon, borsten de tranen uit zijne oogen, dat alleman het zag. Daarom had men groot medelijden met hem, en de geburen verzorgden zijn kind van alles, zonder dat hij het wist. Dat leven had omtrent drie jaren geduurd, toen Karel heel ziek werd en tamelijk lang te bed moest blijven liggen. Zijne vrienden door den pastoor geholpen, hadden hem gedurende zijne krankheid zoo wel weten te beprediken, dat hij van de zucht naar drank geheel genezen scheen; maar eene andere gedachte was in hem opgestaan. Hij wilde het dorp verlaten, waar het graf zijner vrouw hem te dikwijls onder het oog viel; en, zonder aan iemand te zeggen, waar hij naartoe wilde, verkocht hij zijne smidse, gelijk zij waaide en draaide, aan mijnen vader, nam zijn vierjarig kind op eenen vroegen morgen mede over de heide en bleef weg, zonder dat wij ooit sedert dien tijd van hem of van zijn kind iets gehoord hebben."

„De kolonel is Karel Rikke-tikke-tak, daar mag niet aan getwijfeld worden!" riep een der gasten.

„Zeker, het is van Milgem zelf", hernam de baas. „Hij heeft vele gereedschappen in de hand genomen: al diegene, welke mijn vader of ik gemaakt of gekocht hebben, legde hij onverschillig neder, maar al de gereedschappen, die van de smidse van Rikke-tikke-tak overgebleven zijn, bezag hij met ontsteltenis; — gij hebt het immers goed bemerkt, — en dan, zijne Kempentaal, zijne gauwigheid in het smeden en bovenal zijn liedeken! Ja, ja, het is een jongen van ons dorp . . . . Wie zou dat zeggen, een kolonel!"

(Uit: *Rikke-tikke-tak.*)

JOHANNES PETRUS HASEBROEK.

[JONATHAN.]

(geb. 1812.)

DE HARINGKOOPER.

Heden is de eerste haringjager aangekomen, aan boord hebbende zóó- of zooveel vaten haring.

Wanneer deze advertentie in de couranten gelezen wordt, is het feest in het vaderland van WILLEM BEUKELSZOON. Dan heft men daar het haringlied van een vaderlandsch Dichter [1]) aan:

Triomf! de vreugde stijg' ten top!
Hijsch, Holland, vlag en wimpel op,
En laat den jubelkreet nu daavren langs het strand.
Daar komt de kiel met goud belaàn;
Zij brengt ons d'eersten haring aan;
't Is feest in Nederland.

Dan haalt men braveerend het oude spreekwoord uit den hoek:

Haring in 't land,
Zieken aan kant.

Dan smakken in hetzelfde oogenblik honderdduizend smulgrage lippen als visschen naar 't water.

Maar nergens is het grooter feest, dan in het huis van den haringkooper zelven. Voor hem begint een nieuw leven. Hoe doodsch was het sedert maanden in zijn winkel. Het haring-

---

1) H. A. Spandaw.

vat stond achteloos en vergeten in een hoek. Er was bijna geen vraag naar. De voorgrond werd door citroenen en sinaasappelen ingenomen. De gerookte riviervisch bezette den troon der gezouten zeekoninkjes. Met wat verlangen zag dus de haringkooper naar de aankomst van zijn handelsartikelen uit. Hij is de uitgezeilde haringvloot met zijne gedachten gevolgd, als een koning het uitgezonden oorlogseskader; hij heeft naar weer en wind uitgezien en alle kansen berekend; hij heeft het bericht van elke vangst in een memorieboekje aangeteekend; hij heeft zich de aankomst van den jager door eene estafette laten berichten. Eindelijk komt de verwachte schat! Neen de haringkooper kan de vreugde, die hem vervult, niet in zijn huis besluiten: de geheele stad moet getuige van zijn blijdschap zijn. Daar wordt de kroon, die reeds lang te voren klaar gemaakt, met frisch groen en goud bekranst, en van binnen met een nieuw opgeschilderden houten haring versierd was, naar buiten gebracht en opgehangen. Zie, hoe zij in de zon glimt en blinkt. Hoor hoe zij, door den wind bewogen, ratelt en klatert. Het is, of zij ons met al die gouden tongetjes toeroept: Nieuwe haring! Nieuwe haring!

Wat heerscht er nu bij den haringkooper eene beweging en drokte! Op de advertentie in de couranten geplaatst: „Nieuwe groene haring te bekomen bij VAN DER ZOUT,” komen van alle kanten brieven en boodschappen aan. Hij weet nauwelijks, hoe al de liefhebbers te helpen. De eerstelingen worden half in het geheim aan de beste vrienden (klanten) toegestoken. Voor de kleinigheid van een daalder hebben zij ’t genot van ’t eerste vischje. Maar welhaast stroomt de haringvloed met onbekrompen ruimte. Dan gelijkt de winkel van VAN DER ZOUT op een pakhuis. Het versche zeebanket wordt, in dozijnen en halve dozijnen verdeeld, in grooter en kleiner vaatjes gekuipt. Onder die bezigheid komt de ééne smulpaap voor, de andere na, eens hooren „wat hij kost,” om naar gelang daarvan bestellingen te doen. De nieuwe-haringtijd is het Sinterklaasfeest der groote menschen. Hij is ook daarin aan het kinderfeest gelijk, dat hij de tijd

van allerlei verrassingen is. Papa, die weet, dat moeder veel van een versch harinkje houdt, loopt, van de societeit naar huis gaande, even bij VAN DER ZOUT aan en fluistert hem iets in het oor, waarop hij lachende ja! knikt. Een oogenblik later komt een jonge klerk binnen en geeft den naam van zijn patroon op met verzoek om aan dat adres een half dozijntje te bezorgen. Intusschen staat eene dame met ongeduld te wachten en roept, zoodra zij aan de beurt komt, met een vleiend stemmetje: „VAN DER ZOUT! zes aan de kostschool, je weet wel." En terwijl zij de deur uitgaat, wordt zij tegen het lijf geloopen door een langen, jongen heer, die gewichtige geheimen met VAN DER ZOUT schijnt te hebben, daar hij, na eenigen tijd zacht met hem gesproken te hebben, met een blos op het gezicht heengaat, nog wel twee, drie malen herhalende: „je weet niet van wien ze komen hoor!" waarop deze met een goedhartigen lach antwoordt: neen, mijnheer! ik weet niets!" — Zie, zoo wordt dit zoute vischje in de hand der vriendschap, der dankbaarheid en der liefde een zoet geschenk, dat voor menigeen zijn hoogsten smaak ontleent van het gevoel, dat het schonk. En indien VAN DER ZOUT in den nieuwen-haringtijd klappen mocht, zou het ons blijken, dat de menschen nog zoo gierig, liefdeloos en ondankbaar niet zijn, als sommige zoute haringen onder de menschen ons wel zouden willen wijsmaken.

Kon ik nu ook zeggen, dat zij ongelijk hebben, die beweren, dat met den achteruitgang der haringvisscherij ook eene der mildste bronnen van 's lands welvaart is opgedroogd. Maar helaas! dat kan ik niet. De dagen zijn voorbij, toen het gebed „voor de groote visscherij" een openbaar nationaal volksgebed was. Laten wij ons troosten met andere bronnen van voorspoed, die, als ter vergelding, zooveel rijker vlieten. Vangt men minder haringen in de Noordzee, de zilveren vischjes in de Indische zee gevangen, zijn nog welkomer. Gods zegen is aan geen tak van handel of nijverheid gebonden!

Intusschen verloopt ook met het naderen van den herfst het tij van den haringkooper. De haring verhuist van den

disch der rijken naar de tafel der armen. Rondventers, die het nu niet meer versch banket in de schamele buurten rondbrengen, zijn zijne voornaamste klanten. De kroon wordt weder in huis gehaald en naar den zolder gebracht. De zalm komt weer op den troon. VAN DER ZOUT verkoopt weder zure citroenen en zoete sinaasappelen. Zoo gaat het in de wereld. Gelukkig wie den vloed zoo wèl heeft waargenomen, dat hij de ebbe kan afwachten. Men kan dezen regel echter overdrijven. Het spijt mij te moeten zeggen, dat sommige haringkoopers dat ook schijnen te weten. Ik heb mij eens laten influisteren, dat tot de geheimen van het vak een zeker kunstje behoort, om oude haringen van het vorige jaar als nieuw op te maken. En had ik het maar alleen van hooren zeggen! Maar ik ben zeker, dat de haringlievende lezer mijne treurige ervaring wel eens gedeeld heeft. Ik althans heb mij meermalen aan een mootje haring verslikt, dat mij voor nieuw werd aangeboden, maar dat even weinig wist, wat er in het laatste jaar in de diepte der Noordzee gebeurd was, als ik. Zeker is het een verleidelijk kunstje. Bij de komst van den nieuwen haring loopen de aanvragen over de hand: de voorraad raakt op: de nood dringt: een greep in het vat: eene kleine handigheid — en de verjongingskuur is geschied. Maar mijn maag komt in den naam van alle kiesche magen tegen zulk eene industrie op. Ik weet niet, of er in het strafwetboek tegen voorzien is, zooals tegen het zemelbrood en dergelijke. Maar dit weet ik, dat zulke bedriegerijen zich zelve straffen. Eerlijk duurt het langst, is eene spreuk uit den tijd, toen de haringhandel in zijne fleur was. En die spreuk zal wel waar blijven, zoolang de baren der zee zout zijn en alle jaren haar nieuwe schatting leveren aan den eerlijken haringkooper!

(Uit: *Waarheid en Droomen.* [1])

---

[1]) Uitgegeven bij J. E. Brill te Leiden.

DE SCHOORSTEENVEGER.

Indien gij uw kort begrip van de aardrijkskunde opslaat, dan vindt gij in 't hoofdstuk Italië, onder het opschrift Voortbrengselen: Granen, rijst, wijn, honig, olie, zijde, citroenen, amandelen, oranjeappelen en — schoorsteenvegers.

Arme schoorsteenveger! Hoe ongelukkig staat zijn verachte naam onder al die heerlijkheden; — zijne zwarte gestalte tusschen die sneeuwwitte bloesems en die goudgele zijde; — zijn rookerig pak tusschen die welriekende bloemen en geurige vruchten; — zijn nikkersgedaante tusschen die schatten van het paradijs der aarde.

Arme schoorsteenveger! Onder Savooie's heerlijken hemel stond zijn wieg. Italië's zon ontstak het vuur in de zwarte kolen, die onder zijn voorhoofd glinsteren, en de frissche blos, dien het roet niet geheel kan doen verdwijnen, is door de stralen van den zuiderhemel op zijn gelaat geschilderd. Geuren waren de eerste lucht, welke hij als kind inademde; bloemen het bed, waarop hij insluimerde; abrikozen en perziken, vijgen en druiven het eerste voedsel, dat hij smaakte. Hij wist niet, dat er een Noorden bestond; hij vermoedde nauwelijks, wat koude, wat vuur, wat rook was.

Arme schoorsteenveger! De armoede van den vader stiet den twaalfjarigen LEONARD ter deur uit. Men hing hem eene oude mandoline om den hals, zette er een marmot op, gaf hem een stuk brood in den zak en wees hem den weg naar het Noorden. Schreiende ging het jongske op weg. Men moest hem van zijne ouders losscheuren, men moest hem met geweld voortdrijven; het was als voorzag hij, wat hem te wachten stond. — Nooit had LEONARD gedacht, dat er landen waren, zoo karig door de natuur bedeeld, als het vlakke moerassige landje, waar hij eindelijk van zijne lange reis uitrustte. Met iederen dag was hij treuriger geworden. Want met iederen dag dat hij verder trok, vond hij het minder schoon, dan in zijn vaderland, en iederen dag werd tevens het verlangen naar dat vaderland sterker. Als hij zijn marmotje niet gehad had, zou hij van heimwee gestorven zijn —.

Zijn vader had hem een brief aan een ouden vriend medegegeven, die in Holland het bedrijf van schoorsteenveger uitoefende. Op zekeren avond stond hij voor een huis, waar een bordje uitstak met het opschrift: Gebroeders LEONI, Italiaansche schoorsteenvegers en rookverdrijvers. Voor de deur lagen eenige zwarte garden, wier onaangename reuk LEONARD het hoofd onwillekeurig deed afwenden. De deur werd geopend. De jongste der Leoni's ontving hem vriendelijk. Hij werd in huis opgenomen. Onder het avondeten werd er in het Italiaansch over Italië gesproken. Men sprak in zijne moedertaal over zijn vaderland. LEONARD was bijna weder gelukkig. 's Nachts droomde hij van Italië en het ouderlijke huis.

Arme schoorsteenveger! Den anderen morgen werden hem zijne lompen uitgetrokken, en hij in een grof linnen kleed gestoken met een losse kap over 't hoofd. Toen hij zich in den spiegel bezag, had hij in zijne oogen veel van een monnik uit zijn vaderland. Ook zag hij er in het nieuwe pak alleraardigst uit; en een ieder, die hem op straat, aan de zijde van den oudsten LEONI op zijn eerste proef zag uitgaan, kon de oogen nauwelijks van hem afhouden. Al de meisjes knikten tegen den jongen, helderen schoorsteenveger. — Maar die vreugd duurde kort. Weinige oogenblikken daarna stond hij met zijn meester onder een schoorsteen, waarin hij bijna niet zien kon zonder duizelig te worden, zoo hoog was de donkere, nauwe koker, waardoor ternauwernood een flauwe straal licht viel, even als een omgekeerde diepe put. Lang duurde het, eer hij zijn meester begreep. Hij moest met zijn nieuwe pakje den vuilen schoorsteen in. Had hij daarvoor leeren klimmen als een eekhorentje? Maar de meester was onverbiddelijk. Toen bij beneden kwam, was hij even vuil als de schoorsteen zelf. Bij het naar huis gaan zag niemand hem meer aan. Nog erger! De jongens bespotten hem en riepen hem een gekscherend: boe! boe! na; de meisjes gingen, zooveel zij konden, voor hem uit den weg en de kinderen begonnen te huilen, als zij hem zagen. Hij had ook wel willen huilen. — Het is waar, 's middags kreeg hij goed eten, beter dan hij in langen tijd gehad had, maar het smaakte hem

bijna niet van de rooklucht, die hij nog altijd in den neus had. Alles, wat hij in den mond stak, smaakte naar roet. En dit verwonderde hem niet meer, toen hij bemerkte, dat hij zeker in den schoorsteen zijn kapje had laten afvallen, want zijn mooi, zwart haar zat vol van een dik en vetachtig roet, zoodat hij het half moest afsnijden. Het was jammer van de mooie lokken, waar ieder zoò'n zin in gehad had.

Arme schoorsteenveger! Wel gewende hij langzamerhand aan de guurheid van het land, evenals aan de lasten zijner betrekking. Maar toch kon hij zijn vaderland niet vergeten. Dikwijls, wanneer hij zijn dagwerk had afgedaan, kroop hij naar de vliering, kreeg daar zijne mandoline en marmot, die zijn meester hem vergund had te behouden, en speelde nog eens een Savooiaardsch deuntje. En dan werd het hem zoo wonderlijk wèl en wee om het hart, dat de kop van zijn diertje nat werd van tranen. Ook hield hij van niemand in het geheele land half zooveel als van zijn marmot. Hij spaarde voor haar de lekkerste beetjes uit zijn mond. Het was nu voor hem zijn geheele gezin, zijn vaderland, zijn wereld! Als het maar altijd winter gebleven ware! Doch daar werd het lente. Een Noordsche lente. Maar toch, de ontwakende natuur en zijn eigen gestel zeiden hem, dat het lente werd, lente in zijn vaderland. Dan bruiste hem het Italiaansche bloed heftig door de aderen. Dan werd het hem in Holland te eng, als een gevangen vogel, die tegen den verhuistijd van zijn geslacht, met den kop tegen de tralies stoot. Dan droomde hij elken nacht van Savooie en voelde de lauwe zuiderzon, en zag de bloeiende amandeltakken en dronk de geur der amandelbloesems, en hoorde het gegons der bijen en ontwaakte op het gezang van den nachtegaal .... Maar neen! het was de nachtegaal niet, het was de meester, die hem kwam roepen om op te staan, want het was voorjaar! er was veel werk aan den winkel. Er moesten met het schoonmaken veel schoorsteenen geveegd worden. Daarom moest hij vroeg aan den gang. „De lente was de beste tijd voor schoorsteenvegers!” zeide zijn meester.

Arme schoorsteenveger! Zoo duurt het met hem reeds jaren

achtereen. Maar toch heeft het dus het langst met hem geduurd. Hij heeft door oppassendheid en spaarzaamheid een klein sommetje bijeengegaard. Nog drie jaren, dan is de som rond. Dan verlaat hij Holland en keert naar Savooie terug. Dan koopt hij daar een kleinen wijnberg en een huisje. En als buurmans JANSJE dan nog zoo mooi en lief is, als toen hij wegging, dan maakt hij haar zijn vrouw. En in hare armen vergeet hij voor altoos het leed van den armen schoorsteenveger!

AAN DE LENTE.

Lente! Wat toeft ge in 't aanminnige Zuiden,
  Daar reeds zoo lang u ons Noorden verwacht?
Bloemen en bladen, gewassen en kruiden,
  Alle gaan open, wanneer gij slechts lacht.
Laat maar uw zonnetje een oogenblik schijnen,
  En zie wat lusthof haar tooverlonk schept!
Wat laat ge ons dan nog in dorheid verkwijnen?
    Hoor, hoe reeds de ooievaar klept!

Lente wat Bruigom bleef immer dus toeven,
  Als hem de Bruid in haar feestdos verbeidt?
Kunt gij de Jonkvrouw zoo bitter bedroeven,
  Die traan op traan om uw wegblijven schreit?
Vaal is de sluier, dien ze om heeft geslagen,
  Maar hij valt af, als ze in de armen u sluit.
Hoort gij haar niet om uw afwezen klagen?
    Hoor, hoe de nachtegaal fluit!

't Bloed in onze aadren bruist om van verlangen;
  Lang brak de lente reeds aan in ons hart.
Maar blijft ons buiten Decemberkou prangen,
  't Baat niet, of 't binnen al Meimorgen werd.
Lente! bedrieg onze hope niet langer!
  Zie hoe hier alles ter weerkomst u dringt!
Hoor naar de stem van d' u roependen zanger:
    Hoor, hoe de dichterluit zingt!

(Uit: *Windekelken*).

NICOLAAS BEETS.

[HILDEBRAND].

(geb. 1814).

DE NOORDHOLLANDSCHE BOER.

Kom op een Vrijdag voormiddag in het kaasseizoen te Alkmaar! De meer dan zeventig dorpen, die rondom de Noordhollandsche metropolis liggen, hebben hun contingent geleverd. Beemster, Purmer, Schermer, Waard hebben zich leeg geschud in het kleine, nette stadje. Al de straten, die in een poort eindigen, en vooral de zoogenaamde Dijk, een breed plein binnen de stad, staan vol van hun geel en groen afgezette wagens, op het krat beschilderd met bloempotten, krulletters en gedichten. Al de stallen rooken van den damp hunner paarden; al de bierhuizen en kroegen dampen van den rook hunner pijpen. Al de scheerstoelen prijken met hunne ingezeepte aangezichten. Waar gij komt: bij den tabaksverkooper, in de koomenij, in den pottenwinkel, bij den schoenmaker, die allen dubbel hebben uitgestald, bij den notaris, den advocaat, den dokter, en ten huize van de duizend en een dijkgraven en penningmeesters van polders, overal ontmoet gij een boer. De een zoekt er den burgervader van zijn dorp, die, van Alkmaar uit, de belangen zijner kinderen het best behartigen kan; de ander haalt bij den smidsbaas een recept voor een ziek paard, dat deze nooit anders dan gezond gezien heeft. Dat Alkmaar, al de overige dagen van de week zoo stil en levenloos, dat het een stedeke

schijnt, opzettelijk vervaardigd voor begrafenissen; eene gissing, waarin de bijzondere kostbaarheid en uitvoerigheid der begraafplaats een iegelijk versterken moet, die ze zich verstout; is nu aan een van gewemel en gegons vervulde bijenkorf gelijk. Inderdaad zijn hier de bijen bijeen, die uit de Kenmersche en Westfriesche boterbloemen haar honig en was zuigen. — De Langestraat, eene straat, welke haar naam aan de familie DE LANGE schijnt te ontleenen, welke, beurtelings met al de letters van 't A B gequalificeerd, op drie vierden der deurposten prijkt, is van boeren en boerinnen vervuld; de laatste in lange reeksen bijeen, de stoepen der goudsmeden op- en afdrentelende, of de koekwinkels in- en uitstroomende, in luid gesprek, lachende met groote monden, en zich op de knie kloppende bij iedere nieuwe losbarsting van boerinnengeestigheid.

Maar de grootste drukte is op het Waagplein, waar de kleine gele kazen bij duizenden ponden op uitgebreide en met het naamcijfer der eigenaars gemerkte zeilen nederliggen. — Al wat gij hier ziet, moet vóór klokslag van tweeën verkocht zijn. Na dat uur mag geen koop meer worden gesloten, en geen boer wil of kan zijn kaas weer meênemen. Hij *moet* ze verkoopen, even zeker als de kooplieden uit de eerste hand haar *moeten* inslaan. Den hoogsten prijs te maken is een kunstje, dat menige boer, die er vrij dom uitziet en 't op alle andere punten in geen geringe mate *is*, uitnemend verstaat. Aardig is de gemaakte toorn, waarin geloofd en geboden, en waarmede de koop eindelijk gesloten wordt, alsof de beide partijen elkander met grimmige gezichten wijs willen maken, dat het bloed er uit moet. — Maar nu komen de kaasloopers in hun witte pakken en met hun gele, groene en roode hoeden, op hun onveranderlijk sukkeldrafje, en brengen den verkochten stapel op burries waar hij heen moet, in een schip of een pakhuis.

Zie hier nu de levenskracht van Noord-Holland. Het is niet anders dan deze kaas, die het verdedigt tegen de woede der zee, die het een groen land doet zijn en blijven, die al Noord-Hollands schoorsteenen rooken doet. — Wilt gij weten,

of het den boer wel gaat? Zoo verneem naar den prijs van de kaas. — Vraagt gij, of het armenzakje het des Zondags gewaar wordt, dat de Vrijdag voordeelig is geweest? — of de landheer het merkt, dat de kaas het heele jaar door „praizig" was? — Antwoord: Neen. — Goudsmeden en koekebakkers merken het het best; boerenkermissen, de Alkmaarsche kermis floreeren er van. Want de vrouw houdt van opschik en zoetigheid, en de man weet grof geld te verteren, als hij uit is voor zijn pleizier. In 't regenjaar 1841 is het hooi bitter slecht uitgevallen; maar toen de kermisklok te Alkmaar geluid had, kwamen er niet minder sjeezen en wagens om binnen, langs alle wegen en door alle poorten, beladen met boeren en boerinnen, die er zich den witten wijn en den rooden met suiker en al wat verder tot opscherping der levensgeesten ter tafel kon worden gebracht, en de pontekoek daarbij, niet minder om lieten smaken dan in eenig vorig jaar; en het paardenspel daverde niet minder afgrijselijk van hunne onbepaalde bewondering voor de edele kunst der halsbrekerij en de onovertreffelijke grappen van den clown, die omvalt als een stok. — De klachten — werden „tegen korstijd" voor den landheer gespaard, om ZEd. in rekening te valideeren.

Het echt oud Noordhollandsch boerentype verdwijnt langzamerhand, of wijzigt zich, zooals alle types. Op deze Alkmaarsche kaasmarkt vindt gij het in alle schakeeringen. Dit oude kereltje, wiens vroolijke oogen, ruim zoo goedlachs als zijn mond, uitkijken onder den breeden rand van een rondbolligen hoed, dien hij met een pijpensteeltje op zijn hoofd vastschroeft tegen den wind, is het oudste type. Een smal gevouwen rood katoenen dasje is met gouden knoopjes om zijn hals vastgemaakt. Een lang bruin wambuis, met één rij groote knoopen op nonactiviteit (haken en oogen doen den dienst) hangt hem tot over de heupen. Zijn korte broek acht het gebied over schenen en kuiten harer onwaardig, en laat het geheel over aan de grijze kousen, die in dikke schoenen met zware zilveren gespen eindigen. — Zoo wandelen er hier nog enkelen rond, met lange geschilde stokken in de hand,

die hen tot de kin reiken." — Mijn bestek verbiedt mij al de tusschentypes te beschrijven, — maar wilt gij het jongste zien? Hier is hij. Een blauw buisje met een fulpen kraag, dat hem tot even onder de schouderbladen reikt, — de rest geheel pantalon, pantalon van katoenfluweel; een wollen das, rood, groen en geel gevlamd, om den hals; en naar verschil van gelegenheden, een grooten, hoogen, breed opgaanden, veel omvattenden hoed op het hoofd, of een bonte haren pet, met de klep, naarmate van regen of zonneschijn, in de oogen of in den nek gedraaid. — Tien tegen een, dat het oudste type een vroolijke praatvaar, en het jongste een stugge, stijve, achterdochtige houten hark van een vent is.

Te markt gaan is de voornaamste bezigheid van den Noordhollandschen boer. Hij is eigenlijk een koopman en een administrateur van zijne bezittingen. Dat 's al. Zijne eigenschappen zijn meer negatief, dan positief. Vraagt gij, of hij een ijverige kerel is? Ik antwoord: „hij past op zijn spul." Vraagt gij, of hij geregeld leeft? Antwoord: „hij drinkt alleen op marktdagen en kermissen." Is hij een ophakker en een smijter? „Nooit als hij nuchteren is." Is hij eerlijk? „Hij melkt geen andermans koeien uit." Is hij barmhartig? „Hij is goed voor zijn beesten." Heeft hij zijne vrouw lief? „Der is gien beter keezer" (geen beter kaasmaakster). Bemint hij zijne kinderen? „Ze krijgen dikke stukken (boterhammen) en de „miester mot ze niet an 't hoofd sleen." Is hij godsdienstig? „Hij gaat getrouw ter kerk."

Zijn ideaal is te wonen op een eigen boerenplaats, in een gedeelte van den polder, waar hij de wijde vlakte rondom zich heeft, zonder iets, dat zijn vergezicht afbreekt, en geen andere meiden of knechts na te houden, dan zijn eigen kinderen. De afgoden van zijn hart zijn een mooi zwartbont beest met volle uiers, en een jong paard voor een blinkende boerensjees met vergulde wielen. Als hij, op dat luchtigste en élégantste van alle ouderwetsche en nieuwerwetsche rijtuigen, met zijn opgeschikt wijf naar een boerenkermis rijden mag, en het gelukt hem, door middel van zijn paard (de zweep gebruikt hij zelden) afgrijselijk in den bek te

trekken, zijn evenmensch voorbij te rijden, dan smaakt hij een genoegen, waaraan de Abtswouder boer niet gedacht heeft, toen hij zich zoo opwond over:

Appels enten, peren plukken,
Maaien, hooien, schuur en tas
Stapelen vol veldgewas.
Schapen scheren, uiers drukken,

en wat dies meer zij. [1])

(Uit: *Camera Obscura*).

OVER EENIGE. NEOLOGISMEN.

— — Met de opschriften boven opstellen in proza ben ik somtijds verlegen. *Studie* is tegenwoordig meer dan vroeger aan de orde van den dag; ik meen als *opschrift*. Enkele malen versta ik dit opschrift volkomen. Maar dikwijls ook niet. Wat is bijv. eene *profetische studie*, wat eene *pinksterstudie?* Het is mij evenmin duidelijk als een *levensbeeld.*

Vroegpreek, middagpreek, avondpreek ken ik en kan ik onderscheiden. Maar wat is eigenlijk eene tijdpreek? Avondlied, morgenzang, zijn voor mij duidelijke qualificaties, maar wat is een *zang des tijds?* Door *tijdvers* placht men in oude tijden te verstaan een vers, meestal Latijn, waaruit een jaartal op te maken was, door optelling van eenige boven de andere uitstekende letters, naar hare waarde als Romeinsche cijfers.... Maar het hedendaagsche *tijdvers* weet ik niet anders te verklaren dan, op den voet van *tijdgeloof* bij onze oude ascetici, door: *voor een korten tijd.* Wat *tijdpreek* betreft: Mijn vriend Doedes heeft mij in de voorrede van zijn „Drie Tijdpreken” duidelijk gemaakt, dat iedere preek een tijdpreek behoort te wezen. En, mij dunkt, eene *plaatspreek* op dezelfde gronden.

---

[1]) Zie deel I, bl. 210.

In het voorbijgaan! Zou *tijdwoord* ook een goed neologisme voor *neologisme* kunnen zijn? Doch ik kom tot *Idee*.

„*Idee* is, zoo lang mij heugt, bijna Hollandsch geweest, en iedereen gebruikte het, ook voor de triviaalste denkbeelden. De wijsbegeerte hechtte er altijd hare eigene en bepaalde beteekenis aan. Maar tegenwoordig releveert de dichtkunst het.

De een zingt:

Maar eenmaal de kelk in de hand, aan den mond,
Dan zweven de ideeën als feeën in 't rond.

Ik geloof het gaarne, en kan het mij, om de waarheid te zeggen, nog beter voorstellen, dan dat „een zilvren kinderlach weerklinkt" of „een juichtoon uit aller mond opfladdert", waar ik sedert op onthaald ben.

De ander beweert:

Woestijnzand gelijk, op den adem der zeeën,
  Geplooid tot een sluier der zon,
Was Frankrijk ten speelbal aan duizend ideeën
  Die niemand ontraadselen kon.

Ik ontraadsel het niet.

Tot tegenwicht dient het allerbloeiendst gebruik van het woord *practisch* en van zijn negatief *onpractisch*. (Een practisch *man*, eene practische *ontdekking*, een practische *maatregel*, een practische *kurketrekker*, een onpractische *raad*, eene onpractische d a a d). Het zijn alles zeggende, alles afdoende, alles omvattende woorden. Zij doen met hun beiden het werk van twintig andere. Practisch is = *bruikbaar;* practisch is = *uitvoerbaar;* practisch is = *nuttig;* practisch is = *ter zake;* practisch is *van zessen klaar;* practisch is = *wat u of mij conveniëert. Practica est multiplex.* Met *practisch* ontkom ik het gekibbel over *doel*m a t i g of *doel*t r e f f e n d. Met *practisch* ga ik dóór tusschen *passend* en *gepast.* Wij kunnen niet dankbaar genoeg zijn voor de universeele kracht en bruikbaarheid van het woord *practisch.* Het verdient als een echt Hollandsch woord beschouwd en met eene *k* gespeld te worden.

Wetenschappelijk, ofschoon er eene *c* in komt, is altijd goed

Nederduitsch geweest. Maar indien het geen nieuw woord is, het wordt met eene nieuwe liefde gebruikt. Men zou zeggen, indien eene eeuw, die het zoo druk heeft als de onze, een speelpopje hebben kon, het zou ditzelfde *sesquipedaaltje* [1]) moeten zijn. Ik vraag, niet wie *kan*, maar wie *wil* er zich van passeeren? wie wilde niet, of hij had dit woord *wetenschappelijk* tot zijn gerief? Met *wetenschappelijk* en *onwetenschappelijk* heeft men van geen *geleerd* of *ongeleerd* meer te praten. De oude tegenstelling *wijs* of *zot* heeft afgedaan. Is het niet op het besef, dat in deze twee woorden het *to be or not to be* der hedendaagsche maatschappij ligt, dat onze kostelijke en kostbare „hoogere burgerscholen" als op een vasten grondslag oprijzen?

Van *Ideeën* hoorden wij. Zij doen tegenwoordig iets (ik spreek taalkundig), dat zij vroeger niet zoo zeer bij de hand hebben gehad. Zij *heerschen* niet slechts — maar zij be*heerschen*. Dit doen wij trouwens dezer dagen allen in massa, nl. de *stof*, gelijk sedert lang onze hartstochten en verkeerde neigingen. Sommige beweren, dat wij de *stof* slechts *exploiteeren*, en dit „*zoo ver als het voeten heeft.*" Maar „*zoo ver als het voeten heeft*," is een archaeïsme, een ondragelijk archaeïsme, in onzen tijd van „*alzijdigen en versnelden vooruitgang.*" Neen, mijne medeheerschers! *wij beheerschen! wij beheerschen* wel waarlijk de stof. De empirische wijsbegeerte verzekert het u, en zij verzekert niets, dat zij niet heeft *ervaren*. Wij *beheerschen* de stof — en wreken ons alzoo bij anticipatie over de toekomstige noodzakelijkheid van tot stof te vergaan!.... Maar de ideeën, op hare beurt, beheerschen *ons*. Zij *beheerschen* de *tijden*, zij beheerschen de *toestanden*. Een *enkele* idee, die een *geheelen* toestand, die den *algemeenen* toestand beheerscht, is in 't geheel geene zeldzaamheid — in dagbladen. Dit *beheerschen* nu kan tweeërlei zijn. Zóó, dat *iedereen* het merkt; maar ook zóó, dat niemand het gelooft, dan zij die het beweren en aldus hebben willen.

Wat is nu de uitdrukking van den dag om het laatste

---

[1]) *Verba sesquipedalia* = anderhalven voet lange woorden.

geval te kennen te geven? Men heeft daartoe het schoone woord *onbewust*. „De algemeene toestand wordt *onbewust*;" (*des* onbewust, meent gij? Vraag verschooning! Sic: *onbewust*, zonder artikel); „de algemeene toestand wordt *onbewust* door één denkbeeld *beheerscht*." — Niet onbedacht noemde ik het woord *onbewust* schoon. Het is inderdaad onwaardeerbaar. Zijn *gepast*, ik wil zeggen *passend*, gebruik mag *als eene* der meest practische uitvindingen van onzen tijd *gelden*. Het maakt alle dingen mogelijk. Het geeft waarschijnlijkheid aan de ongegrondste onderstellingen; het herleidt de anderszins beleedigendste aantijgingen tot den onschadelijken vorm van bloot zielkundige waarnemingen. „Wat is dit anders, mijnheer! dan kwade trouw? En waardoor werdt gij tot beweringen als deze gedreven, indien niet door uwen verfoeielijken hoogmoed en laatdunkendheid? . . . Ofschoon, ik geloof het gaarne, onbewust!" Hoe edelmoedig klinkt dit in een „Open Brief."

Open Brief. Tegen het gebruik dezer uitdrukking in den zin, dien men er tegenwoordig aan hecht, is men vruchteloos opgekomen. Achttien jaren geleden verstoutte ik mij, in een onzer maandschriften, de volgende opmerking. „Twee uitstekende geleerden [1]), vader en zoon" (het waren de twee Abrahams des Amorie van der Hoeven) „hebben dezer dagen ieder, wat zij een *openen brief* noemen, bekend gemaakt. Met dit *open brief* hebben zij hetzelfde bedoeld, wat de

---

[1]) Thans zou ik hebben geschreven: „Twee *gevierde* geleerden." Want dit is het woord van den dag voor *geleerden*, voor *dichters*, — voor *sprekers* vooral, in den mond van voorzitters, die hen uit naam van opgetogen vergaderingen dankzeggen (Cats zeide: „Geen beest en is er, dat niet viert zijn metgezel"). Maar men begint nu ook van gevierde *boeken*, gevierde *tijdschriften* te hooren. „Bijna dertig jaren", zegt een uitgever, „mag „Europa" roemen in een *gevierd bestaan*. Met den dag mee te gaan in ontwikkeling en vooruitgang, is meer nog dan vroeger, de leus van den jaargang 1866. Nieuwe verbintenissen zijn aangegaan met *gevierde namen* uit onze letterkundige wereld." Inderdaad wij vieren hoe langer hoe meer. Het blijft niet bij *feesten* en — *de teugels*.

Duitscher *„ein offenes Sendschreiben"* heeten; maar wij meenen, dat in goed Hollandsch de uitdrukking *open brief* een eigenaardige term is en iets anders te kennen geeft. Indien wij ons niet vergissen, dan geeft het Hollandsch *open brief* te kennen een *brief zonder bepaald adres*, een brief *aan den lezer*, een brief *aan allen, die hem zullen zien of hooren lezen.*

Een *open brief* (*lettre patente*) is het zoo loffelijk gehandhaafd doctoraal diploma der beide geleerde heeren, niet hun gedrukt schrijven aan Prof. Ullman of Dr. van Oosterzee. Zij zouden dat, gelooven wij, een *openbaren* brief moeten noemen. Het is niet geheel en al te verachten, dat men op dit onderscheid in tijds opmerkzaam worde; want na de gegeven voorbeelden is het te vreezen, dat wij eerlang met een heirleger van *opene brieven* zullen overstroomd worden, van meerder of minder beduidenis, maar waarbij de ware beteekenis van een *open brief* zou verloren gaan.

Aldus in 1847. De waarschuwing mocht niet veel baten [1]), maar de voorspelling is rijkelijk uitgekomen. Het schijnt eene *„profetische studie"* geweest te zijn. Dagelijks zien wij met groote letteren den titel van *opene brieven* gegeven aan brieven met een zeer bepaald adres; men mag zeggen aan gedrukte *personaliteiten*, die somtijds, het is waar, aan patenten, met koninklijke majesteit uitgereikte *patenten*, van onkunde of onbekwaamheid niet ongelijk zijn.

Ik gebruikte daar het woord *personaliteit*, nog naar ouden stijl, voor *hatelijkheid op den man af.* De uitdrukking, ook in haar meer Nederduitschen vorm van *persoonlijkheid*, is tegenwoordig in een anderen zin zeer in zwang. *Persoon* voldoet niet, ook niet waar het volstaat. Het moet nu *personaliteit*, het moet *persoonlijkheid* zijn. Het persoonlijke uit de personen weg te nemen, alles zooveel mogelijk tot zaken,

---

[1]) Van der Hoeven Senior nam haar echter bij een tweeden druk ter harte. Maar wie heeft nog ooit ter harte genomen, wat tegen *voorwoord* is ingebracht? Onze vaderen hadden eene zegswijze: „Hij heeft altijd het voorwoord." Helaas! Onze tegenwoordige schrijvers hebben het niet altijd in dezen, maar steeds in den nieuwen zin.

tot verschijnselen te maken, schijnt eene neiging der eeuw, waarnaar de taal zich plooit. Hoe dol is men op het woord *verschijning* in den nieuwsten zin! „De diersoorten in hunne *physische verschijning;*" „de mensch als *redelijke verschijning.*" Beter of meerder dan eene *groote verschijning* kan men niet wezen! Of men moest eene *sympathetische verschijning* zijn. Verwacht *verdwijning* op denzelfden voet.

Met *individu* heeft het vorig geslacht veel getobd. Men wilde het volstrekt vertalen. Meerman [1]), in zijne keizerlijke hexameters, door *ondeelbre:* hij sprak van

de kruisleer,
Welke der natiën heil als het heil van *ondeelbren* doet opgaan.

Adriaan Loosjes, die het geduld had het uitvoerig dichtstuk, waarin dit voorkwam, in alexandrijnsche dichtmaat over te gieten, droeg wel zorg, dat het kostelijk woord niet behoorde tot dat „een en ander, hetwelk" (volgens de voorrede) „bij de overbrenging verloren ging." Ook hij sprak hier van

der braven volksheil, elk *ondeelbren* zelfs tot nut.

Collot d'Escury, tot „Hollands" grooteren „Roem in kunsten en wetenschappen", verkoos *onderlinge;* maar zette er duidelijkheidshalve *individu* tusschen twee haakjes bij. Het is misschien gelukkig, dat het een noch het ander is opgegaan, anders hoorden wij thans van een *ondeelbaarheid* of eene *ondeeligheid* op den voet van een *persoonlijkheid.*

Opheffen in den zin van *opbeuren* is oud. Ook in dien van *wegnemen* van iets, dat drukt of lastig is. Een bezwaar, een beleg, het sequester *opheffen.* Of onze vaderen echter gesproken zouden hebben van „eene eenheid, waarin alles samenhangt, die zich zelve in stand houdt en hare storingen *opheft*" is bedenkelijk. Maar zeker zouden zij 't niet hebben

[1]) *J. Meerman* (1753—1815) dichter o. a. van *Montmartre*, waarin de aangehaalde regels voorkomen.

verstaan, indien zij hadden kunnen lezen: „de kracht van dit bewijs wordt *opgeheven* door de opmerking" enz. Zoo men hun, gelijk ons, had toegeroepen: „Gij moet het natuurlijke niet *opheffen*, maar *heiligen en veredelen!*" zouden zij gevraagd hebben, hoe dit eene tegenstelling konde zijn?

Dit doet mij denken aan de *behoudende* partij, *behoudsmannen*, *behouders*, *het behoud*. Wie weet niet, wat in ons constitutioneel Nederland met deze bewoordingen bedoeld wordt? Maar zou de tegenpartij er vrede mede kunnen hebben, indien men hier *behoud* verstond in den ouden oorspronkelijken zin, waardoor de *staatkunde* van *het behoud* metterdaad de staatkunde zijn zoude, welke alleen het vaderland redden kon? Nu hooren wij zooveel van *behoud* in den zin van *houdt wat gij hebt*, dat bijna niemand meer aan *behoud* in den zin van *behoudenis*, *redding*, *heil* denkt. En wie is eigenlijk niet van de *behoudspartij* in dezen hebbenen-houdenden zin?

Er is eene groote neiging om het woord *partij* voor geantiqueerd te verklaren. Van eene *partij* wil niemand wezen; het klinkt zoo hatelijk; zoo min als van eene *school* (eene *school?* alsof ik nog iets had te leeren!). Ook hoort men niet veel van deze of die *kleur*. Het *kleurt* zoo. Het woord van den dag is *richting*. Men moet zeggen, dat het meer speelruimte laat. Maar het getal der *richtingen* is legio. Sommige *spreken zich uit;* zij hebben hare *besliste*, meer *besliste* en *meest besliste* voorstanders; andere niet. In het laatste geval is de richting eene *halfheid*.

Dit neologisme schijnt echter een nieuwe naam voor eene oude zaak. Een onzer nieuwste dichters zingt:

Dies de lauwheid en de *halfheid*, die *zoo vaak*, ons volk ten schand,
Rampspoed over eigen kroost bracht, heilloos was voor Nederland,
Weggedreven uit ons midden!

Het zij zoo. Moge zij het woord medenemen! Maar ik heb ook reeds van „*stikken in den modder der halfheid*" gelezen. Dit zou erger zijn.

Door afkeer van *groote* woorden onderscheidt onze tijd zich

zeker niet. En het beste schijnt dikwijls niet goed genoeg. Het vorige geslacht placht nog al eerbiedig met het woord *scheppen* om te gaan, en het voor de groote gelegenheden te bewaren. Die tijd is voorbij. De scheppers en de scheppingen vermenigvuldigen met den dag. Alles is eene *schepping* al is het juist geen groote. „Het denkbeeld is bij mij opgekomen zulk een werktuig te scheppen", las ik onlangs in een heelkundig verslag. Gij ziet, men verdraait er geene hand om; men doet het, of men doet het niet, naar gelegenheid of genegenheid.

Doch op dit punt ben ik de mededeeling schuldig van eene aanmerking, op het Congres [1]) door Prof. Brill gemaakt. Hij onderrichtte mij, dat dit min of meer lichtvaardig gebruik van het woord *scheppen* niet zoo zeer een neologisme, als wel eene renaissance is. „In zeer oude tijden" zeide hij, „noemde men hier te lande een kleedermaker een *schepper*." Waarschijnlijk in die gouden eeuw, *toen de kleeren den man nog maakten.*

Eene andere kolossale uitdrukking is *in het leven roepen.* Dit is dagelijksch werk. Te Deventer heeft men volgens de dagbladen, ter eere van eene verdienstelijke actrice, „een *fakkeloptocht*" in het leven geroepen. Spoorweglin iën, bewaarscholen, rechterlijke organisaties (al komen deze laatste niet spoedig tot loopen), aquariums, acclimatatietuinen, een nieuw dagblad, dat alles *roept men in 't leven.* Maar inrichtingen (tenzij ze *in 't water vallen*) *treft* men. En die niet *scheppen*, die niet *in 't leven roepen*, die niet *treffen* kan, bepaalt zich tot het *geven van den eersten stoot.*

Tegen *scheppen* en *in 't leven roepen* staat *vernietigen* over. In onze wetenschappelijke dagen weet een kind, dat het in de physische wereld onmogelijk is of het zou dan van de afstanden moeten zijn, daar ieder den mond van vol heeft! Maar hier wreekt men zich over in 't moreele. Sommige jaren zijn in dit opzicht minder bloedig dan andere; maar wij

[1]) Namelijk op het Achtste Nederlandsche Taal- en Letterkundig Congres, in 1865 te Rotterdam gehouden, waar de verhandeling, waarvan wij een fiagment geven, werd voorgedragen.

hebben er beleefd, waarin wij op letterkundig gebied dagelijks van *vernietigen* lazen. Soms werd er een *standpunt* vernietigd, doch altijd liever een *persoon.* Men praat van elkander te vernietigen en vernietigd te hebben, zooals anders van elkander *uit te kleeden*, *dood te slaan*, enz. Ik moet zeggen met hetzelfde effect. „*Les gens que vous tuez se portent assez bien.*" Men went aan alles.

Ik eindig, gelijk op het Congres, met iets fonkelnieuws. Ik kan niet schooner eindigen: Mijn bouquet is een neo-neologisme, dat allen treffen zal. Mij heeft het oneindig verblijd. Inderdaad, hier is nu eene ware *schepping.* Wij kennen allen het woord *nijver.* Kiliaan schijnt het *niet* gekend te hebben, maar wij des te beter. Onze schrijvers der 17e en 18e eeuw maakten er niet veel werk van; maar zij gebruikten het toch. Poot spreekt van den „nijveren smid" en ook van „nijvere godvrucht" en „nijvere zinnen". Hooft reeds van een „nijver gezant". Hoogvliet en *tutti quanti* van „nijvere bijen". Bij allen beteekent het *ijverig*, *naarstig*, *zeer naarstig.* Maar wij, wij hebben het *Nijverdal;* wij hebben, zoowel als een *Paleis voor Volksvlijt*, eene *Maatschappij van Nijverheid;* wij hebben Nijverheidsinstellingen; wij hebben, dank der loffelijke Maatschappij, zoo even genoemd, ten langen laatste zelfs *Nijveren.* Deze zijn geheel haar maaksel, immers zooveel ik weet. Zoo misschen een ander er de eer van heeft, hij moge het zeggen! Maar zie hier, wat ik in haar laatste programma las: „De Maatschappij noodigt de Nederlandsche *Nijveren* uit van hunne fabrikaten, monsters, modellen" — ook voor deze drie zullen, vertrouw ik, mettertijd betere, echt Nederlandsche woorden geleverd worden! — „De Maatschappij noodigt de Nederlandsche Nijveren uit van hunne fabrikaten, monsters, modellen of teekeningen aan hare verzameling af te staan. Ook aan voorname fabrieken en nijverheidsinstellingen in het buitenland zal eene dergelijke uitnoodiging gericht worden." Wat dunkt u? Dit is iets anders dan *ondeelige*, met tusschen twee haakjes *individu!* Hoe gelukkig, dat de heeren De Vries en Te Winkel nog niet aan de N zijn, nog geheel in staat het op te nemen en

er recht aan te doen! „De *Nederlandsche Nijveren.*" Wie bewondert het niet? Wien lacht de hoop niet aan, dat het met onze toestanden *bestendigd*, met onze groenten *verduurzaamd* worde? Wie zal zich niet haasten het in zwang te brengen in zijnen kring? „Mijn zoon de Letterkundige; mijn zoon de *Nijvere.*" „Aan den Weledelgeboren Heer IMME DE BIJ, *voornaam Nijvere* in het *Nijverdal*, Achterhoek..."

Ik kan, dunkt mij, mijne niet wetenschappelijke bijdrage niet beter besluiten, dan door de Nederlandsche Taalkundigen met dezen stouten greep der Nederlandsche Nijveren geluk te wenschen. [1])

(Uit: *Verscheidenheden, meest op Letterkundig Gebied*).

---

[1]) De Vlaamsche boeders, gelijk ik sedert bemerkt heb, hebben een anderen vorm uitgedacht. In zijn Verslag aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, zitting 5 Mei 1866, gewaagt mijn vriend De Laet van „dichters, schilders, geleerden, *nijveraars*, zeevaarders." Men kan nu kiezen.

WILLEM JACOBSZ HOFDIJK.

(1816—1888).

DE LEGENDE DER BURCHTVROUWE VAN HAERLEM.

Het was 1268. De toenmalige Slotvoogd van Haerlem was, zonder misschien nog een woesteling te zijn, een Edelman van den stempel der Borns, die niet kon gelooven, dat Adel en dorperschap uit dezelfde klei gevormd zijn; die het niet meer dan natuurlijk vond, dat men een weggeloopen en weer opgevangen eigene met het oor aan den banpaal spijkerde, tot afschrikkend voorbeeld van elken laaggeborene, bij wien immer de vermetele zucht mocht ontwaken, om zich het uitsluitend voorrecht eens vrijen aan te matigen; die, ware het ook in Kennemerland een gebruik geweest, het zich volstrekt niet tot ondaad zou gerekend hebben, om, wanneer hij op een vochtigen herfstdag van de jacht keerde, zijne kille voeten te koesteren in de warme ingewanden van een dorper, dien men daartoe de buik opgereten had — het zekerste behoedmiddel tegen flerecijn; ja die het met den Franschen Menestreel [1]) voor een onomstootelijke waarheid hield, dat de ziel des gestorvenen dorpers te laag voor den hemel, te onbeteekenend voor de hel was, en alzoo gedoemd om, erger nog dan de wandelende jood, wien de eeuwigheid ten minste rust belooft, rusteloos in eeuwigheid om te dolen.

Maar de kruistochten waren er geweest, en de Graven Willem de Eerste en Willem de Tweede (gezegender gedachtenisse!) hadden geleefd; en steden waren opgekomen en dorpen waren vrij geworden, en de eigenhoorige hijgde de

---

[1]) Namelijk *Ruteboeuf*, een Fransch minstreel der 12e eeuw.

voorrechten zijner ontkluisterde broederen te deelen. Te vergeefs kantte zich de Adel, openlijk of in het geheim, daar tegen aan; de Graven hadden nu eenmaal gezien, wat stoffelijke en zedelijke kracht er woonde in de massa, wanneer zij die te hunnen voordeele wilden ontwikkelen. Wee echter den worstelenden dorper, wanneer de gelegenheid tot vergelding den Edelman gunstig mocht zijn! En dat was zij in Holland, na den ontijdigen dood van den fieren jongen held, die, ondanks de pijne en zorg, aan zijne Roomsch-koningskroon verknocht, het geluk van zijn graafschap zoo wèl bevorderd had. Floris de Vijfde was nog jong en nog niet de man des volks, wien de eeretitel „der keerlen God" eenmaal als een aureool om het edel hoofd zou schitteren. De Edeldom had des de handen eenigen tijd gansch vrij en misbruikte ze tot grepen, zoo pijnlijk, dat zelfs de vereelte huid van den laaggeboren eigene ze niet langer dulden kon. De geest van doffe onderwerping was nu eenmaal geweken en sterker drukking leidde slechts tot te feller verzet: de Kennemaren verbonden zich met de Waterlanders, ja zelfs met de West-Friezen, anders hunne oude, hunne geboren vijanden, en kwamen in openlijken opstand. In gewapende benden en thans tot het uiterste gebracht, woedende als wild gedierte, trokken zij door het land, vernielden de kasteelen hunner onderdrukkers, die op de ontzettende mare, dat de gebonden dorpers in eene bandelooze horde, geducht door aantal en kracht, veranderd waren, der wrake ontweken, en naar de zuidelijke hoofdstad van Kennemerland vloden [1]). Maar eer de Slotvoogd van den grijzen Haerlem zoover gekomen was, of zoo hij zich schaamde in zijn trots om voor het lage gepeupel te wijken, eer hij zich van genoegzamen voorraad voorzien had en ter behoorlijke verdediging toegereed was — daar naderde reeds de juilende bende en wierp zich om de grauwe muren. Zijn toestand was ernstig gevaarlijk. De wilde en dreigende kreten,

[1]) De stad Haerlem. Het verband, dat er tusschen de ruim twee uren van elkander verwijderde stad en kasteel, beide van denzelfden naam, moet hebben bestaan, is volstrekt niet met zekerheid te beslissen.

de schorre vloeken en smaadwoorden, de tartende blikken en gebalde vuisten dier onafzienbare menigte schilderen hem met een vreeselijk ruw en toch maar al te levendig penseel, welk een dood hem wacht. Den dood van den krijger.... dien vreest hij niet — neen den dood van een hond, die onder stokslagen valt — en hij huivert in één: hij rilt bij het denkbeeld van zulk een onteerend, zulk een dorperlijk einde. Ware hij een heiden geweest, hij zou zich zelf hebben gedood; thans, bij al zijne ruwheid, beefde hij voor den zelfmoord terug, omdat het een moord was; en hij werd radeloos. Toen trad zijne gade toe, eene andere Maria van Reygersbergh, maar minder door den echtgenoot gewaardeerd — daarom te grooter. „Lief en leed heb ik gezworen met u te deelen; en heb u lief gehad en ben uwe trouwe gade geweest tot op dit uur — ik zal het blijven tot in den dood," sprak zij, „en daarom, ôf mijn leven gevaar liep — toch zal ik het uwe redden."

En zij verscheen op den trans.

Mocht er hier en daar een onbekende hand zijn, die zich ophief om een steen te slingeren, of om een speer te werpen, of een boog te spannen — vele anderen dwongen dat te staken, want zoo gehaat de Voogd was, zoo bemind was de Vrouwe: geen arme of geen kranke in den omtrek, die niet dikwerf voor haar gebeden had tot God — en die zelfde stemmen verhieven zich thans voor haar bij de menschen. Men luisterde; ja men riep haar toe: „Kom af, Vrouwe! en trek vrij uit de poort, niemand zal u deren; ga thans vrijelijk uit en schut uw leven: in het wilde van den storm wierd het sparen wellicht onmogelijk!"

— „En mijne vrouwen dan?" vroeg zij: „en mijne maagden? Wie harer bracht eenen uwer ooit eenig leed — en hoe velen uwer niet versterking?"

— Neem met u, wat vrouwe is op den burcht!" riepen de aanvoerders terug, „zij zijn gezegend om uwentwil — wij laten ook haar vrij."

— „En wie zal ons onderhoud geven," sprak zij weder, „zoo wij alles moeten achterlaten, wat ons noodig en nood-

zakelijk is? Waarvan zullen wij ons kleeden en voeden? Sta mij dan toe mijne male te vullen met het dierste, wat ik bezit, opdat ik wete, waarvan wij zullen leven."

En ook dat werd haar toegestaan. En na luttel tijds werd de poort geopend en de brug nedergelaten, en de Burchtvrouwe trad het eerst naar buiten. Zij had haren sluier teruggeslagen en zij droeg het gelaat vriendelijk en rustig, maar onder heur saamgeplooiden mantel had zij de armen op den boezem geperst, opdat het snel en angstig jagen van heur hart zich ook niet door het golven van het gesloten lijfkleed op den boezem verraden mocht. Hare Jonkvrouwen en huismaagden volgden haar, torsende een zwaar gevulde male; en of dat hier of daar ook de begeerlijkheid van een enkele moest opwekken — die enkele, zoo hij zich niet schaamde, verbeet zich ten minste en zweeg, want de roep van de goede daden der Burchtvrouw liep reeds bij allen rond, en men liet haar eerbiedelijk gaan, en uitte ook geen juichtoon, die haar pijnlijk kwetsen moest. Rustig trad zij met de haren voort, langs de Hoflaan tot aan den Oosterweg, die voorbij Haerlem, van Heemskerk naar Sint-Aechtenkerke voerde, God biddende voor iedere schrede, die nog te doen viel, God dankende voor iedere schrede, die reeds gedaan was; want nooit was een vrouwe de weg langer gevallen dan hier, en laten blijken mocht zij het niet; dat had doodelijk gevaar in en kon met bloed worden betaald, haar dierbaarder dan heur eigen.

En toen ze een der kleine met struikgewas omgroeide en doorzaaide berkenboschjes bereikt had, toen werd de male haastig neergezet en snel ontsloten, en viel zij een oogenblik den man aan het hart, die er uit trad, en drong hem toen: „Voort, nu voort! mij zullen ze sparen, ook al vinden ze ons. Voort nu naar de Stede van Haerlem, daar zult ge mij inwachten, en daar zal ik u wederzien. God zij geloofd! de redding is geschied." — En waarlijk de rouwe menigte deed haar leed noch hindernis; en nog altijd gaat het land, dat eenmaal den indruk van den voetstap der getrouwe ontving, op haren bangen reddingsweg, tiendvrij.

Zoo luidt de legende der Burchtvrouwe van Haerlem: eene der schoonste van Nederland, en Kennemerland waardeere ze en blijve er trotsch op.

(Uit: *Historische landschappen* [1]).

DE STALBOEF.

(1348).

De Octoberuchtend lichtte pas
Op Breeroo's torentop,
Toen Reynout op zijn stalboef schold,
En hief, het hart van toorn vervold,
Zijn staf tot lijfstraf op.

Met kwam daar Vrouw Johanna toen
De breede trappen af:
„Och! spaar om mijnentwil den knaap:
Zoo zoet is in de jeugd de slaap,
Zoo bitter is de straf." —

Onwillig zag Heer Reynout om —
Maar gaf haar toch een kus;
„Zoo pak u weg, gij luie dief! —
En gij mijn zoet, heerschzuchtig lief!
Niet weer een inval dus." —

De knapen waren ras bijeen,
De rossen fluks getoomd;
En straks verloor de bonte trein
Zich van het ruime binnenplein
In 't half ontblaard geboomt.'.

[1]) Thans verkrijgbaar bij D. Bolle te Rotterdam.

De honden dansten aan de zeel,
De valken op den stang.
En Vrouw Johanna reed er blij
Heur ridderlijken ga ter zij;
Dus ging de tocht zijn gang.

En om den breeden jagertrein
Zwierf staag de stalboef rond.
— „O moeder in den hemel! wees
Gij mijn liefs Vrouwe hoedster steeds!"
Bad hij met stillen mond.

't Was spoedig, dat in 't Velzer bosch
De horenklank verstierf.
De woudduif was reeds lang in rust,
Die, van het luid rumoer ontrust,
Om 't Wijcker lommer zwierf.

Maar in het duin van Castricom,
Daar werd de hondentrein
Ontkoppeld; valk en havik rap
Ontdaan van strik en bellenkap,
En klonk het jagersein.

En Vrouw Johanna wierp reeds lang
Heur eedlen wildvang uit.
Wat dreef hij sierlijk in de lucht!
Op eens — wat wil dat vreemd gerucht,
Dat half gesmoord geluid? . . .

Daar staat de stalboef aan heur zij
Met ongedekte kruin.
„Mevrouwe! om Godswil hoor mijn rêen;
Daar is verraad rondom u heen:
De grauwmuts [1]) is in 't duin!"

---

[1]) De grauwe hoed was het kenteeken der Kabeljauwschen, de roode dat der Hoekschen.

— „Hoe, kind! gij raast!" — „Neen, neen, Mevrouw!
  Neem 't niet als dwaasheid op.
Ik ken 't blazoen van Bloemsteyn wel:
En daar zijn meer nog, die ik tel
  Van gindschen blinkerttop.

Ik zag de speren hier en daar
  Zich naadren aan het zuid.
O, spoed, Mevrouwe, spoed u voort!
Nog is er uitweg om de noord —
  God weet, hoe ras die sluit!" —

Daar schoot heur giervalk op heur hand,
  Maar zonder prooi of buit.
— „Mijn vogel heeft iets vreemds gezien . . . .
God loone u, knaap! Wij moeten vliên!"
  Riep zij besloten uit.

Zij stak heur zilvren horen luid:
  En 't groept er om haar heen.
— „Melief! wat wil die vreemde klank!"
Dus weet haar Reinout kleenen dank:
  Maar zij gaf haastig rêen.

— „Waar is de knaap? . . ." Men zag hem niet.
  „'t Is dwaasheid, schuchter wicht!
Wie kent den tocht, wie wist er van? . . . ."
— „Neen, Reynout! maar mijn vogel dan?
  Hij zegelt mij 't bericht." —

Zij bad en smeekte, hij gaf toe
  Maar met weerstrevig hart,
Ze reden door naar Castricom,
Maar pas het mullig duinpad om —
  Wie vlood daar aan de vert?

— „Daar gaat het lastpaard, dat ik mis!”
  Riep Bolt, de valkenier:
„Die stalboef kent de kracht van ’t ros.” —
Toen borst Heer Reynouts gramschap los,
  En niet te temmen schier.

Hij sloeg zijn ros met feller spoor;
  ’t Sprong heen met wild gekerm;
Hij lei in d’ onbesuisden draf
Zijn jachtboog aan — en schoot hem af . . . .
  Den vluchteling door d’ arm.

Hij keerde weer met trager spoed:
  „Terug, hij heeft zijn straf;
Terug, ter jacht! Die hellezoon
Ontstal den besten tijd ons schoon . . . .
  Wat moet dat hondgeblaf?”

De doggen sloegen luid en wild
  Met brak en dashond aan,
En zie — daar rent een breede stoet
Van ruiters met den grauwen hoed
  Hun tegen op de baan.

En Reynout trok vergramd het zwaard . . . .
  Zijn gâ viel hem in d’ arm:
„Voort, Reynout! voort! Dat is geen strijd:
Dat ’s u en mij ter dood gewijd!”
  Bad zij met zacht gekerm.

Heer Reynout hief de teedre vrouw
  Fluks voor zich op het ros:
„Keert, mannen! dan in Godsnaam!” — Snel
Ging ’t dorpwaart op het kort bevel,
  Den toom gevierd en los.

De Bloemesteyner zat hen na
  Met menig Kabeljauw,
De heerbaan op, den dorpsweg in,
En riep bij Castricoms begin:
  „Ha! 't vogelk' is in 't nauw!”

Maar... bom! — Hoor... bom!... daar klept de klok,
  En seint om hulp in nood....
En Reynout jaagt met zijn gezin
Het kerkhof op, de kerkdeur in —
  En kent zich buiten schoot.

— „Hier — bank en schutbalk aangebracht!
  „Hier bij — de deur verspard,
En dan den sterken toren op....
Ha! van dien grauw verweerden top
  Kan lang hun macht getart!

„Maar stil... Bij 't kruis! ik hoor daar strijd...
  Daar naakt ontzet! — Gewis!
Dat dank ik die de wapenklok
Zoo juist en wel ter snede trok.
  Laat schouwen wie het is!”

En in den toren klepte nog
  De stalboef immer voort.
Zijn rechte hing bebloed en stijf,
Beweegloos langs het zwoegend lijf —
  Zijn slinke trok de koord.

Zij stonden van het feit verstomd.
  En Reynout sprak: „bij God!
Mij rouwt mijn haastige achterdocht!
Maar, knaap! wat één ooit beetren mocht —
  Dat beetre ik aan uw lot.”

En in het oog der edelvrouw
  Daar blonk een heldre traan:
„Laat af, arm kind! 't is u een moord!"
Toen viel zijn hand ook van de koord,
  En was zijn kracht vergaan.

Hij zonk ineen. De hooge vrouw
  Sprong d' armen stalboef bij;
— „Och, loone God uw edelheid
„De tranen door uw oog geschreid
  Uit zooveel medelij."

Heer Reynout klom ten toren op,
  En zag van alle zij
De Castricommers aangespoed,
En riep met drift en stouten moed:
  „Dien wakkren dorpers bij!"

Zij stormden op 't verraadlijk rot
  Der Kabeljauwen neêr;
Zij joegen 't tot den hoogen dam
Van Heemskerk na, en Reynout kwam
  Als overwinnaar weêr.

Hij vond er Vrouw Johanna toen,
  Het oog van weenen rood.
Zij lag er over 't lijk gebukt;
Zij had zijne oogen toegedrukt —
  Hij stierf een zoeten dood!

(Uit: *Historische landschappen*).

JAN JACOB LODEWIJK TEN KATE.

(1819—1889.)

UIT DEN TWEEDEN ZANG VAN DE „SCHEPPING."

Dáár ontwaakt het Zuiderluchtje,
't Lentezuchtje,
Dat de zwachteljes ontwindt
Uwer rozen,
Onder 't koozen
Met de lokken van uw kind.
Dáár begint de Westerkoelte,
Die de zwoelte
Van uw zomerdag verfrischt,
Die nog heden
Als in Eden
't Gloeiend zweet van 't voorhoofd wischt.
Dààr ook zijn de wervelwinden
In hun broeiend nest vergaârd,
Die de waterhooze binden
Aan den angel van hun staart.
Dáár, de roodgewiekte orkanen,
Die in zandwoestijnen woên,
En verraste karavanen
Straks tot mummies dorren doen.
Dáár ook vormen
Zich de stormen
Van d' onguren winterdag,

Die de zware donders torsen,
Bergen schudden, wouden dorschen
Met onzichtbren vlegelslag,
Duinen, dorpen
In doen slorpen
Door den gretige' Oceaan;
De rivieren uit heur sluizen
Op doen bruisen,
Of in marmren boeien slaan;
En wanneer, in later jaren,
't Menschdom op een dobbrend hout
Aan de baren
Zich vertrouwt,
Gansche vloten
Nederstooten
Op de tanden van de rots!....
In hun woeden, in hun dooden
Toch geen gril eens blinden Lots,
Maar óók Englen, Hemelboden,
Dienaars van de wijsheid Gods!

Maar — daar hebt gij 't alreê!
Hoort! het onweêrt — voor 't eerst!
Nieuwe majesteit heerscht
In de Lucht, op de Zee.
Ziet, twee wolken omhoog
Staan en meten elkaar,
Als een strijdbelust paar,
Met de gramschap in 't oog!
Hoe de spanning ontstond
Die het evenwicht brak,
Wát den oorlog ontstak,
Heeft geen engel doorgrond! . . .
Daar weerflikkert een licht,
Een gevleugelde schicht;
En daar rinkelt een schok,
Of de glazene klok

Van het uitspansel splijt!
Wondre straal, die daar schiet!
Al wat is, vordert tijd,
Slechts de bliksemvonk niet.
Nog geen polsslag van duur,
Vliegt het flitsende vuur
Duizend' mijlen daarheen:
Het verscheen, het verdween,
Als een wenk, als een blik!
De Oceaan, in zijn schrik,
Scheurt zijn sluier vanéén,
En de Poort van den Dood,
's Afgronds bodem, ligt bloot!
't Bleeke daglicht ging schuil,
Door de vreeze onderschept;
En geen kolk en geen kuil,
Waar een vin zich meer rept.
Maar de Hoogte roept luid
Tot de Diepte het uit,
En van verre en nabij
Roept de Diepte: „Dat 's Hij!"

Weer een ander gerucht
Gaat op eens door de lucht.
Achter 't aschgrauwe gaas
Van de wolk die daar zwelt,
Ruischt een knettrend geraas,
Of een stroom met geweld
Over rotsklippen holt,
En brokklend gesteent' in zijn wateren rolt!
Daar dalen
De stralen,
Niet gloeiend, maar grijs,
Geen flikkerend vuur nu, maar hagelend ijs!
Hoe botsen, hoe springen
Met groeiend getal,
De korrels, die haastig elkander verdringen

In raatlenden val!
Soms glasfijn als gruizlen,
Straks, vriezende aan één, tot een kogel vergaârd,
Der bombe gelijk, die de muren doet duizlen,
Als 't moorden een kunst wordt, der menschheid onwaard!

Nu smelten ze onschaadlijk in 't woelende water —
Maar later! maar later!
Als de Onwil verdwaasd tegen de Almacht zich keert,
Dan komen de buien als Boeteprofeten,
Die 't Faro's doen weten:
„Jehovah regeert!"

Maar 't sneeuwt! ziet, het sneeuwt! Weer een andre gestalte
Van neerslag, ontstaan in den Dampkring, daalt neer.
Gepluimde kristallen! bij de eigen gehalte,
Van wáár zoo verscheiden? hoe vormt u de Heer?
Mysterie!.... Geen blik in Zijn werkplaats bespiedt u,
Éér de Eeuwige u strooit:
Gij wordt niet voor de oogen: gij zijt er! Men ziet u,
Maar eensklaps, voltooid!
In vedertjes daalt gij,
Tot starren vereend;
Als zonnetjes straalt gij,
Als edelgesteent',
Met fonklende naalden en ruiten en strepen,
Als blinkende prisma's, driehoekig geslepen,
Zoo klaar, of ge uw licht aan u-zelf hebt ontleend!

Nu smelt ge, onnaspeurlijk, in 't woelende water —
Maar later! maar later!
Dan weeft gij des winters uw maagdlijke sprei
Om akker en weî;
Dan koestert gij 't koren,
Dat slaapt in de voren,
En bakert het zaad,
In schijndoode kiemen onzichtbaar herboren,

Tot, vroeg in de lente, uw verrijzingsuur slaat!
Dan vlecht ge om 't gebergt', waar geen stervlingen wonen,
Uw sneeuwdiadeem,
Die 't glinstren beschaamt van hun nietige kronen,
Geknutselde praal van verguldsel en leem.
Dan wordt gij de voedster der jonge Rivieren,
Die, frisch, altijd jong, half een wereld doorzwieren,
En kussen de steden, gestrooid aan heur zoom,
En schommlen de maan en 't gestarnt' op heur stroom

1865.

MARK PRAGER LINDO.

[DE OUDE HEER SMITS].

(1819—1877).

EENE VREEMDE BEHOEFTE.

Ik heb iets noodig; — als ik het niet krijg, zal ik geene rust hebben, — en daar ik er niet aan komen kan zonder de hulp van anderen, haast ik me, hoe eerder hoe liever, mijne behoefte mede te deelen.

Ze is wel vreemd van aard voor een bejaarden handelaar in tabak, en daarom aarzel ik eenigszins om ze te noemen; maar — 't kan niet anders: — Ik heb groote, dringende behoefte aan — eene goede melkkoe!

„O ja! Dat wil ik wel gelooven! Dat is zoowat eene algemeene behoefte in onze maatschappij! Iedereen wenschte wel zoo'n dier te hebben, — iedereen zoekt er naar — enkelen hebben er al een gevonden; — er is ook haast geen mensch, die niet het een of ander mager kalfje aankweekt en koestert in de hoop om het eens tot eene winstgevende melkkoe te zien opgroeien!"

Vraag excuus mevrouw! Zoo bedoel ik het ditmaal in 't geheel niet.

Ik herhaal, hetgeen ik gezegd heb; ik heb behoefte (in de meest letterlijke, viervoetige beteekenis van het woord) aan eene goede melkkoe!

Wat ik er mee doen wilde?

Mevrouw, ik heb geen plan hoegenaamd om de Beurs en de geurige grachten te verlaten, om verder met mevrouw Smits een herdersleven te gaan leiden, samen eene melkerij aan te leggen en eigengemaakte boter en kaas te consumeeren. Integendeel: ik blijf, waar ik ben — mevrouw Smits zal zich wel niet van me laten scheiden; — maar de koe, als ik ze krijg! — zend ik dadelijk weg!

„Naar Engeland! Daar maakt men goede zaken mede!"

Wel neen, mevrouw! Niet met melkkoeien! Neen, men zendt daarheen vette ossen en kalveren, die (figuurlijk) voor de afzenders wel in goede melkkoeien herschapen worden; — maar de koeien laat men algemeen te huis, evenals zijne vrouw, indien men ze liefheeft. Mijne koe echter, — altijd — indien ik ze krijg, — gaat toch onmiddellijk op reis.

„Waarheen?"

Eer ik u dat vertel, moet ik u iets anders verhalen. Iets, dat volstrekt geene fictie is, en niets van eene fictie heeft, en ik verzoek u dus zeer ernstig, het als de zuivere, onvervalschte waarheid te beschouwen.

Het is nu ongeveer zes maanden geleden, dat er eene koe op stal stond bij zekeren armoedigen daglooner. — Behalve de koe bezat de man andere onwaardeerbare schatten, — namelijk:

1 vrouw
4 zonen
2 dochters

Totaal 7 schatten, — met de koe 8.

Hij was dus eigenlijk eene soort van Croesus van een daglooner. Daarbij een zeer verstandig man. Hij beminde zijne vrouw en kinderen, werkte vlijtig — en aanbad zijne koe bijna op dezelfde wijze als een oud Egyptenaar den stier Apis vereerde, — of liever — ongeveer zóó als wij beschaafde lieden steeds nog het gouden kalf aanbidden.

En zijne heele familie beminde de koe op dezelfde kalfachtige wijze. Dat wil zeggen: er bestond, voor zoover ik weet, hoegenaamd geen sentimenteele liefde tusschen de koe

en de kinderen, — zooals er bestond tusschen Saïdjah en zijn buffel; — maar de koe gaf melk, en de melk gaf boter, en de boter gaf geld, en het geld gaf brood, en al wordt men precies niet vet van roggebrood en karnemelk, — met variatie van karnemelk en roggebrood, — men dankte toch de koe als de geefster dezer lekkernijen, — en hoe zwaar ze ook woog, — werd ze letterlijk op handen gedragen door het geheele huisgezin. — De koe werd ook door de jongste takken er van (de oudste telde twaalf jaren, en werkte al mede op 't veld) — aan een touw rondgeleid, — om haar in de gelegenheid te stellen de schoonheden der natuur te bewonderen en — langs de slooten te grazen — en menigmaal zag ik de zes naakte beenen — vier van de koe en twee van den jongen — voorbij het buitenpaleis trekken, waar mevrouw Smits en ik en de kikkers in de slooten al het schoone van een Nederlandschen zomer genieten. Dan maakte ik soms wijsgeerige opmerkingen en vergelijkingen tusschen het lot van de koe en van den jongen, — waarvan het resultaat was, dat de koe het oneindig beter had, dan de jongen! Want de koe kreeg, op de eene of andere wijze, altijd genoeg te eten, en dat was niet het geval met den jongen; — en, als het regende, droeg de koe, bij wijze van regenjas, een koffiezak over de schonders, — terwijl de jongen slechts de overblijfsels van zijn buis uittrok en over zijn hoofd hing, — en daar het me niet gelukte ooit te ontdekken, dat er veel meer dan vel en beenderen onder dit buisje, of kieltje, of wat het was, schuilde, terwijl de koe heel wel in het vleesch zat, viel de vergelijking ook in dit opzicht ten gunste van de koe uit. Wijders was de koe, zooals alle koeien, die ik ooit gekend heb, een dom, koppig dier, dat stilstond, als ze dat goed vond, of, met den staart omhoog, log voortgaloppeerde, — en den jongenheer, zijns ondanks, mede tot stilstaan of voortgaloppeeren door dik en dun noodzaakte, volgens de nukken van het bij uitstek vrouwelijke dier. Daarentegen in plaats van de armen om den hals van de koe te slaan, als een jonge Javaan, sloeg de jeugdige dierentemmer haar soms vrij krachtig met zijn stok op dat gedeelte van het lijf, waar het

ruggemerg eindigt, — wat de koe overigens met de meeste onverschilligheid verdroeg, — en deze kauwde hier en herkauwde daar en leidde werkelijk een benijdenswaardig leven, zonder te behoeven eenige vrees te koesteren, dat men bezig was met verraderlijke plannen om haar in taai biefstuk of onverteerbare runderlappen te herscheppen.

Integendeel: men verlangde niets anders van haar dan melk, en melk gaf zij — en rijkelijk genoeg, — en voor zooveer ik weet, is zulks nog het geval met dat belangwekkende dier.

Maar: — en nu komt de groote zaak, — ongeveer zes maanden geleden beviel de vrouw van den man, die de vader was van den jongen, die de koe rondleidde, en van de vier andere kinderen, die iets anders deden — of wellicht ook niets, daar zij gezamenlijk, dus met hun vijven geen twintig jaren tellen, — van het zesde kind, — en hoewel het tegen den zomer liep, en ofschoon het eigenlijk eene dwaasheid van haar was, werd die vrouw ernstig ziek en zwak, in plaats van spoedig weder gezond en sterk te worden, en lag maar steeds te bed, en in stede dat zij haar kinderen oppaste, moest zij zelve opgepast worden, — anders zou zij aan de kinderen en aan de wereld ontsnapt zijn, — en wat erger was, die bespottelijke vrouw moest sterkend voedsel gebruiken; — en de man, — en dat was het bespottelijkst van alles, moest het haar verschaffen, — en zijn werk dag op dag verzuimen, om op de kleintjes te passen en om de huishouding te doen, en om de koe te melken, — die wijsgeerig door bleef grazen en melk geven, — welke echter niet tot boter werd, omdat de vrouw moeielijk, te bed liggende, zonder hand of voet te bewegen, karnen kon.

Geen wonder dus, dat de man gebruik moest maken van het stelsel, volgens hetwelk zoo velen van ons een tijdlang glorierijk leven in deze dagen van beschaving: — ik bedoel natuurlijk het stelsel van crediet.

En een eerlijke daglooner heeft crediet in zijn kring, — naar verhouding evenzoo ruim, als wij, groote lui, in den onzen. — Crediet voor 'n kleinigheid bij den slager, — dito

bij den bakker, — dito bij den kleermaker — neen — dat was voor die half naakte kinderen niet noodig; — en daar zij barvoets liepen — en nog loopen — ook evenmin bij den schoenmaker. — Of er wat voor zijn klompen te betalen was, — of is, — weet ik niet, — maar, — daar was achterstallige huishuur, — een post van belang, — en alweer — geen mogelijkheid om te werken, — en ook de onmogelijkheid om zonder brood te leven en om zonder geld aan brood te komen, — en de schulden namen op eene onrustbarende wijze toe, — en die vrouw wilde maar niet beter worden, en lag steeds doodzwak en hulpbehoevend te bed.

De man echter bedelde niet. — Onder andere gedeelten van opvoeding was dit belangrijk vak, evenals het lezen en schrijven verwaarloosd geworden, en hij klaagde ook niet. Het waren alleen zijn buren, die even dom en arm waren, als hij, die van de ellende wisten in zijn huis, — waar de koe nu het eenige gelukkige wezen was.

Daar werd hij „gemaand" om huishuur, — door menschen, die het geld even weinig missen konden, als hij, — en kreeg uitstel. En ten tweeden male werd hij gemaand om huishuur, — en kreeg uitstel, — en ten derden male werd hij gemaand om huishuur, — en kreeg geen uitstel, — en de koe werd in beslag genomen en wandelde pacifiek de deur uit, en de kleine jongen, die ze tot dusver rondgeleid had, kreeg vacantie; wat ook grootendeels het geval was met zijne ingewanden en die zijner gespeende broeders en zusters. Want er behoorde geene groote scherpzinnigheid toe, om te begrijpen, dat met de koe ook de melk de deur uitging, — en dat de razende wolf honger in plaats van de kalme koe in huis verscheen. — En de koe wandelt nu dagelijks, onverschillig als een mensch, — de deur voorbij, waar ze vroeger zoo dikwijls uit- en inging, — en draagt nog steeds bij regenweder haar paletot, en graast langs den weg en de slooten; — en levert melk, boter en geld aan anderen, en heeft haar oude vrienden glad vergeten. Ze kijkt niet eens meer om naar den ouden stal — wat ze in 't begin wel deed.

Maar dat is al drie maanden geleden, en daar men niet

eens van een mensch vergt, dat hij een heel vierendeel jaars zich zijn vroegere, thans verarmde vrienden herinnert, zou het onbillijk zijn deze bovenmenschelijke inspanning van een stom dier te eischen.

Na het vertrek van de koe werd, in weerwil van al de ellende, de koppige moeder langzamerhand — maar heel langzamerhand — beter. Thans is zij zoo goed als hersteld. De leege stal en de leege zakken van den man zijn al wat uit de ziekte overgebleven is.

Indien nu zijn zakken eenigszins gevuld waren, zou hij den stal niet meer leeg laten, — en *per contra*, als de stal niet leeg ware, zou hij zijn zakken (en uit zijn zakken de hongerige maag zijner kinderen) eenigszins kunnen vullen.

Het ontbreekt hem echter (niet aan wil) maar aan krachten, om de beide ledige plaatsen te gelijk te vullen. — Daarbij beginnen de bladeren te vallen, — en als de winter dáár is, vindt men bitter weinig meer te werken op het land, — en de schulden blijven onbetaald, en het crediet is uitgeput, en de stal blijft leeg, — — en, waarlijk, ik heb het hart niet aan al de verdere leegten te denken!

— — — Nu weet men, waarom ik eene goede melkkoe noodig heb!

Ik vraag ze niet alleen van u, mevrouw; — volstrekt niet! Maar ik wilde u een voorstel doen. In de ouderwetsche dagen, toen mevrouw Smits en ik nog jong waren, en gij zeker nog niet geboren, — legden soms enkele kleine huisgezinnen wat bij elkaar om tegen den „slachttijd" samen een vet beest te koopen.

Het lot van dat arme dier zal u bekend zijn. Het werd letterlijk stuk gehakt en onderling verdeeld. — Wilt ge me nu helpen, mevrouw, niet om het dier stuk te hakken en te verdeelen; maar om het bijeen te brengen en heel te krijgen? — Mevrouw Smits b.v. heeft al een paar ribben beloofd; — iemand anders teekent voor de „haas" — als er slechts enkele welwillende menschen zijn, die ieder het geld zenden voor een pond of wat vleesch, — dan is de koe spoedig bij elkaar! — En dan is er nog meer gedaan: de arme man,

met zijn zeven schatten, krijgt den achtsten terug; — de stal staat niet meer leeg; de zak blijft niet ongevuld, — de kleine jongen krijgt weer nuttige bezigheid, — en acht menschen — (behalve de ééne koe!) zijn voor honger en ellende dezen winter, — en zoo de Hemel wil, — ook later bewaard!

Mevrouw, — ik zeg geen woord meer! Ik verzoek u alleen beleefdelijk het stukje koevleesch, dat ik van u vraag, mij spoedig te willen overmaken, op de voor u meest gemakkelijke wijze; ik zal u ook in dit blad of elders, met de meeste dankbaarheid de goede ontvangst melden.

DE STAART VAN DE KOE.

„Ik ben er zoo verschrikkelijk uit!" zeide hij, — namelijk de man, die de echtgenoot is van de vrouw en vader van de zes kinderen, — en nu weer de gelukkige eigenaar van DE koe, waarmede de milde lezers van hetgeen ik omtrent die belangwekkende familie verteld heb, hem zoo edelmoedig verrijkt hebben.

„Ik ben er zoo verschrikkelijk uit!" zeide hij, toen ik hem verraste met de goede tijding, dat er geld was om eene koe te koopen, — en meer zeide hij niet. Ik weet niet, wat hij er bij gevoelde; want er waren twee redenen, welke me beletten op zijn gelaatstrekken zijn gemoedsaandoening te lezen. Ten eerste: hij was op het veld bezig geweest met aardappels te rooien, toen ik hem van zijn werk liet roepen, en de kamer, welke hij bewoonde, was vrij duister, terwijl eene dikke laag van de klei, waaruit wij allen gemaakt zijn, zijn gezicht bedekte; — en ten tweede: ik zag uit de zenuwachtige wijze, waarop hij zijne pet samenfrommelde in de vereelte vingers, dat hij aangedaan was, — en ik heb een soort van schroom voor een man, die sterk aangedaan is, een schroom, die mij belet hem in de oogen te kijken.

Zijne vrouw echter zeide geen enkel woord; — maar wendde zich af en boog zich over de wieg, waarin een klein,

tenger kindje met een kolossale „dot" in den mond onverschillig lag te soezen.

't Was me, alsof de dwaze moeder het kindje zelf dankte, omdat het haar eerst zooveel ellende had doen uitstaan, — dat nu zoo heerlijk vergoed was. — Zoo zijn die moeders!

Er was nog een kindje bij, van een jaar of drie, dat haar aan den boezelaar trok en ons (mevrouw Smits was er ook bij) met wijd opengespalkte oogen aangaapte. Ik weet niet, of het een jongen of een meisje was; — het kostuum, waarin het was uitgedost, gaf gelegenheid tot de meest uiteenloopende conjecturen op dat gewichtige punt.

„Ik ben er zoo verschrikkelijk uit!" zeide hij weder.... En dat is ook het geval. Want er is niet slechts geld genoeg ingekomen om de koe te betalen, maar ook om, volgens de wenschen van verschillende milde gevers, voor wat wintervoer te zorgen, en voor wat warme kleeding voor de kinderen. Vergun me thans u te vertellen, hoe dat alles in zijn werk is gegaan: het zal u genoegen doen te weten, hoe uwe giften besteed zijn, — en ik ben u verantwoording schuldig voor de milde gaven. Ik moet echter beginnen met de gulle bekentenis, dat het me onmogelijk geweest is om in alle opzichten stipt aan uwe wenschen te voldoen.

Toen ik namelijk nakeek, hoe een ieder zijne gave wilde besteed hebben, kwam ik in eene zee van bezwaren: — ik nam de verschillende stukjes koe, die me toegezonden waren en legde ze in elkaar, als eene kinderlegkaart, en kreeg de volgende dwaze resultaten: een paar horens en één oog — alsmede twee tongen, verscheidene ponden biefstuk, — drie staarten, twee ribben, zoowat een half dozijn pooten en zeer vele „brokken" en „brokskes", — benevens een groot aantal „bijdragen", die geen bepaald dierlijken vorm hadden, maar die uit muntbiljetten, banknoten, coupons, postzegels en baar geld bestonden.

Nu vraag ik u, in gemoede, hoe het mogelijk was, zonder eenige verschikking en bereddering met deze heterogene stukjes eene fatsoenlijke koe in elkaar te krijgen? — Een éénoogig monster met twee tongen, drie staarten, slechts

twee ribben en zes pooten! — Zelfs de geheele fabelkunde schoot te kort, toen ik daarnaar rondkeek, en ik begreep, dat ik niet beter slagen zou op de beestenmarkt.

Daarbij vertrouwde ik me zelve niet recht op dat congres van twee- en viervoetige dieren. Ik verbeeldde me namelijk, dat het mij daar gaan zou ongeveer als een particulier, die op de beurs eene partij tabak zou willen koopen, — dat is, dat het voordeel geheel en al aan de zijde van den verkooper zou zijn, wat in dit geval (met de tabak is het anders!) mij niet wenschelijk voorkwam.

Na rijp overleg sprak ik dus tot den aanstaanden eigenaar van het aan te koopen monster en zeide: „Ga zelf er op uit, zoek eene koe, en als ge er eene gevonden hebt, kom bij me, — dan zullen we zien!" (Waarom ik dat: „dan zullen we zien", er bij voegde, weet ik niet; want er was geld genoeg en in overvloed voorhanden).

Wijders drukte ik hem op het hart, om een goed beest te koopen — en vooral op de omstandigheid te letten, dat elke gulden, dien hij van den koopprijs kon afdingen, strekken zou om voor wintervoer te zorgen. Ik twijfel er aan of Demosthenes zelf, of de knapste redenaar in de Tweede Kamer ooit zooveel indruk op zijn toehoorders heeft gemaakt, als ik het deed met deze korte redevoering.

„Ik ben er zoo verschrikkelijk uit!" steunde hij weder.

Zijne vrouw echter zeide niets, — maar weende, — met zulke vreugde-stralende oogen, — dat ik me dadelijk omkeerde en wegging, — omdat — het mij, als beursman, natuurlijk niet betaamde mij langer met zulke nietigheden als koeien en arbeidersvolk op te houden.

Nauwelijks echter hadden mevrouw Smits en ik ons zomerpaleis bereikt en omgeven door onze talrijke hofhouding, plaats genomen aan de middagtafel, waar ik pas met drie borden vol schildpadsoep en een half dozijn *croquettes* begonnen was, toen de dienstdoende kamerheer binnentrad en ons, op een gebarsten bord, zes peren voorzette.

Ik was op het punt van den ongelukkige door mijn Franschen kok op de plaats van mijn kasteel te laten ont-

hoofden, wegens deze reusachtige overtreding van alle regels der gastronomie en der welvoegelijkheid, toen hij zijn leven redde, door te melden, dat die peren een dankoffer waren van den man en de vrouw, die wij pas bezocht hadden; — ze waren door hun zoontje gebracht.

Ik liet den jongen een paar millioen tot fooi uitkeeren door mijn schatmeester, — en verklaar plechtig, dat ik nooit een geuriger peer geproefd heb dan die, welke me op dat gebarsten bord voorgezet werden. Ik wenschte maar, dat ieder der milde gevers voor de koe daarvan had kunnen medeproeven; ze geleken volstrekt niet op gewone peren!...

Er waren weder eenige dagen verloopen. — Men vergunne mij, hetgeen toen geschiedde in den klassieken stijl van een historischen roman in drie deelen te beschrijven.

De zon had het toppunt van den onbewolkten hemel bereikt en maakte zich gereed westwaarts te dalen — anders gezegd, de groote klok van den grooten toren van het paleis, bewoond door den grijzen Smits en deszelfs teedere echtgenoote, had reeds het middaguur verkondigd, toen de eerbiedwaardige grijsaard zich bukte over het parapet van de versterkingswerken, welke de lusthoven van zijn kasteel omsluiten, en in de verte op den straatweg eene dwarrelende stofwolk ontwaarde.

„Geliefde mijns harten," sprak hij tot zijne echtgenoote. „Ginds uit de verte trekt een stoet op ons kasteel aan. Zal ik den wachter de brug laten ophalen?"

„'t Zal, lacie, niets wezen dan de natte wasch," hernam de edele burchtvrouw. En zij wendde zich tot een der kleinkinderen, die den dienst van page bij zijn grootvader vervulde en sprak hem minzaam aan.

„Zie, mijn kind," sprak zij, of ik niet gelijk heb. Trouwens uw jeugdige oogen zijn sterker dan de mijne. Nadert daar niet de getrouwe Piet met de waschkar?"

Te vergeefs vermoeide zich de vurige knaap, zich op de toppen der teenen verheffende, om over het parapet heen te kijken. Daar wendde hij zich van de glimlachende grootouders af, besteeg den ongeduldig brieschenden stok zijns

grootvaders en ijlde in vollen ren de poort van het kasteel uit, om den naderenden stoet te recognosceeren.

Als een pijl uit een boog snelde hij weg en met dezelfde verbazende snelheid keerde hij terug, sprong van het schuimbekkende ros en de gepluimde baret van het hoofd nemende, zeide hij, naar adem hijgende:

„'t Is de koe!"

Het eerbiedwaardige grijze hoofd des gezins bood thans, met eene ridderlijke buiging, de hand aan zijne dame, wier slip gedragen werd door drie bloeiende kleindochters, en gevolgd door eene talrijke schaar dienaren, gingen zij de vreemdelingen te gemoet.

Aan 't hoofd van den naderenden stoet, geleid door den nieuwen eigenaar, was de koe, een schoon dier, met echte Juno's oogen en iets onbeschrijfelijk waardigs in al hare bewegingen. Achter de koe volgde de vrouw van den geleider, met den blinkenden melkemmer, het symbool van haar beroep, — en aan hare zijde, met loomen tred, als onwillig om van het schoone dier te scheiden, was hij, die de koe als kalf gekend had en nu, om den wille van de vuige winst, haar verkoopen wilde!

„Ziet, edele heer en genadige vrouwe," sprak de geleider, „ziet hier DE koe!"

„Een edel dier, voorwaar!" zei minzaam de grijze Smits, zich houdende, alsof hij een baal tabak voor zich had en met verstand er van spreken kon.

„Iets over de zes jaar," zei de man, die nog haar eigenaar was, „en heeft pas haar vierde kalf gehad."

Met de hem eigenaardige hoffelijkheid boog de oude heer Smits zwijgend voor de jeugdige moeder van zulk een talrijk kroost en keek weder den spreker vragend aan.

„Ze geeft haar heelen uier af," hervatte de man.

„Hm! zoo!" knikte veelbeteekenend de oude heer, alsof hij er iets van begreep. „Dat is heel mild van haar. Wat doet dezelve nog meer?"

„Met uw verlof, edele heer en mevrouw, ze geeft dertien kan melk daags."

„Hm! Dertien?” herhaalde de oude heer, — en hij keek rond in den kring om te zien, welken indruk deze tijding op zijn vasallen maakte.

Een deskundige uit de buurt was er bij verzocht.

„Ja, dertien minstens,” zeide hij, en hij bekeek de koe van voren en van achteren en dan van ter zijde, en nu eens van kortbij en dan op eenigen afstand, en liep nu eens op haar toe en kneep haar in den rug, en dan weder onder den hals, — en concentreerde zijne aandacht dan weder geheel op haar horens, — tot hij de heele koe, om zoo te zeggen, van buiten kende.

„Ik heb haar al drie dagen gemolken op de proef, edele heer,” sprak de vrouw met den emmer. „Nooit minder dan dertien kan daags!”

„'t Is een goed beest, dat in tweemaal twaalf uur twaalf kan geeft,” sprak de deskundige. „'t Is een best beest, dat meer doet.”

„Dan tot de zaak,” sprak de oude heer, die uit de verte de geurige koffielucht rook. „De prijs?”

„Ze kost veel geld, edele heer,” sprak de man van de vrouw. „Ik kan haar geen cent minder krijgen, dan honderd vier en veertig gulden!”

Er heerschte eene plechtige stilte op dit oogenblik op het kasteelplein.

De grijze Smits wenkte den koekundige, wendde zich van het gezelschap af en, gevolgd door zijn vasal, zag men hem in ernstig gesprek met dezen gewikkeld eenige malen langzaam heen en weer het plein op en neder wandelen, gevolgd op korten afstand door den page, die zijn slagzwaard en helm droeg.

Hetgeen er in dit gesprek voorviel, zullen wij niet vermelden, maar toen het geëindigd was, keerde hij zich met indrukwekkenden ernst tot de in gespannen verwachting zwijgende groep en sprak, terwijl hij zich oprichtte, de linkerhand in de zijde zette en de rechter plechtig ophief:

„Ik koop de koe!”

De indruk, door deze weinige woorden teweeggebracht,

was onbeschrijfelijk. Te midden van het gejoel en de gelukwenschen aan den nieuwen eigenaar toegebracht, trokken zich de kasteelbewoners in het trotsche gebouw terug, — op eerbiedigen afstand gevolgd door den verkooper, aan wien in klinkende munt 144 beeltenissen in zilver van den regeerenden vorst werden uitgereikt, in het bijzijn van den koekundige en van den nieuwen eigenaar. Het was een plechtig oogenblik — en het werd nog plechtiger, toen de vrouw de koe voor een oogenblik toevertrouwde aan een der lijfeigenen van den heer van het kasteel, in de kamer trad, — spreken wilde, — maar, het hoofd in haar voorschoot bergende, hevig begon te snikken....

Een half uur later had de kasteleinesse en haar kleinkinderen de warme melk geproefd en de eerste emmervol van de vrouw afgekocht, om er 's avonds een grootsch chocoladegastmaal mede aan te richten; — een uur later ging de vroeger vermelde jongen, die de vorige koe had rondgeleid, triomfantelijk met de nieuwe het kasteel voorbij. Hij wuifde met de baret, en riep uit, met schending aller taalregels: „Daar is HIJ!"

Een dorpsschoolmeester, die voorbijging, viel in zwijm!...

— — Ik kan er wezenlijk geen gekheid meer over maken! Er is ook niets geks in! — Door de edelmoedigheid van zoo vele vrienden van den ouden heer Smits is een geheel huisgezin gered. Dat is met drie woorden de afloop der zaak! En wat nog meer is, — het is een huisgezin, dat dit geluk in alle opzichten verdient.

(Uit: *Beden om hulp*).

JOSEPHUS ALBERTUS ALBERDINGK THIJM.

(1820—1889).

VONDEL OP ZIJN OUDEN DAG TE KEULEN.

„He, wat een mooie brief leît daar op tafel,” riep De Wolff [1]) uit. „Hij lijkt wel in ’t Hoogduitsch geschreven.”

„Die brief,” zeide Agnes, „komt van nicht Wichems en van haren verloofde, den heer Van Imstenraedt; wij worden, gij, ik, Ida, de kinderen en al wat wij van neven en nichten meê kunnen krijgen, op de bruiloft genoodigd....”

— „Naar Keulen?” riep De Wolff, „heel naar Keulen? — Voor mij zoû dat niets zijn: maar met zoo’n heelen treyuin! Vooreerst, Pieter en ik kunnen tegelijk niet weg, en dan met vrouwen reizen.... ’t is heel goed.... ’t is heel pleizierig... men heeft gelegenheid zijn hoflijke dienstvaardigheid te luchten; maar de buidel vaart er niet altijd wél bij....”

— „Dat meen je niet!” zeide Agnes lichtelijk blozend. „Maar kom aan, ik zal je ’er eens over heen helpen. In den deftigen dikken brief, met al dat lak, en al die schulpen [2]), zat een andere van Fijtje aan mij, en daarin zegt ze, dat als Oom Joost, dien ze, zoo vlug en vroolijk als dichterlijk *begeistert*, ten vorigen jare, bij ons ontmoet had, te bewegen zou wezen zijn lieve geboortestad nog eens op te zoeken,

---

[1]) Hans de Wolff, Vondels neef, gehuwd met Agnes Block.

[2]) De schelpen namelijk in het familiewapen der Imstenraedts.

dat hij een der meest welkome gasten van de bruiloft zou zijn. De Jonker van Imstenraedt heeft zelfs, met een heel grove pen, aan den voet van den brief dit verzoek bekrachtigd...."

— „En hoe denkt Oom Joost daarover?" vroeg De Wolff steeds glimlachend.

Vondel had weer een oogenblik van afgetrokkenheid. Het gezelschap wachtte zijn antwoord.

Toch had de dichter de vraag wel gehoord. Langzaam zag hij op, keek De Wolff aan en zeide: „En als de Engelschen intusschen geslagen worden!" Men was namelijk in den tweeden Engelschen oorlog gewikkeld; Jan de Witt had besloten een bloedige wraak te nemen over het mingunstige jaar 1665: en 's lands vloot lag in Tessel.

„Als de oorlog weer uitbarst, Oome Joost," zeide juffrouw De Vries, „is het juist goed, dat we veilig in Keulen zitten."

— „Moet ik dan hier in Amsterdam de zeetrompet niet steken!" riep Vondel.... „Maar het kan nog wel wat aanhouden," vervolgde hij; zijn gezicht verhelderde. „Welnu dan, als ik zoo wél blijf.... de Mei is in vollen bloei, dan zou ik, op mijn ouwen dag, voor dat pretjen nog wel te vinden zijn.... als ik ten minste eenige dagen verlof van de Beleenbank kan krijgen."

— „Dan ga ik zoo lang aan den lessenaar van Oome Joost zitten," zeide Jacob Linnich, die nog niet gesproken had.

„Het is een heel aardig plannetje," sprak De Wolff, „en wel verre dat ik mijn vrouwtje van daag iets zou willen weigeren, moet ik u zeggen, dat ik er al op uit ben geweest naar reisgelegenheden te informeeren. Gijliê had mij al een uur vroeger teruggezien, was ik Gerbrant niet tegengekomen, die onder het eerste wijnschenken gehoord had, wat er hier bestoken werd. Ik heb er niet tegen."

— „O man, je bent lief!" zeide Agnes, stond op en omhelsde hem. „En weet je wat zoo mooi uitkomt: Jan Blesen hier is óok gevraagd; die kent Keulen zoo goed als wij Amsterdam, en zal ons van veel dienst wezen. Niet waar, Jan?"

— „Met al mijn hart, Juffrouw!” antwoordde de jonkman.

„En wie gaan er dan nog meér meê?” zeî De Wolff.

„Ik zal mij verschoonen,” zeide de stille Ida, Agnes' zuster.

„Pieter zou eèn ijslijken trek hebben, vader!” zeide Agnes, de zaak van den voorzoon bepleitende, „'t zou voor hem en Clemensken dan toch ook nog al aardig zijn.”

De Wolff schudd'e bedenkelijk het hoofd. „Wij zullen zien!” zeide hij: „Maar verder?”

„Ja, neef,” zeide Trijntje Linnichs-de Vries, „als manlief mij permissie wou geven; of zelfs als hij mee zou willen gaan...”

— „Ik moet in de Beleenbank wezen!” antwoordde Jacob Linnich, zeer voldaan over zijn eigen scherts: „maar wil jij gaan, — je bent onder goed geleide.”

— „En dan,” zei Agnes, een blik verbergend, die voor Johan Blesen bestemd was, „Fijtje spreekt mij ook van Maaike [1]), ons lief nichtje.... Zou je pleizier hebben, kind?”

— „Als Grootvader en Moe-Anne er niet tegen hebben,” antwoordde Maaike, met een groote kleur, „zou ik dolgraag die moffrikaansche zaakjes eens van nabij gaan bezien.”

— „Hoe denkt Grootvader er over?” vroeg De Wolff.

Vondel antwoordde niets, maar in zijn toestemmenden glimlach schitterde 't genoegen uit, dat hij zou smaken, als hij zijn teergeliefd kleinkind op de plek kon brengen, waar zijne oudste herinneringen lagen.

Het was wel de plaats, maar niet het oogenblik om drie voet hoog te springen van vreugde: anders had men gezien, wat er omging in het hart van Johan Blesen. Dat juffrouw Linnichs meeging was de schaduwzij; maar in vredes naam! De ster, die Maria van den Vondel heette, schitterde zoo helder, dat daar alle nevel voor wegtrok.

„Dus, afgesproken!” riep Agnes. „Wel, vadertje! wat een pleizier zullen wij hebben!” zei ze tot Vondel. „We zijn hier nu allen menschen van ondervinding en bereisde

---

[1]) Maria v. d. Vondel, 's dichters kleindochter.

jongelui bij elkaar, zouden we nu meteen niet eens verder overleggen?"

— „Ja," zei De Wolff, „en dit is het juist, waar ik mee bezig ben geweest, sedert de onbescheiden mededeeling van Gerbrant. Ik heb reisgelegenheden, logementen, uren, alles opgenomen."

„We gaan vooreerst met de jaagschuit op Uytert. We huren de roef af. We gebruiken van te voren thuis het middagmaal, en vertrekken met de schuit van éenen. Dan gaan we te Uytert in *'t Witte Paert* op 't Vreêburg...."

— „Dat schut ik!" riep Pieter Blesen. „Oom Wijckerslooth zou het hoogst kwalijk nemen, als Vader Vondel in een logement ging...."

— „Ja zeker," zeide zijne vrouw, „ze zijn ruim behuisd, en kunnen u allen gemakkelijk herbergen...."

— „'t Is al te vriendelijk," zeide Agnes. „Voor Vader intusschen kunnen we 't aannemen...."

— „Voor Vader, voor u-beiden, en dan voor Maaike, die kan best bij de meisjes geborgen worden...."

— „Ja, nicht Trijntje," zeide De Wolff tot juffrouw Linnichs, „dan moet gij maar, met mijn zoon Pieter en Clemensken en Jan Blesen, naar het *Witte Paert*...."

— „Hoezee! ik ga meê," riep Pieter, die nog geen stellige toezegging had....

— „Ja vader is door de ben gevallen," zeide Agnes. „Maar nu verder?"

— „Verder, — het is een uur of 9 eer wij aankomen. Dan is het rustig. Des volgenden daags vinden we een makkelijken wagen, die ons in 6 kleine uurtjes tot Rhenen brengt. Ik zal dien wagen vooruit bestellen. Onder weg krijgen we versche paarden, en te Rhenen, in den *Conink van Boheme* is onze groote pleisterplaats. En als we denzelfden dag nog door willen gaan naar Arnhem.... maar dat zou wel wat vermoeiend zijn...."

— „Neen," zeide de Heer Blesen, „dan moet ge liever daar wat stil blijven, en den Greberberg bezoeken...."

— „O ja, daar is de Tafel van den Koning van Boheme,"

zeide Johan Blesen.... „o dat is zoo mooi, Maaike: daar ziet men wel 14 steden en 30 of 40 dorpen in de rondte...."

— „Als we dan maar helder weer hebben," zeide 't meisje

In uw lieve oogen en in mijn hart zal 't altijd helder genoeg zijn, dacht de jonkman.

„En te Arnhem," hervatte de Heer De Wolff, „logeeren we in de *Paeu.* Ik zal morgen direkt schrijven om een kaag af te huren, die, gemakkelijk ingericht, ons, nu eens zeilend, dan, bij windstilte door paarden getrokken, in niet veel meer dan 4 dagen Rijnopwaarts naar Keulen brengt."

— „Dan zul je wat zien, Maaike," jubelde Johan Blesen: „Emmerik, Wezel, Duisburg, Elberfeld, Solingen, Duyts...'

— „Één pleisterplaatsje zou ik vooral wel willen aanbevelen," zeide Agnes. „In Emmerik, ons oud stadje, moesten we een uur of wat stil blijven...."

Vondel was onder al die overleggingen stil gebleven. Het vooruitzicht zijn „trekkenden geboortestroom" weder eens te bevaren en zich de 79-jarige kruin te mogen ontblooten, als Keulen met haar 160 torenspitsen in het verschiet voor hem op zou doemen, had hem diep getroffen, en hij had een recht gelukkigen dag te meer in zijn leven gehad.

Ziet ge, 14 dagen later, daar wel die 8 personen door de antieke, ietwat donkere en tamelijk vuile straten van Keulen laveeren? Een weinig vriendelijk „Nachforscher in Historischen Dingen", hun tijdgenoot, zegt van „Cöln", dat het „ohnstreitig eine der gröszten Städte in Deutschland" is, maar tevens de ongezelligste van Europa: „Denn man höret daselbst nichts anders als Gloken läuten, sieht auch fast niemand anders als Pfaffen, Mönche und Studenten," en voor zoo ver de menigte kerken de ingezetenen eener stad tot Heiligen maken kunnen, doet Keulen er een heel bod naar, „immassen man daselbst so viele Kirchen und Kapellen zählt, als Tage im Jahre sind." Onze wandelaars laten zich

daar echter niet door afschrikken. Zij stappen langzaam voort, als lieden, die den tijd hebben; zij bekijken de gevels van boven tot beneden, als lieden, die hier zelden komen; zij loopen dicht bij elkaâr, als lieden die zich hier niet tehuis gevoelen. De oude man, met den nog vasten maatgang van wandelstok en beenenpaar, is de groote Agrippijner, Vader Vondel zelf; naast hem gaat zijn dierbaar kleinkind, het ranke, blonde meisje, dat, zonder het te bemerken, zeer de aandacht trekt; ter anderer zijde wandelt het flinke echtpaar Hans de Wolff en Agnes Block; de stokkerige en lastige juffrouw Linnichs heeft zich Johan Blesen geannexeerd, en Pieter de Wolff en zijn vrouwtje springen over de Keulsche plassen met nog grooter vlugheid dan noodig is.

De Hollandsche karavaan is door de familie van de bruid zeer vriendelijk ontvangen. Men heeft het noodige logies voor eenigen hunner besteld in het „Gasthof De Vogel Struys." Een broeder van Sophia Catharina van Wichem (zoo heette de bruid) had zich als hun geleider aangeboden; maar Johan Blesen meende, dat hij in zijne geboortestad genoeg tehuis was, om dezen dienst vriendelijkst *ablehnen zu können*. Thans komt men uit den Dom; men praat over de schoonheid van kerk en torens, en berekent, wanneer zij volbouwd zullen kunnen zijn. Wellicht kwam het jaartal 1875 over hunne lippen. Men doet aan Vondel en aan zijn jongen medeburger vragen omtrent den Keulschen Senaat, een lichaam, dat monsteren kan met de XXXVI Raden van het eenige Amsterdam. Men verneemt, dat de Keurvorst-Aartsbisschop in Bonn woont, en dat hij, naar een oud privilegie, nooit langer dan 3 dagen in de stad Keulen verblijven mag. Ook Vondel schijnt die autonomie van den fieren Gemeenteraad niet te mishagen. Ieder oogenblik staat men voor eene òf prachtige òf somber grootsche, ja zelfs vaak voor een met tinnen versterkte woning. Doorgaans beantwoordt een adellijke naam aan dat aristokratisch karakter; niet zelden die van een der Domheeren, die allen van adellijk bloed moesten zijn.

In dit oogenblik bevindt men zich in het St. Matthæus-

of eigenlijk Mathiasstraatje, nadat men een blik in Filzgraben en Mühlenbach geslagen heeft. De stap van Vondel versnelt zich, in evenredigheid van het kloppen van zijn hart. Hij vat zijn kleindochter bij de hand, en slaat, door zijne oude herinneringen geleid, waar men de St.-Jorisstraat rechts, de groote Wischgasse links heeft, de laatste met opgewektheid in. Het hoekhuis is het oude klooster der Cisterciëncers, eene afdeeling der Abdij van Heisterbach, waar de beroemde Cæsarius de stof tot de *Beatrijs* leverde aan een der grootste Nederlandsche dichters der XIII[de] eeuw.

Maar vlak naast de kloostergebouwen staat een huis, waar iets nog belangrijkers met een nog grooter Nederlandsch dichter gebeurde. Het huis van middelmatigen omvang heeft in zijn overhangenden gevel een steen gemetseld, waarop een vioolbloem gebeiteld is, met het opschrift

ZVR FYOLEN.

Vóor dit huis houdt het gezelschap stil. De meesten zien het aan met een zekere nieuwsgierigheid; maar Vondel is getroffen. In dat huis kwam hij, voor bijna 80 jaar geleden, ter wereld.

Het heeft, sedert, opgehouden een winkel te zijn. Het is nu bewoond door een rechtsgeleerde en pleitbezorger, den Heer en Mr. Fransoys Provoost, die niet Franz met *z* heet, omdat hij geen Hoogduitscher van oorsprong is, maar, even als Vondel, een Antwerpenaar: hij is de 43-jarige kleinzoon van Vondels oudere (halve) zuster Suzanna, en heeft weinig gemeenschap met de naar Amsterdam uitgeweken familie onderhouden.

Om eens te zien, hoe zijne Keulsche neven en nichten over hem denken, heeft de dichter met de Amsterdamsche afgesproken, dat hij zich niet terstond bekend zou maken.

Toen men den stoepzerk van Advokaat Provoost betreden wilde, zag men dat het huis te huur en de deur op een kier stond.

„Maaike," zeide Vondel tot zijn kleinkind, „meld gij u

eens aan, en zeg dat er vreemdelingen zijn, die wel gaarne het huis eens zien zouden."

De vrienden bleven op eenigen afstand wachten, welk onthaal het kind genieten zou.

Toen zij de deur openstiet, kwam, in hetzelfde oogenblik, haar een 16-jarig meisje tegen, haar in soort van schoonheid geheel ongelijk. Zij immers was zeer blond; dit Fräulein, dat de dochter van den huize scheen, was zeer zwart. Zij voegde bij hare donkerbruine, fluweelzachte oogen en glimmende haren, die in lange tressen op den rug afhingen, den vriendelijksten glimlach; en als zij ging spreken en hare roode koontjes, zich rondend, aan het mondje gehoorzaamden, dat twee rijen witte tandjes zichtbaar liet, was haar lieve stem in volkomen harmonie met dit uiterlijk.

Vader Vondel had niet zoo ras bedacht, dat Maaike geen Keulsch Duitsch wist te spreken; maar het kind had er weinig verlet om; want, toen zij in zuiver Amsterdamsch de vraag deed, waarmee men haar belast had, antwoordde het juffertje Provoost, terstond gewonnen door Maaikes verschijning: „Toetoe, seekes kuundegai de kaomers bezien...." met andere woorden: zij sprak het gekleurdste Vlaamsch, dat men maar wenschen kon.

„Ge zait doch niet alleën, schoon kient?" vervolgde zij.

„Neen, antwoordde Maaike blozend, mijne vrienden zijn ginds!"

— „Laot ze dan maor komen!" zeide 't meisjen, dat we verder maar Hollandsch zullen laten spreken: „ik zal ik zelf met uliê rondgaan."

En Vader Vondel en mijnheer en juffrouw de Wolff, de oudere en de jongere, en Jan Blesen en juffrouw Linnichs en Maaike, alles ging binnen. Met uitzondering van een paar kamers, waar het gezin op dit oogenblik bijeen was, liet de jonge juffer Provoost hun alles zien.

Op eene donkere achterkamer gekomen, zag men in een hoek een niet zeer groot, donkerhouten, ledikant staan.

Toen Vondel den drempel van deze kamer betrad, scheen er iets bijzonders bij hem om te gaan.

„Zet u wat neder, oude Heer!" zeide Fräulein Provoost vriendelijk. „Gij zult wel moê zijn," en zij schoof een vierkanten armstoel nabij.

„Ik ben niet moê!" antwoordde Vondel; maar nam toch plaats. „Vertel mij eens, meisje," vervolgde hij zacht, en nam hare beide handen: „hoe heet gij?"

— „Saerken Provoost, Mijnheer!" was het vrijmoedig antwoord.

„Saerken! — Ik had dat aan uw oogen moeten zien." De dichter rees op, boog het hoofd aan het oor van Agnes de Wolff en zeide: „Sprekend mijne moeder." Toen, zich op nieuw tot het meisje wendende, vroeg hij. „En wat doet daar dat ledikant? — Het schijnt ongebruikt."

„Dat is een familiestuk," antwoordde Saerken, en terwijl de vriendelijke uitdrukking op haar gelaat plaats maakte voor eene ernstige, voegde zij er bij: „daar is een groot man in geboren.... Het doet Vader wel verdriet, dat hij tot het Pausdom is overgegaan; maar hij is anders een groot en vroom man; een dichter, zoo als wij er hier in Duitschland geenen hebben; zelfs Martin Opitz geleek hem niet; hij is Vaders oudoom; hij heet VONDEL, zoo als onze oude grootmoeder, die nu al lang dood is...."

Vondel werd sterk aangedaan: hij ontblootte zich het hoofd, trad naar het bed, en knielde er bij neder. In stilte bad hij, dat God de ziel mocht hebben van de dierbare vrouw, die, voor nu bijna 80 jaar geleden, hem dáar het leven geschonken had.

Vragend zag Saerken het gezelschap aan. Vondel rees op, trad zachtkens op haar toe, zag haar nogmaals in de oogen, en zeide: „Die dichter, kind, van wien het jammer is, dat hij het Pausdom aanhangt, maar die er niets tegen doen kan, — dat oude familielid, wiens geboorte-legersteê gij zoo eerbiedig bewaart, — ziet gij voor u: ik ben het zelf," en hij nam haar lief gezicht tusschen zijne magere handen, en drukte haar een innigen kus op het voorhoofd.

Op hetzelfde oogenblik trad door de openstaande deur de Rechtslicentiaat Fransoys Provoost de kamer binnen. „Wat

hoor ik daar!" riep hij, „geschiedt mij de eer, dat mijn beroemde Oom mijn huis bezoekt? God zegene u die gedachte!" en hij nam met zijne beide handen Vondels rechte. „Maar nu zult gij ook nergens in waardschap gaan dan hier.... Gij zult slapen in de legersteê uwer moeder.... Saerken! zorg dat het bedde gemaakt wordt.... Wij zullen de eer hebben onzen grooten Oom te herbergen."

Vondel zweeg, zeer aangedaan. „Daar kunt ge niet tegen hebben, Oom," zeide Agnes: „dat is wel aardig, na zulk een lang leven weer eens in hetzelfde ledikant te liggen."

Intusschen had Maaike een fluisterend praatje met haar nichtje Saerken begonnen.

„Weet je wat het is," zeide hij: „we laten grootvader nooit geheel alleen 's nachts. Er zou hem soms iets kunnen overkomen."

— „O dat is niets," zeide Saerken, „we zullen in het kamertje hiernaast een bedje voor ons-tweeën spreiden. Je wilt immers wel bij me slapen?"

— „Van harte gaarne," zeide het blondje. „Grootvader," vervolgde zij, „als onze Heer Neef het goedvindt, zullen uw kleindochters (want ja, Saerken is immers ook haast een kleindochter van u) in het kamertje hiernaast slapen, met open deur: dat is gezelliger."

— „Goed, kinderen," zeide Vondel, en een gevoel van geluk spreidde zich op het denkend wezen van den grijsaard.

Terwijl de Heer Provoost het gezelschap, dat bij de Van Wichems gewacht werd, uitgeleide deed, vroeg Vondel aan zijn neef, of hij van plan was te verhuizen, omdat het huis te huur stond.

„Ik denk er over," antwoordde de Heer Provoost. „Ik heb nog een ander huis, dicht bij de Rechtbank. De Heer Von Imstenrath, die eerstdaags zijne bruiloft viert met eene Hollandsche Juffer van Wichem, scheen de *Fyool* van mij te willen huren. Ik heb mij gehouden, alsof ik dit niet wist, en het huis te huur gezet, om er hem te meer belust op te maken, en een hooger huur te kunnen bedingen." De Heer Provoost grimlachte hoorbaar, terwijl hij dit bewijs leverde

van zijn goed overleg; maar Vondel was geen man, die zulke slimheden waardeeren kon.

Twee dagen daarna had de plechtigheid plaats, die tot aanleiding of voorwendsel van het uitstapje der vrienden gestrekt had. Tot het belangrijkste, wat daarbij voorviel, behoorde, dat, naar Duitsch gebruik, een familielid der Bruid den Bruidegom en een van den Bruidegom de Bruid naar het altaar zoude geleiden, maar dat, bij gebreke van verwanten, die stemden in het huwelijk van den Edelen Heer Van Imstenraedt met eene burgerjuffer, men Vondel, den eerbiedwaarde, verzocht de Bruid op te leiden; terwijl De Wolff den Bruidegom ter zijde stond.

(Uit: *Portretten van Vondel*).

EDUARD DOUWES DEKKER.

[MULTATULI].

(1820—1887).

DE JAPANSCHE STEENHOUWER.

Er was een man, die steenen hieuw uit de rots. Zijn arbeid was zeer zwaar, en hij arbeidde veel, doch zijn loon was gering en tevreden was hij niet.

Hij zuchtte, omdat zijn arbeid zwaar was. En hij riep: „och, dat ik rijk ware, om te rusten op een *baleh-baleh* [1]) met *klamboe* [2]) van roode zijde.

En er kwam een engel uit den hemel, die zeide: „u zij, gelijk gij gezegd hebt."

En hij wàs rijk. En hij rustte op een *baleh-baleh*, en de *klamboe* was van roode zijde.

En de koning des lands toog voorbij, met ruiters voor zijn wagen. En ook achter den wagen waren ruiters, en men hield den gouden *pajong* [3]) boven het hoofd van den koning.

En toen de rijke man dit zag, verdroot het hem, dat er geen gouden *pajong* werd gehouden boven zijn hoofd. En tevreden was hij niet.

Hij zuchtte, en riep: „ik wenschte koning te zijn."

---

[1]) *Baleh-baleh:* bamboezen rustbank.

[2]) *Klamboe:* gordijn.

[3]) *Pajong:* zonnescherm. De kleur van 't zonnescherm duidt naar lands wijs, doch volgens officiëel vastgestelde bepalingen, den rang van 't hoofd aan, wien zoodanige pajong wordt nagedragen. Effen verguld is 't hoogste.

En er kwam een engel uit den hemel, die zeide: „u zij, gelijk gij gezegd hebt.”

En hij wàs koning. En voor zijn wagen reden vele ruiters en ook waren er ruiters achter zijn wagen, en boven zijn hoofd hield men den gouden *pajong*.

En de zon scheen met heete stralen en verbrandde het aardrijk, zoodat de grasscheut dor werd.

En de koning klaagde, dat de zon hem schroeide in het gelaat en macht had boven hem. En tevreden was hij niet.

Hij zuchtte, en riep: „ik wenschte de zon te zijn.”

En er kwam een engel uit den hemel, die zeide: „u zij, gelijk gij gezegd hebt.”

En hij wàs de zon. En hij zond zijne stralen naar boven, en naar beneden, naar de rechterzijde en naar de linkerzijde, en alom.

En hij verschroeide den grasscheut op het aardrijk en het gelaat der vorsten, die op de aarde waren.

En een wolk stelde zich tusschen de aarde en hem, en de stralen van de zon stuitten daarop terug.

En hij werd toornig, dat zijner macht weerstaan werd, en hij klaagde, dat die wolk machtig was boven hem. En tevreden was hij niet.

Hij wilde de wolk zijn, die zoo machtig was.

En er kwam een engel uit den hemel, die zeide: „u zij, gelijk gij gezegd hebt.”

En hij werd een wolk en plaatste zich tusschen de zon en de aarde en ving de stralen op, zoodat het gras groen werd.

En de wolk regende in groote druppen op het aardrijk, en deed de rivieren zwellen, en *banjirs* [1]) voerden de kudden weg.

En hij verwoestte door veel waters het veld.

En hij viel neer op een rots, die niet week. En hij klaterde in groote stroomen, maar de rots week niet.

En hij werd toornig, omdat de rots niet wijken wilde en omdat de sterkte van zijne stroomen ijdel was. En tevreden was hij niet.

---

[1]) *Banjir:* groote overstrooming.

Hij riep: „aan die rots is macht gegeven boven mij. Ik wenschte die rots te zijn."

En er kwam een engel uit den hemel, die zeide: „u zij, gelijk gij gezegd hebt."

En hij wèrd rots, en bewoog niet, als de zon scheen, en niet, als het regende.

En daar kwam een man met houweel en met puntigen en met zwaren hamer, die steenen hieuw uit de rots.

En de rots zeide: „wat is dit, dat die man macht heeft boven mij, en steenen houwt uit mijn schoot?" En tevreden was hij niet.

Hij riep: „ik ben zwakker dan deze.... ik wenschte die man te zijn."

En er kwam een engel uit den hemel, die zeide: „u zij, gelijk gij gezegd hebt."

En hij was een steenhouwer. En hij hieuw steenen uit de rots met zwaren arbeid, en hij arbeidde zeer zwaar voor weinig loons, en hij was tevreden.

(Uit: *Max Havelaar*).

MAX HAVELAARS TOESPRAAK TOT DE INLANDSCHE HOOFDEN.

Havelaar had den controleur verzocht, de hoofden, die te *Rangkas-Betoeng* aanwezig waren, uit te noodigen, daar tot den volgenden dag te vertoeven om de *Sebah* bij te wonen, die hij beleggen wilde. Zulk eene vergadering had gewoonlijk eens in de maand plaats, doch hetzij hij aan sommige Hoofden, die wat ver van de hoofdplaats woonden — want de Afdeeling Lebak is zeer uitgestrekt — het onnoodige heen- en weerreizen wilde besparen, hetzij hij wenschte, terstond en zonder den vastgestelden dag af te wachten, hen op plechtige wijze toe te spreken, hij had den eersten *Sebah*-dag op den volgenden morgen bepaald.

Links voor zijne woning, doch op hetzelfde „erf" en tegenover het huis, dat mevrouw Slotering [1]) bewoonde, stond een gebouw, dat gedeeltelijk de bureaux der adsistent-residentie bevatte, waartoe tevens de landskas behoorde, en gedeeltelijk bestond in eene vrij ruime, open galerij, die eene zeer goede gelegenheid tot zulk eene vergadering aanbood. Daar waren dan den volgenden morgen de Hoofden vroegtijdig vereenigd. Havelaar trad binnen, groette, en nam plaats. Hij ontving de geschreven maandelijksche berichten over landhouw, veestapel, politie en justitie, en legde die tot nader onderzoek ter zijde."

Ieder verwachtte hierop een toespraak als die, welke de resident op den vorigen dag had gehouden, en het is niet geheel en al zeker, dat Havelaar zelf van voornemen was, iets anders te zeggen, doch men moest hem bij zulke gelegenheden gehoord en gezien hebben, om zich voor te stellen, hoe hij, bij toespraken als deze, zich opwond en door zijne eigenaardige wijze van spreken aan de bekendste zaken eene nieuwe kleur meedeelde, hoe zich dan zijne houding oprichtte, hoe zijn blik vuur schoot, hoe zijne stem van 't vleiend zachte in 't vlijmend scherpe overging, hoe de beelden van zijne lippen vloeïden, als strooide hij iets kostbaars om zich heen, dat toch hem niets kostte, en hoe, als hij ophield, ieder hem aanstaarde met open mond, als om te vragen: „mijn God, wie zijt ge?"

Het is waar, dat hij zelf, die bij zulke gelegenheid sprak als een apostel, als een ziener, later niet juist wist, hoe hij gesproken had, en zijne welsprekendheid had dan ook meer de eigenschap van te verbazen en te treffen, dan door bondigheid van redeneering te overtuigen. Hij zou den krijgslust der Atheners, zoodra tot den oorlog tegen Philippus besloten was, tot dolzinnigheid hebben kunnen aanvuren,

---

[1]) De weduwe van den voorganger van Max Havelaar.

maar minder goed waarschijnlijk zou hij geslaagd zijn, als zijn taak geweest ware, hen door redeneering tot dien oorlog te bewegen. Zijn aanspraak tot de *Lebaksche* hoofden was natuurlijk in 't Maleisch, en ontleende hieraan eene eigenaardigheid te meer, daar de eenvoudigheid der Oostersche talen aan veel uitdrukkingen eene kracht verleent, die in onze idiomen door litterarische gekunsteldheid is verloren gegaan, terwijl aan den anderen kant het zoetvloeiende van 't Maleisch moeielijk in eenige andere taal is weer te geven. Men bedenke bovendien, dat het meerendeel zijner hoorders uit eenvoudige, doch geenszins domme menschen bestond, en tevens dat het Oosterlingen waren, wier indrukken zeer verschillen van de onze.

Havelaar moet nagenoeg aldus gesproken hebben:

Mijnheer de *Radhen Adhipatti* [1]), Regent van *Bantan-Kidoel*, en gij *Radhens Dhemang* [2]), die hoofden zijt der districten in deze Afdeeling, en gij *Radhen Djaksa* [3]), die de justitie tot uw ambt hebt, en ook gij *Radhen Kliwon* [4]), die gezag voert op de hoofdplaats, en gij *Radhens*, *Mantries* [5]), en allen, die Hoofden zijt in de Afdeeling *Bantan-Kidoel* [6]), ik groet u!

En ik zeg u, dat ik vreugde voel in mijn hart, nu ik hier u allen vergaderd zie, luisterende naar de woorden van mijn mond.

Ik weet, dat er onder u zijn, die uitsteken in kennis en

---

1) *Radhen adhipatti:* titel volgende op dien van pangérang (= prins) *Radhen* alleen duidt een rang van lagere orde aan, doch die nog vrij hoog boven 't gemeen staat.

2) *Dhemang:* districtshoofd; in centraal en oostelijk Java heet deze beambte Wedhono.

3) *Djaksa:* officier van politie en justitie.

4) De *Kliwon* is tusschenpersoon tusschen het bestuur en de dorpshoofden. Gewoonlijk heeft hij 't opzicht over gemeentelijke publieke werken, verdeeling van werkvolk; regeling van heerendiensten, enz.

5) *Mantrie:* opziener.

6) *Bantan-Kidoel:* Zuid-Bantam.

in braafheid van hart: ik hoop mijne kennis door de uwe te vermeerderen, want zij is niet zoo groot, als ik wenschte. En ik heb wel de braafheid lief, maar dikwijls bespeur ik, dat er in mijn gemoet fouten zijn, die de braafheid overschaduwen en daaraan den groei benemen.... gij allen weet, hoe de groote boom den kleinen verdringt en doodt. Daarom zal ik letten op degenen onder u, die uitstekend zijn in deugd, om beter te worden dan ik ben.

Ik groet u allen zeer.

Toen de Gouverneur-generaal mij gelastte tot u te gaan, om adsistent-resident te zijn in deze afdeeling, was mijn hart verheugd. Het kan u bekend zijn, dat ik nooit *Bantan-Kidoel* had betreden. Ik liet mij dus geschriften geven, die over uwe afdeeling handelen, en heb gezien dat er veel goeds is in *Bantan-Kidoel.* Uw volk bezit rijstvelden in de dalen, en er zijn rijstvelden op de bergen. En ge wenscht in vrede te leven, en ge begeert niet te wonen in de landstreken, die bewoond worden door anderen. Ja, ik weet dat er veel goeds is in *Bantan-Kidoel!*

Maar niet hierom alleen was mijn hart verheugd. Want ook in andere streken zou ik veel goeds gevonden hebben.

Doch ik ontwaarde, dat uw bevolking arm is, en hierover was ik blijde in het binnenste mijner ziel.

Want ik weet, dat Allah den arme liefheeft, en dat Hij rijkdom geeft aan wien Hij beproeven wil. Maar tot de armen zendt Hij, wie zijn woord spreekt, opdat zij zich oprichten in hun ellende. Geeft Hij niet regen, waar de halm verdort, en een dauwdrop in den bloemkelk, die dorst heeft?

En is het niet schoon, te worden uitgezonden om de vermoeiden te zoeken, die achterbleven na den arbeid en neerzonken langs den weg, daar hunne knieën niet sterk meer waren, om op te gaan naar de plaats van het loon? Zou ik niet verheugd wezen, de hand te mogen reiken aan wie in de groeve viel, en een staf te geven aan wie de bergen beklimt? Zou niet mijn hart opspringen, als het ziet gekozen te zijn onder velen, om van klagen een gebed te maken en dankzegging van geween?

Ja, ik ben zeer blijde geroepen te zijn in *Bantan-Kidoel!*

Ik heb gezegd tot de vrouw, die mijne zorgen deelt en mijn geluk grooter maakt: „verheug u, want ik zie, dat Allah zegen geeft op het hoofd van ons kind! Hij heeft mij gezonden naar een oord, waar niet alle arbeid is afgeloopen, en Hij keurde mij waardig daar te zijn vóór den tijd van den oogst. Want niet in het snijden der *padie* [1]) is de vreugde: de vreugde is in het snijden der *padie*, die men geplant heeft. En de ziel des menschen groeit niet van het loon, maar van den arbeid, die het loon verdient. En ik zeide tot haar: Allah heeft ons een kind gegeven, dat eenmaal zeggen zal: „weet ge dat ik zijn zoon ben?" En dan zullen er wezen in het land, die hem groeten met liefde, en die de hand zullen leggen op zijn hoofd en zeggen zullen: „zet u neder aan ons maal, en bewoon ons huis, en neem uw deel aan wat wij hebben, want ik heb uwen vader gekend."

Hoofden van *Lebak*, er is veel te arbeiden in uwe landstreek!

Zegt mij, is niet de landman arm? Rijpt niet uw *padie* dikwerf ter voeding van wie niet geplant hebben? Zijn er niet vele verkeerdheden in uw land? Is niet het aantal uwer kinderen gering?

Is er niet schaamte in uwe zielen, als de bewoner van *Bandoeng*, dat daar ten oosten ligt, uwe streken bezoekt, en vraagt: „waar zijn de dorpen, en waar de landbouwers? En waarom hoor ik den *gamlang* [2]) niet, die blijdschap spreekt met koperen mond, noch het gestamp der *padie* uwer dochters?"

Is het u niet bitter, te reizen van hier tot de Zuidkust, en de bergen te zien, die geen water dragen op hunne zijden, of de vlakten, waar nooit een buffel den ploeg trok?

Ja, ja, ik zeg u dat uw en mijn ziel daarover bedroefd is!

---

[1]) *Padie:* rijst in den bolster.

[2]) *Gamlang* of *gamelan:* muziekinstrument. De gamlang klinkt zacht en liefelijk, maar melancholisch.

En daarom juist zijn wij Allah dankbaar, dat hij ons macht heeft gegeven om hier te arbeiden.

Want wij hebben in dit land akkers voor velen, schoon de bewoners weinig zijn. En het is niet de regen, die ontbreekt, want de toppen der bergen zuigen de wolken des hemels ter aarde. En niet overal zijn rotsen, die plaats weigeren aan den wortel, want op vele plaatsen is de grond week en vruchtbaar, en roept om de graankorrel, die hij ons wil weergeven in gebogen halm. En er is geen oorlog in het land, die de *padie* vertreedt als ze nog groen is, noch ziekte, die den *patjol* [1]) nutteloos maakt. Noch zijn er zonnestralen, heeter dan noodig is om het graan te doen rijpen, dat u en uw kinderen voeden moet, noch *banjirs*, die u doen jammeren: „wijs mij de plaats waar ik gezaaid heb!"

Waar Allah waterstroomen zendt, die de akkers wegnemen... waar Hij den grond hard maakt als dorre steen... waar Hij Zijn zon doet gloeien ter verschroeing... waar Hij oorlog zendt, die de velden omkeert... waar Hij slaat met ziekten, die de handen slap maken, of met droogte, die de aren doodt... daar, Hoofden van *Lebak*, buigen wij deemoedig het hoofd, en zeggen: „Hij wil het zoo!"

Maar niet aldus in *Bantan-Kidoel!*

Ik ben hier gezonden om uw vriend te zijn, uw oudere broeder. Zoudt gij uw jongeren broeder niet waarschuwen, als ge een tijger zaagt op zijn weg?

Hoofden van *Lebak*, we hebben dikwijls misslagen begaan, en ons land is arm, omdat we zooveel misslagen begingen. Want in *Tjikandi* en *Bolang*, en in het *Krawangsche*, en in de ommelanden van *Batavia*, zijn velen, die geboren zijn in ons land, en die ons land verlaten hebben.

Waarom zoeken zij arbeid, ver van de plaats waar ze hun ouders begroeven? Waarom vlieden zij de *dessah* [2]), waar zij de besnijdenis ontvingen? Waarom verkiezen zij de koelte van den boom, die daar groeit, boven de schaduw onzer

---

[1]) *Patjol:* houweelachtige spade.

[2]) *Dessah:* dorp.

bosschen? En ginds in 't noordwesten over de zee zijn velen, die ònze kinderen moesten zijn, maar die *Lebak* hebben verlaten om rond te dolen in vreemde streken met *kris* [1]) en *klewang* [2]) en schietgeweer. En ze komen ellendig om, want er is macht van de Regeering daar, die de opstandelingen verslaat.

Ik vraag u, Hoofden van *Bantan-Kidoel*, waarom zijn er zoovelen, die weggingen, om niet begraven te worden, waar ze geboren zijn? Waarom vraagt de boom, waar de man is, dien hij als kind zag spelen aan zijn voet?

Havelaar hield een oogenblik op. Om eenigszins den indruk te begrijpen dien zijne taal maakte, had men hem moeten hooren en zien. Toen hij sprak van zijn kind, was er in zijn stem iets zachts, iets onbeschrijfelijk roerends, dat uitlokte tot de vraag: „waar is de kleine? Reeds nu wil ik 't kind kussen, dat zijn vader zoo spreken doet!" Maar toen hij kort daarna, schijnbaar met weinig geleidelijkheid, overging tot de vragen waarom Lebak arm was, en waarom er zooveel bewoners van die streken verhuisden naar elders, klonk er in zijn toon iets dat denken deed aan 't geluid, dat een boor maakt, als ze met kracht wordt geschroefd in hard hout. Toch sprak hij niet luid, noch drukte hij bijzonder op enkele woorden, en zelfs was er iets eentonigs in zijne stem, maar hetzij studie of natuur, juist deze eentonigheid maakte den indruk zijner woorden sterker op gemoederen, die zoo bijzonder ontvankelijk waren voor zulke taal.

Zijn beelden, die altijd genomen waren uit het leven dat hem omringde, waren voor hem werkelijk hulpmiddelen tot begrijpelijk maken van wat hij bedoelde, en niet, zooals vaak geschiedt, lastige aanhangsels, die de zinsneden der redenaars bezwaren, zonder eenige duidelijkheid toe te voegen aan 't begrip der zaak, die men voorgeeft toe te lichten. We zijn thans gewoon aan de ongerijmdheid van de uitdrukking:

---

[1]) *Kris:* slangvormige platte dolk met korte greep.

[2]) *Klewang:* kort zwaard.

„sterk als een leeuw", maar wie in Europa dit beeld het eerst gebruikte, toonde, dat hij zijne vergelijking niet had geput uit de zielepoëzie, die beelden geeft voor redeneering en niet anders spreken *kan*, doch zijne aanvullende gemeenplaats eenvoudig had afgeschreven uit een of ander boek — uit den bijbel misschien — waarin een *leeuw* voorkwam. Want niemand zijner hoorders had ooit de sterkte des leeuws ondervonden, en 't ware dus veeleer noodig geweest, hun die sterkte te doen beseffen door vergelijking van den leeuw met iets, waarvan de kracht hun bij ervaring bekend was, dan omgekeerd.

Men erkenne, dat Havelaar werkelijk dichter was. Ieder gevoelt dat hij, sprekende van de rijstvelden, die er waren op de bergen, de oogen daar heen richtte door de open zijde der zaal, en dat hij die velden inderdaad zag. Men beseft, als hij den boom liet vragen, waar de man was, die als kind aan zijn voet gespeeld had, dat die boom daar stond en voor de verbeelding van Havelaars toehoorders in werkelijkheid vragend rondstaarde naar de heengegane bewoners van *Lebak*. Ook verzon hij niets; hij hoorde den boom spreken en meende slechts na te zeggen, wat hij in zijne dichterlijke opvatting zoo duidelijk verstaan had.

Wanneer misschien iemand de opmerking maken mocht, dat het oorspronkelijke in Havelaars wijze van spreken niet zoo onbetwistbaar is, daar zijn taal denken doet aan den stijl der profeten van 't Oude Testament, moet ik herinneren reeds gezegd te hebben, dat hij in oogenblikken van vervoering werkelijk iets had van een ziener. Gevoed door de indrukken, die 't leven in wouden en op bergen hem had meegedeeld, omgeven door de poëzie ademende atmosfeer van het oosten, en alzoo scheppende uit gelijksoortige bron als de Vermaners der Oudheid, waarmee men soms zich genoopt voelde hem te vergelijken, gissen wij dat hij niet ànders zou gesproken hebben, ook wanneer hij nooit de heerlijke dichtstukken van het Oude Testament gelezen had. Vinden wij niet reeds in de verzen, die van zijn jeugd dagteekenen, regels als deze, die geschreven waren op den

Salak — een der reuzen, maar niet de grootste, onder de bergen van de *Preanger-regentschappen* — waarin alweder de aanhef de zachtheid zijner aandoeningen teekent, om op eens over te gaan in 't naspreken van den donder, dien hij onder zich hoort:

't Is zoeter hier zijn Maker luid te loven....
  't Geheel klinkt schoon langs berg- en heuvelrij....
Veel meer dan ginds rijst hier het hart naar boven:
  Men is zijn God op bergen meer nabij!
Hier schiep Hij zelf altaar en tempelkoren
  Nog door geen tred van 's menschen voet ontwijd,
Hier doet Hij zich in 't raat'lend onweer hooren....
  En rollend roept Zijn donder: Majesteit!
. . . .

.... en gevoelt men niet, dat hij de laatste regels niet zóó had kunnen schrijven, als hij niet werkelijk had meenen te hooren en te verstaan, hoe Gods donder hem die regels in klaterende trilling tegen de wanden van 't gebergte toeriep?

Er waren onder de Hoofden slechts weinigen, die van de rondgediende ververschingen iets gebruikten. Havelaar had namelijk met een wenk gelast, de bij zoodanige gelegenheid onvermijdelijke thee met *maniessan* [1]) rond te dienen. Het scheen, dat hij met voordacht na de laatste zinsnede zijner toespraak een rustpunt wilde laten. En hier was reden toe. „Hoe," moesten de Hoofden denken, hij weet reeds, dat er zoovelen onze Afdeeling verlieten, met bitterheid in 't hart? Reeds is hem bekend hoeveel huisgezinnen naar naburige landstreken verhuisden, om de armoede te ontwijken, die hier heerscht? En zelfs weet hij, dat er zooveel Bantammers zijn onder de benden, die in de Lampongs de vaan des opstands hebben ontrold tegen 't Nederlandsch gezag? Wat wil hij? Wat bedoelt hij? Wien gelden zijne vragen?

Hierop ging Havelaar aldus voort:

— Hoofden van *Lebak!* Wij allen staan in dienst des

---

1) *Maniessan:* confituren.

Konings van Nederland. Maar Hij, die rechtvaardig is, en wil dat wij onzen plicht doen, is vèr van hier. Dertigmaal duizendmaal duizend zielen, ja, meer dan zooveel, zijn gehouden zijn bevelen te gehoorzamen, maar hij kan niet wezen nabij allen, die afhangen van zijnen wil.

De Groote-Heer te Buitenzorg is rechtvaardig, en wil dat ieder zijn plicht doe. Maar ook deze, machtig als hij is, en gebiedende over al wat gezag heeft in de steden en over allen, die in de dorpen de oudsten zijn, en beschikkende over de macht des legers en over de schepen, die op zee varen, ook hij kan niet zien, waar onrecht gepleegd is, want het onrecht blijft verre van hem.

En de resident te Serang, die heer is over de landstreek Bantam, waar vijfmaal honderd duizend menschen wonen, wil dat er recht geschiede in zijn gebied, en dat er rechtvaardigheid heersche in de landschappen, die hem gehoorzamen. Doch waar onrecht is, woont hij verre. En wie boosheid doet, verschuilt zich voor zijn aangezicht, omdat hij straffe vreest.

En de heer *Adhipatti*, die Regent is van *Zuid-Bantam*, wil dat ieder leve, die het goede betracht, en dat er geen schande zij over de landstreek, die zijn regentschap is.

En ik, die gisteren den Almachtigen God tot getuige nam, dat ik rechtvaardig zou zijn en goedertieren, dat ik recht zou doen zonder vrees en zonder haat, dat ik zal zijn: „een goed adsistent-resident"... ook ik wensch te doen, wat mijn plicht is.

Hoofden van *Lebak!* Dit wenschen wij allen!

Maar als er soms onder ons mochten zijn, die hun plicht verwaarloozen voor gewin, die het recht verkoopen voor geld, of die den buffel van den arme nemen, en de vruchten, die behooren aan wie honger hebben... wie zal ze straffen?

Als een van u het wist, hij zou 't beletten. En de Regent zou niet dulden, dat zoo iets geschiedde in zijn regentschap. En ook ik zal het tegengaan waar ik kan. Maar als noch gij, noch de *Adhipatti*, noch ik het wisten....

Hoofden van *Lebak!* Wie zal dan recht doen in *Bantam-Kidoel?*

Hoort naar mij, als ik u zeggen zal, hoe er dan recht zal gedaan worden.

Er komt een tijd, dat onze vrouwen en kinderen schreien zullen bij het gereed maken van ons doodkleed, en de voorbijganger zal zeggen: „daar is een mensch gestorven." Dan zal wie aankomt in de dorpen, tijding brengen van den dood desgenen, die gestorven is, en wie hem herbergt, zal vragen: „Wie *was* de man, die gestorven is?"

En men zal zeggen:

„Hij was goed en rechtvaardig. Hij sprak recht en verstootte den klager niet van zijn deur. Hij hoorde geduldig aan, wie tot hem kwam, en gaf weder wat ontnomen was. En wie den ploeg niet drijven kon door den grond, omdat de buffel uit den stal was gehaald, hielp hij zoeken naar den buffel. En waar de dochter was geroofd uit het huis der moeder, zocht hij den dief en bracht de dochter weder. En waar men gearbeid had, onthield hij het loon niet, en hij ontnam de vruchten niet aan wie den boom geplant hadden. Hij kleedde zich niet met het kleed, dat anderen dekken moest, noch voedde zich met het voedsel, dat den arme behoorde."

Dan zal men zeggen in de dorpen: „Allah is groot, Allah heeft hem tot zich genomen. Zijn wil geschiede... er is een goed mensch gestorven."

Doch andermaal zal de voorbijganger stilstaan voor een huis, en vragen: „wat is dit, dat de *gamlang* zwijgt, en het gezang der meisjes?" En wederom zal men zeggen: „er is een man gestorven."

En wie rondreist in de dorpen, zal 's avonds zitten bij zijn gastheer, en om hem heen de zonen en dochteren van het huis, en de kinderen van wie het dorp bewonen, en hij zal zeggen: „Daar stierf een man, die beloofde rechtvaardig te zijn, en hij verkocht het recht aan wie hem geld gaf. Hij mestte zijn akker met het zweet van den arbeider, dien hij had afgeroepen van den akker des arbeids. Hij onthield den

werkman zijn loon, en voedde zich met het voedsel van den arme. Hij is rijk geworden van de armoede der anderen. Hij had veel gouds en zilvers en edele steenen in menigte, doch de landbouwer, die in de nabuurschap woont, wist den honger niet te stillen van zijn kind. Hij glimlachte als een gelukkig mensch, maar men hoorde gekners tusschen de tanden van den klager die recht zocht."

Dan zullen de bewoners der dorpen zeggen: Allah is groot... wij vloeken niemand!"

Hoofden van *Lebak*, eens sterven wij allen!

Wat zal er gezegd worden in de dorpen, waar wij gezag hadden? En wàt door de voorbijgangers, die de begrafenis aanschouwen?

En wat zullen wij antwoorden, als er na onzen dood een stem spreekt tot onze ziel, en vraagt: „waarom is er geween in de velden, en waarom verbergen zich de jongelingen? Wie nam den oogst uit de schuren, en uit de stallen den buffel, die het veld ploegen zou? Wat hebt gij gedaan met den broeder, dien ik u gaf te bewaken?

Hier hield Havelaar weder op, en na eenig zwijgen ging hij op den eenvoudigsten toon van de wereld, en als had er volstrekt niets plaats gehad, dat indruk maken moest, voort:

— Ik wenschte gaarne in goede verstandhouding met u te leven, en daarom verzoek ik u mij te beschouwen als een vriend. Wie gedwaald mocht hebben, kan op een zacht oordeel van mijn kant staat maken, want daar ik zelf zoo menig keer dwaal, zal ik niet streng zijn... niet althans in de gewone dienstvergrijpen of nalatigheden. Alleen waar nalatigheid zou worden tot gewoonte, zal ik die tegengaan. Over misslagen van groveren aard... over knevelarij en onderdrukking, spreek ik niet. Zoo iets zal niet voorkomen, niet waar m'nheer de *Adhipatti?*

— O neen, mijnheer de adsistent-resident, zoo iets zal niet voorkomen in *Lebak.*

Welnu dan, mijne heeren Hoofden van *Bantan-Kidoel*,

laat ons verheugd zijn dat onze Afdeeling zoo verachterd en zoo arm is. Wij hebben iets schoons te doen. Als Allah ons in 't leven spaart, zullen wij zorg dragen, dat er welvaart kome. De grond is vruchtbaar genoeg en de bevolking gewillig. Als ieder in 't genot wordt gelaten van de vruchten zijner inspanning, lijdt het geen twijfel, dat binnen weinig tijds de bevolking zal toenemen, zoo in zielental als in bezittingen en beschaving, want dit gaat veelal hand aan hand. Ik verzoek u nogmaals mij te beschouwen als een vriend, die u helpen zal waar hij kan, vooral waar onrecht moet worden te keer gegaan. En hiermede beveel ik mij zeer aan in uwe medewerking.

Ik zal u de ontvangen berichten over Landbouw, Veeteelt, Politie en Justitie met mijn beschikkingen doen teruggeworden. Hoofden van Bantan-Kidoel! Ik heb gezegd. Ge kunt terugkeeren, ieder naar zijne woning. Ik groet u allen zeer.

Hij boog, bood den ouden Regent den arm, en geleidde hem over het erf naar 't woonhuis, waar Tine hem stond te wachten in de voorgalerij.

(Uit: *Max Havelaar*).

JAN VAN BEERS.

(1821—1888).

DE ZOON VAN DEN METSELDIENDER.

I.

't Sloeg middernacht, en Willem zat
Nog immer op de kille steenen
Voor zijne spond geknield, en bad.

„God!" ruischte 't door zijn snikken henen,
„Zend over ons uw Engel neer:
Schenk Vader zijn gezondheid weer;
Laat d' armen metsersknecht genezen!...
Of, zoo hier moet een offer wezen,
Neem mij dan, och! neem mij dan, Heer!
'k Ben toch voor 't metserswerk te teer!"

En, of de Hemel zijn gebeden
Aanhoord had, — op de steegsche trap [1])
Der kelderkamer kraakt een stap;
En vreugdestralend komt zijn Moeder binnentreden.
„Goddank! de dood ontweek dees woon!"
Dus juicht ze op half gesmoorden toon;
„De koorts is af; zacht sluimert Vader....
Zijn leven is gered... kom! God gedankt te gader!
En dan, ook gij ter rust, mijn Zoon!"

---

[1]) *Steegsche trap:* rechtopgaande, steile trap.

II.

Toch sliep hij niet, de brave jongen;
Zijn vreugde was te diep daarvoor.
Ook kijkt de nuchtre morgengloor
Nauw 't smalle en met papier beplakte raamke door,
Of hij is 't leger uitgesprongen.

Onhoorbaar sluipt hij op de teenen naar beneên,
Glijdt schichtig naar de bedstee heen,
Licht de gordijn op, zonder één
Der ijzren ringen langs de gaarde [1]) te bewegen;
Maar Vader is alreede ontwaakt; stil lachend steekt
Hij zijne hand den jongling tegen,
En spreekt:
„Ik wachtte u, Willem! zet u even,
Zie zóó! daar op de bedspond neer
En hoor een ernstig woord, door 't hart mij ingegeven.
Gij weet het, wij zijn arm, en hebben om te leven
Mijn zuren arbeid, doch niets meer.
Gij kunt nu lezen, kunt nu schrijven,
Fluks treedt ge in uw zestiende jaar;
Maar 'k vind u al te stil, te droomziek; en, voorwaar,
Zoo mag mijn zoon niet langer blijven!
Hoog tijd is 't, Willem! dat ge op 't werk uw zinnen zet.
'k Beken, ge zijt wel zwak, aan kweling [2]) onderhevig;
Eer lieflijk-teer dan kloek en stevig;
En wierdt ge metser, ras, och arme! staakt ge in 't bed.
Maar onze Baas, die u, zoo 't schijnt, met welbehagen
Reeds menigmaal heeft gageslagen,
Vindt dat ge een jonker lijkt; hij zegt:
Daar steekt in dezen knaap meer dan een metsersknecht.
Welnu, ga naar zijn huis, en tracht hem te bevallen.
Maar word geen trotschaard, hoor! lijk ik er velen ken;
Want, klerk of ambachtsman, arbeiden moeten allen;

---

1) *Gaarde:* gordijnroede. 2) *Kweling:* verkwijning.

En de arbeid adelt evenzeer truweel als pen....
Zoo dus in ijdlen waan het hoofd nooit opgeheven!
Ja, zie! ik hoop het vast, mijn zoon, dat ge in uw leven,
Schoon in een heerenjas gehuld,
Om vaders groven kiel toch nimmer blozen zult!"

Hoe straalden, bij dit woord, des jonglings zachtblauwe oogen.
Driemaal omhelsde hij den kranke, en opgetogen
Kwam Moeder hun tegaar met Zusje in d' arm gevlogen.
En 's andren morgens nam de Baas als klerk hem in:
En binst vier dagen, die daarop stil henenvloden,
Was 't louter vreugd in 't huisgezin.

Maar. 's armen vreugdezon heeft spoedig uitgeblonken!
Den Zondagmorgen, barsch bevel:
„De Baas wacht Vader daags daarna op 't werk, of wel
Zijn plaats wordt aan een versch gezel
Vast weggeschonken."

't Kanonschot, plotsling losgeknald,
Baart minder smarten,
Dan dit bevel, wen 't op de harten
Der vier rampzaalgen nedervalt.

— „Ik ben genezen!" zegt de Vader; en in 't leger
Zet hij zich eensklaps overend.
Maar hij 's te zwak... hij zijgt terug in 't kussen neder...
Er hoeft een week nog, eer hij weder
Aan werk mag denken.... O! vermaledijde ellend!
Zijn werk, het is hun daaglijksch brood;
En 't weer hernemen is zijn dood!....

Stom blijven ze alle vier. Maar, als de bliksem flikkert
Er eensklaps een gedacht door Willems brein: zijn oog,
Waar vastberaden moed in blikkert,
Is onverwijld van tranen droog.
Kracht stijft zijn arm, zoo zwak voor dezen;

Een gloeiend waas
Straalt door het bleek van 't lieflijk wezen;
't Kind schijnt op eens tot man gerezen;
En zie! daar snelt hij heen, daar treedt hij zonder vreezen
De woning binnen van den barschen metsersbaas.

Toen Willem wederkeerde in 't huis van zijnen Vader,
Was 't zichtbaar, dat de smart gansch uit zijn ziel verzwond.
Ook trad hij 't bed des kranken nader,
Met zoete woorden en een glimlach op den mond:

„Rust, Vader, en herstel! niets hoeft ge meer te schromen;
De gansche week gunt u de Baas.
Een, die u mint, heeft uwe taak op zich genomen....
En open blijft altoos uw plaats!"

III.

Gered door eenen vrind!... Er zijn dan toch nog vrinden?
O! mocht elk lijdend hart dit steeds bevestigd vinden....
Maar, 's Maandags, bij het werk, wordt alles spoedig klaar:
Nog zijn er goede zoons... doch, waar zijn vrienden, waar?...

Intusschen is de knaap aan d' arrebeid getogen.
Niet op 't kantoor meer.... bij den bouw.
O! wat heeft Vader zich bedrogen!
Wie, die hem nog herkennen zou?
Zie! hij is even kloek als teeder:
Hij roert de mortel, breekt de kalk, vliegt vogelvlug
Met bak of steenmand op den rug,
De ladders op, de ladders neder;
Stout, al te stout,
Wipt hij langs stelling, bint en kepers [1]) heen en weder;
Elk beeft in 't harte, die 't aanschouwt.
Hij — lacht bij 't klimmen, lacht bij 't dalen;

---

[1]) *Kepers:* balken.

Hij weet van rust noch ademhalen;
Beneden, boven, overal wordt hij ontmoet;
En, voelt hij soms zijn krachten falen,
't Klinkt zoo versterkend, in zijn binnenst, en zoo zoet:
't Is al voor Vader, al voor Vader, Willem, moed!
Ook, waar zijn brave maats ontwaren,
Hoe 't sijplend zweet de kroezelharen
Hem plat op 't voorhoofd kleven doet,
Daar wordt hij soms op eens met handgeklap begroet,
Blij uit hun midden opgevaren.

Wat vreugd voor Willem, als de vriendlijke avondster,
Doorbrekende aan de kim, van ver
De arbeiders komt ter ruste nopen!
Ras in een hoekske weggeslopen,
Ontkleedt hij zich, en wordt weer jonkertje van her [1]).
En, om zijn vader des te beter te misleiden,
Praat hij des avonds met zijn zuster anders niet
Dan van 't kantoor en al wat op 't kantoor geschiedt,
En pinkoogt tegen Moeder tusschenbeiden,
Die stil verrukt en dwars door tranen hem beziet.

Zoo gaan drie dagen om; en — weg nu somber vreezen! —
De dierbre kranke is opgestaan.
Gansch nieuw en wonderzoet lacht hem het leven aan;
De Donderdag vindt hem genezen;
De Vrijdag... 't weer is zacht... hij waagt het uit te gaan.
Maar, Vrijdag, dag des vloeks, God schiep u voor de smarte!

Door 't koestrend zonneke verkwikt tot in het harte,
Begeeft de Vader zich al slentrend naar den bouw....
Wie of de vriend toch wezen zou,
Die zijne taak verrichten wou?
Hem wil hij kennen, hem zijn warmsten handdruk dragen,
Hem zien aan 't werk, met eigen oog!...

---

[1]) *Van her:* op nieuw.

Vast komt hij dichter. — Maar geen stervling ginds omhoog;
En toch heeft schofttijd niet geslagen...
God! wat een woelen, daar beneên, wat jammerklagen!
Baas, werkliên, buren, 't komt al op een hoop gesnord...
Hij vraagt: — o ramp! een diender van de leer gestort!...

Wellicht zijn vriend?... Het bloed stolt hem op eens in de ader.
Hij vliegt; elk siddert, die hem ziet;
Men houdt hem tegen, roept; — hij hoort, hij voelt het niet...
Sterk, worstelt, woelt hij na en nader...

O! arme Vader! arme Vader!
Zijn vriend, zijn redder is zijn kind,
Zijn Willem, dien hij daar zieltogende ten gronde
In eenen bloedplas liggen vindt!
Hij slaakt een rauwen kreet, en staart met open monde,
Beweegloos. Alles snelt ter hulpe toe in 't ronde;
Maar 't stervend jongske hoeft geen hulpe meer, helaas!
Half opent hij nog eens zijn reeds gebroken oogen,
En zucht: „Ik heb de week niet kunnen uitdoen, Baas!
Maar, om een enklen dag te min, stel uit meêdoogen,
Geen andren gast in Vaders plaats!"

En kermend, huilend, zich gelijk een zinnelooze
Het haar uitrukkend, knielt de Vader bij hem neêr.
Dan eindlijk, Willem kent hem weer,
Wendt nog eens 't hoofd naar hem, drukt zijne hand een pooze,
En lacht hem toe, en... is niet meer!

De Metseldiender bleef nu, ja, zijn plaats behouwen.
Zelfs, ter verzachting van zijn rouwen,
Bood hem de Baas driedubbel loon.
Te laat, helaas!... Na luttel dagen
Werd de arme Vader naar eene andere plaats gedragen....
Op 't kerkhof, nevens zijnen zoon!

HENDRIK JAN SCHIMMEL

(geb. 1824.)

ZILVER EN LOOD.

„Pardon!” mompelde een haastig voorbijganger, die een even haastigen dito onwillekeurig, maar daarom des te krachtiger met de punt van zijn parapluie op de zwakste en meest onbeschermde plaats had aangeraakt. In de zijde toch van de parapluie des anderen was een gat geboord. Maar het vergrijp, waar verschooning voor gevraagd was, werd blijkbaar vergeven, noch euvel geduid. Geen antwoord volgde; want beiden hadden te veel haast om hun weg te vervolgen en stoven dan ook in tegenovergestelde richting, zonder om te zien, voort. Wat had het hun ook gebaat? De Decemberavond had geen licht; de enkele reverbères vertoonden een donkerrood vonkje en bij vele veroorloofden de snuivende sneeuwvlokken dàt zelfs niet. Uit het Noordoosten op den adem van den snerpenden wind voortgedragen, of liever in dolle vaart voortgezweept, klemden eenige dier vlokken zich aan het glas der lantarens vast, als om een oogenblik te poozen van haar wilden sabbatsdans, gevolgd door duizenden en duizenden andere, zoodat spoedig het eerst nog zichtbaar licht, dat de wilde gasten bevochten en toen verslonden had, weldra als onder een witten sluier schuil ging en zijn bestaan alleen nog maar door een steeds bleeker wordend schijnsel te kennen gaf.

Een sneeuwstorm!

Op de hoeken der straten bogen de baleinen of ijzeren sprieten der zoo onpraktische negentiende-eeuwsche schermen

om en geeselden de kilkoude vlokken, de blauwroode aangezichten en de purperen verkleumde handen. Alleen met zich zelven vervuld, had ieder oog noch oor voor zijn naasten. Daar liep een makelaar, die ieder jaar een hoed kocht, om gewichtige redenen met dubbel stijven rand, een heer, in een kostelijken pels gewikkeld, van de trottoirs — 't was een patroon, die de hoogste courtage-rekening had en haar in Februari altijd grif betaalde; ginds bonsde een kantoorbediende tegen een zijner chefs, een apotheker tegen een piepjong dokter; maar misschien was hier de bons niet zoo onschuldig, en wreekte zich de vijzel op de zoogenaamde nieuwere wetenschap, die hem tot een ondragelijke ruste veroordeelde; verder liep een juffer van een leeftijd, die nooit gezegd wordt, op onmogelijke laarsjes met nog onmogelijker hakjes en met een hoedje, dat alle kokette hoedjes overtrof, werkelijk gevaar van te struikelen, om de liefkoozing te ontgaan van een brutalen, maar door de sneeuwvlokken verbijsterden jongman; en, hoe vreemd! de juffer voelde het minst de algemeene ellende, ofschoon ze met een schel gilletje, en in haar tobbende parapluie als wegduikende, in de duisternis voortspoedde: want waarlijk, zij keek om, en dat had nog niemand gedaan!

In de voorhuizen der winkels had de knecht meer arbeids in den strijd tegen de indringende, instuivende, indwarrelende vlokken, dan hij ooit had met de elkaâr verdringende klanten op den druksten Zaterdagavond, en op de bovenverdiepingen snorde de witte vijand door vensterrand en dakreet in nooit gekende openingen, en daarom des te verraderlijker en moeilijker te keeren in zijn woeste aanvallen.

Maar wie de overmacht van den vermetelen dienaar des Winterkonings eerst recht wilde gadeslaan, moest den blik hebben willen of kunnen slaan in de kelder- of bovenwoningen der armen langs de schamele gracht, waarover de Noordooster als scheen heen te scheren. Alles deed hij verstijven, alles verschrompelen, wat hij op zijn weg ontmoette: van het gelapte, gestopte en toch nog hier en daar rafelend en gescheurd baaien hemd op den armelijken droogstok van

het eenig venster der eenige voorkamer, tot het bleeke, schreeuwende kind, bibberend in het vaal, vuil, verfomfaaid en gescheurd katoenen jurkje, onder een houten trap of ter zijde van een pothuis neergehurkt. Op de eenige stookplaats van het eenig vertrek lag een pyramide van sneeuw; de vuurkool zou er door gedoofd of gebluscht zijn, als ze er gelegen had, de bakken of het hout van den vloer waren als met witte hoopen overdekt; het kwijnend rozenstekje, door een paar latten voor het neervallen van het vermolmd vensterkozijn behoed, was als in een wit laken schuil gegaan; zelfs het kooltje in het steenen komfoortje, waarop het koffieketeltje, — die onafscheidelijke metgezel der armen — werd belaagd en had moeite de telkens herhaalde aanvallen van den nooit vermoeiden vijand af te slaan. En toch, in vergelijking met den strijd daarbuiten was er nog behagelijke ruste zelfs in de schamelste woning.

Het was noodweer!

Er was een oogenblik, dat op de lange gracht, die naar het plein voerde, waarop de storm het toppunt van razernij scheen bereikt te hebben, zich niemand meer vertoonde, dat ieder den strijd scheen opgegeven en een schuilplaats gevonden te hebben. Een oogenblik slechts; want weldra sloeg er één den hoek eener zijstraat om, één, die den moed had den Noordooster in het aangezicht te zien en het plein te naderen. Eene vrouw — eene juffrouw? — Een regenmantel omhulde haar; een wollen kap dekte haar hoofd; de gang had iets veerkrachtigs, zelfs in omstandigheden als deze. Een vierkant pak, in een doek geknoopt, hield ze onder den eenen arm, een parapluie — ware het licht geweest, men zou ontwaard hebben, dat ze van zijde was, — hield ze gesloten en net opgerold onder den anderen; de beschutting, die zij van dat voorwerp nog had kunnen verkrijgen, had zij den moed te versmaden; — voorzeker iets ongewoons!

De Noordooster, als verbolgen om zooveel overmoed, vereenigde al zijn kracht op één punt: — de eenzaam wandelende scheen een oogenblik tegen dien aanval niet bestand, zij bleef staan en bracht het rechterbeen in voorwaartsche bewe-

ging, maar zwenkte toen plotseling om. De adem stokte haar in de keel; zij rustte even, het gezicht van den wind afgekeerd, raapte toen al hare krachten bijeen, wendde zich weer om, hield de eene hand, met een katoenen zomerhandschoen bedekt, voor den mond en schreed toen voort met sneller stap, als wilde zij den verloren tijd inhalen.

„Hij zal wachten!" trilde het in haar binnenste. De klok van het politiebureau, dat op de plaats stond der vroegere poort, sloeg zeven uur.

„Over mijn tijd!" prevelden de lippen, en voort ging het; 't was geen stappen meer, 't was bijna een draf.

En de storm bleef haar bekampen, bleef haar bestoken van ter zijde en van voren, sloeg haar de vale kleeding om lenden, heup en knie saâm, snerpte haar langs gezicht en hals! Maar zij achtte het niet; zij versnelde den pas; zij joeg voort in ééne richting: het schijnbaar oneindige, het grijsgauw „niet" vóór zich, waaruit zij echter zeker wist, dat iets en wel het begeerde zou opdoemen. — En waarlijk, uit dat grauw trad een zwarte massa haar bij iederen stap nader, en die zwarte massa wisselde telkens van vormen; die vormen werden herkenbare lijnen, lijnen van een groot gebouw, van alle zijden van een ringmuur omgeven. Een goote poort met dubbele deuren, geflankeerd door twee steenen wachthuizen, gaapte haar aan. Zij was, waar zij wezen moest; zij hijgde, zij snakte naar adem; de druppels gutsten haar van voorhoofd en wangen, en het waren niet alleen gesmolten sneeuwvlokken; zij legde het hoofd even tegen den steenen muur der cellulaire gevangenis, en die muur was haar een zachte peluw.

Zij was hier meer geweest, zij kende den weg. Het bleek; want in den donker wist zij het handvatsel der schel te grijpen, dat naast de poort hing aan de deur van een der wachthuizen. Wat klonk die schel gehaast, wat klonk zij schel! En nogmaals klonk zij en nogmaals...!

„'t Is of je geld komt brengen. Wat moet je?" bromde de portier, in zijn grauwe met rood afgezette uniform herkenbaar als een beambte der gevangenis.

„Neem me niet kwalijk...." hernam de ademlooze.

„Wat een weer ook, hè? Kom maar gauw binnen!" klonk het vriendelijker, ja bijna als een vergoelijking van de eerste barsche woorden. „U is...?"

„Kom ik te laat? Heeft hij lang gewacht?"

„Juffrouw...?" vroeg de beambte, half weifelend, half bepaald, nadat hij haar nog eens goed opgenomen had. En zulke beambten hebben door de lange ervaring een groote gave van opmerking en onderscheiding gekregen.

„O ja, ik herken u, jawel, de vrouw van nummer acht. Uwee mocht in donker komen om hem af te halen." — 't Was geen wonder, dat hij ditmaal langer tijd behoefde om zich te herinneren en den persoon onder een bepaalde kathegorie te rangschikken. De kleeding dier juffrouw behoorde bijna tot alle klassen der maatschappij en was zóó door den storm geteisterd, dat ze veel meer versleten scheen, dan ze werkelijk was. De hoofdkap was in tallooze bochten en plooien en, evenals de haren, die er om heen zwierden, met sneeuwvlokken bestrooid. Toch had hij haar dadelijk juffrouw genoemd. Dat geelbleeke gelaat, waarover een tint van diepen weemoed lag, die schitterende blauwe oogen, dat breede voorhoofd, aan de slapen een weinig afgeplat, die dunne lippen, den kleinen, pijnlijk gesloten mond omzoomend, duidden iets aan, wat Tom, de portier, eigenaardig „zilver" heette, maar wij „fatsoenlijk" noemen. Tom had drie metalen tot maatstaf genomen van den maatschappelijken stand, waarmede hij in zijne ambtelijke hoedanigheid kennis maakte: koper, zilver en goud. Het eerste en laatste kwam volgens hem het meest voor. Maar geheel tegenover gesteld aan de algemeene begrippen van waarde stelde hij het goud het laagst. Er was zoo iets „misselijks" aan een dief, die een fijn zwart laken jasje aan had en een gouden remontoirhorloge aan een zwaren gouden ketting in het vestzakje; neen, dan was een blauw bemorst boezeroen of een gescheurd baaien hemd, waaruit een ruige borst keek, heel wat smakelijker gezicht. Maar het zilver, waartoe de juffrouw naar zijn taxatie behoorde, kreeg hij maar zeldzaam te zien; dat stelde hij daarom het hoogst op prijs, en daar-

om was hij er het minzaamst voor. Hij wist niet, hoe het kwam, misschien wel omdat zijn moeder tot den fatsoenlijken kleinen burgerstand had behoord, een stand, die het gevoel van eer met den bemiddelden gemeen heeft en in vermogen om er aan te voldoen met den laagsten samenvalt. Tom wist bij ervaring, wat moeite het dan kost, om ieder het zijne te geven, en hoe zedelijk hoog, hoe beproefd eerlijk hij moet zijn, die zich daartoe in alle omstandigheden van het leven in staat toonde.

De juffrouw werd dan ook een stoel aangeboden en niet afgegrauwd, al bleek ook haar haast, haar schrikkelijke gejaagdheid den langzamen Tom wel wat ziekelijk en ergerlijk.

„Neen, uwees man heeft nog niet gewacht. Ga toch wat zitten. Ik moet zeggen, dat uwees manieren me haast zouden doen denken, dat de stormwind met u de deur binnen was gewaaid. Hij is bij den directeur, er wordt afgerekend. Ik mag lijden, dat hij een goede pruim meekrijgt, maar ik geloof 't niet, neen, ik geloof 't niet, juffrouw!... Maar wat wou u toch eigenlijk?..."

„'t Is immers wel de 24e van daag?"

„Ja wel, ik geloof het ten minste wel. Evert!" riep hij door een reet der deur, die op het binnenplein uitkeek,... „'t is immers van daag...? Och, hij is er niet. Maar ja, 't is zoo; ten minste, laat zien: mijn laatste uitgaansdag was Zondag en toen was 't laat me eens kijken, ja de hoeveelste was 't toen ook...?"

„De een en twintigste."

„Als je daar maar zeker van bent. Och, je vergeet hier den tijd, en ik ben er al twintig jaar; laat zien... ik wil zeggen bijna een en twintig... 't wordt met aanstaande Kerstmis... wanneer hebben we dat ook weer...?"

„Morgen, ja wel zeker, morgen is 't Kerstmis", viel de juffrouw haastig in, toen ze bespeurde, dat Tom weer aan 't twijfelen was. Met een blik, waarin lag: „nu, je moet 't weten; maar ik blijf 't betwijfelen," ging hij voort: „dan wordt het morgen krek een en twintig jaar, dat ik hier ben.

Maar blijf dan toch zitten, goeie mensch, je maakt me draaierig! Wat heb je daar dan toch onder je arm?"

„Een pak kleeren voor hem, mijnheer! Ik ben zoo bang, dat hij er op wachten zal."

„Geen nood, ze zijn hier zoo gauw niet, dat weet uwee ook wel, en 't is de gewone tijd niet van ontslag. 't Is een erge stille, je man, zoo heeft Evert me dikwijls verteld. Twee jaar gehad, hé?" Een hoofdknikje gaf een bevestigend antwoord; de oogleden der juffrouw werden rood, en iets vochtigs kwam tegelijk in de hoeken der oogen. „Ja, ja, een heele dobbel om er weer boven op te komen," merkte Tom aan met een uitdrukking van gewicht op het stumperig, maar goedig gelaat. Men behoefde er niet meer naar te raden, wat er in de ooghoeken van de juffrouw glinsterde: een dikke druppel gleed langs den mageren en daardoor wel wat grooten neus.

„Nu, nu, niet murmureeren. Als hij 't maar zóóver brengt, dat hij 't niet weer behoeft te doen; want dan houd ik hem hier niet, maar gaat hij naar Hoorn of Leeuwarden en daar is 't . . ."

Er klonk een schel uit het bureel van den directeur. De juffrouw hield zich niet langer goed. De rust, waartoe zij in dat vertrekje was gedwongen, vergde grooter krachtsinspanning dan de forsche loop van straks in den sneeuwstorm.

„Ga dan nu maar mee met Evert."

Maar Evert kwam niet dan na een herhaalden roep van Tom, die zelf niet mee mocht, zooals hij verklaarde; want wat er ook gebeurde, ja al brandde de zolder boven hem en viel het gloeiende lood hem in stralen voor de voeten of zelfs op het hoofd, hij mocht niet van zijn plaats gaan.

„Als je dan nu maar wilt," vervolgde Tom, die nu op zijn beurt wel wat ongeduldig bleek. „Je hadt straks zoo'n haast."

„Als ik hier op hem wachten mocht en als een van u hem wou helpen bij het verkleeden," stamelde zij.

„Ik dacht, dat je er naar verlangdet hem aan je hart te drukken," merkte Evert spottend aan. De woorden, die hij bezigde, had hij zeker dikwijls van de gevangenen gehoord

en lachwekkend mooi gevonden, daar hij ze op een onmiskenbaren toon van ironie uitsprak.

„Dat doe ik!" zeide de juffrouw met zulk eene innigheid, dat Evert eensklaps heel anders keek. „Maar ach, weet u, — u moet me niet uitlachen... nu hij vrij is, wou ik hem niet meer zien in dat pak en met die pet op."

Tom zag Evert aan en wenkte hem met de oogen; Evert haalde de schouders op en schudde ongeduldig met het hoofd, maar nam het pak aan en ging er mee heen.

„U beiden zijt toch goede menschen!" riep de juffrouw op warmen toon uit.

„Geef hem straks een fooitje, hoor!" fluisterde Tom haar in het oor. „Hij doet niet graag iets voor niets, en hij hoeft dit niet te doen na het ontslag van een klant. Je moet niet vergeten, dat zijn gagie niet hoog is, en hij rookt sigaren, ik maar een pijp. 't Hoeft niet veel te wezen. Als hij maar ziet, dat je om hem gedacht hebt. Je kunt niet weten, waar het goed voor is. Je man mocht nog eens terugkomen."

De juffrouw rilde, haalde met veel moeite haar portemonnaie te voorschijn — de anders zoo langzame Tom had dadelijk gezien, dat ze erg plat was — en hield in hare verwarring Tom een dubbeltje voor.... „Is dat genoeg?" vroeg ze zacht.

„Te veel, te veel, geef hem een stuiver; daar moet hij zijn eigen zelf dan maar mee kontenteeren, mijn goeie mensch!" bromde Tom, terwijl hij slofferiger dan ooit naar het kacheltje ging om daar het vuur op te poken, dat al zoo fel brandde.

Daar klonk een voetstap. De juffrouw zag naar de binnendeur. 't Geluid ging voorbij. Ze bracht de hand aan 't hart. „Dus nog niet!..."

„Hij zal wel gauw komen. Och, je ziet hem misschien vroeg genoeg." De laatste woorden bracht Tom zachter uit dan de eerste, zóó zacht zelfs, dat de juffrouw ze niet behoefde te verstaan.

Maar ze had ze toch verstaan en vestigde met een uitdrukking van angst de zachtblauwe oogen, die toch zulk

een krachtigen blik bij wijlen wierpen, op den onverschilligen, droomerigen portier, terwijl deze zijn klein stompje pijp gestopt en aan den inmiddels gloeiend gemaakten pook doodbedaard en met een smakkend geluid van den mond opstak.

„Wat denk je met hem te beginnen?" vroeg hij, zich langzaam op een der matten stoelen nederzettend.

„Hij heeft me nog niets van zijn voornemens gezegd. Weet u iets.... wat geen opzien wekt? Naar een andere plaats te gaan is zoo duur...."

„Dat is zoo juffrouw! En waarom zou je ook? De mensch is overal dezelfde, de mensch, zeg ik maar altijd, heeft overal dezelfde inzichten, zal ik het maar zoo eens noemen." Zij bleef hem vragend aanzien. „Ik meen maar, wat uwees man hier is, is hij op een andere plaats precies ook. Dus waarom niet hier gebleven? Hier is 't zoo groot; hier kan je 't best je verstoppen, zal ik het zoo maar eens noemen."

Zij kreeg weer een rilling. Ze werd bang voor den kouden, kalmen man, die zoo geheel onnoozel zulke vreeselijke woorden uitsprak. Kwam er dan nooit een einde aan dat wachten? Ware zij zelve maar gegaan! Maar nu hoorde zij toch duidelijk het geluid van naderende voetstappen. De deur ging open. Evert trad het eerst binnen en.... Johan volgde hem op den voet. Een oogenblik later had zij haar armen om zijn hals geslagen, drukten hare fijne bleeke lippen een warmen kus op zijne lippen en klonk het door hare tranen heen: „Vrij! eindelijk vrij! alles geboet!"

Toen Tom eenige oogenblikken later het poortje achter de juffrouw met haar man dichtsloot zei hij tot Evert: „Zilver, hoor, echt zilver!" waarop deze, sceptisch als altoos, antwoordde: „Toch geen groote keur, Tom! Ik meen, zie je, hém."

„Hem?" Tom blies een ongewoon dikke rookwolk uit zijn mond. „Niet eens lood."

(Uit: *Verzoend*).

OUDE JANS.

Wat is 't keurig in 't vertrekje,
  Wat is 't zindlijk op de deel!
Wit geschuurd is bord en rekje,
  Nergens iets te min, te·veel!
Aan de tafel kleeft geen pluiske;
  Tin en blik is nieuw van glans...
't Is dan ook het nette kluiske
  Van onze oude Jans.

Zie, haar mutsje is stijf gesteven,
  Maar wat lichtblauw doorgehaald!
't Jak is altijd heel gebleven,
  Dank de knijpbril en de naald.
Zie, daar zit ze.... In 't zonnelichtje
  Stooft ze de oude leden thans....
't Is hetzelfde goed gezichtje
  Van onze oude Jans!

„Jans, je weet nog...? Hoe je vaagde,
  En ik vuil bracht op die steê?
Hoe ik je met vrijers plaagde,
  En je blij waart, dat ik 't deê?
En dan 's avonds! 'k Leerde rooken,
  En je spraakt van Moeder Gans....
Zoo 'k nog angstig ben voor spoken,
  't Is jou schuld dan, Jans!"

Ze antwoordt niet, maar glimlacht goedig.
  't Heet zooveel als: Of ik 't weet!
Eindlijk zegt ze, maar weemoedig:
  „Jongen! zoo 'k dat ooit vergeet!
'k Was als van je ouders magen;
  Het is waar: ik was wat mans;
Maar ook — in haar laatste dagen
  Geeft hij 't brood aan Jans!

Zij is dankbaar, kleen in 't wenschen.
  De arbeid boog haar schouders krom;
Toch dankt zij de goede menschen
  Voor haar zorglooze' ouderdom;
Wèl verdient zij 't voor haar sloven,
  Sloven onder vreugd en grief....
Wie goed dient, is rijp voor boven,
  Wie goed dient, heeft óok veel lief.

Zij werd ouder, zij werd zwakker,
  Zij verlangde naar de rust.
Eens sliep ze in en werd niet wakker,
  'k Heb haar toen goe-nacht gekust.
'k Wou haar naar het graf geleiden,
  'k Was ook de eenigste bijkans.
Weenend sprak ik bij het scheiden:
  „Wel te rusten, Jans!"

Oude Jans is lang vergeten:
  't Leven is zoo'n snelle vliet!
In die lange menschenketen
  Mist men zulk een schakel niet.
Maar ik zie het bevend kruiske
  — 't Schrift van Jans — nog dikwijls aan;
'k Denk nog vaak aan 't nette huiske,
  Maar 'k ben 't nooit weer langs gegaan.

1855.

COENRAAD BUSKEN HUET.

(1826—1886).

EEN GOED BEGIN.

's-Gravenhage den 1sten Januari.

Half negen. — „Nieuwjaarsmorgen!" Onder het uitspreken van dit woord stap ik uit bed. Was ik een groot heer, ik schelde de meid en liet vuur aanleggen op de voorkamer. Nu is dat niet noodig. Mijne voorkamer doet tevens dienst als achterkamer; en wanneer ik de kachel wil aangemaakt hebben, behoor ik een beroep te doen op de hulpvaardigheid van mijne eigen vingers. Gelukkig dat de vuurmakers zijn uitgevonden! Voor acht stuivers heeft men een doos vol.

Nieuwjaarsmorgen! Al is hij den vorigen avond ordentelijk te kerk geweest, om de uitvaart van het oude jaar te vieren, een mensch is zóó niet, of hij heeft ook eene gedachte of wat ten beste bij de intrede in het nieuwe. Hoe zal het gaan? Wat zal de toekomst baren? En als weder de laatste December komt, met welke gevoelens zal ik terugzien naar het eindje levensweg, waarop ik thans aanvang den voet te zetten? Zoo ik mijn zin had, ik zou wenschen iederen dag, met heden te beginnen, ten minste aan één mijner medemenschen een dienst te bewijzen. Voor iemand, die gaarne achteruit ziet zonder bedroefd te worden, is er, verbeeld ik mij, geen beter voorbehoedmiddel dan dit. Vrij moge dan de tijd aan de keten der eeuwen schudden. Al valt, met iederen oudejaarsavond, een schakel meer in het

peilloos verleden, eenmaal worden die schakels bij elkaar gezocht, bezien, gekeurd, aaneengepast, en (dat bidden wij!) nog gaaf genoeg bevonden, om andermaal te worden saamgehecht.

O ontgoocheling der werkelijkheid! Mijne lucifers zijn vochtig; druilig en wak, als het winterweer is, wil mijn schoorsteen niet trekken; mijne koffiekan loopt niet door; ik wacht op mijn brood, en de bakker blieft niet te verschijnen. Al mijne goede gedachten van daareven schijnen in rook verteerd, en maken thans gemeene zaak met het smeulend hout in mijn kachel!

Wat kan het mij ook schelen, of het al dan niet nieuwjaarsmorgen is? De lantaarnopsteker en de torenwachter hebben goed spreken; zij maken voor hun doen een mooi daggeld; zij beuren fooi aan fooi; het onzinnig vers, dat zij, en de klapperman, en de vuilnisman, en de bijthakker, en de hemel weet wie nog meer, aan de huizen uitreiken, brengt kostelijke renten op, zij lachen in hun vuistje. Maar ik, eenzame die ik ben, waarom zou ik blijde zijn? Ik heb van daag vrij af: doch wat geeft mij dit? Vroor het, ik ging schaatsenrijden. Maar een saaier winter heb ik van mijn leven niet gezien. Straks vallen de kraaien uit de lucht, en haalt mijne buurvrouw hare regenschuwe kat in huis.

Doch stil, niet pruttelen. Het volkje, dat elkander heil en zegen toewenscht, dat kaartjes rondzendt, dat bezoeken aflegt, dat de kinderen versjes laat opzeggen voor grootvader en grootmoeder: weten zij wel eens den oorsprong dier gewoonte? Kennen zij de geschiedenis van het Nieuwjaarsfeest wel?

Hier ervaar ik den troost mijner belezenheid. Ongeletterde menigte! roep ik uit, weet dan, dat het nieuwjaarwenschen een gebruik van oud-Romeinsche afkomst is. Aanvankelijk telden de Romeinen niet meer dan tien maanden; eerst Numa Pompilius vulde het twaalftal met Januari en Februari aan. De naam Januari komt, afgodischer gedachtenis, van Janus, wien deze maand was toegewijd. Daar zij het jaar opende (ik vermoed, wijl te gelijk met haar de dagen begin-

nen te lengen), begroette men haar aanbreken met feestelijkheden van onderscheiden aard. Zoo kwamen de nieuwjaarswenschen en ook de nieuwjaarsgeschenken in zwang. De laatste waren in den regel zinnebeeldig van aard. Tot aanduiding van de zoete verwachtingen bij den geopenden jaarkring, bood men elkander gedroogde vijgen, dadels of honigraten aan, en als zinspeling op voorspoed en rijkdom, een klein stukje geld, met name *stips*. Het bewustzijn dezer wetenschap, en van de zedelijke meerderheid, waarmede zij gepaard gaat, doet mij vol schik in mijzelven met zekere voornaamheid op het gros des menschdoms nederzien.

Edoch, het voortdurend uitblijven van den bakker werpt nieuwe schaduwen op de helderheid mijner gemoedsstemming. Wel tracht ik, in eene vlaag van minachting voor versch brood en voor alle ijdelheden hier beneden, mijnen honger te stillen met een droog korstje van den vorigen dag; maar het kan niet baten. In dezelfde evenredigheid als de bezwaren der verduwing klimt ook mijn gevoel van onlust. Heb ik niet gelezen van een Engelschman, die zich ophing, omdat de knecht verzuimd had, suiker in zijn meesters thee te doen? Zie, er zijn uren in dit leven, waarin de grootste offers ons licht vallen, maar ook uren, waarin speldeknoppen olifanten schijnen. Het is met ons humeur als met een tooneelkijker: al naar mate men door de kleine of door de groote glazen staart, zwellen de voorwerpen of krimpen ze in.

Gewoonlijk heb ik vollen vrede met de buurt, waarin ik woon. De Kasuariestraat is het Voorhout niet: toegegeven. Doch als men goed gestemd is, zijn dan niet zelfs de daken en de schoorsteenen aardig om naar te kijken? Niet langer geleden dan gisteren deden zij mij denken aan fraaie rotsen met ruïnen er boven op. Thans, helaas! zie ik alleen blauwe pannen, alleen zwarte kokers van steen, met vieze houten kappen overdekt. Strijkt er een paar duiven neder in de goot, afkomstig uit omliggende tuinen, zij bekoren mij niet. Integendeel, ik ben knorrig, dat zij het regenwater mijner overburen morsig maken. In plaats dat de opstijgende

rookwolken mij den krater van Etna of Vesuvius zouden vertegenwoordigen, herinneren zij mij aan eten koken en vaten wasschen. Zie ik eindelijk links, naar de zijde van het Bosch, de fraaie Koekamp verveelt mij. Die boomen middenin, met hun bladerlooze takken, — zij lijken wel galgen. Inderdaad, het is niet uit te staan, en de wanhopige Engelschman had groot gelijk.

Twaalf uren. — Wat is er te doen, beneden, aan de overzijde? De breede staldeuren, waarop ik het uitzicht heb (woon eens in de Kasuariestraat, zoo gij kunt, zonder het uitzicht op staldeuren te hebben!), worden opengeslagen door een palfrenier in groot livrei. Het is het koetshuis van den Franschen gezant bij ons hof. Ik zie een prachtig fonkelnieuw rijtuig, zoo even ingespannen. Een dikke koetsier met een poederpruik en een driekanten steek klimt op den bok en houdt de vurige, fraai getuigde paarden in. Hoe zou hij ook heenrijden, alvorens de palfrenier, vol onderdanigheid, hem den met zilver beslagen zweep heeft aangereikt? „Dit rijtuig," komt mijne alwetende hospita mij vertellen, „is een nieuwjaarsgeschenk van den gezant aan zijne echtgenoot. Te Parijs," zegt zij, „doen de groote lui met Nieuwjaar net als bij ons met Sinterklaas, en sturen mekaar allerhande moois. Zoo'n koets ruikt naar den mosterd, zou ik denken." Ik antwoord: „Zoudt u?" Deze koelheid doet haar schrikken; en, zelve verlegen over hare gemeenzaamheid, trekt zij af, mij verzoekend, of ik hare „astrantigheid" haar ten beste houden wil. Brave vrouw! Ik mag haar anders zoo gaarne lijden. Zij slooft zich af voor haar huisgezin. Moest ik haar met mijne onvriendelijkheid den nieuwjaarsdag vergallen. Doch reeds voel ik mij gestraft. Had ik haar laten doorpraten, zij zou niet zijn heengegaan, dan na het uiten van een hartelijken wensch voor mijn geluk. Nu blijf ik zonder.

Het rijtuig is vertrokken. Mevrouw zal zeker recht blijde zijn, als zij het ziet. Waar zou zij heenrijden, reeds zoo vroeg? Is er receptie aan het Paleis? Of gaat zij op hare beurt geschenken brengen aan hare aanzienlijke bekenden?

× contradictie in terminis

In elk geval, zij is gelukkig; zij ontvangt en kan geven. De bijthakkers en lantaarnopstekers zijn het ook. Ieder droomt op zijne wijze van „al wat wenschelijk is." Ik alleen droom niet; en al wilde ik iemand gelukwenschen, ik zou niet weten wien, of wie, of waarmede.

Ja toch. Zijn wij niet allen broeders? Al ben ik moederziel alleen in de wereld, zij is mij dierbaar; zij en al hare bewoners. Waarom mijne zegenwenschen niet uitgestrooid op de vleugelen van den wind? Waarom mijn hart niet overgegeven aan den drang der menschenliefde? Waarom haar ingehouden, de nieuwjaarsbede mijner ziel voor u allen, mij bij name onbekend, maar met mij uit éénen bloede geschapen? ×Voor u, allereerst, lotgenooten, kluizenaars onzer volgepropte straten, wier erf de dood heeft leeggeplunderd, wier sober fortuin niet gedoogt het van nieuws te beplanten, slovers en dravers, op wier pad de zon verzuimt te schijnen, die eenzaam en zwijgend uw brood verdient en verteert, die door God zijt gespeend van de juichende pijnen der vriendschap of der liefde! En voor u, peinzenden, die uwen weg bewandelt, ongevoelig voor de schatten van het tegenwoordige (uw voet vertreedt ze), maar met onafgewenden blik opziende naar de Noordstar uwer zielen! En voor u, wakkere vaders, nog bij de spaarlamp heengebogen over het werk voor vrouw en kinderen; arme weduwen, wier hart van het kerkhof, wier oog van den Hemel, wier voet van de wiegerel, wier hand van het spinrad niet wijken; jonge mannen, onhandelbaar tot zoolang de weg door het leven, u te smal, wijder en breed genoeg geworden is voor twee, gij en het meisje uwer keuze; voor u, moedige strijders en strijderessen in den goeden strijd der krachtsinspanning en der zelfverloochening! En voor u, wie gij zijt, hoog of laag geplaatst; voor u, die al wat edel is, liefhebt, die met alle lijden medelijdt: die, als het Christusbeeld van Thorwaldsen, uwe geopende armen naar al wat mensch heet deernisvol houdt uitgestoken!....

Zie zoo. Nu is het rustiger van binnen. Daar krabt en kriewelt en keft iets aan de deur. Ik open, en een kleine

keeshond, geen vier maanden oud, komt mijne kamer ingesprongen en schiet mij tusschen de beenen. Het is de afgod van de kinderen mijner hospita. Van tijd tot tijd was ik dwaas genoeg, het dier te liefkoozen en aan te halen. Thans ondervind ik de gevolgen mijner voorbarige gemeenzaamheid. Laat staan, Kees, gij bijt mijn pantoffels aan stuk! Maar neen, ik wil niet stuursch wezen. Kees komt mij nieuwjaarwenschen, en ik zal aan den lieveling der kinderen vergoeden, wat ik jegens hunne moeder misdreef. Kom hier, hartelijk mormel, en drink uw dankbaar lijf gezond aan het overschot uit mijne melkkan!

Pas is de hond vertrokken, of ik verneem een zedig aankloppen. De binnentredende is een meisje van tusschen de zestien en zeventien. Wie mag zij wezen? „Sientje, mijnheer!" zegt zij, half lachend, half blozend. 't Is waar ook! Bijna had ik haar niet herkend. In geen rond jaar kreeg ik haar aangezicht te zien, en van een kind is zij in dien tusschentijd een volwassen meisje geworden.

Zij ziet noch weldoorvoed, noch bijster welgekleed; maar het is dezelfde eerlijke oogopslag van vroeger, dezelfde glimlach om den mond, dezelfde bedeesde, maar vriendelijke stem. Zij is lang niet mooi; zelfs gaat zij door voor leelijk; ik voor mij vind haar allerliefst.

Minder om haar uitzicht, misschien, dan om mij zelven. Aan Sientjes naam toch knoopt zich eene mijner genoegelijkste herinneringen vast.

Het was, twee of drie zomers geleden, 's avonds laat op Koningins verjaardag. Overal brandden lampions, overal schitterden verlichte eerepoorten, overal wapperden vlaggen en ruischte muziek. Ik stroomde mede door de volgepropte straten naar de Maliebaan, waar een vuurwerk zou worden afgestoken. Plotseling ontstaat aan den ingang van het veld een geweldig gedrang; het recht van den sterkste doet zich gelden; van de zwakken raakt meer dan één onder de voet. Juist toen ik mij van de razende menigte had losgescheurd, verneem ik kreten van een kermend kind, onbarmhartig vertreden. Op nieuw schiet ik onder de wriemelende menschen-

massa, weer mij wat ik kan, en breng met eigen levensgevaar Sientje in veiligheid.

Slechts enkele reizen zag ik haar sedert weder. Het geval was mij schier ontgaan. Sientjes dankbaarheid evenwel is goed van geheugen. Te gelijk met haar „heil en zegen" komt zij mij de eerstelingen van haar handwerk aanbieden. Het zijn een paar souveniertjes van uitgeslagen kaartpapier, met zijde geborduurd. Ik zie twee fel gekleurde kapellen met een opgestreken zeiltje elkander in het aangezicht vliegen. Aan de vier hoeken zitten vier strikjes van groen lint; meer ander groen lint, bovenaan en boogsgewijze, herinnert aan de bedoeling van het geschenk, dat bestemd is om aan weerszijde van den schoorsteenspiegel te worden opgehangen. Het geheel is meer netjes dan smaakvol.

De verschijning van het meisje en dit bewijs van hare erkentelijkheid brengen in mijn stemming een volslagen ommekeer te weeg. Voort zijn de muizenesten! Het mist niet langer in mijn hart: de zon is er deugdelijk doorgebroken. Ik geef Sientje een stoel, en wij geraken aan de praat.

Eerst antwoordt zij met halve woorden op mijne vragen; doch weldra zijn de bordjes verhangen; zij vertelt en ik luister. Ten laatste kan ik niet meer dan hier of daar een enkel bakentje steken in den vloeienden stroom van haar gekeuvel. Zij heeft, verhaalt zij mij, een moeilijk leven. Met een jonger broer en zuster is zij, vroegtijdig wees, ten laste gekomen van eene oude grootmoeder. Deze heeft, gelijk Sientje het noemt, het drietal „van de straat opgeraapt." Zij heeft Sientje borduren geleerd, en sedert een maand of wat wordt deze opgeleid in een magazijn van dameshandwerken. Chrisje, de jongste, breit reeds eene aardige kous, en Hendrik is leerling-letterzetter op eene courantdrukkerij. Zoo doet ieder wat; en het zou ook wel gaan, waren de werkloonen maar hooger, sleten de schoenen en kleeren maar niet, bleef de eetlust maar achterwege, en wierd het maar geen winter. Sientje klaagt over de duurte van de olie, over de onstrekzaamheid van turf en hout. „'s Zomers," zegt ze, „heeft men de zon voor niet; 's winters met de lange avonden, moet

men vuur en licht met goud betalen." Daarenboven bewonen zij eene kamer, die te groot is voor het gezin. De schoorsteen is een rechte windvang. Zij moeten zich behelpen met een ouden Dortschen haard, een erfstuk, dat veel brandstof opslokt en weinig warmte geeft. Dikwijls koken zij hun eten op een komfoor. Wel is grootmoeder in besprek met een uitdrager over een potkachel; maar de man vraagt driegulden-tien, en dat kan er niet af. Zij berusten er in en lijden kou uit zuinigheid.

Terwijl zij haar hart voor mij uitstort, vormt zich in mijn geest een liefelijk plannetje. Reeds de voorsmaak er van doet mij watertanden. Doch ik houd het wijselijk voor mij. Waarom, door onbedachtzaamheid, de helft van mijn genoegen bedorven? Daarenboven, er is een punt, waaromtrent ik eerst zekerheid moet hebben: „Wordt dit huisgezin bedeeld?" Ik dweep met fatsoenlijke armoede; ik koester onbepaalden eerbied voor alle tobbers en tobsters; maar de diakenen moeten buiten spel blijven. Er zijn gewis buitengewone gevallen, gevallen, waarin kerkelijke of gemeentelijke onderstand dienstig kunnen zijn en weldadig kunnen werken. Maar, zoo gemoedelijk als ik wensch te zijn, ik heb een hekel aan bedeelde Hollanders. Daar ligt voor mijn gevoel iets stuitends in de verbinding dier beide termen. Mij dunkt, dit deelwoord en dit zelfstandig naamwoord behoorden geslagen vijanden te wezen. Wanneer zullen ze dat zijn en voor goed met elkander over hoop liggen? Wanneer zal Bataafsch eergevoel het eene schande rekenen om „van den arme" te trekken? Om te eten of te drinken of zich te kleeden „van de gift?" Misschien wordt door onze menschenvrienden te weinig op dat eergevoel gewerkt, misschien kon op onze gemeentescholen.... Waar dwaal ik heen? De vraag was, of Sientjes grootmoeder bedeeling geniet. Ik durf er Sientje niet van spreken. Maar geen nood: ik zal het wel te weten komen bij den buurtmeester. Voorshands, en in de hoop op gunstige berichten, hoor ik haar uit over de wijze, waarop het gezin van plan is den avond door te brengen. — „Of ik dan voornemens ben ze te komen opzoeken?" — „Wel

zeker." — „Heere, dat is alleraardigst! Grootmoeder zal er recht vereerd mee zijn. Doch dan mag ik niet vroeger komen dan tusschen zevenen en achten. Voor dien tijd moet grootmoeder hierheen, Chrisje daarheen, Sientje zelve weer ergens anders heen; en Hendrik zal blij wezen, indien hij tegen dat uur vrijaf heeft. Als het lukt, komen zij samen thuis." — „Des te beter," denk ik bij mij zelven, en Sientje vertrekt.

Drie uren. — Ik ben er op uit geweest. Eerst naar den buurtmeester. Zijn getuigenis was allerloffelijkst. Ik ben er hem dankbaar voor. Al komt de eer van het geval juist niet aan hem toe, het is zoo genoegelijk bevestigd te worden in de goede gedachten, die men van zijne beschermelingen heeft opgevat. Het tegendeel is zoo gewoon, en doet zoo'n pijn. Van den buurtmeester ben ik naar den uitdrager gestevend. De bewuste potkachel is met loven en bieden mijn eigendom geworden. Het leveren van een eind pijp, het overbrengen naar Sientjes woning, benevens het zetten en pasklaar maken, heb ik in het akkoord weten te doen opnemen. Te vijf uren zal deze plechtigheid onder mijne oogen plaats hebben. Vervolgens ben ik naar de gasfabriek gekuierd en heb een mud cokes besteld. Mijn kolenkooper zal zorgen voor een mandje gruis met wat turven en blokjes; mijn kruidenier voor een kruik patentolie. Op de Kapelsbrug bij het Spui heb ik tegen vijf en twintig centen een baliekluiver aangenomen. Deze zal omstreeks half zes bij mij aan huis wezen, om een pakje te dragen. De kerel voert toch den ganschen dag niets uit dan tabak pruimen en kringetjes spuwen in het water: licht dat hij voor zijn nieuwjaar een kwartje verdient. Doch ik ben er nog niet. Mijne vriendjes moeten ook wat te bikken hebben. Er behoort iets onder de kies. Ook drinkt men gaarne eens wat warms. Hoe zal ik het maken? Kom, laat ik een paar tarwebrooden bestellen: edeler kan ik mij, geloof ik, op dien treuzelaar van een bakker niet wreken. Laat de juffrouw beneden om een stuk boter en een bord gesneden ham gaan. Dat is één gang: alle spekslagers zijn tegenwoordig meteen boterkoopers. Een vet baantje. En wat zullen we drinken? Met een paar flesschen bessenwijn en vijf ons bruine

suiker zal niets bedorven wezen. Ik mag er wel aan denken, dat ik mijn chocoladeketeltje inpak, mogelijk kan het dienen om onzen wijn te warmen. Dat fleschje extract van bisschop steek ik maar in mijn zak. Dien kurketrekker ook. Misschien wil Hendrik wel eens rooken, die jongens zijn tegenwoordig niet van de sigaren af te slaan. Een half dozijn vermoordt hij er stellig. Nu Rencurrels zijn de mijne niet; dat weet ik wel beter. De hoofdzaak is, dat ze Hendrik smaken. Of de jongen deugt? Of het huisgezin verdient geholpen te worden? Of ik mijn ziertje spaarpenningen goed besteden ga? De tijd zal het leeren. Eén ding is zeker: ik heb voorshands vreeselijk veel pleizier.

Middernacht. — Alles is voortreffelijk afgeloopen. De baliekluiver heeft prompt op zijn tijd gepast. Met de hulp eener vriendelijke buurvrouw, bevorens in mijn geheim ingewijd, hebben hij en de uitdrager en ik het noodige in orde gebracht. Voor zevenen reeds brandde de kachel als een lier. Ik heb mijn volkje weggezonden en gedaan, of ik thuis was: de lamp opgestoken, den mondkost gereed gezet, vuur in de theestoof gedaan, den chocoladeketel tot bisschopketel gepromoveerd. Vervolgens heb ik een stoel genomen en ben gaan zitten in het midden van den arbeid mijner handen. Tevredener dan ik, tronend tusschen de vochtige muren van dit ongezellig en bijna armoedig vertrek, was geen wereldvorst ooit gezeteld in de statiezaal van zijn arduinen paleis.

Te bekwamer tijd, tegen half acht, kwam de familie aanzetten: Chrisje voorop: grootmoeder hijgend, achteraan. Aanvankelijk ontstond er eenige verwarring. Jeugd en ouderdom keek verwonderd rond. Ik zelf was niet van de vlugsten in het verklaren van mijn gedrag. Helaas! vriendelijk wezen is ons zoo ongewoon, dat, doen wij er aan voor een keer, het geval ons min of meer verlegen maakt. Sientje hielp mij uit den brand; zoo werd zij zelve voorheen door mij uit het gedrang geholpen. Zij herinnerde haar grootmoeder, hoe onze kennismaking was aangekomen, en dat ik de verwachte bezoeker was. Nu kwam alles tot klaarheid; de weg tot genieten was gebaand. Wij zaten aan. Had ik voor spijs en

drank, voor vuur en licht gezorgd, grootmoeder en kleinkinderen lieten het niet aan vroolijkheid ontbreken. Wat al vragen, waarop het antwoord uitbleef! Wat al antwoorden op ongedane vragen! Het was een lange avond van volkomen vreugd. Kommer noch zorg schenen ooit binnen deze muren te hebben geheerscht. Eerlijke armoede bezit de gave om de herinnering aan doorgestaan leed in een oogwenk aan kant te zetten. Zij geniet op staanden voet en volop van iedere gelegenheid tot blijdschap, van elk vleugje voorspoed. De rijke, verzadigd en onverzadigd, laat zich niet zoo gemakkelijk vangen. Hij wil gelukkig wezen, ja, maar hij moet er tijd toe hebben, en het genot mag hem niet ongelegen komen.

De uren zijn omgevlogen. Grootmoeders levensgeschiedenis, Chrisjes kinderversjes en schoolliedjes, Sientjes verhalen van den winkel en zijne bezoekers, Hendriks (des dampenden Hendriks) ongeloofelijke berichten omtrent de gemeenzaamheid der beroemde schrijvers, wier drukproeven hij naziet; rijker keuze van onderwerpen is nauwelijks denkbaar. Bij het scheiden stroomden de dankbetuigingen. Voor de leus nam ik ze aan; maar wie op den bodem van mijn hart had kunnen lezen, zou gezien hebben, dat ik geenszins het gevoel had hier weldoener te zijn. Schuldenaar is het woord; want ik had meer genoten, dan ik schonk,

Langzaam ben ik huiswaarts gewandeld, mijn hart ophalend aan de genoegelijke herinneringen van den afgeloopen avond. Genieten: hoe onafhankelijk is het van de uitwendige omstandigheden! Zoo even kwam ik den Boschkant om, langs de fraaie woning van den Franschen gezant. Er hield een schitterend rijtuig stil, hetzelfde van dezen morgen. De palfrenier slaat de trede neer; mevrouw wipt de stoep op in feestelijke kleeding. Zij keert terug van een vorstelijken uitgang; niet onmogelijk heeft zij met den Koning zelven gedanst. Nu komt zij thuis. „Blij toe!” hoor ik haar zuchten met een Franschen zucht. Ons eerste woord, toen het half twaalf sloeg, was geweest: „Hoe jammer!”

NASCHRIFT.

U zelven afgevraagd: „Wien deed ik immer wel?
Wie zegent in dit uur de daden mijner liefde?"
De beedlaar in uw kleed? het kind door u gekoesterd? . . .
Zoo u dit kleine streelt, — doe wel, doe nogmaals wel!

U tevens afgevraagd: „Wien deed ik immer leed?
„Wien grieft te dezer uur 't herdenken mijner boosheid?"
Den zwakke dien gij scholdt? den weggeduwden blinde? . . .
Zoo u dit kleine smert, — bekeer u, en doe wel!

1856. (Uit: *Schetsen en Verhalen van Cd. en Anne Busken Huet*).

JACOBUS JAN CREMER.

(1827—1880).

GESTRAFTE HOOGMOED.

Reeds was de markt in vollen gang, toen de *groote* Hannes Balders van D. met zijn benijdenswaardig spulleke voor de herberg stil hield, waar De Rijzende Zon uithing.

't Was vol op de merkt, overvol. Perds van allerlei slag en kleur. Hengsten, merries, ruins en vulles; krek van alles.

„Eh bien, sieu Baldèrs, oe vart u? Lank niet kezien," zegt een Fransche paardekooper, die den grooten Hannes ontwaarde en hem de hand reikt.

„Bezoer messeu!" zegt Balders en lucht op eenmaal al wat hij Fransch heeft: „Keman kemportee voe?"

„Merci, merci, sieu Baldèrs. Zeker paard'an de mart?"

„Nee man, nee," zegt Hannes: „Ik kan d'r niet missen van 't joar; vief en twintig ien 't tuug, hê hê hê, 'k wou d'r nog éentje bijsnappen ook."

„As boer Balders kumt, dan geet de merkt gliek weg de hugt ien," vleit een boertje, die een bruine merrie ter markt bracht.

Hê hê hê, gij smêrt ze," lacht Balders tevreden, en de merrie beziende, zegt hij spoedig: „Wat vroag ie veur dat perdje?"

„En bovenste! Driehonderd veur ou!" fluistert het boertje den vrager in 't oor.

„Monster op!" roept Balders.

't Paardje wordt losgemaakt, en de merrie bij den halster houdende, draaft de eigenaar er het marktplein mee langs.

„'t Is een beste," zegt Hannes.

„Vrij koed, maar spat," zegt de Franschman.

„Dat zou 'k gezien hebben!" roept Hannes gekrenkt.

„Om drie fles' Bourgon'j," schreeuwt de Franschman.

„Um vier!" bluft Balders.

't Boertje keert met zijn paard terug.

„Hou op!" schreeuwt Hannes, terwijl hij den Franschman ter zijde stoot en de hand van het boertje vat.

„Driehonderd! mien!! Alla, zet op! Vort'r mee, ongezien specie op toafel ien De Rijzende Zon."

't Boertje zegt: „Top!" geeft den gebruikelijken handslag terug en vertrekt met zijn paardje.

„Eh bien sieu Baldèrs!" roept de Franschman: ikke de spat wil zien; ij eeft ze, ik eb de vier fles' kewon."

„Gelogen!" schreeuwt Hannes: „zu'j *mien* peerds leere koopen? A'j wien lust, doar za'k veur den weerlich niet dood op blieven, al wou'j d'r tien hebben; kom a'j lust; 'k goai noar De Zon; kom Wimpke, kom mee."

En — toen ze binnen goengen ien De Rijzende Zon, toen lachte de verkooper van 't bruintje zich slap. Spatten had ze en gallen ook! Joa, hie lachte um 't zwarte ding van den trots — moar — um 't zwarte ding van 't bedrog, nee, dóarum lachte ie niet, en — dóarum lacht ook geen mins.

't Was tegen den avond, dat Hannes Balders buiten de herberg stond en op zijn rijtuig wachtte om naar 't Bijenveld terug te keeren.

Veel wijn had hij geschonken; niet slechts de vier fles-schen aan den Franschman — die gaarne de spatten vergat, toen hij het druivennat proefde — niet slechts de flesch, die hij aan den verkooper toegaf, neen, nog een paar boven-dien, welke het zwarte ding van binnen eveneens uit den kelder van den kastelein had gelokt.

Veel wijn had hij gedronken, veel meer dan hij goed vond of lustte; want een dronkaard was hij niet, maar — niet kunnen? doar geet ie! „Jan, 'en neie!"

Beschonken was Balders evenwel niet; alleen zag hij wat rooder dan gewoonlijk en blaasde het zwarte ding wat sterker.

Wimpke had niet te veel gepruufd — daar had de vader zorg voor gedragen.

Nog maar weinige oogenblikken had Balders gewacht, toen de knecht uit de herberg met den harddraver vóor en de 's morgens gekochte merrie achter de kapchais kwam aanstappen.

„Het ie z'n spint hoaver gehad?" vraagde Balders en loog er bij: „dat kriegen ze bij mien alle doag', as ze op stal stoan."

„Dat het ie," antwoordde de knecht, „'t is 'ne knap slag van perd."

„Dat gleuf ik," zei Balders, „zoo'n hardlooper is'r op de heele merkt niet gewêst. Acht pries he'k er mee gehoald, ien Uitert en overal."

Nauwelijk had Balders uitgesproken, of een staljongen kwam met een zwarten ruin aanstappen, die voor onder den man getoomd was.

„Mien Kees is niet minder," sprak een stevige boer, die Milles heette en te Z. woonde, welk dorp nog een half uur verder dan 't Bijenveld lag, „mien Kees is niet minder," herhaalde hij luide en klopte zijn paard op den glimmenden nek.

„Niet minder, niet minder!" riep Balders, terwijl hij zijn Mieke een stevigen klap op den bil gaf, dat ze begon te trappelen. „Wel tweehonderd gulden schêlt 't. Wou'j dien bonk met mien Mieke kompariere!"

„Bonk! Kees 'n bonk? Wel verdrêjd! dat zu'j mien woar hiete," riep de eigenaar van het geminachte paard.

„Woar moake!" schreeuwde Balders, „wou'j ien 'en uur van hier noar 't Bijenveld joagen....? Wou'j dat....? Ku'j dat....? 't Liekt er wat noar, is 't niet? En dat kan *ikke:* met hum — hier! met den deze; alla! a'j korroazie ien 't lief hebt."

„'k Zou gek wêzen veur niks mien Kees te knouwen," sprak Milles wat zachter en wendde zich af.

„Alla! hier menneke!" schreeuwde Balders alweder, „wóar maeke za 'k 'et. Honderd gulden tegen éen da 'k ou van hier noar 't Bijenveld véur blief. Alla, a'j durf: duuzend

tegen een. Wat schêlt 't mien. Duuzend! Zeg, wou'j mien takkeniere?"

De boer gaf geen antwoord.

„Zie je wel, dat 'et 'en knol is?" riep Balders, terwijl hij vuurrood geworden triumfante blikken in 't ronde wierp.

„Umdat oe eigen perd 'en knol is wi'j 'em woagen," zei Milles, „mien Keeske is 'r te best veur."

„Toe moar Kobus!" riep er een.

„*Hie* met de sjês en gij d'r op, dan ku'j best veurblieven," sprak een ander.

„Oan Milles tien menuten veur!" zei een derde.

„Dat doei'k, dat doei'k!" schreeuwde Balders, „en duuzend gulden tegen één! — A'j 't wint, ziedoar 't perd en de sjês 'r bij; zeg, durf ie 't nou nog niet?"

Nog een geruimen tijd duurde de woordenstrijd op 't levendigst voort. In 't einde, of Milles zin had of niet, hij moest toegeven. Behalve dat het door Balders gekochte paard in De Rijzende Zon mocht achterblijven en daarom van de kapchais werd losgemaakt en weggeleid, was men overeengekomen, dat Balders met zijn rijtuig tien minuten later dan Milles op zijn Keeske vertrekken zou, terwijl nevens Balders en Wimpke nog een derde in het rijtuig moest plaats nemen om getuige te zijn.

De uurwerken werden geraadpleegd en gelijk gezet, Milles besteeg zijn Kees. Nog drie minuten, dan was het zeven uren: tien minuten later zou Hannes vertrekken.

Een-twee-drie. Vort! en — als een pijl uit den boog vloog de ruin met zijn meester den weg op. — Harrejennig, wat liep ie!

Voor Balders klonken ontmoedigende kreten van alle zijden. „Loat 'em, loat 'em!" riep Balders gedurig en beet op zijn nagels.

„Ge hoalt 'em niet. Ge hoalt 'em niet; hie jast 'em ien drie kertier!"

Balders beet zich de lippen in bloed. Mieke krabde met den voorhoef, alsof ze 't voelde, dat men haar eer te na kwam.

„'En kloare!" riep Balders. De borrel kwam — in één kloek naar binnen, en 't zwarte ding werd nog zwarter.

„'t Wordt tied da'j der ien stapt," zei de kastelein, „nog twee menuten!"

„Tied genogt!" pochte Balders, „al was 't 'r nog tien!"

Eindelijk, daar zat hij. De getuige — een boer uit Balders' woonplaats — zat aan de andere zij; Willem — tamelijk beduusd en erg gedrongen — tusschen de beide mannen in.

„'t Is tied!" riepen verscheidene stemmen.

„Geen hoast!" schreeuwde Balders, „bij den meulen za'k 'm al veur zin." — Gelach. — „Zit ie goed, Wimpke? Alla! Veuruut!" De zweep kwam op de driftige merrie neder; ze deed een sprong, een ruk — als de bliksem schoot ze voort — snel, ongelooflijk snel, en de achterblijvenden, die het rijtuig met geopenden mond bleven nastaren, tuurden alras tevergeefs, want in weinige oogenblikken was de kapchais achter het elzenhout verdwenen.

En vooruit ging het zonder weerga. Mieke scheen den grond niet te raken; de wielen der chais waren door hunne snelle wenteling schier onzichtbaar.

„Alla! Hei! Huup!" schreeuwde Balders. De zweepslag omslingerde het vurige paard, dat liep, alsof het vleugels aan de pooten had. — Den hoek ging het om, maar de ruiter was niet te zien. „Vort as de weerlich! horrt! Bij den meulen za'k 'm hoalen! Klets! — Alla! Horrrt!"

En voort ging het, zoo mogelijk nog sneller. De boer ter linkerzijde klemde zich aan den chaisrand vast; alles schemerde voor zijn oogen. Wimpke zweette van angst; hij zag niks meer, geen spier. „Voader, voader!" riep hij gedurig: „voader! ik bin zoo benauwd. Schei uut, schei uut." Maar Balders gilde: „Stil jungske, stil! Geen nood! Huup! Alla! Huup! Heiiiii! Horrrrt!"

En voort ging het, woest, akelig woest. De schier boven krachten aangestrengde merrie was met schuim overdekt. 't Was alsof een roofdier haar op de hielen zat. De ooren lagen haar in den nek; 't brandde haar van binnen; ze zag

niet meer, maar hooren kon ze nog, hooren de krijschende stem van haar onmeedoogenden meester, die — den hoek bij de linden omgereden — den ruiter ontwaard had en vreeselijk gilde: „Heiiii! Huuuuu! Horrrrt!"

En ontzettend werd nu dat jagen. Het was alsof het heil van 't vaderland aan den loop van 't arme Mieke hing. Nog altijd rende zij voort, huizen, akkers, boomen, — alles in de avondschemering gehuld, — met kogelvaart voorbij. Rechts lag de molen; een oogwenk.... en, hij lag verre achter. Voort ging het, voort!

En Milles? Zijn Keeske draafde dat het een lust was; soms in galop; hij zou 't wel rooien. „Nog 'en kertierke, 't sá jong! 't sá!"

Maar hoor.... een gillend: „Hei hort!" klinkt in de verte; ....hij ziet om. Verdrêjd! doar kumt de kapsjês: „'t sá Keeske, 't sáa!" En Keeske liep, liep, als een haas.

Huuuuur! Horrrrt!" klinkt het al nader. 't Geraas van het voertuig wordt sterker met iedere seconde: „'t sá Keeske! 't saaaa!"

En Keeske loopt nog sneller — maar — Mieke is hem de baas. Haar kop raakt als 't ware, zijn achterpooten.

Gehits van Milles.

Oorverdoovend gillen in de kapchais.

Ai! daar schokt het rijtuig. Een diepe geul in het spoor van den grintweg had dien schok veroorzaakt.

De bevende getuige klemt zich vaster aan den chaisrand.

„Voader, voader! ge joagt ien de sloot!" gilt Wimpke half schreiend.

„Geen nood, jungske, geen nood!" schreeuwt Balders, „ik hoal 'em! ik hoal 'em! — Stil toch Wimpke. Heiiii! Huuuur! Horrrrrt!...." En — nòg een zweepslap die klettert, nòg een ruk aan den toom, en — met een krijschend: „Hoerah!" van den voerman, vliegt de merrie den zwartruin voorbij.

Recht overeind staat Balders in zijn voertuig.

Voor 't inhalen vreest hij niet. „Hier is de handwiezer bij Oarie van den viersprong, Hoerah! Links uut de flank!

Huuur! Horrrt!" en links gaat het den handwijzer om. — Om? — Er tegen! Een krak — Een dreun....

„'t Sá! 't Sáaaa!" roept Milles, „doar leit nou de grutsheid. Hó, hó moar Keeske, de duuzend is mien!"

't Is nacht. Wij bevinden ons in de op- of kelderkamer van een arbeiderswoning. Een flauw brandend keukenlampje verspreidt een somber licht; 't riekt er sterk naar azijn. Zachtjes wordt de deur geopend. Een armoedig doch rein gekleede vrouw treedt binnen, en een stil maar aandoenlijk tafereel treft haar oog.

Op een stoel naast het hoofdeinde eener bedstede zit, half liggend, een man, wiens arm in een doek hangt. Een breed gevouwen doek is hem om 't hoofd gebonden; een lichte sluimering heeft hem bevangen, maar gedurig steent hij of maakt een onrustige beweging. De man is Hannes Balders; de vrouw is zijn schoonzuster, Aries lieve Lieske.

Over de bedstee heen ligt een meisje gebogen, die de hand van een knaapje in de hare houdt, van een jongske, dat erg bleek ziet, maar rustig schijnt te slapen.

Hij slaapt — ja — want zijn zachte ademhaling getuigt, dat hij niet — — neen, zij getuigt, dat hij leeft en slaapt. — Goddank, dat hij slaapt!

Dat meisje is Luutje Balders, en dat knaapje is Willem, haar lieve broertje. 't Meisje laat Willems handje los, en terwijl ze nederknielt, vouwt zij haar handen en bidt. Wat heeft ze veel te vragen, en toch, wat bidt ze kort. Zij zucht!

Aries vrouw, die bespeurt, dat haar hulp in dezen oogenblik niet van noode is, zet zich nabij de deur op een stoel en vouwt evenals Luutje haar handen.

„Wimpke, Wimpke!" steunt Balders met een nare stem, zoodat de vrouwen er van ontstellen, „Wimpke, woar bin ie?"

„Stil! hie sloapt, lieve voader," zegt Luutje, zich herstellende en drukt haar koele hand tegens vaders gloeiende voorhoofd.

„Nee, hie zit ien de sjês; hou op! hou op!" roep de vader, en in zijn stem ligt iets akeligs droevigs.

„Stil toch, stil!" fluistert het meisje, „rust is neudig veur ou en veur hum.... Blief nou zitten, voader!" smeekt ze zacht, daar ze ziet, dat de vader in onrust wil opstaan.

„Zitten nee," zegt Hannes luide, terwijl hij de oogen opent en opgestaan, straks voor de bedstee op de knieën valt, „hier is mien jungske.... sloap ie verrechtig...? Zeg Wimpke, lieve beste menneke, sloap ie...? Luutje! ik heur niks," vervolgt hij gejaagd, „Luutje, oajemt ie nog? Luuster dan toch. Wimpke! Wimpke!!" en in den hevigen angst vat hij met zijn ongedeerde hand het knaapje bij den arm, en schudt hem en roept alweder: „Jungske, beste jungske! wor is wakker, da'k zie, da'j lêft. Wimpke, Wimpke! toe, kiek oe voader is oan!"

't Baatte weinig, of het meisje den beangsten man tot bedaren zocht te brengen, hij bleef onverstandig, ofschoon zachtjes, het arme knaapje schudden.

Goddank! Goddank! daar slaat hij de oogen op; daar ziet het jongske zijn vader aan. Het flauwe licht doet wel het zwakke en fletse van dien blik niet bemerken, maar toch — 't is voor de eerste maal na den schrikkelijken val uit het in dolle vaart gestuite rijtuig, dat het knaapje de oogen opent, en weder zegt Hannes: „Goddank!" en buigt zijn geteisterd hoofd voorover, en drukt zijne lippen op Winpkes bleek gezichtje, lang, zeer lang — droevig lang.

Maar neen, die blik is den beangsten vader niet genoeg; zijn Wimpke leeft, doch hij moet hem zeggen, dat hij *geslapen* heeft, dat hij geen letsel bekwam en zich wel bevindt; hij moet zeggen, dat alle vrees van den vader ijdel geweest is, en slechts een lange flauwte zijn oogen en mond tot nu toe gesloten hield. „Is 't niet, mien jungske....," spreekt Balders in koortsige opwinding; „ge ziet, ge heurt mien? Zeg dan maar joa, allinnig joa, en da'j geen pien hebt. O God! wat was ik benauwd."

„Moar liefste voader," smeekt Luutje vurig, „a'j Wimpke lief hebt, loat 'em dan vrêjig. Gij weet wat de dokter gezeit

het: rustig loaten is veur 't oogenblik 't eenige wat te doen is; en natte doeken op 't heufd, zie, dat doei ik gedurig."

Maar 't smeeken baatte niet. 's Vaders onrust was al te groot.

„Och, loat me!" riep hij somber. „Wimpke, sprêk moar 'en eenig woord. Zie'j oe voader? Heur j'em sprêken? Zeg mien liefke, mien oarig kerlje, niewoar ge ziet en heurt 'em....?"

't Bleef een oogenblik stil. Op eenmaal vaart het knaapje een rilling door de leden. Hij sluit de oogen, doet ze weder open, richt den blik naar boven, en lispt:

„Heur, 't karkorgel speult. Hoe mooi! — Zie, wa'n licht! hoe fel! en kleuren zoo zacht as van — 't pauwe — veer — ke. — Heur — Zie —" en weder sluit hij de oogen, en weder trilt zijn lichaam, en Balders roept in hevigen angst: „Help, help! O God! wat duut ie roar. Wimpke, mien lieve, mien eenigste Wimpke, wat lig ie stief! Helpt dan niemand...? M'n heufd geet bersten. O God! — Wimpke — zie mien oan, mien jungske, mien lieve jungske!"

Uit de aangrenzende kamer is de dokter, die er met Arie en Huibert Balders toefde, toegeschoten. Met zachten dwang trekt hij den jammerenden vader terug, voelt het jungske den pols, maar blijft somber en met deernis op hem nederzien. Aries gade ondersteunt met Huiberts hulp den vader, die als wezenloos voor zich uitziet.

„Is ie bêter.... of is ie....?" steent Hannes akelig, maar kan den zin niet volënden.

„Neem je rust, goede man," zegt de dokter, „en bedenk —" maar Balders laat hem niet uitspreken. Uit de hem ondersteunende armen rukt hij zich los, vliegt op den geneesheer aan en, met woesten blik hem in de oogen ziende, roept hij weder: „Zeg, lêft ie, sprêk! sprêk!! — of anders —" en de angst doet hem de vuist ballen.

't Is vruchteloos, dat de geschokte tot rust vermaand en gebeden wordt om kalm te blijven. Op aller aangezicht heeft hij de vreeselijke waarheid gelezen.

„Dood! dood!!" gilt hij akelig, „dood!" en hij rukt zich

den band van het hoofd, werpt zich over het lijkje heen en krijt vreeselijk bang.

„Kind! liefst jongske!" klinkt het hartverscheurend door het snikken heen, „eenigst jungske! Vermoord! Deur *mien!* — Wimpke, klopt dan oe vroolikke hertje nie meer? Dood!" en zachter schreiend als een kind, steent hij: „'k Had oe zoo lief, zoo zielsvol lief, en 'k was oe moordenaar!" En — weer vleide de vader, weer brandden zijne lippen op de verstijvende wangen, weer smeekte hij, dat het schijn en geen waarheid zou wezen, maar tevergeefs; 't jongske hoorde hem niet, en — uitgeput zinkt de ongelukkige vader bij de sponde ter neder.

(Uit: *'t Pauweveerke*).

PETRUS AUGUSTUS DE GENESTET.

(1829—1861).

HET LIEDJE VAN VERLANGEN.

Een knaapje leunt aan moeders schoot,
  Vol slaaps de knippende oogen,
En houdt zich wakker, taai en groot,
  Met knikkebollend pogen.
Hij 's bang in 't donker, bang alleen;
        Hij wil niet heen,
  Blijft talmen, treuz'len, hangen.
    Het dwaze jongske dwingt,
        En zingt
  Een liedje van verlangen.

Reeds half het offer van den dood,
  In dorre levensgaarde,
Bukt zich een grijsaard naar den schoot
  Der trouwe moederaarde.
Maar zeg hem niet: 't Is tijd van rust!
Schoon afgeleefd in iedren lust,
  Hij hunkert nog te blijven:
Hij zucht en hijgt, maar juicht en lacht,
Hij leeft slechts om, met kunst en kracht,
  Den doodslaap te verdrijven.
Hij 's bang in 't donker — bang alleen;
        Hij wil niet heen,
  Blijft meedoen, beuz'len, hangen.
    De dwaze grijsaard dwingt,
        En zingt
  Een liedje van verlangen.

1853.

KOMEN EN GAAN.

Daar is een tijd van komen,
Daar is een tijd van gaan:
Dat hebt gij meer vernomen,
Maar hebt gij 't ook verstaan?

O wie het mag doorgronden,
Dat spreekwoord zoo vol zin,
Die kent der liefde wonden,
De weelden van de min.

Dien mochten oogenblikken
Soms uren wreeder pijn,
En uren van verkwikken
Soms als sekonden zijn.

Die heeft met bevend schromen
Vaak in zijn luistrend hart
Een lieven tred vernomen,
Vernomen uit de vert';

Maar liet ook vele reizen
Zijn ziele bij zijn schat,
En ging die spreuk bepeizen
Stil op zijn eenzaam pad.

Die heeft in 't zoete leven,
Vol leed en lieflijkheid,
In jonkheids rijke dreven
Genoten en — geschreid;

En in zijn stiller harte
Zich reeds een schat vergaard
Van weemoed, liefde, smarte,
Dien hij getrouw bewaart.

Die weet, wij armen boeten,
  Wij boeten, wreed en snel,
Vast menig lief ontmoeten
  Met menig lang vaarwel.

Die ziet ook, in zijn droomen,
  Langs schemerende paân,
Soms vrienden wederkomen,
  Die ver zijn weggegaan.

Die treurt om lenteweelden,
  Maar jaagt niet meer vooruit,
Als toen zijn vingren speelden
  In 't haar der blonde bruid.

Die denkt, sinds enkle jaren,
  Bij 't komen van het groen,
Aan 't vallen van de blaren
  In 't stemmende seizoen.

En in de najaarsvlagen,
  In 't dwarlen van de blaân,
Hoort hij een stemme klagen
  Van komen en van gaan.

Die blikt soms lange, lange
  Terug in zijn weleer,
En 't wordt hem bange, bange,
  En 't leven buigt hem neer.

Hij peinst: nog pas gekomen,
  Pas gistren, en zoo veer
Reeds op de snelle stroomen
  Van 't wondre, diepe meer?

Hij voelt zijn moeders kussen
  Nog gloeien op zijn wang,

En hoort al ondertusschen
  Een dierbren wiegezang.

Hij ziet zich zelven stoeien
  Met knapen op het duin,
En reeds — zijn kindren groeien
  En bloeien in zijn tuin....

En midden in den zegen,
  De trooste van zijn God,
Stroomt hem de weemoed tegen,
  Van 't wisslend menschenlot....

Daar is een tijd van komen,
  Daar is een tijd van gaan....
Dat hebt gij meer vernomen,
  Maar hebt gij 't al verstaan?

O, wie het mag verklaren
  Dat spreekwoord, zoo vol smart,
Die leefde luttel jaren,
  Maar leefde met zijn hart,

Die voelt van al dat komen,
  Dat komen en dat gaan
Van menschen, dingen, droomen,
  Zich moe en onvoldaan;

En zoekt met sterk verlangen
  Naar Een, die komt en — blijft,
Wien hij aan 't hart kan hangen,
  Waar alles henen drijft.

Die weet, een klok van scheiden
  Luidt rustloos door het dal,
En leerde zich bereiden,
  Bereiden voor 't geval;

En haakt met alle vromen
  Naar 't oord, waar vroeg of laat
Weer allen samenkomen
  En niemand henengaat.

VARIATIE.

1 Korinthe XIV : 20.

Een kind in de boosheid, een kind in 't verstand —
Zoo'n stumper, die staat niet alleen in het land.

Een man in de boosheid, een man in 't verstand —
Die heerscht in de wereld met krachtige hand.

Een man in de boosheid, een kind in 't verstand —
De schelm is een Ezel en valt in de schand.

Een kind in de boosheid, een man in 't verstand —
Dien zetten al de andren hier liefst aan een kant.

NAAR DE NATUUR.

Ik zie een graf gedolven
  Op 't kerkhof te Bloemendaal;
De lijkbaar staat te wachten
  Vlak bij het kerkportaal.

De schooljeugd — het is vakantie,
  Iets zeldzaams in de week,
Maar Meester is uitgetogen
  In 't zwart, met een grooten steek —

De schooljeugd — zij vindt haar genoegens
  Op 't kerkhof als overal —
Loopt saam: er wordt begraven,
  Dat is een aardig geval!

Zij komen, nieuwsgierig, en kijken
  En keuvelen met elkaar.
Zij klimmen op 't hek van het kerkhof
  En duikelen over de baar.

Zij peilen den gapenden grafkuil
  Met onbezorgden zin;
De een zegt: „Het is een diepert!"
  En de ander: „Durf jij er in?"

Een derde neemt een vuistvol
  Van 't opgedolven zand,
En laat het als een fonteintje
  Weer vloeien uit zijn hand.

Nu gaan ze krijgertje spelen
  Rondom het open graf;
Ook ranslen twee vechtersbazen
  Elkander eens eventjes af.

Maar Teunis zit met Klaartje
  Al op den grafkuilrand,
Naar 't schijnt, een deuntje te vrijen
Op kinderlijken trant.

Zij spelen — in verwachting
  Van 't geen er komen zal;
Daar wordt er een begraven,
  Dat is een aardig geval!

Zij spelen — daar nadert langzaam
  De staatsie het wachtend graf....
Zij steken de hoofden te zamen,
  En nemen de petjes af.

1858.

BENJAMIN — AF.

Haast ben je nu niet meer Benjamin,
Dan neemt een ander je plaatsjen in,
  Mijn lieve, kleine jongen!
Dan zet je moeder je neer op den grond,
Dan zegt je vader: loop heen, loop rond —
  Je wordt door een aapje verdrongen.

Haast ben je nu niet meer Benjamin,
Dan krijg je nict altoos meer je zin,
  En moogt je fortuin gaan zoeken,
Dan eet er een ander de kaas van je brood,
Dan heerscht er een ander op moeders schoot —
  Een koninkje in linnen doeken.

Dan sta je gelijk, jij, met de andere broêrs,
En maak je spektakel, men noemt u jaloersch,
  Men lacht om uw gramschap, klein wichtje!
Dan, wie er je soms nog beschermen moog —
Een ander heeft ieders hart en oog,
  In spijt van je lieve gezichtje!

Ja, haast ben je niet meer Benjamin,
Je rijk heeft uit en een nieuw neemt begin,
  Zoo gaat het met de aardsche rijken!
't Is goed dat je dit nu maar vroeg ondervindt:
Het loopt in de wereld niet anders, lief kind!
  Dat zal je licht later blijken.

Eerst wordt ge vertroeteld, eerst ben je de man!
Maar denk je, dat het lang duren kan?
  Wel neen, slechts een poosje, mijn baasje!
Dan komt er een wolkjen in 't verschiet....
Dan komt er een aapje, dat je eerst niet ziet....
  Hij schreeuwt en zit op je plaatsje!

———

DRIE PAREN EN EEN.

Gij hebt twee ooren — maar één mond,
Dat vriend! zij u een teeken,
Om veel te hooren en niet veel
Te spreken.

Gij hebt twee oogen — maar één mond,
Bedenk dat, u ten zegen:
Veel moet gezien en zeer veel dient
Gezwegen!

Ge hebt twee handen — maar één mond,
Den zin hoort gij te weten:
Twee zijn er voor het werk, maar één
Om te eten!

DE BESTE VRIEND.

Ik heb een vriend met ijzren hand
En koel gebiedend oog,
Met recht gevoel en kloek verstand,
Doch vaak wel norsch en droog.

Zijn woord voor mij, zijn wil is wet,
Zijn wenken is gebod;
Wee! zoo mijn ziele zich verzet —
Hij rooft mij elk genot.

Hij stoort mij soms in 't zaligst uur,
Bij lust en feest en lied,
Als in de weelde der natuur
Mijn droomend hart geniet.

Hij jaagt mij van de liefste plek,
  Hoe zoet de morgen lacht,
En sluit mij op in 't eng vertrek,
  Daar lastige arbeid wacht.

Hij dwingt mij kalm te zijn en sterk,
  Terwijl mij 't harte bloedt;
En als ik ween, dan zegt hij: werk!
  Als ik niet kan: gij moet!

Hij baart mij strijd, hij geeft mij rust,
  In zorg of zweet verdiend;
Hij is mijn Last, hij is mijn Lust,
  Mijn Plaag en toch — mijn Vriend.

Want volg ik hem, dan rondom mij,
  Schept hij mij vrede en licht,
En stemt mij 't hart zoo ruim, zoo vrij...
  Hoe is zijn naam? — De Plicht.

EEN KRUIS MET ROZEN.

Een kruis met rozen
  Is 't menschenlot,
Is 't rijke leven,
  Uw gave, o God!

Niet enkel rozen!
  Geen kruis alleen;
De Liefde voegt-ze
  Getrouw bijeen.

Een kruis met rozen!
  Och, vroom en goed,
Och leer het dragen
  Met blijden moed.

Ik weet de rozen,
  Zij vallen af!
Het kruis nu, legt ge
  Pas neer — aan 't graf.

Toch — welke uw gaarde
  En treure uw huis —
Merk op de bloeme
  Die blijft aan 't kruis,

En kweek nog dankbaar
  Den kleensten knop,
En neem met liefde
  Uw last weer op.

De bloeme lacht u,
  O lach háár toe!
En vloek het kruise
  Nooit, levensmoe.

Moog elke bloeme
  Der aard vergaan,
De vrucht des levens,
  Die rijpt er aan.

Oct. 1859.

LEEKEDICHTJES.

1. WAAR EN HOE.

Niet in de scholen, neen, heb ik gevonden,
  En van geleerden, och, weinig geleerd;
Wat ons de wijzen als waarheid verkonden,
  Straks komt een wijzer, die 't wegredeneert.

't Leven alleen is de school van het leven,
  Levens-ervaring het heilige boek,
God! door Uw wijzenden vinger geschreven,
  Daar ik niet vruchtloos de waarheid in zoek.

Zelf moet gij 't zoeken en zelf moet gij 't vinden,
  Mensch, in uw hart, in het Woord, in uw lot,
Anders zoo spelen de wervlende winden,
  Mensch, met uw hart, uw geloof en uw God.

1857.

---

2. INDIVIDUALITEIT.

„Wees u-zelf!" zei ik tot iemand;
Maar hij kon niet: hij was niemand.

---

3. KEER IN U.

„O mensch, keer tot u-zelven in!"
  Hoor, droomer, dat beduidt:
Daal in uw hart en zoek en zin,
  Maar — haal er ook wat uit!

---

4. ZEKER MATERIALISME.

Jan Rap verklaart: ik ben een Chemisch praeparaat.
Vriend Spiritualist, deswegen, maakt zich kwaad;
  Niet ik, mij geeft dit licht; ik dacht al vaak voordezen:
    Wat zou zoo'n smeerpoes toch wel wezen?

---

5. MORAAL.

Schoon het Haantje van 't Vernuft
  Soms moet koning kraaien,
Moogt gij 't Haantjen in de borst
  Nooit den nek omdraaien!

---

6. TWEEËRLEI OORDEEL.

Dat wie niet werken wil, niet ete! staat geschreven.
Hij die niet denkt, hij mag wel eten — maar niet leven.

---

7. HUMOR.

Een rijke taal vol geest en — ingehouden tranen,
Vol zin, — ook zéér geschikt tot leeren en vermanen,
Mits maar de vrienden haar verstaan.
Want velen klinkt ze als Grieksch; voor andren weer — profaan.

GERARD KELLER.

(geb. 1829).

EEN BEZOEK AAN HET LAPPENKAMP.

Wij kwamen te Tromsö en ik liet mij zoo spoedig mogelijk naar wal roeien, om terstond voor een bezoek aan het Lappenkamp op weg te gaan.

„Gij hebt een boozen dag uitgekozen,” zeide de gids in gebrekkig Hollandsch, toen ik hem in even gebrekkig Deensch gevraagd had, hoe de tocht zou wezen. Ik stond eenigszins verwonderd, een inwoner van Tromsö mijne moedertaal te hooren spreken, al was het dan ook niet zeer zuiver; maar het raadsel was spoedig opgelost. Hij had in vroeger tijd een paar reizen met een Hollandschen Oost-Indievaarder gemaakt en er was hem nog wel wat bijgebleven van zijne reizen. Later was hij op een Engelsch schip geweest, en Engelsch sprak hij vlug en goed; in de laatste jaren was hij met stokvisch naar Spanje gereisd en ook in die taal kon hij zich uitdrukken; met het Duitsch kon hij ook vrij wel terecht, terwijl hij met de Finnen een gesprek kon voeren, en dat zegt veel voor eene taal, die zoo volstrekt verschillend is van de Europeesche talen, dat men bijna geen spoor van overeenkomst daarmede kan aantreffen. Ik vraag u toch of men uit *Yxi*, *Kaxi*, *Golme*, *Nelja* ooit een, twee, drie, vier; uit *huwa suiwa* goed eten; uit *paka tupa* slecht huis; uit *leo ba tiha meito* brood, vleesch en melk; uit *esau venne* eene groote boot; en uit *goinga balcon* hoeveel zou verstaan?

Meer Finsch ken ik niet, of liever, heb ik niet genoteerd, daar ik geen kans zag gedurende onze overvaart van het eiland, waarop Tromsö gelegen is, naar het vaste land, waar de Finnen hun kamp hebben, zooveel te leeren, dat ik één enkelen Fin zou begrijpen. Ik durf er ook niet voor instaan, dat de opgave orthographisch juist is, niettegenstaande ik ze later nog „met zorg„ heb verbeterd uit de opgave van een ander reiziger — die er ook niet veel meer van wist.

Ik had meer aan een paar goede waterlaarzen dan aan Finsch had mijn gids mij gezegd; en toen ik over die mededeeling met den heer Ludwig sprak, stond hij mij de zijne af, waar ik met schoenen en al in kon. Het loopen werd daardoor niet gemakkelijker, allerminst bevalliger, maar tegenover Finnen behoeft men zoo veel toilet niet te maken; ik zag er in ieder geval nog iets beter uit dan zij — in ons Europeesch oog altoos.

Zoo wandelden wij een eind weegs voort. Ik had rêeds een goed uur gewandeld in de laarzen van den heer Ludwig door een eng dal, waar het pad bijna onbegaanbaar was door het slijk, want de regen, die langs de rotsen afstroomt, door de gesmolten sneeuw vermeerderd, had den weg meer naar eene beek dan naar een voetpad doen gelijken. Ik was dus blijde, toen wij een drietal lage huisjes zagen, waar de familiën der Finnen bijeen waren.

De zeven vrouwen en meisjes, die ik daar vond, waren leelijker, dan ik mij ooit eene vrouw had kunnen denken, en toch bewezen zoowel kleine kinderen, die in een zak op den rug van een der oudste hingen, terwijl de andere haar jongste in een doek van vadmel aan een staak had gehangen, zoowel als de onoogelijke zilveren ring aan den vinger van eene jongere, dat de Finsche dames haar levensgezel gevonden hadden. Helaas het is bij de Finnen zooals het niet zelden bij de beschaafden is: wie de grootste fortuin heeft, is het zekerst eene goede partij te maken.

Het fortuin der Finnen bestaat echter niet in geld, allerminst in vaste eigendommen, want zij zijn een nomadisch volk, maar in rendieren. Bij de geboorte van het kind ontvangt

GERARD KELLER.

(geb. 1829).

EEN BEZOEK AAN HET LAPPENKAMP.

Wij kwamen te Tromsö en ik liet mij zoo spoedig mogelijk naar wal roeien, om terstond voor een bezoek aan het Lappenkamp op weg te gaan.

„Gij hebt een boozen dag uitgekozen," zeide de gids in gebrekkig Hollandsch, toen ik hem in even gebrekkig Deensch gevraagd had, hoe de tocht zou wezen. Ik stond eenigszins verwonderd, een inwoner van Tromsö mijne moedertaal te hooren spreken, al was het dan ook niet zeer zuiver; maar het raadsel was spoedig opgelost. Hij had in vroeger tijd een paar reizen met een Hollandschen Oost-Indievaarder gemaakt en er was hem nog wel wat bijgebleven van zijne reizen. Later was hij op een Engelsch schip geweest, en Engelsch sprak hij vlug en goed; in de laatste jaren was hij met stokvisch naar Spanje gereisd en ook in die taal kon hij zich uitdrukken; met het Duitsch kon hij ook vrij wel terecht, terwijl hij met de Finnen een gesprek kon voeren, en dat zegt veel voor eene taal, die zoo volstrekt verschillend is van de Europeesche talen, dat men bijna geen spoor van overeenkomst daarmede kan aantreffen. Ik vraag u toch of men uit *Yxi*, *Kaxi*, *Golme*, *Nelja* ooit een, twee, drie, vier; uit *huwa suwa* goed eten; uit *paka tupa* slecht huis; uit *leo ba tiha meito* brood, vleesch en melk; uit *esau venne* eene groote boot; en uit *goinga balcon* hoeveel zou verstaan?

Meer Finsch ken ik niet, of liever, heb ik niet genoteerd, daar ik geen kans zag gedurende onze overvaart van het eiland, waarop Tromsö gelegen is, naar het vaste land, waar de Finnen hun kamp hebben, zooveel te leeren, dat ik één enkelen Fin zou begrijpen. Ik durf er ook niet voor instaan, dat de opgave orthographisch juist is, niettegenstaande ik ze later nog „met zorg„ heb verbeterd uit de opgave van een ander reiziger — die er ook niet veel meer van wist.

Ik had meer aan een paar goede waterlaarzen dan aan Finsch had mijn gids mij gezegd; en toen ik over die mededeeling met den heer Ludwig sprak, stond hij mij de zijne af, waar ik met schoenen en al in kon. Het loopen werd daardoor niet gemakkelijker, allerminst bevalliger, maar tegenover Finnen behoeft men zoo veel toilet niet te maken; ik zag er in ieder geval nog iets beter uit dan zij — in ons Europeesch oog altoos.

Zoo wandelden wij een eind weegs voort. Ik had rêeds een goed uur gewandeld in de laarzen van den heer Ludwig door een eng dal, waar het pad bijna onbegaanbaar was door het slijk, want de regen, die langs de rotsen afstroomt, door de gesmolten sneeuw vermeerderd, had den weg meer naar eene beek dan naar een voetpad doen gelijken. Ik was dus blijde, toen wij een drietal lage huisjes zagen, waar de familiën der Finnen bijeen waren.

De zeven vrouwen en meisjes, die ik daar vond, waren leelijker, dan ik mij ooit eene vrouw had kunnen denken, en toch bewezen zoowel kleine kinderen, die in een zak op den rug van een der oudste hingen, terwijl de andere haar jongste in een doek van vadmel aan een staak had gehangen, zoowel als de onoogelijke zilveren ring aan den vinger van eene jongere, dat de Finsche dames haar levensgezel gevonden hadden. Helaas het is bij de Finnen zooals het niet zelden bij de beschaafden is: wie de grootste fortuin heeft, is het zekerst eene goede partij te maken.

Het fortuin der Finnen bestaat echter niet in geld, allerminst in vaste eigendommen, want zij zijn een nomadisch volk, maar in rendieren. Bij de geboorte van het kind ontvangt

GERARD KELLER.

(geb. 1829).

EEN BEZOEK AAN HET LAPPENKAMP.

Wij kwamen te Tromsö en ik liet mij zoo spoedig mogelijk naar wal roeien, om terstond voor een bezoek aan het Lappenkamp op weg te gaan.

„Gij hebt een boozen dag uitgekozen," zeide de gids in gebrekkig Hollandsch, toen ik hem in even gebrekkig Deensch gevraagd had, hoe de tocht zou wezen. Ik stond eenigszins verwonderd, een inwoner van Tromsö mijne moedertaal te hooren spreken, al was het dan ook niet zeer zuiver; maar het raadsel was spoedig opgelost. Hij had in vroeger tijd een paar reizen met een Hollandschen Oost-Indievaarder gemaakt en er was hem nog wel wat bijgebleven van zijne reizen. Later was hij op een Engelsch schip geweest, en Engelsch sprak hij vlug en goed; in de laatste jaren was hij met stokvisch naar Spanje gereisd en ook in die taal kon hij zich uitdrukken; met het Duitsch kon hij ook vrij wel terecht, terwijl hij met de Finnen een gesprek kon voeren, en dat zegt veel voor eene taal, die zoo volstrekt verschillend is van de Europeesche talen, dat men bijna geen spoor van overeenkomst daarmede kan aantreffen. Ik vraag u toch of men uit *Yxi*, *Kaxi*, *Golme*, *Nelja* ooit een, twee, drie, vier; uit *huwa suwa* goed eten; uit *paka tupa* slecht huis; uit *leo ba tiha meito* brood, vleesch en melk; uit *esau venne* eene groote boot; en uit *goinga balcon* hoeveel zou verstaan?

Meer Finsch ken ik niet, of liever, heb ik niet genoteerd, daar ik geen kans zag gedurende onze overvaart van het eiland, waarop Tromsö gelegen is, naar het vaste land, waar de Finnen hun kamp hebben, zooveel te leeren, dat ik één enkelen Fin zou begrijpen. Ik durf er ook niet voor instaan, dat de opgave orthographisch juist is, niettegenstaande ik ze later nog „met zorg„ heb verbeterd uit de opgave van een ander reiziger — die er ook niet veel meer van wist.

Ik had meer aan een paar goede waterlaarzen dan aan Finsch had mijn gids mij gezegd; en toen ik over die mededeeling met den heer Ludwig sprak, stond hij mij de zijne af, waar ik met schoenen en al in kon. Het loopen werd daardoor niet gemakkelijker, allerminst bevalliger, maar tegenover Finnen behoeft men zoo veel toilet niet te maken; ik zag er in ieder geval nog iets beter uit dan zij — in ons Europeesch oog altoos.

Zoo wandelden wij een eind weegs voort. Ik had rêeds een goed uur gewandeld in de laarzen van den heer Ludwig door een eng dal, waar het pad bijna onbegaanbaar was door het slijk, want de regen, die langs de rotsen afstroomt, door de gesmolten sneeuw vermeerderd, had den weg meer naar eene beek dan naar een voetpad doen gelijken. Ik was dus blijde, toen wij een drietal lage huisjes zagen, waar de familiën der Finnen bijeen waren.

De zeven vrouwen en meisjes, die ik daar vond, waren leelijker, dan ik mij ooit eene vrouw had kunnen denken, en toch bewezen zoowel kleine kinderen, die in een zak op den rug van een der oudste hingen, terwijl de andere haar jongste in een doek van vadmel aan een staak had gehangen, zoowel als de onoogelijke zilveren ring aan den vinger van eene jongere, dat de Finsche dames haar levensgezel gevonden hadden. Helaas het is bij de Finnen zooals het niet zelden bij de beschaafden is: wie de grootste fortuin heeft, is het zekerst eene goede partij te maken.

Het fortuin der Finnen bestaat echter niet in geld, allerminst in vaste eigendommen, want zij zijn een nomadisch volk, maar in rendieren. Bij de geboorte van het kind ontvangt

GERARD KELLER.

(geb. 1829).

EEN BEZOEK AAN HET LAPPENKAMP.

Wij kwamen te Tromsö en ik liet mij zoo spoedig mogelijk naar wal roeien, om terstond voor een bezoek aan het Lappenkamp op weg te gaan.

„Gij hebt een boozen dag uitgekozen," zeide de gids in gebrekkig Hollandsch, toen ik hem in even gebrekkig Deensch gevraagd had, hoe de tocht zou wezen. Ik stond eenigszins verwonderd, een inwoner van Tromsö mijne moedertaal te hooren spreken, al was het dan ook niet zeer zuiver; maar het raadsel was spoedig opgelost. Hij had in vroeger tijd een paar reizen met een Hollandschen Oost-Indievaarder gemaakt en er was hem nog wel wat bijgebleven van zijne reizen. Later was hij op een Engelsch schip geweest, en Engelsch sprak hij vlug en goed; in de laatste jaren was hij met stokvisch naar Spanje gereisd en ook in die taal kon hij zich uitdrukken; met het Duitsch kon hij ook vrij wel terecht, terwijl hij met de Finnen een gesprek kon voeren, en dat zegt veel voor eene taal, die zoo volstrekt verschillend is van de Europeesche talen, dat men bijna geen spoor van overeenkomst daarmede kan aantreffen. Ik vraag u toch of men uit *Yxi*, *Kaxi*, *Golme*, *Nelja* ooit een, twee, drie, vier; uit *huwa suiwa* goed eten; uit *paka tupa* slecht huis; uit *leo ba tiha meito* brood, vleesch en melk; uit *esau venne* eene groote boot; en uit *goinga balcon* hoeveel zou verstaan?

Meer Finsch ken ik niet, of liever, heb ik niet genoteerd, daar ik geen kans zag gedurende onze overvaart van het eiland, waarop Tromsö gelegen is, naar het vaste land, waar de Finnen hun kamp hebben, zooveel te leeren, dat ik één enkelen Fin zou begrijpen. Ik durf er ook niet voor instaan, dat de opgave orthographisch juist is, niettegenstaande ik ze later nog „met zorg„ heb verbeterd uit de opgave van een ander reiziger — die er ook niet veel meer van wist.

Ik had meer aan een paar goede waterlaarzen dan aan Finsch had mijn gids mij gezegd; en toen ik over die mededeeling met den heer Ludwig sprak, stond hij mij de zijne af, waar ik met schoenen en al in kon. Het loopen werd daardoor niet gemakkelijker, allerminst bevalliger, maar tegenover Finnen behoeft men zoo veel toilet niet te maken; ik zag er in ieder geval nog iets beter uit dan zij — in ons Europeesch oog altoos.

Zoo wandelden wij een eind weegs voort. Ik had rêeds een goed uur gewandeld in de laarzen van den heer Ludwig door een eng dal, waar het pad bijna onbegaanbaar was door het slijk, want de regen, die langs de rotsen afstroomt, door de gesmolten sneeuw vermeerderd, had den weg meer naar eene beek dan naar een voetpad doen gelijken. Ik was dus blijde, toen wij een drietal lage huisjes zagen, waar de familiën der Finnen bijeen waren.

De zeven vrouwen en meisjes, die ik daar vond, waren leelijker, dan ik mij ooit eene vrouw had kunnen denken, en toch bewezen zoowel kleine kinderen, die in een zak op den rug van een der oudste hingen, terwijl de andere haar jongste in een doek van vadmel aan een staak had gehangen, zoowel als de onoogelijke zilveren ring aan den vinger van eene jongere, dat de Finsche dames haar levensgezel gevonden hadden. Helaas het is bij de Finnen zooals het niet zelden bij de beschaafden is: wie de grootste fortuin heeft, is het zekerst eene goede partij te maken.

Het fortuin der Finnen bestaat echter niet in geld, allerminst in vaste eigendommen, want zij zijn een nomadisch volk, maar in rendieren. Bij de geboorte van het kind ontvangt

GERARD KELLER.

(geb. 1829).

EEN BEZOEK AAN HET LAPPENKAMP.

Wij kwamen te Tromsö en ik liet mij zoo spoedig mogelijk naar wal roeien, om terstond voor een bezoek aan het Lappenkamp op weg te gaan.

„Gij hebt een boozen dag uitgekozen," zeide de gids in gebrekkig Hollandsch, toen ik hem in even gebrekkig Deensch gevraagd had, hoe de tocht zou wezen. Ik stond eenigszins verwonderd, een inwoner van Tromsö mijne moedertaal te hooren spreken, al was het dan ook niet zeer zuiver; maar het raadsel was spoedig opgelost. Hij had in vroeger tijd een paar reizen met een Hollandschen Oost-Indievaarder gemaakt en er was hem nog wel wat bijgebleven van zijne reizen. Later was hij op een Engelsch schip geweest, en Engelsch sprak hij vlug en goed; in de laatste jaren was hij met stokvisch naar Spanje gereisd en ook in die taal kon hij zich uitdrukken; met het Duitsch kon hij ook vrij wel terecht, terwijl hij met de Finnen een gesprek kon voeren, en dat zegt veel voor eene taal, die zoo volstrekt verschillend is van de Europeesche talen, dat men bijna geen spoor van overeenkomst daarmede kan aantreffen. Ik vraag u toch of men uit *Yxi*, *Kaxi*, *Golme*, *Nelja* ooit een, twee, drie, vier; uit *huwa suwa* goed eten; uit *paka tupa* slecht huis; uit *leo ba tiha meito* brood, vleesch en melk; uit *esau venne* eene groote boot; en uit *goinga balcon* hoeveel zou verstaan?

Meer Finsch ken ik niet, of liever, heb ik niet genoteerd, daar ik geen kans zag gedurende onze overvaart van het eiland, waarop Tromsö gelegen is, naar het vaste land, waar de Finnen hun kamp hebben, zooveel te leeren, dat ik één enkelen Fin zou begrijpen. Ik durf er ook niet voor instaan, dat de opgave orthographisch juist is, niettegenstaande ik ze later nog „met zorg„ heb verbeterd uit de opgave van een ander reiziger — die er ook niet veel meer van wist.

Ik had meer aan een paar goede waterlaarzen dan aan Finsch had mijn gids mij gezegd; en toen ik over die mededeeling met den heer Ludwig sprak, stond hij mij de zijne af, waar ik met schoenen en al in kon. Het loopen werd daardoor niet gemakkelijker, allerminst bevalliger, maar tegenover Finnen behoeft men zoo veel toilet niet te maken; ik zag er in ieder geval nog iets beter uit dan zij — in ons Europeesch oog altoos.

Zoo wandelden wij een eind weegs voort. Ik had rêeds een goed uur gewandeld in de laarzen van den heer Ludwig door een eng dal, waar het pad bijna onbegaanbaar was door het slijk, want de regen, die langs de rotsen afstroomt, door de gesmolten sneeuw vermeerderd, had den weg meer naar eene beek dan naar een voetpad doen gelijken. Ik was dus blijde, toen wij een drietal lage huisjes zagen, waar de familiën der Finnen bijeen waren.

De zeven vrouwen en meisjes, die ik daar vond, waren leelijker, dan ik mij ooit eene vrouw had kunnen denken, en toch bewezen zoowel kleine kinderen, die in een zak op den rug van een der oudste hingen, terwijl de andere haar jongste in een doek van vadmel aan een staak had gehangen, zoowel als de onoogelijke zilveren ring aan den vinger van eene jongere, dat de Finsche dames haar levensgezel gevonden hadden. Helaas het is bij de Finnen zooals het niet zelden bij de beschaafden is: wie de grootste fortuin heeft, is het zekerst eene goede partij te maken.

Het fortuin der Finnen bestaat echter niet in geld, allerminst in vaste eigendommen, want zij zijn een nomadisch volk, maar in rendieren. Bij de geboorte van het kind ontvangt

het eenige rendieren in verhouding tot den rijkdom des vaders; rust er zegen op de kudde, dan kan een meisje een goed vermogen aanbrengen, onafhankelijk van de welvaart van haar vader; sterven de dieren, dan is ook haar kans op een huwelijk verminderd, want, nog eens, om hare schoonheid zal nooit een Finsche gezocht worden. Trouwens de Finsche mannen zijn ook verre van behagelijk. Als een jeugdige Fin *vues* heeft op een meisje, doet hij zijn aanzoek niet zelf; een vriend belast zich met die taak en vergeet bij zijn bezoek aan de ouders nooit een flesch goeden brandewijn mede te brengen. Is de pretendent en de brandewijn naar den zin der ouders en stemmen deze toe, dan is hunne dochter verloofd en het „engagement" is aangegaan onder de voorwaarden hier boven vermeld. Na twee of drie jaren wordt het huwelijk gesloten; is er een predikant in den omtrek, dan zegent deze de verbintenis in; is er geen, dan doet de vader der bruid dit zelf. Hij neemt bij die gelegenheid een stuk steen en een stuk metaal, slaat die op elkander, en — de plechtigheid is voltrokken. De stukken steen en metaal blijven tot de heiligdommen der familie behooren, en als de man sterft, worden zij met hem begraven.

Toch zijn de Finnen christenen en de Luthersche geloofsbelijdenis toegedaan. Maar het eenvoudige christendom is voor een nomadisch volk een te stemmig kleed. Even als de Finnen hunne wijde jas van vadmel sieren met koperen plaatjes en stukjes bruin en rood en blauw en geel lint, en eveneens hun bonte muts met een kleurigen rand tooien, zoo hebben zij ook in hunnen godsdienst iets noodig, dat hunne fantazie bevredigt. Overleveringen hebben zij niet, eene geschiedenis evenmin, zelfs geene voorvaderen, want de Fin verandert van naam even dikwijls, als hij van woonplaats verwisselt; ook in het verleden vindt dit volk dus geene bevrediging voor die behoefte. Met de scherpzinnigheid, die men niet van hen verwachten zou, maar die hier geprikkeld werd door de behoefte, wisten zij evenwel in het christendom de achterdeur te ontdekken, die in den lusthof der fantazie voert: de persoonlijke openbaringen. En nu hebben

de Finnen vizioenen en geestgetuigenissen; zij zijn *shakers* en profeten; kortom al de dwalingen, waarvoor het bijgeloof den grond in het christendom heeft kunnen vinden, treft men bij hen aan. Dat ik bij mijn bezoek niets van die eigenaardigheden zag, behoef ik wel niet te zeggen. Geen enkele Fin van het twintigtal werd door eene plotselinge geestgetuigenis in verrukking gebracht; niet één zelfs had de goedheid, in slaap te vallen, ten einde mij te toonen, hoe een Fin, in slapenden evenals in wakenden toestand, onophoudelijk in beweging blijft. Deze eigenaardigheid, waarvoor ik intusschen geen ander bewijs heb dan het gezag van schrijvers, zou hare verklaring vinden in de aangeboren vrees van dit volk — een zeer gegronde vrees voorzeker — om te bevriezen; ik voor mij zou het ook eenigermate willen toeschrijven aan de gewoonte om in sleden te rijden, want die sleden der Laplanders blijven slechts overeind door het balanceeren van hem, die er in zit. De Europeaan, die van dit vervoermiddel gebruik maakt, kantelt niet eens, maar honderd malen om; de sleden zijn echter zeer laag en de val heeft altijd in de sneeuw plaats, zoodat de gevolgen er van zelden gevaarlijk zijn; 't is alleen maar wat heel lastig. Des zomers ziet men geen sleden, want de sneeuw is verdwenen van de wegen. Evenmin treft men de schaatsen van zes of acht voet aan, waarmede de bewoners dezer streken zoo behendig weten om te gaan. De eenige maal, dat ik ze zag, was te Tromsö, toen ik in een winkel vroeg, of men ook Finsche lepels (finskee) had, waarop men mij Finsche schaatsen (fin-sköïte) uit het magazijn te voorschijn haalde. Natuurlijk kon ik die niet inschikken, niettegenstaande de koopman mij verzekerde, dat ze mij niet in het minst zouden hinderen: ze waren maar een halven voet breed en acht voet lang! Dat men mij schaatsen bracht in plaats van lepels moest ik aan mijne uitspraak wijten, en niet aan de keuze van den winkel, want bij denzelfden koopman kon ik sigaren en boeken, kleeren en horloges, eiderdons en naalden koopen. Maar ik dwaal van mijne Finnen af.

Daar klonk een geraas, zooals ik nooit had gehoord. Ik

kan het niet beter vergelijken, dan met het slaan van honderden stokken op elkander en toen ik omzag, naderde er eene grijsbruine zee, waaruit tallooze horens omhoog staken en schuddend zich bewogen. Het was de rendierkunde; het eigenaardig geluid maken de dieren met hunne knie- en borstgewrichten, die bij elke beweging kraken. Naast en tusschen de dieren liep een tiental Finnen, oude en jonge, in hun smerig gewaad en om hen heen dartelden eenige — beren, dacht ik, maar het waren groote honden, die in logheid van voorkomen evenwel groote gelijkenis met beren hadden.

De rendieren zijn de eenige rijkdom van dit volk en voorzien in al zijne behoeften. Er zijn familiën, die vier of vijfhonderd stuks bezitten en door den verkoop hunner dieren eene tamelijke welvaart genieten. Wat het rendier voor den bewoner dezer streken is, behoef ik wel niet te herinneren; zijne huid, zijne beenderen, zijn gewei, zijn vleesch, zijne ingewanden, zijn melk, zijne kracht als last- en trekdier, doen het beantwoorden aan alle weelden, die een Fin of Laplander zich denken kan. Vandaar ook hunne liefde voor hunne kudden. Zij geven hun dieren namen, gelijk de Arabieren hunne paarden, en in de Finsche legenden is die verhouding tusschen dit volk en zijne onmisbare metgezellen nooit vergeten. Het was een prachtig gezicht, die vier of vijfhonderd kolossale dieren met hun zwaar gewei bij elkander te zien, gedreven door de traankleurige mannen in hunne fantastische kleeding. Het had evenwel in de werkelijkheid eene keerzijde; de rendieren zoo min als de Finnen munten uit door zindelijkheid en toen bovendien de vischlucht zich mengde met die van het smeulende hout, en de nomaden mij omringden, stak ik zoo spoedig mogelijk een sigaar op. Natuurlijk presenteerde ik er: ik had daarop gerekend. Geen der heeren of dames sloeg mijn aanbod af, ook zij niet, die aan haar ontbijt zaten. Een oude vrouw schoof haar soep uit gehakte kruiden en melk bestaande, terstond in den lederen zak, dien zij aan haar gordel droeg en kwam naderbij. Evenzoo de twee meisjes, die bij de aankomst der kudde zich oogenblikkelijk naar de hut hadden begeven en daar

bij den steen zich hadden neergezet, waarop zij van taai deeg koekjes bakten. Het deeg schepten zij uit een groven steenen pot, met een lepeltje, dat mijn aandacht trok. „Kan ik dat lepeltje koopen?" vroeg ik, mijne woorden door de meest sprekende gebaren ophelderende. De meisjes zagen mij met hare olijfkleurige gezichten aan, blijkbaar zonder mij begrepen te hebben. Ik had toch wel zin in den lepel, haalde het kleingeld, dat ik in mijn zak had, te voorschijn en legde het op den steen. Toen nam ik den lepel en wees haar, dat zij maar moesten nemen, wat zij goedvonden. Het gezicht van het geld was hier welsprekender dan het duidelijkste gebaar; de eene zocht de grootste stukken er uit en — gaf die terug; toen vertelde zij er nog iets bij, dat de beschaafde wereld wel nooit zal vernemen, althans zoo zij het van mij verwacht, en de koop was gesloten.

Mijn gids verzekerde mij, dat men in Tromsö voor den halven prijs, dien ik er nu voor besteed had, zooveel lepels van rendieren krijgen kon, als men verkoos. Later ondervond ik het tegendeel, zooals ik reeds mededeelde.

In den namiddag kwamen wij doodmoede en nat weder te Tromsö aan.

(Uit: *Een zomer in het Noorden*).

ROSALIE LOVELING.

(1834—1875).

EN

VIRGINIE LOVELING.

(geb. 1836).

HET GESCHENK.

I.

Hij trok het schuifken open,
  Het knaapje stond aan zijn zij,
En zag het uurwerk liggen:
  „Och, Grootvader, geef het mij?"

— „Ik zal 't u wel eens geven,
  Toekomende jaar misschien,
Als gij wel leert en braaf zijt,"
  Zei de oude, „wij zullen zien."

„Toekomend jaar!" sprak het knaapje,
  „O Grootvader, maar dan zoudt
Ge lang reeds kunnen dood zijn:
  Ge zijt zoo ziek en zoo oud!"

En de oude man stond te peinzen,
  En hij dacht: „het is wel waar,"
En zijn lange vingren streelden.
  Des knaapjes krullend haar.

Hij nam het zilvren uurwerk,
  En de zware keten er bij,
En lei ze in de gretige handjes;
  „'t Komt nog van uw vader," sprak hij.

II.

Daar was een grafje gedolven;
  De scholieren stonden er rond,
En een oude man boog met moeite
  Nog eene knie naar den grond.

Het koele morgenwindje
  Speelde om zijn haren zacht;
Het gele kistje zonk neder,
  Arm knaapje, wie had dat gedacht?

Hij keerde terug naar zijn woning,
  De oude vader, en weende zoo zeer,
En lei het zilvren uurwerk
  In 't oude schuifken weer.

(*Rosalie*).

HET HOUTRAPERTJE.

De winterwind blies feller
  Uit 't woeste noordenwest,
En wiegde in hooge boomen
  't Verlaten eksternest.

De knaap kroop in de abeelen
  Bij d' eng gevroren vliet,
De laatste blaren zonken
  In 't suizend oeverriet.

Het knaapje lachte zoeter:
  Hij zag zijn huisje staan,
En voelde 't jeugdig harte
  Vol moed en hope slaan.

Hij kraakt en knakt de takken
  En werpt ze van omhoog;
De wind blies 't arme knaapje
  De tranen in het oog.

Haast zal hij wederkeeren
  Met zijnen bussel hout,
En 't krakend vuur ontsteken:
  De winter is zoo koud.

Hij kruipt en klimt nog hooger,
  En klautert naar den top;
Zijn voet schiet van het takje:
  Hij steeg zoo stout er op!

Hij tuimelt bij den oever
  Op d' ijsvloer van de beek;
Zijn bloed kleurt 't blonde lokje,
  Zijn lipjes worden bleek.

Het strekt zich in de biezen,
  Het kind, als ware 't moe;
De dood rilt over 't knaapje,
  En luikt zijne oogjes toe.

Zijn moeder zocht des avonds
  Waarheen hij was gegaan;
Zij zag er nog zijn stapjes
  In 't pad bevrozen staan.

Men zocht, men vond het lijkje,
  Men droeg het door den mist....

De moeder zette 't lampke
  Bij de enge kinderkist.

En 's andren daags, voor eeuwig
  Droeg men haar zoontje heen.
De droeve moeder keerde,
  De moeder was alleen.

(*Rosalie*).

DE OUDE ZEEMAN.

Wanneer ik op de duinen stond,
  Voor vele — vele jaren,
En ginds op zee een zeiltje zag,
  De haven uitgevaren;
Dan kwam de lust naar verre reis
  Mijn jeugdig hart bedriegen,
En 'k wenschte wel de meeuw te zijn
  Om heen te mogen vliegen.

De zeeliên in den hoek van 't vuur,
  Bij winteravondstonden,
Verhaalden van gevaar en storm,
  En al wat zij bestonden,
Van lange vaart en zeldzaam oord
  En vroolijk zeemansleven.
— O reizen, reizen, verre gaan
  En op de golven zweven.

Ik had de dagen opgeteld,
  Thans was het uur verschenen.
Wat gaf mij eigen haard en huis?
  De verte trok mij henen:

De verte met haar tooverlach,
  En al het onbekende;
Hoe sloeg mijn hart van ongeduld,
  Als 't schip zich zeewaarts wendde!

Maar als ik eenzaam stond op 't dek,
  In verre zee gedreven,
En door den avondmist allengs
  Den oever weg zag zweven,
Kwam mij een vreemde treurnis op,
  Mijn oog zocht in de verte,
En 'k was verwonderd van den zucht,
  Die opsteeg uit mijn herte.

Ik heb gereisd, ik heb gerust,
  Gezocht en niet gevonden;
't Geluk in eigen stille streek,
  Noch ginds op vreemde gronden.
Maar in de rust en in 't gewoel
  Is toch de tijd verloopen,
En heeft tot weemoed zacht gewiegd
  Mijn wenschen en mijn hopen.

En 's avonds, als de regen plast,
  En holle winden tieren,
En dat het schip mij morgen wacht,
  Om weer in zee te stieren,
Dan vat mijn hart een droef gevoel:
  Ik kan het niet verdrijven;
Maar 'k wenschte wel een kind te zijn,
  Om thuis te mogen blijven.

(*Virginie*).

DE KLEINE SAVOOIAARD.

Zijn huid is bruin, zijn kleed is vreemd,
  Hij komt uit verre streken.
Gij ziet hem aan met medelij,
Zijn taal vol zoete melodij,
  Kunt gij, helaas, niet spreken!

Gij denkt, dat hem het heimwee kwelt,
  Dat kommervol verlangen
Naar berglucht en naar zonneschijn,
Naar allen, die hem dierbaar zijn,
  Zijn boezem moet bevangen.

Och, als de zwaluw henenvlucht
  Voor bui en hagelvlagen;
Als zich de meeuw op 't water wiegt,
Of pijlsnel langs de duinen vliegt,
  Wie zal haar lot beklagen?

Zoo volgt de kleine vagebond
  De wilde drift zijns harten:
De wijde wereld hoort hem toe,
En licht van geest en blij te moe,
  Zal hij het noodlot tarten.

(*Virginie*).

ANTON BERGMAN.

[TONY].

(1835—1874).

HET OPENBAAR MINISTERIE TEGEN PLUS EN STUYCK.

Juffrouw Plus had tegen Vrouw Stuyck geroepen: „ge zijt 'nen otter!"

Dat kon Vrouw Stuyck niet over haar hoofd laten gaan: 'nen otter!

Zij antwoordde op staanden voet: „zwijg, venijnig serpent, bezie u zelve."

Daarop schoot Plus in volle gramschap, wierp haar borduurraam omver, liep de deur uit, zette de armen in de zij, stak haren scherpen neus onder de spitse kin van Vrouw Stuyck, en riep, dat geheel de gebuurte het hoorde: „nog één woord, en gij komt niet levend uit mijne handen, betooverde *negemassy!*"

Daar stonden meer dan vijftig menschen rond.

Negemassy!... Het ging over zijn hout. Wie zou het uitgestaan hebben?

„Dat hoort gij, geburen?" riep Vrouw Stuyck. Zij nam de zaak in kennis en klaagde ze aan bij 't gerecht.

Doch Plus had den slag voorzien: zij vroeg ook getuigen, en liet een *tegen-proces-verbaal* opstellen.

Mijne gelukstar wilde, dat Vrouw Stuyck eene vriendinne was van de nicht van de zuster van de moeder van den meestergast van Monsieur Lefinaud. Zoo werd het geval op het werkhuis verteld en Lefinaud nam de gelegenheid te baat om *zijnen* jongen advocaat aan te bevelen.

„Eene zaak voor u, Mijnheer," zeide hij mij, en zijne vingers polkeerden op de roode gilet nog levendiger een dansje dan op den dag, dat hij mij zijne kamers verhuurde, „eene zaak van belang, eene kapitale zaak! Geheel de stad is er vol van: op Hoogstraat spreekt men van niets anders, tot op mijn *atelier* toe wordt er over *gediscuteerd.*"

Op eenen gedenkwaardigen Zondagmorgen kreeg ik dus het bezoek van eene oude vrouw, welke haar aangezicht onder de kap van eenen afgeganen [1]) katoenen mantel verborg, en die zich met de woorden: „och Mijnheer!" op den eersten stoel liet nedervallen.

Zij was begeleid van eene vriendin en vergezeld door eene vrouw van hare kennis, die meekwamen om de zaak te helpen uitleggen en de buurvrouw op dit plechtige oogenblik haars levens bij te staan en te versterken.

— „Och Mijnheer!" herhaalden de twee helpsters en brachten de lijdende tot op eenen stoel recht voor mijne tafel.

„Zestig jaar oud worden," hernam het vrouwtje, „van ordentelijke ouders geboren zijn, van kindsbeen af eerlijk en deugdelijk geweest zijn, nooit of nooit bij de Heeren geroepen of boven hebben moeten komen, en nu voor het tribunaal gedaagd... ik, die alleenlijk niet weet, wat een tribunaal is!"

„Is 't niet om van te sterven? Ja, 't zal mijn leven kosten!" en de mantelkap viel haar dieper en dieper over de oogen onder het wanhopig schudden van haar hoofd.

— „Zij zal er van sterven," bevestigden de twee beschermsters.

„Zie, Mijnheer, dat bracht een *dienaar* mij dezen morgen: ik dacht, dat ik in den grond zonk, een dienaar in *mijn poortje!*"

— „Een dienaar in *ons* poortje!" weerkaatste de dubbele echo.

Aan 't hoofd van het briefje, dat de oude mij toereikte, stond de gekende vrouw Justitia met den aartsvaderlijken blinddoek voor de oogen en de geduchte weegschaal in de hand.

„Pro Justitia, van wege de Wet en den Koning," luidde

---

[1]) *Afgegaan:* verschoten, verbleekt.

het stuk, „Wij Commissaris van politie, ambtenaar van het openbaar ministerie bij de rechtbank van enkele politie, bevelen aan alle deurwaarders of agenten der openbare macht te dagvaarden de personen van:

1°. Celestina Plus, kantwerkster, oud 39 jaar,

2°. Cornelia Stuyck, werkvrouw, oud 60 jaar,

beticht van wederzijdsche scheldwoorden ende injuriën, mitsgaders vonnis te hooren uitspreken overeenkomstig de wet."

De traanvolle oogen van de arme Cornelia Stuyck, oud 60 jaar, staarden mij angstig aan, terwijl ik dit modelletje van rechterlijke letterkunde overlas. Mijn Wetboek werd deftig opgeslagen, met ernst doorbladerd.

„De zaak is niet erg," bracht ik eindelijk met nadruk uit, „en de straf niet streng," en ik verzocht mijne eerste cliënte zonder achterhouding of mistrouwen de uitlegging te geven van haar belangrijk proces.

Het was eene heele historie. Vrouw Stuyck verhaalde ze mij — in haren oorsprong, dien ze meende te moeten toeschrijven aan eenen ingeboren of gezworen haat van Juffrouw Plus tegen haar, Vrouw Stuyck; — in hare ontwikkeling, welke tien jaren duurde, sedert zij in hetzelfde poortje woonden; — in hare ontknooping, welke in het woord „otter" was losgebarsten; waarop de vriendin op hare beurt de vertelling hernam van naaldeken tot draadje, zonder mij genade te doen van één woord, er als eene bezwarende omstandigheid bijvoegend, dat Plus voor haar ook noch beleefdheid noch ontzag toonde, en dat zij wel honderd keeren tot zich zelve gezegd had: „zij zal wel eens in de kaars vliegen, die fiere Madame"; waarna de vrouw van hare kennis nog eens op hare manier alles herkauwde, hare tevredenheid uitdrukkende, dat Plus, dit kwaadsprekend wijf, eindelijk bij de tong gepakt was, maar tevens haar spijt betoonend, dat Vrouw Stuyck in den druk zou komen voor zulke deugniete.

Zij verzochten mij, voor haar te *dienen*.

Zaterdag aanstaande zal ik dus mijne stem mogen verheffen voor de miskende onschuld, voor den onderdrukten ouderdom.

De taak scheen mij gewichtig. Ik besefte. welke zware last mij op de schouders was getorst.

Wel honderdmaal herhaalde ik mijn eerste pleidooi. Van één woord kon de eer, de rust, misschien de vrijheid dier vrouw afhangen. Het hoofd brandde mij van kommer. Mijn hart klopte van aandoening en vrees. Gij zult misschien lachen met mijnen overdreven angst; maar ga slechts eenige jaren achteruit, stel u terug op het oogenblik, dat de Voorzitter voor de eerste maal tot u zegde:

„Meester .... gij hebt het woord," en gij zult aanstonds begrijpen, aan welke benauwdheid ik toen leed.

Er waren vele zaken op 't vredegerecht.

Ik hoorde tot twee, vijf, tien en vijftien frank boete veroordeelen. Schommelmeiden, die hare assche op de straat hadden geworpen, zonder de vuilniskar af te wachten, — straatjongens, die de bel van den kruidenier hadden afgetrokken, — logementhouders, die de reizigers niet hadden opgeschreven, — herbergiers, die hunne nachtelijke bezoekers niet aan de deur hadden gezet, — jongelieden eindelijk, die hunne schoone stemmen bij het dichterlijk maanlicht hadden laten hooren, en geheel verwonderd stonden te vernemen, dat *nachtgedruisch* onder art. 479 valt, en zij er tusschen zaten *overeenkomstig de wet.* De gelegenheid werd ook te baat genomen om drie, vier arme drommels naar het bedelaarshuis te zenden, omdat zij de hand hadden uitgestoken in plaats van van honger te sterven, dit ook *overeenkomstig de wet.*

Niemand werd vrijgesproken. — Onheilspellend voorteeken! Ik voelde mijn pleidooi verdwijnen woord voor woord.

Het geduchte oogenblik naderde.

Een mager heerschap met langwerpig gezicht, grooten neus en scherpe kin, die soms „*silence*" riep en altijd door in twee geplooid bij de stoof zat, sprong op eens recht en kreet uit al zijne kracht:

„Het openbaar ministerie tegen Plus en Stuyck. De getuigen

moeten uitgaan. Silence!" viel weder in twee; en verdween achter de gegoten kachel.

De Heer Vrederechter verzocht ons plaats te nemen aan de groene tafel, terwijl Plus en Stuyck zich nederzetten op het „ezelsbankskеn", gelijk het volk in zijne schilderachtige taal de zitplaats der betichten noemt.

Nadat men vastgesteld had, dat nummer *een* wel en degelijk Celestina Plus was, en nummer *twee* aan den naam van Cornelia Stuyck beantwoordde, zegde de rechter: „Huissier, de getuigen." De springveer van bij de kachel sprong los en riep: „*Joanna Possemiers*.... silence!"

Joanne Possemiers werd opgevolgd door vijf, zes andere getuigen, die volgens gewoonte de zaak wat meer verdonkerden.

Zonderling verschijnsel. Al de getuigen, die Plus deed opkomen, zwoeren dat zij Stuyck hadden hooren roepen: „venijnig serpent", maar dat Plus zou gezegd hebben: „otter of negemassy", zie, daar wisten zij geen woord van, terwijl de getuigen van mijne cliënte integendeel goed en klaar de scheldwoorden van Plus hadden onthouden, maar van 't geen Stuyck zou moeten gezegd hebben, geene enkele letter hadden opgevat.

Schoon thema voor eenen advocaat!

De verdediger van Juffrouw Plus, een oude pleiter, wist er redelijk partij uit te trekken.

Hij keek mij vlak in de oogen, wierp eenen minachtenden blik op mijne arme cliënte, en zijnen rechterarm plechtig vooruitstekend, begon hij Plus af te schilderen als eenen engel van goedheid en zoetaardigheid, miskend, achtervolgd, onderdrukt en gepijnigd door eene helleveeg, wier hatelijken naam hij niet wilde noemen, maar die weldra de straf zoude ontvangen voor ondeugd en snoodheid bestemd.

Hij onderzocht de waarde van elke verklaring en eindigde met aan den rechter dit geducht dilemma te stellen:

Of de getuigen van Plus zijn eerlijke lieden, hun is geloof verschuldigd en Plus is onnoozel, — of het zijn valsche getuigen, en dat de wetten hen dan treffen.

„Kiest tusschen beiden," riep hij uit, „onderzoekt, weegt

en wikt. Hier brave, beproefde menschen, wier verklaringen den stempel dragen van waarheid en oprechtheid, ginds de aarzelingen en de verzwijgingen van partijdigheid en kwade trouw."

Ik wist niet meer, waar ik stond. Die gebaren, die groote woorden hadden mij overbluft.

Mijn pleidooi had ik nochtans zoo goed voorbereid! 't Was verdeeld in drie punten volgens al de regels van de kunst.

Het bevatte eene vleiende inleiding, eene boeiende vertelling, een treffend slot; doch inleiding, vertelling en slot, alles was mij ontvlogen. Toch ging ik maar voort, sprong van den os op den ezel, van Plus op Stuyck van Stuyck op Possemiers, van Possemiers op de andere getuigen. tot mij eindelijk de gebroken woorden bleven hangen in den mond.

Ik verwachtte mij aan eene vreeselijke ontknooping. Doch de rechter herstelde het evenwicht.

„Plus en Stuyck", riep hij uit, „ieder zeven frank boete en de kosten... 't Is gedaan; huissier, roep eene andere zaak."

Zoo hakte hij het dilemma van mijnen achtbaren confrater door en sloeg zonder twijfel den nagel op den kop.

„De straf is streng", zegde ik tot mijne cliënte, toen wij met gebogen hoofd de rechtzaal verlieten.

— „Gij hebt toch uw best gedaan," antwoordde mij de goede vrouw, — ik zou haar wel omhelsd hebben — „gij hebt wel eens zoo lang gepleit als de andere advocaat."

't Is waar, we hadden Fransch gesproken. De twee betichten hadden met open mond onze bewegingen gevolgd, en bij gebrek aan iets anders, beoordeelden zij de pleitredenen van hare verdedigers volgens het uur, gelijk men den metser betaalt per schoft of de stof meet met de el.

Er zal nog veel tijd verloopen, eer men aan vele jonge advocaten zal wijs maken, dat zij beter zouden doen in *'t Vlaamsch* te pleiten!

(Uit: *Ernest Staas*).

SIMON GORTER.

(1838—1871).

VAN PARIJS NAAR ARCACHON.

Over Orleans, Tours, Poitiers, Angoulême en Bordeaux vervolgde ik mijn weg. Welk een overgang van het schitterende, groote Parijs op het doodsche Orleans, dat met zijne vuile straten, zijne twee of drie mislukte standbeelden van Jeanne d' Arc en ondanks zijne fraaie hoofdkerk, het niet verder schijnt te kunnen brengen, dan dat het zich op den oever der Loire ligt te vervelen. Of speelt mij hier mijne eigene verbeelding parten? Breng ik de verveling, die na het zien van de hoofdstad deze verzameling van ledige pleinen en kleinsteedsche straten in mij wekt, op haar zelve over? Hier kan ik den schrik en de spottende minachting voelen, die de Parijzenaar legt in zijn: „*la province! Ça sent la province!*" — Hoe gelukkig dat ook in dorre streken beken vloeien, rozen bloeien, dat ook in de vlakke velden der verveling nu en dan het fluitje van de locomotief weerklinkt. Fluit, fluit, trouw stoompaard! en ren met onzen volgzamen trein naar lachender streken. Want een lachend landschap is het, waarover gij het oog laat weiden, wanneer gij voortspoedt langs den rechteroever der Loire, wier kalmen loop gij het thans niet zoudt aanzien, dat zij soms zulke vernielende uitstapjes buiten hare bedding maken kan. Glooiende heuvelrijen, met groene wijngaarden beplant, loopen aan weerskanten van u voort. Hier en daar kijkt een wit kasteel tusschen het geboomte uit; een toren waagt zich op den rand eener rots; een dorpje is tegen eene steenachtige helling aangeworpen. De natuur is

in dit gedeelte van *la belle France* nimmer indrukwekkend, majestueus, wild of grootsch, zelden trotsch, maar doorgaans lachend en liefelijk schoon. Hier en daar steekt de rotsachtige ondergrond zijne gladde zijden of zijn bruinen rug door den bodem heen; ginds houwt men den blankgelen bouwsteen uit de groeve; — maar bijna overal heeft eene milde natuur alle hoeken afgerond en verborgen onder struikgewas, gras of aarde, en elke voet gronds is zorgvuldig bebouwd. Plotseling, bij het stilhouden van den trein, ziet gij in eene plooi van de grauwe rots twee reuzen: een enorm kasteel, dat op één kolossalen vierkanten toren gelijkt, en eene oude kerk. Twee reuzen! Hoe kalm staan zij daar in hunne grijze majesteit. Zij schijnen een deel van het rotsgevaarte te wezen, dat hen omringt, en even onbewogen, met een stillen glimlach in de verweerde rimpels van hun gelaat, neder te zien op het woelen en jagen van die dwergen van menschen, waarvan het eene geslacht vóór en het andere na zich aan hun voet verdringt. Dat kasteel — eens de residentie van koningen en het tooneel van menige gruweldaad, die oude kerk en die nieuwe blinkende woningen zijn Blois. Maar weer fluit de locomotief, die tot mijmeren tijd en lust heeft noch laat, en weer gaat het door lachende heuvelen en dalen verder.

Doch wie te Tours kwam, zou wenschen, dat het maar niet, maar nimmer weer „verder" ging. Hier zou de pelgrim zijn staf willen neerleggen. In dit liefelijke oord zou hij den vrede wenschen in te ademen, waarvan de ruischende stroom en het groene dal vertellen. Onder deze wijngaarden zou hij begeeren te sterven. Na eene wandeling bergopwaarts, door eene luchtige, breede straat, langs huizen waaruit eene ongemeene zindelijkheid een Hollandsch oog weldadig tegenblinkt, komt gij op een breed plein, hier met bloemperken, ginds met schaduwrijke boomen beplant, en houdt voor een gedenkteeken stil. Gij hadt minder liefelijk oord voor uwe standbeeldenmijmeringen kunnen uitkiezen, René Descartes! Het leven is zeer zoet, o wijsgeer. Het is zoo zoet, dat wij, gewone stervelingen, ons in gemoede overtuigd houden: gij moet wel van den beginne af geweten hebben, dat gij al de

liefelijke realiteiten, door u ter voordeur uitgeworpen, door een achterpoortje weer zoudt kunnen binnenhalen, eer gij het waagdet aan alles te twijfelen en niets over te houden dan uw *ik*. Het leven is zoo zoet, dat wij, met het warme bloed in onze aderen nog bruisende, met een liedje op de lippen, met een ongelooflijken trek om onder scherts en lach op de schoone aarde te huppelen, die ons nog draagt, en met goeden eetlust elken middag, weinig sympathie kunnen gevoelen voor uw roemrijk standbeelden-bestaan. Het lacht ons niet toe — al maakt het een behoorlijken indruk op onze gevoelige zielen — dag en nacht, jaar uit, jaar in, gelijk gij, terwijl de regen een groene streep vuil naast uw neus trekt, de steenen vuist met mannelijke kloekheid tegen de steenen borst te drukken en op de steenen lippen een onveranderlijk woord te dragen, al is het ook zoo grootsch en beroemd als uw: *Cogito, ergo sum.* (Ik denk, zoo ben ik dan). Maar zoo ergens uw lot ons benijdbaar schijnen kon, het zou hier zijn. Gij staat in de zuivere zachte lucht, te midden van heesters en planten, die de wintermaand nog niet geheel heeft kunnen berooven van tooi en bloei, of die reeds tot nieuwen bladerenrijkdom en nieuwe kleurenpracht zich toerusten. Aan uw voet wemelt het van wandelaars. Gij ziet den grijsaard rusten en mijmeren; gij luistert de verliefde beuzelpraat af van de minnende paren, die hier bij voorkenr moeten dwalen; om u heen speelt een altoos jong en blij geslacht van bloeiende kinderen. Van uw verheven standplaats ziet gij over het muurtje heen, dat plein en wandelplaats en kade omzoomt, neer in de Loire, die diep, zeer diep beneden u de blanke wateren in hare bedding voortjaagt. De jongens leunen over de borstwering, gelijk gij het hunne vaders en grootvaders in hunne jeugd hebt zien doen, en werpen, evenals zij, de steentjes en schelpjes in den stroom. Waschvrouwen in hare schuiten spoelen met roode armen het blanke linnen uit. Als uw steenen oog lang genoeg op de frissche rustelooze wateren gestaard heeft, dan moet het nimmer moede worden den anderen oever op te klimmen en ver, zeer ver te volgen. Met altoos nieuw genot moet het rusten

op de blanke huisjes en villa's die op de heuvelenterrassen tegenover u uit boom en wijngaard kijken. Met onverminderden lust moet het de wegen en voetpaden volgen, die door het geboomte slingeren, en als het voor de duizendste maal verrukt is over het wijd verschiet van zooveel schoons, eene golvende zee van liefelijkheid en vruchtbaarheid, dan moet in uw steenen hoofd wel de dankbare gedachte rijpen, hoe goed het is, dat er nog iets anders bestaat dan *ego*, *ik*.

Poitiers is eene oude stad. Daar had ik met onzen vriend, den kenner en hoogschatter van kerkelijke oudheden, willen wandelen, overgelukkig als ik aan zijne zijde de rol van leerling en hoorder vervullen mocht! Nu schoot mij niets anders over dan, de oogen van het lichaam en de vensterluiken van natuurlijk verstand en smaak zoo wijd mogelijk openzettende, rond te dolen. Er was eene hoofdkerk, waarvan de diepe portalen vol Gotisch beeldhouwwerk even zoovele kunstzalen schenen te zijn. Er stond eene andere op de markt, die van den grond af tot aan den top over de geheele breedte van den gevel met figuren en beeldjes was bedekt. Tegen de helling der rots hing eene derde, half boven, half onder den grond, wie men het aanzag, dat voor hare muren en gewelven ten minste drie geslachten van geloovigen hunne steenen, hunnen smaak en hunne begrippen hadden aangedragen. Hier rees een vlakke, hechte muur, zonder versierselen of nissen, in Puriteinsche strengheid op; gindsche afdeeling toonde in spichtige spitsbogen den kleurenrijkdom van haar geschilderd glaswerk. Het meest trok mij het oudste gedeelte aan, in Byzantijnschen stijl opgetrokken.

Te Poitiers is het moeielijk, wat u in het overige Frankrijk zeer gemakkelijk valt, u voor te stellen, dat gij u in het vaderland van Voltaire bevindt. Daar schijnt in de stille kerken, in haar statige voorportalen, waar oude vrouwen bedelen of u met hare koopwaar van rozenkransen, heiligenbeeldjes en waskaarsen omzwermen, geen gerucht uit de moderne wereld door te dringen. Daar fluisteren nog de geesten der middeleeuwen. Daar knarsen geen vliegende raderen onzer industriëele beschaving — en het fluiten van den

trein, die aan den voet dezer stad voorbijsuist, schijnt wel uit eene andere wereld te komen.

Niet minder schoon gelegen, maar van een geheel ander voorkomen, is Angoulême. Langs den rijweg zig-zagsgewijze naar boven gestegen, was 't mij een genot, de oude, nu ten deele in wandelwegen veranderde bolwerken rond te wandelen, die om rug en zijden dezer grijze, maar vroolijke stad op den uitersten rand der steile rots zijn aangelegd. Ik leunde over den half verweerden muur en keek in de diepte, waar de Charente schuimt; ik liet mijne oogen weiden over de heerlijke vallei, waarin zij stroomt, en genoot vergezichten, waarop gij wenschen zoudt den ganschen langen dag te staren. Maar toen ook verzocht ik, en werd mij met echt Fransche voorkomendheid van den eigenaar de vergunning gegeven, om eene der papierfabrieken te bezichtigen, die de voorname bron zijn van het nieuwe, vroolijke leven, dat door de straten van het welvarende stadje bruist. Netheid, werkzaamheid, drukte omringden mij. Ik was te midden der zonen van onze eeuw, die te kerk gaat, maar ook fabrieken bouwt en stoommachines drijft. Ik kon niet nalaten, die zwermen luie, onzindelijke en onbeschaamde vrouwspersonen aan de kerkportalen van het doodsche Poitiers, terende op de milddadigheid der vromen, in mijne verbeelding naast het werkvolk van de fabriek der Heeren Roche Frères te plaatsen. Hoe vrij en ongedwongen was de lach, die er over al de aangezichten gleed, als de patroon met den vreemdeling eene werkplaats of zolder binnentrad. Welk een blos op de wangen, welk een glans van tevredenheid, en hoe wedijverden die scharen van vrouwen en meisjes in reinheid en netheid met het blanke postpapier, dat zij door hare vlugge vingeren lieten glijden. Ik behoef u niet te zeggen, naar welke zijde de schaal van mijn oordeel overhelde.

De verrassing, die ik ondervond, toen in het koffiehuis op de markt de eigenaar en houder mij in het Hollandsch toesprak — (de man had met echt speurhondeninstinkt, dat hij in een Haagsch hôtel tot een hoogen graad van fijnheid scheen ontwikkeld te hebben, mijn landaard ontdekt) — was

groot, maar grooter was mijne verwondering, die tot verbazing klom, toen ik op een van Angoulêmes pleinen een bruidstoet tegenkwam. Voorop ging, aan de hand van haren bruidegom, de bruid, in wit mousseline gekleed, met ontbloote armen, zonder mantel of shawl en zonder eenig ander deksel op de zwarte haren, dan een krans van bloemen. Haar volgden de speelnooten in het wit of rose, met vele bloemen en strikken uitgedost, maar door hoed noch mantel beschermd. Wij hadden toen den 21sten December, en in het lieve vaderland deed men zijn best, om de bloemen van de ruiten te stoken.

Van Bordeaux, het ruime en breedgebouwde Bordeaux, met zijne trotsche bruggen, met zijne kaden langs de van schepen en stoombooten wemelende Garonne, met zijne uitgestrekte pleinen, zijne weergâlooze Quinconces [1]) en zijn prachtigen publieken tuin in het midden zijner stoffige bedrijvigheid, met zijn beroemd theater en fraaie winkels — (waaronder men echter niet, dan na lang zoeken, een *boekwinkel* aantreft) — van Bordeaux gaat de reis naar Arcachon door een eentonig landschap. Gedurende de anderhalf uur, die gij voor het raam van uwen spoorwagen zit uit te kijken, dwaalt uw oog van somber dennenbosch naar heidevlakte, van het ver verschiet der bruine hei naar donker dennenwoud. Een enkel klein dorpje geeft slechts nu en dan eenige afwisseling aan het tooneel, en gij zijt blijde, wanneer gij eene kudde schapen ontwaart, door een der herders van de Landes, in een schapenvacht gekleed en op hooge stelten voortstappende, gehoed. Maar vooral zijt gij het, wanneer gij, na het vale, platte en naargeestige La Teste voorbij- en de laatste rij van heuvelen en dennen doorgespoord te zijn, afstapt in het nette stationsgebouw van Arcachon.

(Uit: *Arcachon*).

---

1) Boomplantingen in den vorm eener vijf op dobbelsteenen (⁙).

JUSTUS VAN MAURIK

(geb. 1846).

HEIN DE KRUIER.

Mij dunkt, ik zie hem nog, onzen ouden kruier Hein. 'k Heb hem dan ook jaren gekend, eerst toen ik nog kind was en hij mij nu en dan van school haalde.

Hoe gewichtig klonk mij dan zijn grove stem in de ooren, als ik, dartel en speelsch als ik was, de vermaning kreeg: „Jongeheer! hou je fatsoen op straat, anders...." Dat „anders" hield zóóveel in, werd op zulk een bepaalden toon geuit, dat ik, met een ietwat schuwen blik op mijn geleider, dadelijk op 't pad der deugd terugkeerde.

Ik koesterde zonder eenigen twijfel een zekeren eerbied voor Hein, want reeds in mijn prilste jeugd was het de kruier, die gehaald zou worden om mij tot kalmte te brengen, wanneer ik het bij moeder te bont maakte. Ik was doodsbang voor het schrikkelijke dreigement, dat hij mij in zijne kelderwoning zou opsluiten en ik tusschen den kruiwagen en de touwen met blok enz. zou moeten vertoeven. 't Bordje met 't opschrift:

HEIN DE KRUIER KLOPT TAPEITEN EN BRENGD DEKENS NAAR DE VOLMOLEN

dat boven zijn deur hing, scheen mij in die jaren, toen ik de kunst van lezen nog niet machtig was, als 't ware het uithangbord van een Verbeterhuis voor stoute kinderen.

Hein was bepaald het echte type van een Amsterdamschen kruier. Al zou men hem in 't fijnste lakensch pak hebben gestoken, zijn pokdalig gelaat en 't rossige haar, dat, in twee stijve lokken langs de slapen gelegd, een stompen hoek vormde met de kort geknipte, kleine bakkebaardjes, de versiersels zijner wangen, waren zóó typisch, dat ze dadelijk aan een elk zouden hebben verraden, dat ze aan „Hein den kruier" toebehoorden.

'k Zie hem in den geest nog vóór mij, als hij, met de kleine, schrandere oogjes pinkend en knippend, stond te luisteren, wanneer ik hem in later jaren een boodschap opdroeg.

„Heb je mij begrepen, Hein?" was gewoonlijk mijn vraag aan 't slot eener opdracht.

„Accoord, meneer!" klonk dan even geregeld zijn antwoord, terwijl hij de versnapering, die hij gemeenlijk in zijn linkerwang verborg, heen en weer schoof, en het hennepzeel, dat onafscheidelijk van zijn wit linnen kiel scheen, met een beweging der schouders ophaalde.

Wanneer Hein „Accoord, meneer!" zei, was het zeker, dat de boodschap, die ge hem gegeven hadt, in orde kwam. Zijn „Accoord, meneer!" was voor hem het summum van begrip. Veel woorden gebruikte hij nooit; daarvoor had de man 't ook in waarheid te druk, want van den ochtend tot den avond was hij in 't getouw, en babbelen was zijn zwak niet.

Een enkele maal herinner ik mij, dat hij eens op zijn praatstoel kwam, dat wil zeggen zittend op de kruk van zijne kar, terwijl hij wachtte op 't aflaten van de wasch, die hij weg moest brengen.

„Weet uwé wel, meneer," zei Hein toen, „dat u uit mijn sigarenpijpje je eerste sigaar hebt gerookt; je woudt 't absoluut van me leenen. Och! je was toen ook pas tien jaren en een ondeugende strop. Halfweg je sigaar had u je bekomst, en toen heb ik ze verder gerookt; 't was zonde om 't eindje weg te gooien."

'k Lachte om die herinnering uit mijne kindsheid en dacht bij me zelf, dat ik toch wel iets meer kieskeurig was gewor-

den; ja! eene lichte huivering voer mij door de leden, toen ik Heins breeden mond beschouwde en in de hoekjes er van de sporen der versnapering opmerkte. Eéne zaak is zeker: ik ben later jaren nooit weer zoo intiem met mijn kruier geweest. Toch heb ik hem voor verschillende gevallen noodig gehad en blijken van zijne beproefde trouw ondervonden.

Eerlijk was Hein, zonder eenigen twijfel, ten minste wat geld betrof. Ge kondet hem gerust elke som ter incasseering toevertrouwen, en 't was zijn trots, dat hij van zich zelven kon zeggen, dat hij „als de Bank" was.

Wanneer hij uwe quitantie in zijne groote zwartlederen portefeulle met breed koperen slot had gedaan en 't door lang gebruik vettig glanzend touwtje er driemaal om heen had gewonden, werd een en ander tusschen zijn boezeroen en baaien borstrok gestoken en was dáár zoo zeker geborgen als in uw eigen brandkast 't Zou hem nooit zijn ingevallen, het gewichtig document af te geven, vóór hij 't geld er voor had nageteld en in ontvangst genomen; „vooruit of gelijk oversteken, dat 's maar de baas", placht hij te zeggen.

Kwam hij op 't kantoor „afdragen", dan nam hij eerst zijne pet af, lei die op 't tafeltje, zijne portefeuille er naast, en dan dolf hij uit de ontzaglijke diepte zijner broekzakken de grijze geldzakjes op, waarin hij „de specie" meedroeg.

De banknoten, die hij ontvangen had, lei hij alle zóó op tafel, dat ze telkens *f* 100 uitmaakten, op of naast elkaar; dan 't geld er onder, dermate gerangschikt, dat iedere rij *f* 10 bedroeg.

„Dat telt gemakkelijk, weet uwé."

Zei Hein dan, na een paar malen met zijne grove, vereelte vingers de bankjes en muntstukken te hebben geordend en bevoeld: „In orde", dan ontbrak er ook geen halve cent aan en zette hij zijn pet weer op bij 't stereotiepe: „Zaterdag met 't briefje? — Morgen, meneer!"

Dat briefje van Hein was gewoonlijk eene calligraphische cacographie; ik heb er dikwijls heimelijk om gelachen, als ik, die hieroglyphen ontcijferend, las:

12 Nov. *De jongejuffrouw gehaalt en aangekleet*, 25 *cents*,

't geen beduiden moest, dat hij mijne zuster van een of ander partijtje had gehaald en zich als „heer" d.w.z. met een hoed op en een duffelsche jas over zijn boezeroen, had aangekleed; „*niet aangekleed*" kostte 10 cents minder.

Was het na middernacht geweest, dan voegde hij de woorden „*nachtwerk gedaan*" er bij en berekende dubbel tarief. Ik herinner mij nog een rekenkunstig voorstel van Hein, waarbij hij tot de slotsom kwam, dat 't bijzijn eener dame 10 cents last was. 't Briefje luidde als volgt:

18 Oct. *De jonge juffrouw van een selet*[1]) *gehaalt*, 25 *cents*.
24 Oct. *De jonge juffrouw van een dito gehaalt*, *maar zij niet meegegaan*, 15 *cents*.

Ergo was „de jonge juffrouw" 10 cent last. Ter opheldering diene, dat de dame in quaestie den kruier had teruggezonden, omdat zij door een der heeren naar huis zou worden begeleid.

Hoe dikwijls ik op zijn briefje gelezen heb:

voor UEd. 2 *uren te hebben geklopt*, 40 *cents*

weet ik niet meer, want 's winters was Hein het, die onze cokes klein klopte, en niemand deed het beter.

Afgescheiden van 's mans geringe kennis der schrijfkunst en grammatica, was „de kruier" in menig geval de vraagbaak van velen, want wat hem aan ontwikkeling ontbrak, vergoedde zijn stalen geheugen honderdvoudig.

Niemand dan hij kon u zóó goed informeeren omtrent de soliditeit van dezen of genen, met wien ge te doen hadt, — daarin zocht hij zijne evenknie!

Antwoordde hij op uwe vraag: „Hein! hoe is die of die van betalen?" met een zuur gezicht en zacht fluiten tusschen

---

[1]) Thee-salet.

de gespitste lippen, dan beduidde dat zooveel als: „Voorzichtigheid is aan te bevelen."

Trok hij zijn stompen neus scheef, terwijl hij 't hoofd bedenkelijk schudde, dan was het met den cliënt een graadje erger; maar uitte Hein 't woord „afblijven", gevoegd bij eene afwerende beweging der linkerhand, dan zou 't onverantwoordelijk geweest zijn, den persoon in quaestie krediet te verleenen.

Stak hij daarentegen zijn lippen vooruit, terwijl hij, zijne „versnapering" verschuivend, met de oogen knipte en een paar malen knikte, dan beteekende dat: „de man is redelijk goed."

Zijne mimische bekwaamheid bereikte evenwel het toppunt, wanneer hij wilde aanduiden: „heel goed van betalen."

In dat geval trok hij zijne rosse wenkbrauwen omhoog, lachte witjes en maakte met de rechterhand de beweging van geld tellen, terwijl hij tusschen de lippen „Prrrt!" zei.

„Puik soliede" vertolkte hij eenvoudig door zijn geliefkoosd „als de Bank."

Hein wist alles uit de buurt; hij was om zoo te zeggen, 't factotum er van. Hoe laat mevrouw Van Spankeren bevallen was, wanneer „de meester" was gehaald, — om welken tijd de oude heer Blommers het had afgelegd, — op welken dag en welk uur de jongejuffrouwen Pijl gingen trouwen, — wanneer de familie Van Uyen naar buiten ging, niemand zou 't u beter hebben kunnen zeggen dan hij. Immers bij al die voorvallen zou hij iets te doen krijgen, of had hij iets te doen gehad.

Aan de omstandigheid, dat „Hein de kruier", als het er op aankwam, de bescheidenheid in persoon was, dankte menige familie het, dat hare chronique scandaleuse niet bekend werd.

Hein was in waarheid een man, dien men vertrouwen kon. Hij zag alles zonder te zien, hoorde van alles zonder te hooren, en hoewel hij een mond had voor twee, was hij stom als 't noodig bleek.

Met 't zegel des geheims op de lippen bracht hij de meest

intieme boodschappen over. Bestellingen van den allerteedersten aard werden door hem met stoïcijnsche kalmte verricht.

Als hij gewild had, zou hij heel wat hebben kunnen vertellen, maar „daar niet van", zei Hein, „dicht als een pot, 'tregedeert mijn niet wat een ander doet; — of meneer zus of zoo er stiekem 'tzijne van neemt, dat is zijn zaak; dat ik m'n boodschappen goed voor hem doe, is mijn zaak; en als zijn vrouw en hij er woorden over hebben, is 't hun zaak."

Met Sint-Nicolaas doorstond 's mans stilzwijgendheid een geduchte proef, want ontelbare pakjes gingen door zijne handen en onveranderlijk luidde zijn antwoord, wanneer de eene of andere dienstmeid, die hem kende, nieuwsgierig vertrouwelijk vroeg:

„Zeg, Hein, zanik nou maar niet: van wie komt het?"

„Compelement en de andere helft is net zoo."

Bij ons aan huis bracht Hein steêvast elken 5en December, tusschen 7 en 8 uren 's avonds, een toegeknoopten roodkatoenen zakdoek, met de groetenis van Sinterklaas. Die zakdoek hield even steêvast in: „een gerookten paling voor meneer, een taai-taai vrijer voor de jongejuffrouw en een dito vrijster voor den jongenheer."

„Omdat meneer zoo'n goeie klant is," — 't was eene soort van jaarlijksche schatting aan zijne clientèle, ze lei hem echter geen windeieren, want op 6 December kwam de pseudo Sint-Nicolaas geregeld den rooden zakdoek terughalen, die hem altijd benevens een rijksdaalder werd overhandigd, eene omstandigheid, die hem telken jare, terwijl hij het geld opstak, de woorden ontlokte: „Dat 't daarom waarachtig niet te doen was geweest, maar dat hij toch vriendelijk dankbaar bleef."

Over 't geheel genomen was Hein met iedereen goede vrienden, elkeen mocht hem, en hij kon een ieder lijden. Alleen aan de dienaren van de Heilige Hermandad had hij het land. De politie was hem dikwijls een doorn in 't oog. „Ze weten niet, wat een mensch toekomt en ze handelen toesjoers willekeurig!" die klacht uitte hij

gedurig, wanneer hij voor een of ander klein vergrijp, zooals 't rijden over de kleine steentjes, 't laten staan van zijn kar aan den walkant enz. bekeurd werd. Eenmaal ging hij zelfs een dag zitten; 't was in den slappen tijd, en zijne vrouw kon 't dien dag alleen wel af. Drie gulden betalen, omdat ik geheschen heb zonder „van onderen" te roepen, heb je 't ooit zoo zout gegeten?" zei hij met een kleur van verontwaardiging, terwijl hij 't zitten boven 't betalen verkoos. Overigens kwam hij weinig met de politie in aanraking; zijn stelregel was: „Hou je er zoo weinig mogelijk mee op, want 't loopt toch altijd op katjesspul uit."

(Uit: *Met z'n achten*).

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS, TE GRONINGEN.

J. L. Ph. Duijser, Nederl. taaloefeningen. *2de druk f* 0,35

J. L. Ph. Duijser, Theoretisch-practische handleiding tot de kennis van de Nederlandsche taal, I . *4de druk* - 0,50

J. L. Ph. Duijser, Theoretisch-practische handleiding tot de kennis van de Nederlandsche taal, II. *3de druk* - 0,50

J. L. Ph. Duijser, Theoretisch-practische handleiding tot de kennis van de Nederlandsche taal, III *2de druk* - 0,50

J. L. Ph. Duijser, Stijloefeningen voor inrichtingen van voortgezet lager en middelb. onderwijs, I. *2de druk* - 0,50

J. L. Ph. Duijser, Stijloefeningen voor inrichtingen voor voortgezet lager en middelbaar onderwijs, II . . - 0,75

J. L. Ph. Duijser, Overzicht van de Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde . . . . - 1,50

J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor, Letterkundig leesboek I, Bloemlezing uit de werken van de voornaamste schrijvers der 17e en 18e eeuw . . . *2de druk* - 1,25

J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor, Letterkundig leesboek II, Bloemlezing uit de werken van de voornaamste schrijvers der 19e eeuw. . . . . . *2de druk* - 1,25

J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor, Taalcursus voor de lagere school . . . . *ter perse*

J. L. Ph. Duijser en H. W. Groeneveld, Nederlandsche Lectuur, Proza en Poëzie, I. . . . . - 0,60

J. L. Ph. Duijser en H. W. Groeneveld, Nederlandsche Lectuur, Proza en Poëzie, II . . . . - 0,75

J. L. Ph. Duijser en L. De Vries, De studie van het Nederlandsch. Vragen en aant. over Taal-, Stijl- en Letterkunde. Inzonderheid voor onderwijzers, geb. - 1,90

